

שזיתתי ה' לנגדי תמיד

עץ חיים

היכל חמישי

השער הרביעי

שער המזחין

סיכום שיעורי

ממחבר סדרת הספרים

בלבבי משכן אבנה

החפץ לקבל את העלון השבועי בדוא"ל,
וכן מקבץ שאלות ותשובות לפי סדר הפרשיות,
ישלח בקשה לכתובת:
bilvavi231@gmail.com
לקבלה דרך הפקס,
נא לשלוח בקשה למספר פקס:
03-5480529

קח חלק בהוצאות הגדולות
של זיכוי הדברים בהדפסת הספרים

מרכז הצדקה
טל: 1-800-28-28-28
טל: +972-2-5025580

צריך לפרט
קרן 4387 - בלבבי משכן אבנה
לפרטים נוספים ולהרשמה והקדשות
052.766.9975

©

כל הזכויות שמורות

שיעורי מורנו הרב שליט"א
מופיעים ב'קול הלשון'
ישראל 073.295.1245
USA 718.521.5231

בכל ענייני הספרים יפנה ל:
מערכת 'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
פקס: 03-5480529
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100

תוכן הפרקים

ה	פרק א'
זו	פרק ב'
ט	פרק ג'
כז	פרק ד'
לז	פרק ה'
מז	פרק ו'
נז	פרק ז'
סז	פרק ח'
פ	פרק ט'
קד	פרק י'
קיב	פרק י"א

פרק א'

בשער זה מהרח"ו מרחיב לבאר את קומת המוחין דז"א. והוא כי יש שוני בין ז"א לבין הפרצופים העליונים שהם יצאו י"ס, לעומת ז"א שיצא ו"ק. ונקדים לכך הקדמה:

המוחין נמצאים בגלגלתא בראשו של האדם, ויש שני מהלכים יסודיים מהו גדר ראשו של אדם, א' מיסוד המים, ב' מיסוד האש. לפי הסדר של ספר יצירה שהוא בחי' אמ"ש, שהם אויר, מים, אש. ראש-אש, גויה-רוח, בטן-מים. לפ"ז יסוד האש הוא בראש האדם, וזה רמוז במילה 'ראש'. מאידך המוחין של האדם השכל הוא בחי' 'קר ולח', שהם מיסוד המים. ושתי הבחנות אלו הם בחי' 'ראשו בשמים', בחי' אש-מים. וברור ששני היסודות נמצאים שם אך לפי סדר הספר יצירה מתגלה יסוד האש כעיקרי לעומת ע"פ סדר מהרח"ו מתגלה יסוד המים כעיקרי. ועיין לשם (ספר הכללים, כלל י"ז, פ"ג) שהרחיב לבאר סוגיא זו, ותמצית דבריו: שעיקר הסדר מים למעלה בראש ואש למטה בבטן, אלא שבסוד המיזוג נעשו ההחלפות, כמו שנחלף בדרום ובצפון החום והקור, עי"ש כל פרק ג'.

והשורש השני שהוא יסוד המים שמתגלה בראש הוא, בחי' מוח מלשון נימוח, בחי' המים שחקו אבנים כי 'שחקו' הגדרתו 'נימוח'. וכן המוחין בכללותם הם בחי' החכמה, שחכמה יש בה אותיות 'מוח', והיא תפיסת המים בחי' 'מוח' כנ"ל. והראב"ד¹ כותב שחכמה גמט' 'גלם', דהיינו שחכמה אין לה צורה אלא היא בחי' 'גולם', כמו שדבר נימוח אין לו צורה אלא הוא דבר גולמי. ושתי ההגדרות אמת, לכן מוח ימין הוא בחי' מים, ומוח שמאל הוא בחי' אש.

והמוחין האלו נקראים בהבחנה אחת חב"ד, ובהבחנה אחרת נקראים כח"ב. והיינו שמצד המהלך של כח"ב הוא בחי' כתר-גולגולת, בחי' אש שהוא בתנועה של דבר המתגלגל. ומצד המהלך של חב"ד שהוא בחי' חכמה אז הוא בחי' מים בחי' נימוח-גולם כנ"ל.

והמוחין האלו נקראים בהבחנה אחת חב"ד, ובהבחנה אחרת נקראים כח"ב. והיינו שמצד המהלך של כח"ב הוא בחי' כתר-גולגולת, בחי' אש שהוא בתנועה של דבר המתגלגל. ומצד המהלך של חב"ד שהוא בחי' חכמה אז הוא בחי' מים בחי' נימוח-גולם כנ"ל.

השורש לכך שיסוד האש הוא בראש הוא הסדר שנקרא 'לב יקוד אש'², והיינו שמכח האש שנמצא בלב ועולה לראש, מתגלה חמימות בראש, כי טבע האש לעלות לעילא. ומבואר בגר"א שמה שטבע האש לעלות הוא מחמת שטבע כל דבר לעלות לשורשו, ולכן טבע האש הוא לעלות לשורשו שהוא למעלה. ותנועת האש היא תנועה

ונחזור לעיל ונאמר כי הנה נתבאר ג' בחי' של ו"ק שהם נקראו מלכי ארץ אדום אימתי נתקנים: ג' בחינות היינו בחי' אנ"ך, שהם ג' המדרגות שע"י נתקנו הכלים אחרי השבירה.

ג. מוח-חם

ד. כי בפרטות הם חב"ד ולפעמים הם ד' כפי שיבואר להלן בדברי הרב.

ה. בספר"י, הקדמה.

א. אש-ר

ב. מבואר בזוהר ועוד

שיש ג' זמני עיבור שהם ז"ח לתיקון האורות, ט"ח לתיקון הניצוצות, ויב"ח לתיקון הכלים.

ובחי' ד' מוחין היינו כאשר הדעת נחלק לה"ח וה"ג, ופעמי' הם ג' מוחין והדעת נחשב מוח אחד כפי שיבואר להלן. והביאור לכך "לתתא" הוא, שמתחילה הה"ח והה"ג ניתנים לז"א ואח"כ ז"א נותן לנוק' את הה"ג, וכאשר הה"ח והה"ג הם בז"א הם בחי' אחד שהוא בחי' ז"א בחי' דעת', ולכן הוא נחשב למוח אחד, אך כאשר ניתן לנוק' הה"ג הם בחי' שתיים ואז יש ד' מוחין. והביאור לכך "לעילא" הוא בחי' מוחין דקטנות שהם בחי' זה אחר זה שהם שנים, לעומת מוחין דגדלות שהם בחי' דבר והיפוכו שהוא בחי' דעת המבדלת, המכרעת, המתהפכת שהם בחי' 'אחד'. ויתבאר להלן מתי נחשבים המוחין לג', ומתי נחשבים לד'.

והנה כלי המוח ההוא מבחי' אלקים והוא גימטריא פ"ו כמנין הנ"ל שהוא קרוב לשיעור הימים שיש בג' חדשים שאז נגמר (כלי) מוח אחד דאלקים וכו': והיינו באופן שיש ג' חדשים חסרים שאז הם פ"ז ועם הכולל דאלקים הוא פ"ו. ובדקות בחי' החדשים החסרים היא בחי' הקטנות. כי החסר שורשו בקטנות.

ונמצא שבתשלום יב"ח עיבור נגמרו ד' מוחין וכל זה בבחי' הכלים שזמנם יב"ח: עיין באיפה שלימה שדן האם בכל ג' חודשים נגמר מוח אחד ובג' חודשים שניים התחיל להיתקן המוח השני וכעזה"ד, או שמיד כל המוחין מיתקנים, רק שהסדר הוא שמוח החכמה נתקן יותר מהר וכעזה"ד בשאר המוחין. והיינו שהנידון הוא האם תפיסת התיקון באה בבחי' זה אחר זה או בתפיסת של 'בבת אחת', כלומר שכל התיקונים

עתה צריך לבאר עוד בחי' אחרת והוא מה שנתבאר אצלנו בהרבה מקומות כי גם בזמן עיבור יש מוחין אל ז"א שהם ג"ר אלא שהם שמות אלקים: והיינו שיסוד הענין הוא שבכל שלב של עי"מ יש את כל המדרגות כולם שהם עי"מ פרטי. רק שבכל שלב יש חלק גלוי שהוא הנקודה העיקרית באותה מדרגה, ויש חלק בנעלמות. והיינו שגם במדרגת העיבור יש בו בחי' מוחין רק שהם מוחין דקטנות כלש' מהרח"ו. וכמו כן יש גם במדרגת העיבור יניקה והוא הבחי' שאוכל מה שאמו אוכלת וכו', ובחי' המוחין דעיבור הוא בחי' 'ראשו בין ברכיו בא מלאך ומלמדו כל התורה כולה' שהוא בחי' מוחין דקטנות.

ובעצם יש ג' הבחנות של מוחין, או תפיסת השלוש ג' קוים, שהוא תפיסת מוחין דעיבור, או תפיסת השש שהוא תפיסת המוחין דיניקה, או תפיסת הי', קומה שלימה, שהוא תפיסת מוחין דגדלות.

ובחי' שם אלקים הוא בחי' מוחין דקטנות שהוא בחי' שלתתא ח"ו יכול להשתלשל לאלהים אחרים, והיינו שבחי' אלקים הוא בחי' הקטנת הדבר.

והיינו שיש תפיסת מוחין דקטנות שהוא בחי' שתופס את הדבר בבחי' זה "אחר" זה, ולכן יש כאן שורש לאלהים "אחרים", לעומת כך מוחין דגדלות הוא בחי' שתופס את הדבר בב"א.

וכאשר נעריך הד' כלים של המוחין בזמן י"ב חדשים נמצא כי בג' חדשים נגמר בו כלי הראוי להיות בו מוח אחד: וכמו שהתבאר לעיל

ז. אמנם נותן לה גם ה"ח, אך עיקר בחי' הה"ג הוא בנוק', או עי" ז"א או בזמן הנסירה ע"י אמא.

ו. דוג' לדבר ילד קטן שמלמדים אותו אותיות א"ב הוא קורא כל אות בפנ"ע לעומת גדול שהוא קורא את המילה 'אב' שהוא בחי' שקורא את האותיות בבחי' בב"א.

אמנם בבחי' הניצוצין שזמנם מ' חדשים הוא באופן אחר. כי הנה נודע כי המוחין פרטן ד' וכללותם הם ג' לכד שהם חב"ד דו"אוכו': והיינו שעד עתה ביאר מהרח"ו בחי' הכלים שבמוחין שבעיבור שהם אלקים בחי' מוחין דקטנות בחי' ראשו בין ברכיו' שנתקנים ביב"ח, וכאן מבאר בחי' הניצוצין שהם הניצוצין שבמוחין שבעיבור, שהוא באופן אחר כמו שיבואר להלן.

כי הדעת כולל חו"ג: מה שפרטן הם ד' וכללותם הם ג', היינו שמדין פרטות הם ד' אך מדין כללות הם ג'. והוא שמצד הדעת הוא בחי' כללות, והיינו מצד התפיסה התחתונה שהוא מתפשט ביסוד שהוא בחי' 'כל', לכן הוא בחי' ש'כולל' את הה"ח והה"ג, ומצד התפיסה העליונה, ששורש הדעת הוא בבינה, שיסוד דבינה מתפשט לדעת כנודע, הוא בחי' שהוא כולל הכל מצד דבר והיפוכו שהכל שורש אחד, כלומר לעילא הוא נחשב אחד מחמת ששורשו אחד, ולתתא הוא נחשב אחד מצד התפשטות הדעת שיש לו כלי אחד. ומה שנעשים בחי' 'שנים' ואז יש ד' מוחין, היינו כאשר נמצא בין שורשו לבין התפשטותו ליסוד, והוא בחי' כלל פרט וכלל.

עין בש"ש' שהביא קושיית הרמ"ז מדוע בכלים יש ב' כלים כנגד הדעת שנחלק לחו"ג ולכן יש ד' מוחין, ובניצוצין אינו כן אלא נחשב אחד, ואז הם ג' מוחין. ביאור הענין הוא שבמדרגת הכלים לתתא שהוא ביסוד "בדרך מעבר", שהוא בחי' שמחלק ה"ג לנוק' והוא נקרא 'כל' והיא נקראת 'כלי' לכן הם נחלקים, משא"כ מצד היסוד לעצמו,

בחי' יש קונה עולמו בשעה אחת', שהכל נתקן לגמרי בב"א, אלא מיירי שהכל התחיל בב"א אולם כל חלק יש לו זמן מתי נשלם תיקונו.

ט. ועיין פרק ז' להלן בהרחבה

י. אות ב'

מתחילים בב"א רק כל אחד הושלם תיקונו לפני חברו.

ושתי תפיסות אלו הם גופא תפיסת קטנות או גדלות. שתפיסת קטנות היא בחי' שמיתקנים זה אחר זה מחמת שכל אחד עומד כמציאות לעצמו, ותפיסת גדלות היא בחי' שמיתקנים בב"א, בחי' 'כולם בחכמה עשית', רק שיש חילוקי מדרגות, והחילוק מתראה ע"י שכל אחד מושלם תיקונו לפי הזמן שלוקח לו להיתקן. בדקות שתי הבחינות האלו הם בחי' עיבור א' ובחי' עיבור ב', שעיבור א' הוא קטנות והוא בחי' של זא"ז, ועיבור ב' הוא גדלות בחי' של בב"א.

מצינו בחי' זו גם במעשה בראשית, שמחד כל יום נברא מה שנברא בו והוא בחי' של זא"ז, ומאידך כפי שפירש"י שביום ראשון נבראו כל הנבראים כולם, אלא שבכל יום ויום הושלם כל אחד לפי זמנו. והיינו שבשורש ביום הראשון שהוא השורש של הבריאה של 'ויאמר אלקים יהי אור' בחי' האור הגדול, הכל נתקן בב"א, רק שבכל יום הושלם כ"א מהנבראים. אך מאידך מחמת שנגנז האור, נעשה בחי' קטנות בחי' שנבראים בזא"ז.

והוא ההבחנה היסודית שיש בין א"א לזו"ן, שא"א הוא בחי' של בב"א כי הוא בחי' קו אחד שמתפשט, לעומת זו"ן שהוא בחי' שנבנה בבחי' זא"ז. ולכן כאשר נתקן ז"א יש בו בחי' תיקון בזא"ז וגם בחי' תיקון בב"א, והיינו שמצד שורשו שהוא בא"א שממנו הוא נתקן הוא בחי' בב"א, אך מצד שהוא 'הדבר הניתקן', הוא בחי' בזא"ז. והיא גופא בחי' מוחין דקטנות שהם בחי' השייכת לז"א היא בחי' של תיקון בזא"ז, לעומת מוחין דגדלות שהיא בחי' השייכת לא"א שנותן לז"א היא בחי' תיקון של בב"א.^ה

ח. ובחי' בב"א דמיירי הכא, אינו בחי' בב"א כפשוטו שהיא

הענין שכאשר הוא בחי' הוכר עוברת מתגלה שהאשה היא 'בית קיבול', וכאשר יש בחי' ו' בכרס אחד הוא בחי' 'ארץ הצבי שמתרחבת ומתכווצת לפי יושביה'. והיינו שמתגלה מציאות של כלי. ובעומק מתגלה גם מציאות של ניצוץ, כי אם יש בחי' הרחבת הכלי מוכרח שנכנס בו ניצוץ שהוא המרחיבו. אמנם לא מתגלה בחי' 'חכם' או 'טיפש' או 'נפל' או עובר שלם בקומה שלימה.

אמנם אני מסופק מה ששמעתי ממורי זלה"ה אם המוח הא' שהתחיל להתקן בג' חדשים הראשונים הוא מוח הנקרא חכמה להיותו ראשון וגם שהוא קו ימין וכו': ועיין בש"ש שכתב שבשער ההקדמות נשאר בספק" וכאן הוא הכריע כפירוש א'. כל ספק הוא בחי' שני צדדים שיש להם שורש ואלו דברי אלקים חיים. והיינו שהדבר תלוי האם הוא במדרגת הכלים או במדרגת הניצוץ, כלומר מצד מדרגת הכלים שורשם הוא בחכמה עילאה שהוא בחי' כללות, והיא בחי' 'אבא יסד ברתא'^ב, והכלים" הם בחי' חכמה תתאה, לכן מצד מהלך זה נתקן תחילה מוח החכמה. אך מאידך מצד שורש הבינה שהוא בחי' התפרטות בחי' מבין דבר מתוך דבר הוא בחי' הניצוץ והוא בחי' מוח הדעת שיש בו בחי' שורש ההתפרטות שהם ה"חוג"ג, לכן במהלך זה נתקן מוח הדעת תחילה. בבחינת אם אין דעת אין בינה, ולהיפך. (והבן שיש בחינה שהדעת שייך לבינה מדין פרטות, ויש בחינה שהדעת שייך לחכמה מדין כללות, ואכמ"ל).

נחשבים לאחד. וזהו בחי' הניצוץ שהוא בחי' היסוד שהוא בחי' 'כל' הוא כוללם כאחד, ולכן הם ג' מוחין. והיינו שמדרגת הכלים שהיא מדרגת הנוק' בכללות, היא בחי' שניתנים לה ה"ג ולכן זה נחלק לב' כלים, לעומת כך ז"א שהוא בחי' ניצוץ בכללות הוא בחי' שהם נכללים כאחד כי עיקרו הוא מדרגת חג"ת ששם נכללים יחד לעומת מדרגת היסוד שיש בו גם בחי' שנותן לנוק', ומדין הנוק' נעשים לשנים. והשורש, שבחכמה הם אחד, באבא. ובבינה נחלקים לשנים, באמא. והבן שבסוד כלל ופרט, בדוכ' הוא אחד ובנוק' שנים. ובסוד פרט וכלל, בדוכ' הוא שנים ובנוק' הוא אחד.

נמצא כי מוח א' מבחי' הניצוץ נגמר בג' חדשים וג' מוחין נגמרים בט' חדשים וכו': והיינו שבחי' המוחין שבניצוץ שבעיבור הוא בחי' יניקה, והוא בחי' 'שאוכל ממה שאימו אוכלת ושותה ממה שאימו שותה', וזה נעשה בט' חדשים שהג' מוחין נגמרים כ"א בג' חדשים.

וגם לסיבה זו אמרו רבותינו ז"ל כי לג' חדשים ניכר הולד לפי שכבר יש לו מוח אחד מתוקן: והיינו שגם מדין הכלים וגם מדין הניצוץ יש בחי' מוח אחד ואז הוא בחי' שניכר עוברת, כלומר שאינו ניכר כולד שנולד אלא ניכר כעובר שאין ניכר בו חלוקת אברים ואין ניכר בו בחי' 'ראש בטן וגויה', אלא הוא בחי' כריסה בין שיניה'. והיינו שבג' חדשים שהושלם מוח אחד, הוא רק בבחי' כלים וניצוץ ואין כאן בחי' גדלות.

אמנם בעומק יש כאן שתי הבחנות, שהם בחי' הכלים שבמוחין שבעיבור, ובחי' הניצוץ שבמוחין שבעיבור, והיינו שדברי הרב שנגמר מוח אחד היינו בין מצד הכלים בין מצד הניצוץ. וביאור

יא. אמנם יש להעיר שמה שנסתפק בשער ההקדמות הוא על המוחין האם מתחיל ממוח החכמה או ממוח הדעת, לעומת מה שמסתפק כאן בע"ח הוא על הכלים והניצוץ, ובשער ההקדמות כתב שבכלים ובניצוץ מתחיל בחכמה. יב. בחי' שחכמה היא שורש מציאות המלכות מדין כללות. יג. הכלים דמוחין דעיבור כנ"ל.

ודע כי עיקר הז"א הוא בחי' ו"ק לבר נבחי' כללות כל עולם האצילות וכו': כלומר ביחס הכולל של האצילות הוא רק בחי' ו"ק, אמנם בפרטות יש בו י"ס כי יש בו ג"ר אף בקטנות כנ"ל. אמנם הג"ר דגדלות הוא בחי' שהוא משתייך למוחין הגמורים של האצילות הכולל. והיינו שיש ג' מדרגות: ג"ר דאצילות הכולל, ג"ר דפרטות דז"א דגדלות, ג"ר דקטנות דז"א.

ואמנם נבחי' פרטות עצמו הוא פרצוף שלם כולל כל י"ס שבו: כמו שכל ספי' נחלקת לי', הו"ק עצמו נחלק לי"ס, והיינו שכל מה שבגדלות מו"ק נעשה י"ס, היינו מחמת שיש בו מציאות של י"ס לעצמו גם בתחילת אצילותו.

וענין זה הוא לעולם בג' זמנים וכו': והיינו בחי' המוחין דעיבור הוא בחי' ראשו בין ברכיו' ובא מלאך^{יד} ומלמדו תורה, ובחי' מוחין דיניקה הוא בחי' אל תטוש תורת אמך^{טו}, ובחי' מוחין דגדלות הוא בחי' שאביו מלמדו תורה^{טז}.

במדרגת נפש, מדרגת העיבור, היינו כאשר אדם תופס את העניין פרטים פרטים כ"א בזמן אחר, ומדרגת היניקה הוא בחי' פרטים בזה אחר זה ברציפות בבחי' יניקה שיונק טיפה ועוד טיפה. ושניהם הם בחי' קטנות בבחי' תפיסת קטנות'.

יד. מלאך שמלמדו תורה הוא בחי' שליחות, כי מלאך בחינת שליח, הוא בחי' הרגלין, בחי' נה"י שהוא עיבור. ונודע ששליח בחינת רגלין, כמ"ש משליח הרגל.

טו. והוא עומק דברי חז"ל שאין הוא משיג תורה אלא עד שיקיא חלב שינק משדי אימו, שכדי לקבל מוחין דגדלות הוא צריך לעקור מוחין דיניקה. והוא נמי ההבחנה שנשים וקטנים פטורים מחמת חוסר שלמות דעת, והיינו כי פעמים הקטן נמנה עם חש"ו והוא מדרגת העיבור, ופעמים נמנה עם נשים ועבדים והוא מדרגת היניקה.

טז. בדקות מדרגת אביו שהוא רבו הוא בחי' או"א עלאין, כי כללות אבא-ב חכמה-רב אבא-אב, אבל בחי' רבו לעצמו הוא בחי' אמא בינה אות מ' כנודע וע"ז נאמר שאין אדם עומד על דעת רבו רק אחר ארבעים שנה.

בלשון אחרת והיינו הך, בתפיסת אנ"ך, האורות הם בחי' כללות והכלים הם גם בחי' כללות ובניהן הוא בחי' הניצוצין, בחינת פרטות. והוא בחי' כלל ופרט וכלל, שיש כלל עליון וכלל תחתון שהם בחי' חכמה עילאה וחכמה תתאה כנ"ל, ופרטות בניהם.

נחדד, הרי לכאורה אם בחי' הכלים מתחיל מן החכמה והניצוצין מן הדעת א"כ אין אחדות בין הכלים לבין הניצוצין, אמנם אי נימא מצד שנתקנו בב"א אפשר לומר שנתקנו באחדות רק שכל אחד הושלם חלקו, אך אי נימא שנתקנו בבחי' זה אחר זה קשה. אך ביאור הענין הוא כי זה גופא בחי' בירור מצד הקטנות שהוא בחי' בירור דזא"ז, כלומר שבחי' הקטנות הוא בירור שלא בבחי' אחדות אלא בבחי' של זא"ז, לכן היא הסיבה שלא נתקנו אלא מצד הכלים מוח החכמה ומצד הניצוצין מוח הדעת.

והנה גם יש במוחין שהם הג"ר בחי' אורות כנ"ל וכו': ומבאר מהרח"ו כאן את בחי' המוחין דז"א דקטנות. והיינו שבחי' המוחין עצמם עיקרם הם בא"א ובאו"א, ולכן המוחין דז"א דמיירי הכא שהם בחי' קטנות, הם מוחין שבאים בסוד תוספת כי ז"א עיקרו הוא ו"ק ולא י"ס. אמנם גם בבחי' מוחין דגדלות שז"א מקבל שהם בחי' אורות בחי' ג"ר, הם גם בחי' תוספת, כי ז"א עיקרו ו"ק כנ"ל, ולכן הם באים ומסתלקים לעיתים. והיינו כי כל דבר שבא בסוד תוספת, יש בו מציאות שהוא מסתלק.

והיינו דמוחין דקטנות דעיבור יש לו תמיד, אך מה שמקבל מוחין דגדלות אינן מוחין גמורים אלא ביחס לקטנות שבו, אבל המוחין עצמם אינן מוחין גמורים מחמת שהם בתנועה של רצוא ושוב שבאים ומסתלקין.

הכלים נעשין איברים החיצונים שהם העצמות הנקראים ג' חללי דגלגלתא הנעשין מן העצמות ממש היבשים וכו': והיינו שבמדרגת מוחין דעיבור שהיא מדרגת הכלים, ובכלים עצמם יש בחי' קטנות ובחי' גדלות, כי בחי' גדלות היינו האברים עצמם, ובחי' הקטנות הוא בחי' האברים החיצונים שהם העצמות.

בחי' עיבור הוא בחי' שיש בו נקב שמקבל את הדבר בחי' נוק'. ובבחי' זו יש שתי בחי', מצד אחד בחי' נקב שמקבל את בחי' היסוד, ויש בחי' נקב שמקבל את הוולד, והוא מה דחזינן ששרה היה בה בחי' נקב כדי לקבל את היסוד, אך לא היה בה בחי' נקב לקבל את הוולד שהוא 'בית רחם'. ובחי' 'בית רחם' היינו בחי' חלל. והוזכר פע' רבות שכל העולם הוא בסוד 'עובר במעי אמו', שהוא בחלל בבחי' 'עיבור' בא"ס המקיפו מכל צד.

והיינו שעיבור מחדש 'חלל'י, כי אם אין חלל לא שייך עיבור, והיינו שבחי' העיבור הוא מדרגה של 'חלל'. והוא בלש' מהרח"ו שמוחין דקטנות שהם מוחין דעיבור הם ג' חללי דגלגלתא. והיינו שבחי' העיבור הוא בחי' 'עבר', כלומר הוא חלל שעבר ממנו האור שהיה בו, וכן כל מה שנמצא בתוך החלל עתיד להתכלל באור א"ס. והוא מדרגת הכלים שהם בחי' חלל בחי' 'בית קיבול'. והיינו שבבחי' הכלים שבקטנות הם בחי' החלל. והוא הטעם שעובר ירך אמו שהוא בחי' שבטל לאמו, בחי' חלל שבטל להיקף שסביבו.

ומן הניצוצין נעשו ג' קרומות ממש שיש בתוך ג' חללי דגלגלתא החופפים על המוחין כנ"ל וכו': והיינו שבזמן הגדלות הניצוצין

ובמדרגת גדלות הוא תופס את הדברים מצד כללותם גם יחד, בחי' 'כולם בחכמה עשית', בחי' 'נסקרים בסקירה אחת'.

והנה הכלים הם האברים שבאדם והניצוצין הם הנפש שבאברים החיצונים שבאדם הכוללים בשר גידים ועצמות". והאורות הם הנפש של האברים הפנימים שאין בהם גידין ועצמות כגון הלב והריאה וכליות וכבד וכו': והיינו שבאדם יש בו בחי' אנ"ך שהכלים הם בחי' האברים, והניצוצין הם נפש לאברים חיצונים והאורות הם נפש לאברים פנימים".

ואין כוונתינו אל נפש לבר כי שם נפש כולל לבל חלקי רוחניות נר"ן (נ"א נרנח"י): והיינו כי מהרח"ו הזכיר את הלב שיש בו הרוח, והכבד שיש בו הנפש, לכן הוא כותב שבחי' נפש הוא שם כולל לחלק הרוחני. ונרנח"י פעמים נקרא נפש ופע' נשמה ופע' בפרטותם. ובדרך כלל כשנאמר רוח חיה יחידה הכוונה לאחת המדרגות בדוקא, לעומת כך כשנאמר נפש או נשמה, פע' קאי על הפרטות ופע' על כל הה' חלקים בכללות.

והנה גם בג"ר יש בהם ג' בחי' אלו וכו': והיינו שבמקביל לג' בחי' אנ"ך בו"ק הם ג' בחי' בג"ר עצמו. ומבאר מהרח"ו כאן מעילא לתתא, שהאורות הם המוח, והניצוצין הם נפש לאברים החיצונים שבמוח, והכלים הם האברים עצמם. וזה בזמן הגדלות כל' מהרח"ו.

אמנם בזמן הקטנות שהם ימי עיבור ויניקה מתחלקים ג' בחי' הנ"ל באופן אחר והוא כי מן

יז. בדקות הם ד' שיש 'עור'.

ית. בהגדרה כוללת הם מל"ך, נשמה במוח, רוח בלב, ונפש בכבד, אמנם יש הבחנה שהנפש היא בלב, והיא הבחנה שבין הנפש האלקית לבהמית, או שהיא בלב ומתפשטת לכבד, והתבאר במ"א. ועיין תניא פ"ט. שעיקרו בלב, ומתפרט לכבד. וכן שיטת הלשם בחלק הביאורים.

יט. נקבה נקראת ארץ הצבי שמתרחבת ומתפשטת, והיא הבחנה מצד המקום שמתפשט, אך לא בחי' יצירת החלל. ובחינת הנקב שבה, החלל שבה, הוא בחינת עיבור.

הם בחי' נפש אל האברים החיצונים שבראש, ובקטנות הם בחי' הקרומות ממש.

ענין מדרגת הקרומות הוא, שכל קרום הוא בחי' שחופה על הדבר, והיינו שיש גילוי של אור ויש בחי' הקרום שמכסה את האור, והוא כדו' אור הלבנה שיש עננים שמכסים על אורה. והיינו שבחי' הקרום הוא בחי' שמטשטש את ההארה, והטישטוש הזה הוא בחי' ניצוצין, שמסתיר חלק מן האור ומראה רק חלקי הארה שהם ניצוצין. והיינו שבחי' הקרום הופך את מדרגת האור למדרגת ניצוצין.

קרום בגמט' 'משה' עם הכולל, ונאמר עליו ששם מסוה על פניו, והיינו מדרגת האור הייתה גדולה ובנ"י לא יכלו לקבלו, לכן שם מסוה, ועי"ז נעשה בחי' ניצוצין כנ"ל. והיינו שמקרומי המוח דמשה נעשה בחי' מסוה שהפכו את מדרגת האור למדרגת ניצוצין. שאז לא מתגלה מציאות עצמות האור, אלא רק חלקי האור.

יש מדרגת אור ויש מדרגת כלים ובניהם הוא מדרגת הניצוצין, מדרגת הכלים דמוחין דקטנות הם חללי דגלגלתא כנ"ל בחי' 'אין', ומדרגת האור הוא עצם ההארה בחי' 'יש', והניצוצין ממצעים בין האורות לכלים. והיינו שהניצוצין יש להם יחס ביחס לאור ויחס ביחס לכלים. ביחס לאור הם בחי' 'יש' שמפורר את האור לחלקים, ביחס לכלי שהוא בחי' 'אין' הם בחי' החלל שבין ניצוץ לניצוץ.

והיינו שהאורות יסודם ב'יש', הכלים יסודם בחלל, והניצוצין הם הממוצע בניהם. ובשורש השורשים, הוא בחי' אור א"ס שהיה ממלא את החלל, בחי' 'יש', ונעשה חלל בחי' הצמצום, ובחי' הקו שנכנס לתוך החלל בחי' 'מימי האור העליון' הוא בחי' הניצוצין. והוא בחי' קרום שהוא קו-רם.

אמנם בחי' הכלים בזמן הגדלות הם בחי' 'יש' שהם האברים עצמם, ובערך זה הוא בחי' שבטל לאמו מצד היש שהוא מוקף באמו. ובהבחנה זו הכלים הם מדין 'מלאות' ולא מדין חללות. והוא מש"כ"י שלא כמידת הקב"ה מידת בשר ודם, שמדת בשר ודם כלי מלא אינו מחזיק וכלי ריקן מחזיק, ומידת הקב"ה כלי מלא מחזיק כלי ריקן אינו מחזיק והוא בחי' 'יהב חכמתאלחכימין'.^כ והיינו שבחי' הגדלות הוא בחי' מדת הקב"ה שכלי מלא מחזיק לעומת בחי' הקטנות שהוא מידת בו"ד שכלי ריקן מחזיק וכלי מלא אינו מחזיק.

ומן הניצוצין ג' קרומות ממש: והיינו שכמו שיש ג' מוחין יש ג' קרומות. ואמנם מהרח"ו מדבר כאן בענין הקרומים שהם ניצוצין שבכלים, אך יש ג' מדרגות בבחי' הקרומים, יש קרומים במדרגת ניצוצין דכלים, ויש קרומים בבחי' הניצוצין עצמם, ויש קרומים במדרגת ניצוצין דאורות דכלים.

ביאור הענין, מדרגת "הקרומים שבכלים", הם בחי' ניצוצין שחופים על האור, והיינו שבמקום שתהיה הארה אחת נעשה חלקי הארה. אך נחדד שהניצוצין אינם חלקי האור עצמו, אלא הניצוצין חופים ומלבישים על האור ומצמצמים אותו. וע"ד משל, כלי הוא מלש' 'כלות', כלומר כלי הוא בחי' הגבול של הדבר, כלומר הוא מגביל את האור, והיינו שכמו שיש כלי שהוא בחי' 'חלל' שהוא בחי' 'מקבל', הוא גם בחי' 'חלל' ש'מחלל' את האור, בחינת החול של הים, שעליו כתיב "חול גבול שמת לי", והוא ההגבלה הנ"ל.^{כב} והוא בחי' ה'אין' שבין ניצוץ לניצוץ. אמנם בחי' הקרומים הם בחי' 'יש' ביחס לבחי' הכלים שהם בחי' חלל

כ. ברכות מ. ועיין גם ברכות נ"ה.

כא. דניאל ב' כ"א

כב. וכמו שכתחילת הבריאה נעשה חלל שצמצם את האור, ומזה כל חלל הוא צמצום האור.

גמור, כלומר אינו מסלק את האור לגמרי כמו חלל גמור, אלא הוא בחי' שמסתיר כמו לבנה שיש עליה עבים ואינה נראית בבהירותה.

מדרגת הקרומים בעצם, שהם "הניצוצין דכלים דמוחין דעיבור", לקמן יתבאר^כ שהם נקראים 'קרומים וצינורות', כלומר 'צינור' אותיות 'ניצוץ' שהיא הארה חלקית^כ, כלומר אינו בחי' כיסוי שמכסה על האור, אלא הוא בחי' ניצוץ בעצם, בבחי' ה'יש' המתגלה.

מדרגת הקרומים שהם "ניצוצות דמוחין שבמוחין דעיבור", קרום גמט' 'משה', וכן הם אותיות 'מקור', והוא בחי' משה שהוא מקור של התורה כולה. יש בחי' השגת האור עצמו^כ, ויש בחי' שהמקור מתגלה בבחי' 'והחכמה מאין תמצא'^כ, כי כל חכמה מאין תמצא היא בחי' ניצוצין שיוצאים מהאור העליון, בחי' שיונק^כ את החכמה ממקורה. והיינו בחי' 'ואי זה מקום בינה'^כ, כלומר היא בחי' הנביעה של החכמה.

וענין זה מקביל לענין ז' תיקוני גלגלתא, תיקון א' הוא תיקון הגלגלתא, תיקון ב' הוא טלא דבדולחא, ותיקון ג' הוא קרומא דאורא, והוא מקביל לענייננו, גלגלתא הוא בחי' הכלי בחי' חלל כנ"ל, וטלא דבדולחא הוא בחי' נביעה מן האור עצמו בבחי' יניקה בחי' ניצוצין דמוחין כנ"ל, וקרומא דאורא הוא בחי' ניצוצין עצמם. כי חסד הוא בחי' גלגלתא, וגבורה הוא בחי' טלא

דבדולחא^כ, וקרומא דאורא הוא בחי' תפארת-דעת^ל.

ואלו הקרומין הם הנוכר אצלינו תמיד מוחין דאלקים לפי שהם בחי' רפ"ח ניצוצין שהם דינין וכו': והיינו שהניצוצין הם בחי' אלקים שהם יוצאים מהוי"ה.

ומבחי' אורות נעשו הג' מוחין עצמן שהם בעין הבשר רך מאוד וכו': והוא מקביל לבחי' טלא דבדולחא, והוא היפך בחי' הכלים שהם חללי דגלגלתא שהם העצמות היבשות בחי' שהם קשים כאן המוחין הם בחי' בשר רך מאוד, והוא בחי' חסד-מים.

ואלו המוחין חומריים הם נעשין מבחי' האורות הם הויות ממש אפי' בימי עיבור ויניקה וכו': והיינו בחי' הקטנות שהם בחי' מוחין חומריים אך מ"מ הם הויות. והיינו שבמוחין דגדלות הם לא בחי' חומר אלא בחי' נפש אל האברים הפנימיים כנ"ל בל' מהרח"ו, והמוחין דגדלות הם בחי' 'שכל נבדל'. כלומר יש ג' הבחנות בבחי' מוחין, שהם אורות-מוחין, ניצוצין-יניקה, וכלים-עיבור, במדרגת עיבור הוא בחי' נבלע באמו, במדרגת ניצוצין הוא תלוי לאמו, במדרגת האורות הוא גדול עומד לעצמו. ושתי המדרגות עיבור ויניקה הם בחי' 'שכל מצורף', לעומת כך במדרגת האורות הוא בחי' 'שכל נבדל' כלשון המהר"ל. אמנם זה נאמר על בחי' המוחין בכללות^כ, אך

כט. אמנם עיין שם כי יש היפוך בין הגבורה והחסד מחמת שהתיקונים מתחילים מהשמאל, ואכמ"ל.

ל. והיינו כי קרום לעולם הוא בחי' ממוצע. וכן הקרום בחי' הפרסה הנמצא בין החזה לטבור דא"ק, ובכל עולם ועולם, והוא בחי' משה שנאמר עליו אנכי עומד בין ה' ובניכם, והוא כי משה הוא בחי' לגאודה דעת ויעקב הוא בחי' לבר דהדעת. לא. שנאמר על התורה שקדמה לעולם בחי' חכמה ובינה שהוא 'שכל נבדל' במהותו.

כג. שער כ"ח

כד. התבאר במפרשים בתחילת הע"ח

כה. והוא בחי' הבית השלישי שירד שלם מן השמים

כו. איוב כ"ח י"ב

כז. יש הבחנה בין ניצוץ בבחי' יניקה שיונק ישר מן המקור, ובין יונק בחי' יונק מניצוץ שנזרק למרחוק.

כח. איוב שם

בתוך הדבר והוא בבחי' ש'מבין דבר "מתוך" דבר^ל, כי תוך הדבר הוא בחינת עיבור, ודו"ק. ביניקה הוא בחי' החכמה שמקבל, והמוחין עצמם הם בחי' הדעת שהוא דבקות הדעת במדרגת הכתר. והוא בחי' 'תקיעת הדעת' כמו שמבואר בתורת חב"ד^ל, כלומר אינה ידיעה שאדם יודע כפשוטו^ל, אלא הוא בחי' שאדם תוקע את דעתו בדבר. ויתר על כן מדרגת הכתר שהיא שורש מציאות המוחין היא בחי' שתופס את הדבר בכללותו בכל חלקיו ובפרטיו בכללות, בחינת מקיף דמקיף. כלומר אינה השגה בדבר עצמו אלא השגה בדבר בכללותו^ל בבחי' 'דבקות'. והשגה זו יוצאת לפועל במדרגת החכמה, ויתר על כן במדרגת הבינה הנ"ל. המוחין של הכתר יש בו שני חלקים^ל, יש את ההשכלה עצמה והיא החלק התחתון, והחלק העליון הוא 'השכל הנעלם מכל רעיון'^ל, שחובק בתוכו את כל הכללים והפרטים בבת אחת 'בכח', לעומת כך בבחי' החכמה והבינה הוא בחי' השגה של ב'זה אחר זה' שהוא משיג את כל הפרטים ואח"כ מצרף אותם. אך כאשר הוא תוקע את דעתו בדעת הוא בבחי' שיש בו את הכל בב'א בכח, ואזי ע"י החכמה והבינה הוא משיג את הדבר בפועל ומקור השגתו הוא מתקיעות הדעת שהוא דבק במקור שהכל נמצא בתוכו כנ"ל.

לב. אמנם יש הבחנה שמבין דבר מתוך דבר הוא גבוה ממדרגת החכמה והוא סוגיא לעצמה ואכמ"ל.

לג. כמו שביאר התניא וע"ז מבוסס כל צורת העבודה דתורת חב"ד

לד. כי דעת לתת היא דעת כפשוטו, אך דעת שעולה עד הכתר היא בחי' תקיעת דעת כנ"ל

לה. בחי' שמשיג את ה'בכח' של הדבר, והוא נקרא 'השכל הנעלם מכל רעיון'.

לו. אין הכוונה על הכתר עצמו שהיא סוגיא בפנ"ע אלא על המוחין מדין כתר

לז. פיוט 'אל מסתתר' שחיבר רבי אברהם מימין תלמיד הרמ"ק

לפי מה שהתבאר לעיל שאין לז"א מוחין גמורים מחמת שהם באים ומסתלקים, ולעולם אינו בבחי' 'שכל נבדל' לגמרי בבחי' מהות 'שכל נבדל'.

והקרומית לבד הם נקראים אצלנו תמיד מוחין דאלקים דקטנות וכו': והיינו ג' בחי' קרומות שהתבארו לעיל נקראים אלקים.

כי בזמן הגדלות הוא באופן אחר כנ"ל כי הכלים הם באיברים והניצוצין הם נפש לאיברים החיצונים והאורות הם נפש לאיברים פנימים וכו': הוא מה שהזכיר לעיל שהוא בחי' הגדלות שגם הכלים הם בבחי' ה'יש' ולא בבחי' חללי גלגלתא כבקטנות. כי בכלי יש את בחי' החללות שבו, ואת בחי' דופני הכלי שהוא בחי' היש. וכן בבחי' הניצוצין יש שבהם את שתי ההבחנות שמצד אחד הם בבחי' 'יש' שהם הניצוצות עצמן, וכן יש בהם בחי' ה'אין' בחי' ההעדר שבין ניצוץ לניצוץ. לעומת האורות עצמם הם תמיד 'יש'.

והם בחי' נפש ונשמה ורוחניות גמור אל המוחין חומריים הנ"ל שנעשו בזמן הקטנות: כלומר שכל ג' בחי' עיבור יניקה ומוחין שבמוחין דגדלות הם בחי' רוחניות גמורה ולא בחי' חומר.

'מבשרי אחזה', שאדם הנמצא בעיבור הוא בחי' בניית המוחין החומריים עצמן, ובזמן היניקה הוא בחי' שהוא נגדל במציאותו. ובזמן המוחין דגדלות הוא בחי' השכלה שלא נראית לחוץ אלא היא נמצאת בתוכו בנעלמות. והיינו שבמדרגות העיבור והיניקה שהוא בחי' ו"ק בחי' ו' צדדים הוא שיעור בבחי' מדרגה הגופנית הנראית, לעומת הגדלה בבחי' המוחין הם מציאות של הארה פנימית שלא נראית לעין.

נחدد בעומק, בבחי' המוחין דגדלות יש ג' בחי': עיבור, יניקה, ומוחין. בעיבור הוא בחי' שנמצא

קודם שנברא העולם^{מא}, והיינו שלעילא הוא בחי' חכמה עילאה שהיא גמט' 'גולם'^{מב}, ולתתא הוא בחי' מלכות שהיא בחי' חכמה תתאה, ולכן הם הויו"ת גם לתתא. ולכן הסדר מעילא לתתא הוא הויו"ת אלקים והויות, שהויו"ת תחתונות שורשם בהויו"ת העליונות.

אבל המוחין שבזמן גדלות אינם בחי' החומרניים רק נשמה ורוחניות המוחין לברד: כלומר אינן בחי' החכמה בבחי' השכל המצורף אלא בחי' השכל הנבדל, כלומר המוחין דגדלות מציירים את בחי' השכל הנבדל שהוא שורש השכל המצורף.

אשר אלו השמות של המוחין הם נמשכין מן הרוחניות של האורות שיש במוחין דאו"א עצמן והם ממשיכין ג"כ מלמעלה מהם שהם א"א ועתיק כמ"ש במקומו בע"ה: כי שורש המוחין דחב"ד דז"א שורשם בכתר שנחלק לעתיק וא"א והם מוחין בבחי' 'והחכמה מאין תמצא'^{מג}. וכמו שמבואר לעיל שיש מוחין דעיבור בבחי' 'בינה', ויש מוחין דיניקה בבחי' 'חכמה', ויש מוחין דמוחין שהם בחי' 'דעת' ו'כתר' כנ"ל. כי שורש עיבור-יניקה-מוחין, בבינה-חכמה-כתר.

נמצא כי בכל מקום שנוכר בחינת מוחין דגדלות אין הכוונה על בחינת המוחין החומרניים, כי אלו כבר נעשה בימי עיבור ויניקה, רק הכוונה הוא בנשמה ורוחניות וכו': והיינו שמוחין דגדלות אינן מוחין בבחי' 'שכל מצורף' שבבחי' עיבור ויניקה שהוא בחי' שמצורף

והם ג"כ בחי' שמות של הויו"ה אחרים יותר מעולים ורוחניים מן שמות הויו"ת של המוחין חומרניים עצמן כנ"ל: בכל מדרגה ומדרגה יש את שם העצם של הדבר, והוא בחי' שם הויו"ה של עצם הדבר, ובנד"ד היינו שבחי' העצמות ג' חללי דגלגלתא והמוחין עצמם שהם הבשר רך מאוד הם בחי' הויו"ת שהם העצם של העצמות. לפ"ז מה שכותב כאן מהרח"ו שהמוחין דגדלות הם הויו"ת אחרים יותר מעולים היינו שהם השגת עצם ההויו"ה העליונה יותר, כלומר שהם עצם ההויו"ה של האור. לעומת ההויו"ה של בחי' המוחין דקטנות שהם בחי' ההויו"ה של העצמות כנ"ל ולא בחי' האור. הקבלה לכך הוא החילוק בין ההשגה של 'שמו אחד', להשגה של הויו"ה 'אחד'. כלומר מדין הכלים ההשגה היא 'שמו אחד', ומדין האורות ההשגה היא עצם ההויו"ה של 'אחד'.

בלל העולה כי המוחין דימי קטנות הם מוחין חומרניים: והיינו ההשכלה שבחומר, והוא מה שהתבאר לעיל ע"פ המהר"ל. והוא כי 'חומר' יש בו אותיות 'מוח'^{לח}, אמנם הוא בחי' 'מוח מצורף' ולא 'מוח נבדל', והוא ענין 'מוחין חומרניים', ודו"ק.

והם הויו"ת, וקרומיהן הם שמות אלקים: כלומר יש את ההויו"ה עצמה שהיא לתתא ושם אלקים למעלה מהן כנ"ל^{לפ}. והיינו שכל הויו"ה עליונה יורדת לתתא, בסוד 'אני ראשון ואני אחרון'^{מז}, לכן גם לתתא מתגלה הויו"ה כמו שלעילא יש הויו"ה. ומצד כך 'החומר' התחתון הוא גילוי של הויו"ת, והיינו חומר בלא צורה כמו

^{מא}. והוא כי חכמה הוא בחי' חומר בלא צורה, ובינה היא בחי' צורה שהיא "יוצרת" צורה בולד-בז"א, אמנם מאידך לתתא ז"א הוא הצורה ונוק' היא החומר, כי הסדר מתהפך והוא הסדר המבואר כאן: הויו"ת אלקים והויו"ת, ודו"ק.

^{מב}. כדברי הראב"ד כנ"ל

^{מג}. איוב כ"ח י"ב

^{לח}. ומצד הקילקול הוא בחי' 'חס' (בן נח) ובחי' 'בלעם' יודע את בהמתו וכו'.

^{לפ}. אנ"ך פ"י

^{מז}. ישעי-הו מ"ד ו'

המבין מדעתו^מ, אמנם הוא גדלות המוחין רק ביחס לקטנות המוחין אך אינו בחי' השכל הנבדל בעצם כפשוטו. והיינו שמעשה מרכבה הוא בחי' 'הרכבה', כלומר בחי' הרכבה של חלקים שאינו בחי' שכל נבדל בעצם, אלא שכל מצורף שמקור השגתו מהשכל הנבדל, ודו"ק.

מד. חגיגה י"א:

לאמו, אלא בחי' שכל נבדל. אך מ"מ אינו שכל נבדל כפשוטו, אלא רק בבחי' שמקור השגתו הוא מבחי' השכל הנבדל בחי' חכמה ששורשה בכתר העליון כנ"ל. והוא בחי' חכם מבין מדעתו, כלומר קיבל מרבו ומבין דבר מתוך דבר ואז מבין מדעתו שהגיע למדרגת הדעת. והוא בחי' שמלמדים ליחיד מעשה מרכבה אם הוא חכם

פרק ב'

מדוע התשמיש בג' חוד' ראשונים הם לא נקראים שז"ל, והיינו שהם כמעט^{מז} לבטלה.

ועיין ביפ"ש שהקשה מדוע הזיווג הוא כמעט לבטלה, והרי התבאר לעיל^{מח} שבכל זמן הט' חוד' נתקנים כל הבחינות כל אחד בזמנו, ועוד כי האורות הם ז' שכל אור נתקן בחודש אחד וא"כ בב' חוד' האחרונים נגמר האור האחרון להיתקן ומה יועיל הזיווג. ובש"ש הקשה עוד, כי הנה כמו שבג' חוד' ראשונים סגי בביאה אחת, מדוע לא סגי בג' חוד' שניים ביאה אחת גם לולד ומדוע הוא יפה לולד יותר מביאה אחת, וכן בג' חוד' שלישיים מדוע לא סגי מטעם הנ"ל ביאה אחת. ועוד אם בג' חוד' שניים הוא יפה לולד מחמת הניצוצין, מ"ש דגם בכלים אינו יפה. וכתב שדברים אלו הם כבשונו של עולם. ובסוף דבריו כתב הש"ש על קושיות היפ"ש דלא קשה מידי, כי מה שמתברר בכל ג' חוד' הוא בלי ענין הזווג שהוא רק בג' ימי קליטה.

ונראה לבאר ע"פ הקדמה שנקדים ע"מ להבין את עומק הסוגיא, ומימלא הקושיות מעיקרא ליתא. והוא כי יש ד' שלבים בעיבור, כלומר אמת שיש ג' בחי' בעיבור כדברי הרב כאן שכל שלב הוא ג' חוד', אך יש בחי' של 'הכנה' לעיבור שהיא קדומה לביאה ראשונה שכתב כאן מהרח"ו.

והיינו הביאה הראשונה ע"מ לעשותה כלי, כפי שנאמר בגמ'^{מז} שאין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי, ועיין בב"ח^{מח} דכתב בדקדקמהרח"ו

ונחזור לענין ראשון כי הנה נת"ל איך ג' בחי' ישבו"א או בנוקבא^{מח} לתקן והם אורות ניצוצין בליים וכו': והיינו שמקום יסוד דבינה הוא במדרגת האור, בסוד 'אור זרוע לצדיק', ומקום יסוד דתבונה בסוד 'מקום' שהיא נוק' בחי' כלי שהוא בית קיבול, ומקום החתך הוא בחי' ניצוצין, דוג' לכך בדבר גשמי כשחותכין דבר יוצאין ממנו ניצוצין, הוא בחי' מקום החתך. בחי' ניצוצין הם נקודת 'ממוצע', דוג' בעלמא, 'נץ החמה' הוא נקודת ממוצע בין יום ללילה. יום-אור, לילה כלי. נץ החמה-ניצוצין

וזהו סוד שאמרו רבותינו ז"ל בג' חרשים הראשונים הולד דר במדור התחתון וכו': היינו שג' חוד' ראשונים הוא במקום יסוד דתבונה בחי' הכלים, וג' חוד' שניים הוא במקום החתך בחי' ניצוצין, וג' חוד' שלישיים הוא ביסוד דבינה בחי' אורות.

מה שאמרו בגמ' נר דלוק על ראשו וכו' ומלמדין אותו כל התורה כולה^{מז}, היינו בפרטות בג' חודשים שלישיים. ואמנם כל מה שיש בפרטות יש בכללות כנודע, מ"מ עיקר הגילוי של 'מלמדין אותו כל התורה כולה', הוא בבחי' האורות שהם בג' חוד' שלישיים. ולכן נר דלוק על 'ראשו' דייקא שהוא בחי' מדור העליון בחי' האורות.

ויובן ג"כ מה שאמרו בג' חודשים הראשונים תשמיש קשה לאשה ולולד והב' קשה לאשה ויפה לולד, וג' אחרונים יפה לזה ולזה וכו' הם כמעט לבטלה: ידוע הנידון בדברי המקובלים

מז. עיין להלן בהארה 54 מדוע הוא רק כמעט

מח. בשער אנ"ך פ"א

מז. סנהדרין כב:

מח. נוק' היא סוגיא לעצמה ותתבאר לקמן

מז. נדה ל:

והיינו דמה שמייירי הכא בביאה ראשונה שהיא ביאת העיבור, ומה שקדם לה היא ביאה ראשונה שעשאה כלי, היינו בחי' אחת והיא כ"ביאה אריכתא". והוא דכיון שהתגלה בחי' הכלי באשה, התגלה ג"כ בחי' כלי בעובר שהיה בחי' 'טיפה' ונעשה בחי' כלי, כי הוא נמצא בתוך חלל הרחם שהוא בחי' כלי, ו'כאילו קנה' את שם הכלי של הנקבה. ולכן כיון שע"י הביאה הראשונה שעשאה כלי וע"י הביאה השנייה נתגלה הכלי בולד סגי בהכי, ואין צורך לזיווגים נוספים לצורך הכלים.

וג' **חדשים אמצעים או הזווג במקום החתך ואז הזווג הוא יפה לולד שהוא לצורך הניצוצין אשר שם אבל לאשה עצמה קשה וכו':** ועיין לעיל בקושיית היפ"ש על שלב הניצוצין וכן בש"ש הנ"ל, ונמשיך לבאר את המהלך המתבאר לעיל כאן בשלב הניצוצין. והיינו שמדרגת העובר הוא בחי' טיפה, בחי' דע מאין באת וכו', ועיקר מדרגתו היא ניצוצין, ובדקות יותר, מדרגת ניצוץ, טיפה אחת. אמנם מדרגת זווג ביחס לאשה הוא מדרגת אורות, והוא בחי' 'עזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד' בחי' 'אחד' שהוא בחי' אור²², בחי' שכונה בניהם, והוא יסוד דזכר ביסוד 'דבינה' דייקא. ואמנם שורשו דהולד הוא מטיפה שבמח האב בחי' 'תורה אור'²³, אך בהתגלות הוא נעשה בבחי' אמ"ר 'אור מים רקיע', ומבחי' 'אור' הוא נעשה בחי' 'מים' בחי' 'טיפה' שהיא באה מבחי' ניצוצין, כי הממוצע בין אור למים הוא בחי' ניצוצין. וזהו מדרגת ג' חוד'

לכתוב ביאה ראשונה 'לצורך העיבור', כלומר לאפוקי ביאה ראשונה דהיא עשיית כלי ואין לה עיבור. אא"כ כתמר שמעכה באצבע, והוא נמי כבית רבי שאז בביאה ראשונה יכולה גם להתעבר.

והנה מהרח"ו מבאר כאן ג' שלבים כנגד כלים ניצוצין ואורות. בחי' הכלי היינו שהעובר עצמו הוא זה שנעשה כלי, כי העיבור הוא בחי' הכלים דיליה. אמנם יש כאן שתי בחינות כלי, יש את מה שהופך את האישה לכלי שהיא ביאה ראשונה דלא הוזכר כאן בהדיא בדברי מהרח"ו²⁴, ויש את הביאה הראשונה לצורך העיבור. וע"כ שתי ביאות הללו בונים את בחי' הכלים. כלומר מה שהאשה נעשית כלי ומה שהעובר הוא בבחי' עיבור דכלים ע"כ שהיא בחי' אחת, ומהלך של בניית הכלים דעובר התחיל כבר בשלב שהאשה נעשית כלי.

אולם מה שבבית רבי מועכות באצבע ויכולה להתעבר בביאה זו, היינו ששני החלקים הראשונים נעשים בבת אחת, כלומר כי מה שאין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי היינו גם היכא שהוא אחרי שמעכה באצבע, ולמרות שהיא כבר ראויה להתעבר, וא"כ נראה שע"כ היא כבר בחי' כלי, מ"מ זה אינו, כי הוא עושה אותה בביאה ראשונה כלי בבחי' 'מכה בפטיש'²⁵. ולכן באותה ביאה היא נעשית כלי המקבל וגם כלי של העובר בבת אחת.

נ. יבמות לד: דא"ר יצחק כל מועכות של בית רבי תמר שמן תמר ע"ש תמר שמעכה באצבעה.

נא. אמנם מדוייק בלשונו 'כי כבר הספיק לאשה ולולד', וע"כ 'לאשה' היינו ביאה א' שעשאה כלי, 'ולולד' היינו ביאה ראשונה דעיבור, ודו"ק.

נב. והוא ההבחנה בין גרושה לבין מעוכה שאינה בחי' כלי אלא היא כמוכת עץ, ונעשית בחי' כלי ע"י הזכר כפי שיבואר להלן.

נג. כי אז היא דביקה עם הזכר ונעשית בחי' 'זכר' זך-אור. אמנם מצד בחי' 'זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי', היינו בחי' אין האשה אלא לבנים, בבחי' זו היא בבחי' עיבור בחי' כלים וניצוצין. אבל כאן מיירי בזווג לצורך האשה שהוא זווג בבחי' אורות כנ"ל.

נד. כפי שהוזכר פע' רבות דברי הגר"א שאילולי הטיפה הייתה יורדת למטה במדרגתה דלעילא שהיא בחי' 'אור', הולד היה צופה מסוף העולם ועד סופו

חוד' ראשונים קשה לאשה, כי אינו עיקר מדרגת שכינה בניהם.

ודע כי אע"פ שאמרנו כי בג' האמצעיות הזווג הוא במקום החתך וכו' הענין הוא כי בכל בחי' הג' של הולד עולין למעלה אפי' בחי' הכלים ממדור למדור וכו': ועיין בהג' השמ"ש. וכוונת דבריו שלא תטעה לומר שהוא כאדם העובר ממדור למדור, אלא הענין הוא שכל מדרגותיו שהם כלים וניצוצות עולים עימו ממדור למדור.^פ

עומק הענין הוא, שבתחילה מעילא לתתא הוא יורד ממדרגת אור בחי' שורש הטיפה ויורד למדרגת ניצוצין ואח"כ למדרגת כלים. אולם המתבאר כאן הוא, שעולה חזרה מתתא לעילא, ממדרגת כלים למדרגת ניצוצין ומשם למדרגת אור. והיינו שהכלי 'עולה' למדרגת הניצוצין, ולא שהוא בטל שם, אלא הכלי נעשה זך ומאיר במדרגת הניצוצין, וכעזה"ד כאשר הוא עולה למדרגת האורות, וכן הניצוצין שעולים עימו גם הם מאירים במדרגת האור.

וע"פ מה שהתבאר לעיל^{סא} שכבי"ע הוא בחי' של צירוף 'ניצוצות וכלים' בלי בחי' 'אור', ובאצילות הוא בחי' צירוף 'אור וכלי', ויש בחי' אחדות שלימה^{סב} בחי' אנ"ך יחד. והנאמר שם הוא בבחי' כללות העולמות וכאן הוא בפרטות. שבתחילה הוא נמצא במדרגת הכלים ואח"כ עולה למקום הניצוצין ונעשה אחדות בין כלים וניצוצין, ואח"כ עולה למקום האור ונעשה

'אורו של עולם'.

ס. דוג' בעלמא לדבר, הוא ענין שמואל הנביא שכל כליו הלכו עמו ולכן לא שאל כלים מאף אחד.

סא. בסוף פרק י' דאנ"ך.

סב. עיין שם שיש דרגות נוספות ואכמ"ל.

שניים, שהוא מדרגת הניצוצין שהוא מקום החתך. ו'לצורך הולד' היינו שכדי להחזירו למדרגתו שהיא מדרגת ניצוצין יש צורך בזווג, והוא 'לזרוזילהולד', והיינו כי ריבוי ניצוצין הוא בחי' ריבוי הארה שזה מה שנעשה ע"י ביאות בזמן זה. והיינו שע"י ריבוי הביאות עולה ממדרגת ניצוצין אחד, טיפה אחת שממנה נוצר, עיבור. למדרגת יניקה, ריבוי ניצוצות. ואמנם נהי דהיא מדרגת ריבוי ניצוצין מ"מ אינה בבחי' הארה דמדרגת 'אור'. ואז זווג זה 'מעיר' את שורש היצירה של הולד^{יב}. לעומת כך לאשה אין תועלת בזווג זה, כי זווגה הוא במדרגת 'אור'^{יג} ולכן זווג במדרגת ניצוצין לא יפה לה.

וג' חדשים אחרונים אשר הזווג ביסוד רבינה למעלה או יפה לולד שהם בחי' אורות אשר שם וגם יפה לאשה אשר שם יסוד שהוא מקום הביאה וזווג ואין לה צער: לפי המהלך המתבאר, הנה ג' חוד' אחרונים מעלים את הולד למדרגת האורות, והוא עיקר המדרגה ש'מלמדין אותו כל התורה כולה'. ובעומק, כפי שיעור הזכות של הביאה בזמן זה, תהיה מדרגת האור של 'הנר'^{יד} דלוק על ראשו וכו'^{יז}.

ומה שיפה לאשה הוא בחי' שהיא 'אש', אשה אש-ה, בחי' הארה, שאז היא עיקר גילוי המדרגה שאיש ואשה זכו שכינה בניהם, כי הוא מקום הארה^{נט} של 'האישים'. והוא הטעם מה שבו'

נה. והוא נעשה ע"י שאין הפסק בביאות, ואפשר שהוא הטעם דכתב מהרח"ו דבג' חוד' ראשונים הם כמעט לבטלה, כלומר רק 'כמעט' כי עדיין הוא מועיל שלא יהיה הפסק, ועי"ז יתגלה בג' חוד' שניים מדרגת הניצוצין עצמה.

נו. זולת זווג ראשון שעשאה כלי.

נז. והיינו כי יש כמה בחי' של 'נר', אבוקה וכו'.

נח. ידועים דברי החסד לאברהם זקיניו של החיד"א שגם זווג שאחר הלידה מועיל להשפיע על ילדים

נט. דוג' לדבר השכינה ששרתה בבית המקדש היא בחי'

אחדות דאנ"ך. ויתר על כן נעשה מדרגה של אחדות של 'אורות וכלים', אך אינו חיבור גמור של אורות וכלים בשלימות המדרגה, אלא בבחי' אנ"ך, דאם היה בחי' אורות וכלים בשלימות היה בחי' 'אך שמח', א"ך-אור וכלי, והנה כאשר נולד הולד אינו בחי' 'אך שמח', כי אמו טמאה, והוא מה שמבואר בכתובות^{סג} שלא מברכים שהשמחה במעונו במילה מחמת דטרידי דאית ליה צערא לינוקא. וכן מפני הצער שאביו ואמו אסורים זה על זה, והיינו שנחסר יחוד אור וכלי, יחוד זו"ן.

סג. כתובות ח.

ואח"כ בעת הלידה מתגלגל הולד כלול משלשתן וכו': היינו כלול באנ"ך באחדות כנ"ל, ואחר הלידה שהיא מדרגת 'עיבור', הוא שוב עולה למדרגת 'ניקה' שהיא מדרגת ניצוצין בחי' 'תורת אמך', וכעזה"ד עד מוחין דגדלות תורת אביו^{סד} ותורת רבו. והיינו מסיבה דמתחילה היה כלול באורות 'בכח' כנ"ל ועכשיו יוצא 'בפועל'. והוא בחי' ש'מתגלגל' כלומר כל מציאותו שהתאחדו יחד בבחי' אנ"ך מתגלה .

סד. תורת אביו שהוא רבו שהוא מדרגת או"א עלאין, ותורת רבו בחי' בינה.

פרק ג'

השורשים נעשה צמצום כפשוטו ואח"כ נמשך הקו והוא בחי' היש מאין. אך בעומק בפנימיות, הצמצום אינו סילוק אלא הסתרה, והקו מגלה את אור הרשימו שנמצא בחלל.

ושתי בחי' הנ"ל הם בחי' משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. כי משיח בן יוסף הוא בחי' תוספת בחי' מאין ליש בבחי' היסוד, לעומת כך משיח בן דוד הוא בחי' של מהעלם לגילוי.

ולענינא דידן, היינו כי משיח בן יוסף הוא בחי' העיבור שנעשה עובר שהוא בא מטיפה בחי' היסוד ונעשה ריבוי-המשכה הוא בחי' שנעשה מאין ליש. לעומת כך משיח בן דוד הוא בחי' הלידה, שהוא בחי' מהעלם לגילוי בחי' 'לבנה' שאינה מוקטנת-מצומצמת אלא נסתרת. וגם כאן בענין הלידה הכל כבר נמצא, ומה שהיה קודם היה רק נסתר ויוצא לחוץ ומתגלה ע"י הלידה^{סה}.

ואמנם ישבחי' לידה בין בו"א עצמו ובין בבחי' המוחין שלו של זמן הגדלות כנ"ל: הרב התחיל בענין לידת זו"ן באימא עילאה, וכאן הוא מבאר את בחי' ז"א לבד ואח"כ יבאר לידת הנוק'. ויש הבדל יסודי בין לידת ז"א ללידת נוק', והוא כי ז"א נולד ו"ק, והג"ר באים לו בסוד תוספת, והוא בסוד יוסף כנ"ל בתפיסת מאין ליש. לעומת כך הנוק' נולדה בסוד נקודה, וכפשוטו חסר לה ט"ס, אמנם לפי המתבאר לעיל הט"סדילה קיימים רק שהם בהעלם, והיינו כי ב"ן יצאו נקודות ויצא מ"ה החדש ועמו ט"ס דב"ן, והיינו כי ט"ס דב"ן היו,

סה. והיא בחי' אסתר שהיא בחי' שיוצא מהעלם לגילוי, כי אסתר בחי' אסתהרא, כדברי רבי נחמיה במגילה יג.

ועתה נבאר הלידה איך ילדה אימא עילאה את זו"ן וכו': בשער הכוונות מבואר ההוצאה לפועל של סדר הלידה באופן של כוונות, וכאן הוא מבאר את שורשי החכמה של ענין הלידה^{סה}, והיינו הך.

וסוד הענין הוא כי הנה הז"א הוא הולד הנתון בעיבור במעי אמא שהוא מ' חדשי העיבור: היינו עיבור הניצוצין, אך בפרטות יש ג' בחי' עיבור כנ"ל בשער אנ"ך. רק שכאן הזכיר ענין ט' חודשים כיסתמא של עיבור הוא ט' חוד'.

ובאשר נשלמו מ' חדשי העיבור אז נולד ויצא לחוץ: והיינו שאחרי שהושלם שלב העיבור^{סז} הוא צריך לעבור לשלב היניקה, וביניהן הוא שלב הלידה שהוא ממוצע בין העיבור ליניקה.

ענין הלידה הוא כמו שיש מולד הלבנה, שאינו דבר חדש שנולד כפשוטו, אלא הוא גילוי הנסתרת, כלומר שהוא מגלה דבר שהיה בהעלם. והוא מש"כ מהרח"ו 'אז נולד ויצא לחוץ', והיינו כי עניינו הוא יציאה לחוץ^{סז}. כלומר אין ענין הלידה מה שהוא היה בחי' טיפה ונעשה עובר, כי ענין זה הוא מהות העובר, לעומת כך ענין הלידה הוא יציאה לחוץ של הדבר.

והיינו כי יש שתי תפיסות בכללות בבריאה, יש מאין או מהעלם לגילוי. והיינו כי התפיסה החיצונית היא יש מאין, והיינו כי בשורש

סה. וכמו שבענין האמונה יש בה בחי' האמונה והביטחון, שהביטחון הוא 'הפועל יוצא' של האמונה, הכ"נ הוא שורשי החכמה של הלידה והפועל יוצא הוא בכוונות.

סז. היינו עיבור יניקה ומוחין דעיבור.

סז. דוג' לדבר הוא ביצה שנולדה שהוא על זמן יציאתו לחוץ

רק שהיו בהעלם והמ"ה מגלה אותם, בתפיסת מהעלם לגילוי.

כי כבר נתבאר אצלנו כי תמיד נכנסין ומתלכשין נה"י דאמא ומתפשטין תוך ז"א עצמו בין בבחי' זמן עיבור בין בבחי' קטנות שהוא זמן ינקת וכו': והיינו כפי שהתבאר פעמ' רבות, שכל מדרגה נמצאת בכל מדרגה, והיינו כי נה"י דאמא מתפשטים, כלומר שנעשים בחי' חב"ד דז"א גם בזמן העיבור בבחי' 'ראשו בין ברכיו', ובין בזמן הגדלות נעשים בחי' חב"ד גמורים.

והנני מתחיל לבאר בחי' לידת המוחין דגדלות ז"א וכו': והיינו כי תפיסת הלידה שהיא בחי' ממוצע בין העיבור ליניקה, היא בין בבחי' המוחין בין בבחי' הלידה עצמה, ומבאר הרב ענינה במוחין ויובן ענינה בלידה עצמה.

דע כי הנה הפסוק אומר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים ואמרו רבותינו ז"ל: והיינו כי הירכים שהם בחי' הנה"י הופכים להיות בחי' 'דומם'.

ולהבין זה נבאר תחילה מה ענין הלידה ומי גרם אותה: כלומר יש את עצם ענין הלידה שהיא הממוצע בין עיבור ליניקה, וכאן מהרח"ו מבאר גם מי גרם את ענין הלידה.

והענין הוא כי יש אורות רבות שם בבטן אמא עילאה ע"י העיבור כנ"ל וזה גורם שהולד שהוא ז"א רוצה לצאת ולהולדו כו': כלומר אינו רק ריבוי של אור שמחמתן נדחק הולד ורוצה לצאת, אלא בעומק הוא בחי' ריבוי של אור שגורם שיוצא מהעלם לגילוי כמתבאר לעיל. וזה עומק תפיסת הלידה.^ט

ט. והוא ענין מה שאמרו בגמ' (ב"מ ק"ז.) 'ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך' שתהא יציאתך מן העולם כביאתך

לכן כאשר בא זמן הלידה שנגמר זמן העיבור וכבר נתקן ונצטייר העובר וכו': כלומר אחרי שנעשה בחי' מאין ליש ע"י בחי' העיבור שמטיפה נעשה עובר, אז מגיע זמן הלידה שהוא בחי' מהעלם לגילוי.

אז בחי' האורות הרוחניות שיש בנה"י דאמא מסתלקין משם ועולין למעלה בנוף אמא עצמה במקום שהעובר עומד שם בבחי' עיבור, ואז מתרבים שם האורות כי הנה יש אור של הת"ת עצמו דאמא והאורות של מחצית גוף תחתון שלה כנ"ל וכו': והיינו כי האורות שנמצאים בנה"י עולים למקום העובר.

בכללות באדם יש חב"ד חג"ת נה"י, ובכללות מקום העיבור הוא במקום הנה"י שהוא מקום הרגלין, אך בפרטות מקום העיבור ביסוד (דאמא שהוא יסוד דתבונה), וכידוע יסוד דנוק' הוא שליש ודדוכ' הוא שני שלישים, והשליש הראשון דיסוד בין דדוכ' בין דנוק' הוא מתחיל מן הטבור, אמנם ביסוד דנוק' גם אם מתחיל מן הטבור עדיין יהיה בו רק שני שלישים, אך מ"מ כיון שיסוד מתחיל במקום הטבור א"כ עומק בחי' העיבור הוא מקום הטבור.^ט

נמצא שיש שתי בחי' 'מקום העיבור', בכללות הוא מקום נה"י ובפרטות מקום הטבור. והיינו

לעולם מה ביאתך לעולם בלא חטא אף יציאתך מן העולם בלא חטא, והוא בחי' 'תוסף רוחם יגועון ואל עפרם ישובון' והיינו כי הסתלקות נעשית ע"י תוספת שהוא ריבוי של אור, והארה זו נמצאת בגילוי כאשר היא בחי' מיתת נשיקה. והיינו כי ריבוי של אור הוא הסתלקות שמגלה מהעלם לגילוי. והוא בחי' הלידה שהיא מהעלם לגילוי לעומת בחי' העיבור שנאמר והלילה אמר הורה גבר' ודורשת הגמ' בחי' לילה ניתן להריון ויום לא ניתן להריון (נדה טז.), לכן הריון בא בהסתר לעומת לידה שבאה בקולי קולות.

ע. והוא הטעם שהוא קשור לאימו ממקום הטבור כי זה שורש הויתו. והוא הפלוג' האם נוצר מראשו או מטבוריה והיינו מטבוריה כי הוא שורש של עיבור

כי יש מדרגת עיבור שהוא בנה"י ויש מדרגת יניקה שהיא בחג"ת, ובחי' מקום הטבור הוא בחי' הממוצע בניהם.

כלומר מה שיש בחי' עיבור בבחי' 'מקום הטבור', היינו שהוא שורש למדרגת היניקה, שהרי משם הוא ניזון בזמן העיבור והוא בחי' היניקה שבעיבור. ולכן מקום הטבור הוא נקודת הממוצע בין מדרגת העיבור למדרגת היניקה, הכללים, לא רק יניקה שבעיבור, אלא ממוצע בין כללות העיבור לכללות היניקה.

והיינו שעיקר מדרגת העיבור הוא מדרגת הנה"י בין במדור תחתון ובין במדור אמצעי בו' חוד' ראשונים, אמנם כשהושלם בג' חוד' אחרונים הוא עולה למדור עליון, ויתר על כן כשהוא בא לצאת לאויר העולם, עיקר מדרגתו היא הארה בבחי' נקודת הממוצע בין עיבור ליניקה שהיא מקום הטבור.

והוא הטעם שהנה"ידאמא עולים למקום הטבור שהוא מקום הממוצע שהוא בחי' מדרגת העיבור שמתגלה בזמן הלידה. ומחמת זה נעשה ריבוי האורות. ויתר על כן כפי שיבואר להלן בדברי מהרח"ו שע"ז נעשית עוד תוספת הארה ונעשים דדים למדרגת היניקה, והוא מחמת שהוא ממוצע בין עיבור ליניקה כנ"ל. והיינו שאינו עולה למקום חג"ת כפשוטו, אלא עולה למקום תחילת היסוד שהוא שלישי ראשון שהוא מקום הטבור, וע"י כך הוא מעורר את בחי' מדרגת היניקה שהיא במקום חג"ת.

והוא מש"כ שבמקום הטבור יש ריבוי אורות, שהם האורות של הנה"ידאמא וגם האורות של הת"ת עצמו (והיינו מקום שלישי עליון דיסוד) וגם אורות העובר שהוא עתה במקום הטבור. והיינו שגם המקום תחילת היסוד הוא מקום הממוצע,

וגם ריבוי האור שיש שם עתה, הוא גילוי הממוצע שהיא הלידה בחי' ממוצע בין העיבור ליניקה.

ואז האורות של בחי' אמא עצמה שהם בעל הבית הם דוחקין את זו"נ שאינם שלה וכו': הנה לעולם צורת הבריאה שהשפעה יורדת ע"י מ"ן ומ"ד, חוץ מהארה ראשונה. והנה ביאר מהרח"ו בסו"פ הקודם שבעת הלידה הולד מתגלגל. ומהרח"ו מבאר כאן שהנה"ידאמא שעולה למקום הטבור הוא בחי' העלאת מ"ן, כלומר ריבוי האור הוא בחי' מ"ן שע"ז יורד בחי' מ"ד שהוא יציאת הולד לחוץ.

אמנם יש הבחנה שמחלקת בין מ"ן ומ"ד לעליית אורות נה"ידאמא, כי מ"ן ומ"ד הם במהלכי העיבור, שהם בחי' 'מים' שהיא הטיפה שיורדת מלעילא לתתא, אך כאן הוא ענין הלידה שאינו במהלכי 'מים' שהוא מדרגת העיבור, אלא הוא בחי' ריבוי אורות, ובדקות ריבוי ניצוצות, כי יניקה במדרגת ניצוצות, שעולים לעילא ודוחקים את האורות לרדת מלעילא לתתא.

והיינו כי מ"ד ומ"ן הם בחי' תפיסת משיח יוסף בחי' המשכת שפע, לעומת כך תפיסת הלידה שהיא בחי' משיח בן דוד שהיא בחי' מהעלם לגילוי, הוא ענין העליה ע"י ריבוי אורות שע"י כך דוחקים את האורות לרדת לבחי' לידה בחי' מהעלם לגילוי. כלומר לא עולים בחי' מ"ן אלא עולה בחי' אור גמור ויורד אור גמור (ניצוצות כנ"ל), מהעלם לגילוי.

כאמור נמצאים גם ריבוי אורות שהם אורות הת"ת עצמו^{עב}, אורות הנה"ידאמא שהסתלקו^{עב}, ואורות הולד עצמו נמצא שם.

עא. והיינו לא כל החג"ת כפשוטו שהם הידיים.

עב. וברור הדבר ששורש עליה זו היא מקיפול הרגלינדא"א לצורך עיבור ז"א.

אמנם אח"כ כשנעשה הגדלת המוחין שהיא תוספת מוחין גמורים, הוא בחי' ויהיב חכמא לחכימין בחי' כלי מלא מחזיק, אך כאן הוא עדיין בחי' של כלי ריקן מחזיק שהוא בחי' מוחין דקטנות.

והוא הטעם שבחי' המוחין הוא הסיבה הב' להתרוקנות נה"י דאמא, כי הסיבה הא' שהיא בבחי' העיבור בבחי' הממוצע שהתבאר לעיל והסיבה הב' שהיא לצורך המוחין הם ענין אחד. ולכן הם הב' טעמים להעלאה אורות דנה"י דאמא. והיינו כי המוחין אינו עוד שלב גרידא, דא"כ היה צורך לממוצע בין היניקה למוחין כמו שיש ממוצע בין העיבור ליניקה, אלא הטעם הוא כי המוחין הוא אותה מהות של בחי' העיבור כנ"ל, רק כי זה עיבור ראשון וזה שורש לעיבור שני שהוא לצורך המוחין שהוא מעין עיבור א'.

ועיין בש"ש שכתב שמה שמבאר הרב כאן הוא הג"ר דפרטות דו"ק, והוא כי הצטננות נה"י דאמא היינו ב' פרקין תחתונים דנה"י, שהם השורש לג"ר דו"ק. וכתב דיש לעיין מתי נעשה הצטננות פירקין עליונים דנה"י דאמא שכפי הנראה צריכים להתרוקן בזמן כניסת המוחין דג"ר הכולל. ועיין גם ביפ"ש^ע דכתב דמהרח"ו לא מבאר התרוקנות נה"י דאבא, דיש לחקור מתי נעשה.

אמנם לפי המתבאר לעיל, מהרח"ו מיירי דייקא במוחין דנה"י דאמא ודייקא כהכנה לבחי' המוחין דגדלות, וכאן הוא בחי' שהוא כלי ריקן מחזיק והוא בחי' המוחין דג"ר דפרטות, אבל לצורך הג"ר הכולל שהם מוחין דגדלות הוא בחי' כלי מלא מחזיק, ואינו צריך התרוקנות, וקושיית הש"ש ליתא. וכן קושיית היפ"ש שחקר מתי נעשה התרוקנות נה"י דאבא ואע"פ שתירץ

ומוציאין אותה לחוץ דרך פי היסוד שלה ונבקע ונפתח רחמה ויוצא הולד לחוץ: והיינו שאמנם יוצא ממקום היסוד אך בעומק הוא יוצא משורש מקום היסוד שהוא מקום הטבור בחי' ממוצע בין העיבור ליניקה שהיא בחי' לידה כנ"ל, ודו"ק.

ונמצא כי עליות והסתלקות אורות דנה"י דאמא מלמטה למעלה כנ"ל הוא לב' תועלויות וכו': והיינו כי כדי שיקבל ז"א המוחין דיליה, יש צורך שיתרוקנו נה"י דאמא ואז יכנסו אורות חדשים שהם המוחין דז"א. והיינו שעד השתא התבאר בתועלת הראשונה שהוא בחי' ממוצע שהוא לצורך מדרגת היניקה, וכאן מבאר מהרח"ו בתועלת ב' שהוא לצורך המוחין.

הנה התבאר שבעיבור קודם נעשה בחי' חלל ונעשית בחי' בית קיבול שהעובר עומד בתוכה. לעומת כך מדרגת היניקה היינו שהעובר עומד ע"ג האם מבחוץ, כלומר הוא באור המקיף דאמא. אמנם במדרגת המוחין מצד אחד אינו לא בתוכה וגם לא בבחי' אור המקיף דאמא, כי הרי הוא נמצא במקום שלו ולא אצל אימו. והיינו כי מדרגת המוחין נעשה ע"י כלים דאמא ואורות דיליה, כלומר נה"י דאמא מתרוקנים מהאורות שלה ונכנסים אורות חדשים שהם מוחין דז"א.

נמצא שמדרגת המוחין היא מעין עיבור א', כלומר כמו שבעיבור ראשון הוא נמצא בחלל האם, גם כאן אורות דיליה הוא בכלים דילה, ולכן נקרא 'עיבור' שני לצורך גדלות שניה.

והיינו כי מדרגת המוחין דמיירי הכא שמקבל אורות דיליה בכלים דילה, הוא בחי' עיבור אך לא עיבור כעיבור ראשון שהוא בתוך החלל דאמא, אך הוא בחי' מהות דעיבור שאורות דיליה נמצאים בתוך כלים דילהבבחי' עיבור.

עג. גם הש"ש הביאו.

ע"ז באיפה שלימה^ט, שהקשה ע"פ מה שכתב מהרח"ב^ג משער כ"ה שכתב שעולין בחצי ת"ת העליון, וכאן כתב שעולים רק עד חצי תחתון דתפארת. וכתב ליישב ע"פ מה שכתב הרב בשער כ"ג פ"ח שבבחינת החיצוניות נחשב כתר דז"א מאימא ובבחינת הפנימיות נחשב מכלל ז"א. ומבאר לשיטתו שלצורך כתר דז"א עצמו צריך חצי ת"ת תחתון דאמא להתרוקן ויעלו בחצי ת"ת העליון, לפי שא"א לז"א לקבל אורות שלו ושל אמא. והיינו שיש מדרגות בכתר דז"א, שמצד פנימיותו הוא שייך לעצמו, ומצד חיצוניותו הוא שייך לאמא, ע"ש.

ונבאר את עומק מהלך הדברים, כידוע יש כתר ויש דעת, מצד הפנימיות הוא כתר ומצד החיצוניות הוא הדעת, וכשמונים את הכתר לא מונים את הדעת וכן להיפך. והיינו דהיכא דמונים את הכתר היינו שמונים את פנימיות הכתר, והיכא דמונים את הדעת היינו שמונים את חיצוניות הכתר, כי הכתר מצד עצמו אין בו בחי' חיצוניות, ובחי' חיצוניות הכתר הוא שייך לאמא עילאה, והוא בחינת שער הנ' של הבינה הנקרא כתר, והיינו שורשו חיצוניות הכתר.

לעניננו, באורות העולים יש הבחנה עד היכן הם עולים, ועד היכן מקום 'השפעת עלייתם'. כלומר הוא עולה עד מקום הטבור אך השפעת העליה היא עד מקום החזה כנ"ל.

שורש הדברים הוא בא"ק, שאורות אח"פ שלו מתפשטים מבשיבולת הזקן עד הטבור^ט, ועיקר ההלבשה שמלבישים עולמות אבי"ע הוא ממקום הטבור דא"ק. אמנם מצינו^ט שפעמ' מתחילה

שדוקא בנה"י דאמא יש צורך לנה"י חדשים כי עדיין לא נכנסו נה"י דאבא וצריכה להזדווג עם אבא, אבל נה"י דאבא שכבר נעשה הזווג דאו"א בהיותם גו גופא דז"א אין צורך לאבא כלים בנה"י שלו להתחדש לו, ע"ש. מ"מ עומק מה שלא צריך התרוקנות בנה"י דאבא היינו כי דווקא המוחין דאמא הוא בחי' מקום חללות בחי' עיבור כנ"ל שהוא שורש בחי' המוחין דאמא, אבל מוחין דאבא הם תחלה בחי' טיפה שיורדת ונוצר הולד ואח"כ כשנולד מלמדו תורה בבחי' משפיע, ולא שייך בו בחי' התרוקנות בבחי' חלל. והרי אצל האב אין ענין של יניקה כי הנה התבאר לעיל שכל ענין ההתרוקנות בב' התועליות הוא ענין של בחי' ממוצע בין עיבור ליניקה כנ"ל וזה לא שייך באבא^ט. כלומר אמנם יש גם מוחין דנה"י דאבא אבל כאן מיירי בבחי' הכלים של המוחין שהם בבחי' חלל שהוא באמא דייקא^ט, ודו"ק.

והנה כאשר עולין ומסתלקין אורות הנה"י דאמא הם עולין ועומדין בחצי ת"ת התחתון וכו': מתבאר טעם שלישי מדוע האורות עולים בחצי ת"ת, כי ע"י זה נעשים ב' דדין ונבקעים ומהן יוצא חלב להניק הולד.

מבואר לעיל שעיקר מקום הולד הוא בנה"י, והתבאר לעיל שבשליש הג' של העיבור שהוא בחי' נר דלוק על ראשו וכו', הוא עולה למקום שורשו שהוא מקום הטבור שהוא בשליש תחתון דת"ת. אמנם כאן מתגלה העלאה נוספת שהוא מקום חזה דאמא, שהוא תחילת שלישי שני דתפארת.

ע"ז. חוץ ממרדכי, וכן במעשה המובא בגמ' (שבת נג:) שנעשה לו נס ונפתחו לו דדין.

ע"ז. אמנם בדקות המוחין דאבא מתלבשין בנה"י דאמא וא"כ הכלים דמוחינדיליה הם המוחין דאמא, מ"מ כל בחי' הכלים בכללות הוא מדרגת אמא, ודו"ק.

ע"ז. אות ג'

ע"ז. וסימנם שח"ט, און-שיבולת הזקן, חוטם-חזה, פה-טבור. ע"ז. בלשם ועוד

לחוץ כדברי מהרח"ו 'ואם כן נמצא שהם עומדין תחת המקום החזה' כלומר מחמת שדוחקים עד מקום החזה הוא מה שיוצא לחוץ.

וחוץ מהארה זו מתחדשת הארה של נקבים' במקום החזה^פ, ומדוייק בדברי מהרח"ו ש'נבקעים' ומהם יוצא חלב, והוא נמי דכיון שעתיק בחי' ממוצע בין עיבור ליניקה הוא גורם להשפעת היניקה שמוציא חלב.

ועתיק הוא מעתיק מלעילא לתתא וגם מתתא לעילא, והיינו מה שהעובר מתגלגל ויוצא לחוץ הוא מלעילא לתתא, וגם גורם שחוץ מהעלאה של הנה"ל לעילא למקום הטבור יעלה יתר על כן למקום החזה בבחי' מתתא לעילא, כלומר "למדרגת" יניקה, ויתר על כן ליניקה עצמה "בפועל" לאחר הלידה. והיינו שאחרי הירידה שהוא יוצא לחוץ הוא חוזר ועולה למקום שהיה קודם. והוא בסוד עתיק בבחי' נקודת ממוצע, והיינו שעצם יציאתו לחוץ שהוא מלעילא לתתא היא גופא גורמת שהוא יעלה למקום הדדין כדי לינק בבחי' מתתא לעילא.

ועיין בשפ"א שהקשה שכיון שיש מוחין גם מצד אבא א"כ מדוע אין באיש בחי' דדין, ותשובה לדבר הוא כפי שהתבאר לעיל שמוחין דאמא הם בחי' מוחין דקטנות בחי' 'כלי ריקן מחזיק כלי מלא אינו מחזיק' ולכן יש צורך להתרוקנות הנה"י ומכך נעשה גם בחי' דדין, אבל מצד נה"י אבא הם בחי' מוחין דגדלות בחי' 'כלי מלא מחזיק כלי ריקן אינו מחזיק', ולכן אין בחי' התרוקנות עצמית מצד אבא אלא ביחס למה שמתלבש באמא. ולכן כיון שאין מציאות של ריקון מצד אבא לכן לא שייך בחי' דדין שבאים מחמת ריקון הנה"י שעולין למקום טבור וחזה כנ"ל^פ.

פא. והיינו כי עתיק הוא הנוק' של עליון שיוורד לתחתון, ובחי' כלי לעילא הוא בחי' נקב בחי' 'כלי מעבר' והוא הבקיעה הנזכרת כאן, ולתתא הוא בחי' כלי מקבל.

פב. אמנם במרדכי שנעשה לו נס ונעשה לו דדין (כי גם מעשה

ההלבשה של עתיק ממקום החזה. ויש בזה כמה ביאורים, ועיקר הענין הוא שעתיק מתחיל להלביש ממקום החזה דא"ק. ובחי' בין החזה לטבור^ע הוא בחי' ממוצע בין א"ק לאבי"ע.

והנה כל שורש דקלקול מתחיל במקום הממוצע, שהוא בחי' בין לבין שהוא מקום חללות, ולכן שורש השבירה מתחיל מן הבינה, שנקראת כן מלשון בין לבין. והשבירה התחילה בנקודת הצירי שבבינה, והיינו בין שתי הנקודות שבצירי, כחלל שבניהם. וכאשר מתגלה בחי' התיקון הוא בחי' 'שכינה בניהם' שממלא את מקום החלל^ב.

אמנם תחילה כל עולם מתחיל מן הטבור של העליון והוא א"א, אך בחי' הממוצע הוא עתיק שהוא מעתיק מן העליון לתחתון.

נחזור לסוגיין, עיקר מקום העיבור הוא בנה"י, וכאן הוא עולה למקום הטבור שהוא שורשו, ויתר על כן השפעת העליה היא עד מקום החזה בחי' בין לבין בחי' ממוצע, והיינו בחי' בין עיבור לבחי' יניקה. כלומר בחי' בין עיבור ליניקה הוא בחי' הלידה שהוא עולה למקום הטבור, אבל בעומק הוא 'נעתק' ממקומו של עובר ויוצא לחוץ למדרגת היניקה, וזה נעשה ע"י בחי' עתיק שהוא במקום החזה כנ"ל, והיינו שמכח עתיק הוא נדחק

עט. אמנם בין אורות הפה לטבור שעד שם מתפשטים אורות אח"פ הוא כבר בחי' ממוצע כי הם רק בחי' התפשטות ולא עצמות אורות אח"פ, אך מ"מ בדקות ממקום החזה דא"ק מלביש עתיק וממקום טבור מלביש א"א, ולכך עיקר הממוצע הוא בין חזה לטבור ולא בין הפה לטבור, ואכמ"ל.

פ. והוא שבתחילה היה ממלא הכל ונסתלק אור א"ס, והיינו שמצד המילוי אין מקום לחטא, אך מצד החלל יש מקום לשורש החטא. ומקום השורש לחטא הוא בין החזה למקום הטבור שהוא בחי' ממוצע בחי' בין לבין, והם אותיות ח"ט שאלף שהוא רומז על אלופו של עולם נעלם, וח"ט הוא חזה וטבור.

אמנם כל דבר הוא בבחי' 'אין' ובחי' 'יש' בבחי' דבר והיפוכו, ומה שהתבאר הוא בבחי' ה'אין' בחי' חלל בחי' חסר, אמנם יש גם שורש לחטא מצד הפרסה בחי' 'יש'.

'ימות באהל' בחי' עיבור, אך הכא קאי עליה שהיא ממיתה עצמה היינו שהיא ממיתה את הנה"י שלה בשביל החב"ד שלו¹⁹.

כי הנה האורות שבתוכו שהוא רוחניות הוא כמו אש נסוד נר ה' נשמת אדם ומחממת האדם בעורו בו, ואחר שמת מתקרר ומתקשה: הם שתי הבחנות בבחי' הדומם, דהיינו מה שהוא קשה ומה שהוא קר. ומה שהוא קר הוא כי הוא לא מתנועע, כי התנועה גורמת החמימות.

כנודע מזוהר ומתיקונים כי חג"ת הם אבות ונה"י נקראו בנים, לבן נקראו אבנים מלש' בנים: כמבואר בחז"ל שנוטריקון אב"ן הם אב-בן, ומה שנקראים אבנים קאי על הבנים והוא מצד שהם לצורך הבנים, לעומת הסברא הראשונה נקראים אבנים מצד האמא עצמה שנעשו הירכיים שלה בחי' דומם.

עוד טעם ג' כי נה"י שלה חוזרין להעשות בחי' הגוף אל זו"נ שהם בני התבונה כאשר מתלבשין בתוכם: והיינו כי הנה"י דאמא נעשה חלק מקומת הגוף של זו"ן. ומה שמוסיף מהרח"ו לבאר הוא כי נקראים אבנים לא רק בחי' בנים גרידא אלא הם בחי' בני התבונה, כלומר התבונה של עליון נעשה חלק ממציאות התחתון, ובחי' תבונה היא בחי' בן והבת. והיינו כי ג' טעמים מלמדים כ"א הבחנה אחרת שכללותם היא בנין אחד, כי טעם א' הוא מצד מה שנה"ידאמא התרוקנו והוא טעם שנקרא אבנים מצד עצמה, טעם ב' הוא מחמת שהוא לצורך הבנים, וטעם ג' הוא בחי' נקודת המעבר בחי' תבונה בחי' ו"ה שהיא בחי' מעבר, והוא הממוצע בניהם.

פו. לפי זה נמצא ג' מדרגות: בחי' ממית עצמו עליה מצד העובר ומצד האם, ועוד בחי' שמקיא חלב משדי אימו במדרגת היניקה כנ"ל בהערה הקודמת.

והנה נודע כי הנה החלב הוא דם מתחלה שהיה למטה ברחם שלה ועלה למעלה משם עד מקום הדין ונהפך לחלב: והיינו שיש שני מהלכים, וכפי' שמבואר בגמ'²⁰ שיש מחלוקת האם דם נעכר ונעשה חלב. והיינו שאם דם נעכר ונעשה חלב הוא בחי' של מתתא לעילא, ובזה מיירימהרח"ו כאן שהוא בחי' מיתוק הדינים שמדם נעשה חלב²¹. אך למ"ד שלא נעכר ונעשה חלב, הוא בחי' של מלעילא לתתא.

ובזה יובן מה שאמרו רבותינו ז"ל על פסוק אדם כי ימות באהל, אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה וכו':²² והוא מדין הנה"י של אמא שמסתלקים לעילא, כפשוטו הם בחי' המיתה שהיא ממיתה עצמה לז"א שהוא בחי' תורה שבכתב. והוא מהלך שלא כפשוטו, כי מי שממית עצמו היינו אותו גברא שממית עצמו. ובפרטות קאי על העובר עצמו שהוא ממית עצמו היינו בבחי' הנה"י דיליה והוא בחי'

ניסים היינו שהוא גילוי מדרגה עליונה שנראית לא טבעית, אבל יש סדר ושורש להנהגה הניסית, לכן ליל הסדר נקרא כך ע"ש ההגה ניסית שיש לה סדר) כנודע היינו כי מרדכי בדורו כמשה בדורו, והוא בחי' יסוד דאבא שבוקע עד מקום הנוק' בבחי' אב"א והיינו שעולים למעל הדעת להזדווג, ובערך זה אינו בחי' כלי מלא מחזיק בחי' דעת בחי' 'לדעת בארץ דרכך' בחי' 'והאדם ידע את חוה אשתו', אלא בחי' מעל הדעת בחי' 'עד דלא ידע', ואינו בבחי' 'ויהיב חכמתא לחכימין', ולכן יש בחי' ריקון ומימלא נעשה לו נס בחי' דדין, ובחי' הריקון הוא מש"כ במגילה 'כי נמכרנו אני ועמי וכו', כלומר שמורה על בחי' התמעטות והעדר קיום, אך מתגלה שכל ריקון זה הוא לגלות את הבחי' של עד דלא ידע שהוא חיבור וגילוי מעל הדעת.

פג. בכורות ו: שבת קמ"ד.

פד. אמנם יש הבחנה נוספת בכך שהחלב במקום החזה, והוא כי יסוד דנוק' עליון מגיע עד חזה דתחתון, ולכן מקום החלב במקום הלב, בחי' הלב מבין בן מ' שהוא גמט' חלב.

פה. לעיל התבאר בחי' אחרת במי אתה מוצא חמאה של תורה במי שמקיא חלב שינק משדי אמו (ברכות ס"ג) והיא מדין יניקה, וכאן מתבאר מדין עיבור בחי' אהל, ודו"ק.

פרק ד'

מ"ב

ה' פרצופים. ויש מהלך של ג' שמתגלה בבחי' ההלבשה, שנר"ן הם 'ברי הלבשה' ולכן הם מתלבשים בתוך האדם עצמו^צ, והחיה והיחידה הם מסביב האדם.

יש הבדל יסודי בין מדרגת הנרנח^{צא} לבין מדרגת ה' פרצופים. ויסוד הדברים הם בדברי הרש"ש בסוד האורך והעובי. הסדר של אורך היינו שהם זה למטה מזה, הסדר של עובי היינו שהם זה ליד זה.

והיינו ששורש הה' פרצופים מתחיל בא"א שהוא בחי' אורך, כלומר 'מבנה' הפרצופים הוא מיסוד א"א. אך מאידך 'צורת הלבשה' שהפרצופים מלבישים זה את זה הוא משורש עתיק, והוא הענין שז"ת דעתיק מתלבשים בא"א, וכן או"א מלבישים את חג"ת דא"א, וכן זו"ן את נה"י דא"א, וכעזה"ד. והיינו כי עתיק הוא מיסוד העובי^{צב}.

דוג' לדבר הרי או"א שורשם בחו"ב והם מלבישים את א"א בחג"ת, והיינו מכח עתיק שמעתיק אותם ממקום שורשם למקום חג"ת, וכעזה"ד בזו"ן שמקומם בכל הו"ק ונעתקים רק

צ. אמנם הוזכר פע' רבות דברי הנה"ח בשער א' שגם הנשמה אינה מתלבשת לגמרי בגוף האדם אלא רק ניצוצי זיו אורה מתלבשים בו, ונמצא שיש חיה ויחידה מקיפים, ונפש ורוח מולבשים, ונשמה בחי' ממוצע בניהם. אבל מ"מ עיקר המשמעות היא שנר"ן יש להם כלים גמורים וחיה ויחידה לא.

צא. היינו כשהם בבחי' שמתלבשים בנר"ן וחיה ויחידה מקיפים.

צב. כמו שהאריך הרש"ש שעתיק מעתיק אורך בעובי ועובי באורך.

נקדים שלשון הע"ח כאן^{פז} נכתב בלשון סתומה וקצרה. ונבאר כאן בס"ד מה שעולה מן הנאמר.

ה' פנימים וה' מקיפים: כל שיש לו פנים יש לו מקיף, כלומר נרנח"י פנימיים יש להם ה' מקיפים.

וכנגדן באורות ג' כלים דו"א, וכנגדן ג' לבושיין אמא להלביש ג' מיני מוחין וכו': כלומר לעולם בכל מדרגה יש את הנר"ן הפרטיים שלה שבהן יש מציאות של הלבשה.

נמצא שהחיצוניות הם הכלים והפנימיות הם הג' מוחין הנ"ל שגם הם לבושיין. ולכן לפעמים נקראת הנפש פנימיות ולפעמים גם המוחין נקרא פנימיות ודע שהלבושיין הפנימים אינם מוחין עצמם אלא ג' חללי דגלגלתא:

נפתח את שורשי הסוגיא: יש מהלך פשוט של ה' שהוא סדר הפרצופים^{פח}, והוא גם יסוד הנרנח"י בבחי' ששהם לעצמם. מאידך יש תפיסה של מהלכי הג', וכשמציירים זאת בצורה של נר"ן הם מתלבשים במל"ך שהם נשמה במוח, רוח בלב, ונפש בכבד. ומצד ההבחנה הזו אז חיה ויחידה אין להם מציאות של כלים גמורים^{פט}, ולכן יש רק בחי' ג' כלים.

כאמור יש מהלך של ה', שהם נרנח"י, וכן

פז. וכן בעוד מקומות בע"ח.

פח. היינו בכללות ממש עיקרם ה', אך כידוע כשמתפרטים יותר יש עוד בחי' פרצופים.

פט. בע"ח מבואר שהם מקיפים, ובדברי רבותינו בקהלת יעקב ועוד מבואר שהכלים שלהם הם מקיפים, והיינו שהחיה בכגדים והיחידה בבית.

לנה"י דא"א. והיינו שאינו רק 'מקרה' שהתגלה שנעשה מציאות של העתקה ע"י ההלבשה, אלא כיון שיסוד ההלבשה היא בתפיסת העובי שהוא משורש עתיק, לכן התגלה מכח זה גם בחי' העתקה ע"י בחי' הלבשה, שנעשה ע"י הלבוש מציאות של עביות.

לעומת כך מציאות הנרנח"י, אמנם לכשעצמן הם קומה שלימה, אך מצד הלבשתם רק הנר"ן מתלבשים בכלים גמורים שהם מל"ך שהוא בחי' אורך, אך החיה והיחידה הם מתלבשים בבחי' מקיפים בחי' עובי. והוא הטעם שמהר"ו כותב שיש בחי' ג' כלים שהם נר"ן ולא בחיה ויחידה. והיינו כי בחי' המקיפים הם סוד הלבשה שמקיף את הדבר שהיא מסוד העובי ואינו בחי' כלים גמורים, ואינה כהלבשה של נר"ן שהיא בתוך הדבר שהיא בבחי' כלים גמורים שהיא מסוד האורך צג-צד.

לפ"ז נבאר בלשון הרב: "ה' פנימים וה' מקיפים", היינו מצד מהלך הה'. והה' פנימים הם בסוד האורך, והה' מקיפים הם בסוד העובי. "בכלים" היינו שבכלים עצמם יש מציאות של ה' פנימים וה' מקיפים, אמנם זה מצד הכלים עצמם שהם מסוד העובי, ובעומק הם בסוד הנוק'. "ובנגדן באורות ג' כלים דו"א וכו'", כלומר בדקות כשמתגלה מדרגת האורות מתגלה רק בחי' ג' והוא ע"י ג' כלים דו"א. כלומר מה שהתבאר לעיל במדרגת העובי היינו בחי' נוק' שהיא מדרגת הכלים, שמציאות הכלי נמצא סביבות הדבר,

צג. ושורש הדברים הם בעיגולים ויושר, שעיגולים הם בסוד העובי ויושר הם בסוד האורך, אמנם לתא מתגלה הלבשה שהתחתון מלביש על העליון אך לעילא העיגולים העליון-המשובח מקיף את התחתון-הפנימי, והוא כעובר במעי אמו. צד. אמנם להלן יבואר שאופן ההתלבשות הוא בבחי' "החלל", דהיינו הנשמה בחללי דגולגולתא ורוח בחלל הלב ונפש בחלל הכבד.

והוא סוד הלבשה שנמצא "סביבות הדבר", ולכן הבגדים של האדם פעמים נקראים 'כלים'. אבל בבחי' האורות הם בחי' ג' כלים גמורים צ"ה, כלומר הם בסוד הדוכ' בסוד האורך, הוא בחי' אור-אורך שהוא בחי' הלבשה "בתוך הדבר". והוא רק בסוד נר"ן שהם ג', אבל החיה והיחידה הם רק מקיפים סביב, וכעזה"ד בג' לבושין אמא וכן ג' לבושין אבא הם כולם בבחי' נר"ן בסוד האורך. "אל ג' מיני חיה שבנר"ן ועל דרך זה יהיה ג"כ ג' לבושים א"א לג' מיני יחידה כו' ובנגדן המקיפין", היינו בפרטות בנרנח"י יש נר"ן דחיה ונר"ן דיחידה, אבל לעולם מדרגת האורות מתגלה בתפיסת הג' שהם ג' נר"ן. אמנם בחי' החיה והיחידה הם המקיפים כלליים, והם נקראים בחי' הנוק' שבדוכרא צ"ה ומתלבשים בבגדים ובבית צ"ה כנ"ל.

מ"מ נמצא שמדרגת החיה והיחידה המקיפים הם בחי' ממוצע בין מדרגת האורות ומדרגת הכלים, כי האורות מצד עצמם יש בהם בחי' כלים מצד שמתלבשים בבחי' מל"ך, ו'הכלים בעצמם הם בחי' מקיף שאינו מתלבש, ובחי' החיה והיחידה המתלבשים בבית ובבגדים הם מצד אחד הלבשה אבל מאידך היא הלבשה שהיא סביבות הדבר צ"ה, ודו"ק.

צה. להלן יתבאר בחי' כלי מקבל בחי' חללות לעומת כלי בבחי' מקיף את הדבר. והבן שכלי דדוכ' הוא חלל, וכלי דנוק' מקיף, ודו"ק.

צו. בדקות היחידה קרובה יותר לנוק' והחיה קרובה יותר לדכו'. והם בבחינת אשת חיל עטרת בעלה, שלמעלה מן הבעל, ודו"ק.

צז. ביחידה שמתגלה בבית היינו מה שנאמר מעולם לא קראתי לאשתי אשתי אלא ביתי, ובחיה היינו מה שמוזכר באשת חיל דרשה צמר ופשתים בחי' בגדים. שגם בחי' הבית וגם בחי' הבגדים היינו שהם בהיקף סביבות הדבר.

צח. ובדקות בחי' בית-יחידה הם הכלים בעצם ובחי' מל"ך הוא התלבשות גמורה ובחי' החיה-הבגדים היא בחי' ממוצע. כי בחינת חיה, אור חוזר, נכנס לכלי ויוצא, בבחינת מטי ולא מטי, ודו"ק היטב.

הוא חלל. ואור נוק' שהוא 'אין' הכלי היקף, ודו"ק.

הקטנות בליל פסח הוא היניקה ובו כולל גם העיבור: והיינו שקודם ליל פסח היה מדרגת העיבור. והוא פי' הפסוק 'לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי' בחי' עובר במעי אמו כמ"ש חז"ל, בחי' 'מצרים' בחי' 'מיצר' כידוע, שבחי' העיבור הוא בחי' 'המיצר הגמור' בנפש האדם.

אבל בליל פסח הוא מדרגת היניקה שכוללת גם מדרגת העיבור בתוכה, כלומר בחי' היניקה שבגדלות שני כוללת בקרבה את מדרגת העיבור בהעלם. כלומר יש את הסדר הפשוט שהאדם נמצא קודם במדרגת העיבור ואח"כ במדרגת היניקה^ק, ויש את בחי' גדלות שני שהוא בחי' 'דילוג' שאז המדרגה התחתונה כלולה בקרבו.

וכן בקטנות שני הוא היניקה וכולל גם קטנות דעיבור: כלומר כמו שבגדלות שני היניקה כוללת בקרבה גם העיבור, גם כאן הקטנות שני שהיא היניקה כוללת בקרבה גם קטנות דעיבור, בשונה מקטנות ראשונה שיש בה בחי' עיבור ואח"כ יניקה כפשוטו. בדקות היינו שבגדלות שני לא ניכר העיבור לעצמו והיניקה לעצמה, אלא הם בחי' של 'בבת אחת'.

ונמצא שבהולד ז"א בעיבור נעשה לו צלם דתבונה שלישית וביניקה צלם דתבונה שניה ובגדלות צלם דתבונה ראשונה ואח"כ עיבור צלם בנינה ג' וביניקה צלם בנינה ב' ובגדלות צלם בנינה ראשונה וכו': והיינו שעיבור ראשון הוא במדרגה של תבונה, ועיבור שני הוא במדרגה של בינה. והיינו כי תבונה היא בחי' ב"ן^בתו"ה^{קב}, של בינה.

קא. כלומר בקטנות א' כמו שמבואר להלן.
קב. כמבואר בזוהר.

"נמצא שהחיצוניות הם הכלים והפנימיות הם הג' מוחין הנ"ל", כלומר כי בכל מדרגה בפרטות יש בה את בחי' החיצוניות והפנימיות.

"ודעשה לבושיין הפנימים אינם מוחין עצמם אלא ג' חללי דגלגלתא", כלומר מצד הנוק' עצמה שהיא בחי' כלי מקבל, ובערך הנוק' היא בחי' החללות שיש בבחי' הכלי. כלומר התבאר לעיל שבבחי' חלל יש בו שני חלקים, א' מצד ה'אין-החלל שבדבר, ב' מצד ה'יש' שמקיף את הדבר, והיינו שהצד העליון של הכלי הוא בחי' ההקיף שהוא מקיף את הדבר, והצד התחתון הוא בחי' הבית קיבול שהוא בחי' החלל בחי' האין. מצד זה, מה שמתגלה בבית האדם התלבשות היחידה, היינו מצד ההיקף-היש שבבחי' הכלי ולא מצד החללות-האין שבכלי. וזה יסוד ההבדל בין בחי' נר"ן שמתגלה בו בחי' החללות^צ לעומת בחי' החיה ויחידה שמתגלה בחי' ההיקף^ק. והבן שפשטות זה נראה להיפך, כי דוכ' יש, ונוק' אין. ולפ"ז לכאורה היה נראה שדוכ' בחינת היקף שבכלי, ונוק' בחינת חללות. אולם בעומק זהו להיפך, כי זהו כלי לאור, ולכך הוא היפך האור. ולכך אור דוכ' שהוא 'יש' הכלי

צט. כלומר החללות של המוח מקבל את הנשמה והחללות של הלב מקבל את הרוח והחללות של הכבד מקבל את הנפש.

ק. והוא גם מה שהתבאר יחיבכמתאלחכימין שהוא בחי' חיה בחי' חכמה שהיא בחי' מאין תמצא שהיא מידת הקב"ה כלי מלא מחזיק הוא בחי' מקיף לעומת מידת בשו"ד כלי ריקן מחזיק הוא בחי' החללות של הכלי המקבל. כלומר בחי' 'המלא' שבכלי היינו בחי' 'ההיקף' שבכלי, ובחי' 'החללות' שבכלי הוא בחי' 'הריקן' שבכלי.

ובשורש השורשים הוא השם אלקים שהוא מלא-ים, כלומר בחי' ים גם כשנחסר סאה מן הים לא נראה חיסרון כי היא בחי' כלי מלא, לעומת מקוה שנראה החיסרון הוא בחי' ריקן, והוא בחי' שורש שם אלקים שהוא בחי' מלא-ים, ושורשו בשם 'אלקים חיים' שמתגלה בבינה. לעומת כך לתתא הוא בחי' ז"א שהוא אל"ה שהוא ו' פע' ו' שאז הוא מתקבל בבחי' החללות שהיא התפיסה התחתונה שבאמא כנ"ל.

הם בחינת אין, ביטול. ובפנימיות יש. והיינו שע"י האין נגלה היש האמיתי. וזהו שמבואר הרבה בדברי רבותינו שבחינת חיה-יחידה, הוא בחינת ביטול, כי הם מקיפים, וכל מקיף הוא ביטול. ועי"ז נגלה המקיף השלם, אור א"ס, שהוא בחינת היש האמיתי, ודו"ק.

והוא מה שמתגלה בליל פסח שעלו ממדרגת עיבור ראשון למדרגת עיבור שני, שאז כל המדרגות התחתונות נכללות בעליונות, והוא מה שהתבאר שתפיסת ישו"ת הם בחי' העליון שיורד לתחתון ולכן הוא בחי' יורד טיפין טיפין, לעומת תפיסת או"א עלאין הם בחי' שהתחתון עולה לעליון הוא בחי' שהכל נעשה בבת אחת, והוא מה שמתגלה בליל פסח.

והיינו שגאולת מצרים הייתה בבחי' מלאות ולא בבחי' חללות כנ"ל, והוא פי' הפסוק "אנכי יוצא בתוך מצרים" בחי' מלא-ים, וזה מתגלה בשלימות בקריעת ים סוף, והיינו שפרעה אמר שאינו מכיר שם הוי"ה אלא שם אלקים, והוא 'כיון' לבחי' תחתונה בחי' 'כלי ריקן מחזיק' אך התגלה בחי' אלקים בחי' מלא-ים, בחי' כלי מלא מחזיק.

ועל כן הוא מה שהזכיר כאן מהרח"ו ענין עיבור ראשון ועיבור שני שהם מקבילים לנר"ן והמקיפים שהם חיה ויחידה, ודו"ק.

כלומר שתבונה היא מדרגה של שורש הזו"ן שהם ו"ה שמתגלה באמא. לעומת עיבור שני וגדלות שני הם במדרגת הבינה. ובינה היא בחי' ב"ן"ה שהם בחי' או"א עלאין, כלומר שעיקרו הוא מדרגת י"ה. בל' אחר והיינו הך, תבונה היא תפיסה שהעליון יורד לתחתון, ובינה היא תפיסה שהתחתון עולה לעליון.

צמח. נלע"ד שנבין עם מה שנאמר בסוד פרקי העיבור, והוא שבינה זו שהוא נגד תבונה ב' נקרא בינה ב', ומה שהוא נגד תבונה ג' נקרא בינה ג': כלומר מקבילים העיבור ראשון שהוא במדרגת תבונה, לעיבור שני שהוא במדרגת בינה.

ונבין את קשר הענין שכתב מהרח"ו כאן לענין שהוזכר בחלק הראשון של דבריו. הנה התבאר שיש מדרגת נרנח"י, ובכללות הם מקבילים לפרצופים שהמלכות היא בחי' נפש, הז"א בחי' רוח, אמא בחי' נשמה, אבא בחי' חיה, וא"א בחי' יחידה.

והנה עיבור ראשון הוא בחי' תבונה שהם בחי' ישו"ת שנקראים בינה דכללות כידוע, ועיבור שני הוא בחי' או"א עלאין שנקרא בכללות אבא, והעיבור הוא באמא כידוע. ההבדל היסודי בין עיבור ראשון לשני, הוא שמדרגת עיבור ראשון הוא במדרגת 'החללות' שבדבר, לעומת עיבור שני הוא במדרגת 'המלאות' שבדבר, כנ"ל.

והנה בחי' האורות מתגלה בבחי' נר"ן-מל"ך, הוא מדרגת עיבור ראשון שהוא מצד ישו"ת והוא בחי' 'חללות' בחי' עיבור כפשוטו. לעומת כך בחי' החיה והיחידה שהם בחי' מקיפים כנ"ל הם מדרגת עיבור שני בחי' או"א עלאין, ומצד כך בחי' עיבור אינו בערך החללות אלא בערך המלאות, כלומר בחי' היש^ק. והיינו בחיצוניות

קג. בעומק בערך זה הוא הבחי' ששרה לא היה לה בית ולד כלומר היא הייתה בחי' עיבור שני בחי' 'מלאות', והיינו כי

שורש מציאותו של יצחק אינו ממקום החללות אלא ממקום המלאות, אמנם מצד המציאות היה צריך בדרך הטבע שיעשה לשרה בית ולד, ולא יעשה במעשה נס.

הוא מה שאמרה נעמי אני מלאה הלכתי וריקן השיבני ה' ע"פ הסוד היינו שהיא הלכה במדרגה של עיבור שני בחי' אלקים מלא-ים, והשיבני ה' בחי' עיבור ראשון בחי' ריקן בחי' חללות.

פרק ה'

מ"ק

ונמצא כי לפעמים יש בו"א ה' בחי' אורות נרנח"י הנ"ל כולם ע"י אמצעית חלק התבונה ולפעמים כולם באמצעית הבינה וכו': והיינו שהוא מקבל הארה ממדרגות עליונות יותר, אבל אין הוא עולה לקבל הארות אלו^ק.

והטעם שז"א מקבל לפעמים מא"א (כי לכאורה כל קבלתו היתה צריכה להיות מן המדרגה הקרובה אליו, שהם או"א וישסו"ת) היינו מחמת שז"א וא"א הם באותה תפיסה, רק שזה אריך-אנפין וזה זעיר-אנפין, ולפ"ז א"א היא עיקר הארתו של ז"א. ומצד כך או"א וכן בינה ותבונה אינם אלא כלי מעבר^ק לז"א^ק, והיינו להעביר את מדרגת א"א לז"א^ק. כי תכליתו של ז"א הוא להחזיר אותו מבחי' זעיר' לבחי' אריך'.

הקבלה לכך הוא אור א"ס וצמצום, שא"א כנגד אור א"ס, וזעיר כנגד הצמצום, וכמו שהקו ממשיך את אור א"ס לתוך החלל, אזי כמו כן גם א"א נמשכת הארתו ע"י דרכי המעבר שהם או"א ובינה ותבונה וכו', לז"א.

קז. ויבואר להלן ע"פ הרש"ש.

קה. בעומק בחי' הממוצע יש בו הבחנה שהוא יותר גבוה משניהם, והוא בחי' איש ואשה ושכינה בניהם. ובשורש בבחי' אור א"ס קו וצמצום הוא סוגיא עמוקה איך ייתכן שבחי' קו הממוצע גבוה מבחי' אור א"ס, והטעם הוא מחמת שיתרון האור מן החושך, כי הקו הוא דק ומאיר בו אור א"ס יותר בתוקף מאשר מאיר בבחי' אור א"ס.

קט. כפי שהתבאר רבות בשער ז"א.

קי. וכמו שמבואר בתיקונים שלא"א יש י"ג תיקוני דיקנא, ולז"א יש רק ט' תיקונים, וכאשר הוא מקבל הארתו מא"א נעשה גם לז"א י"ג תיקוני דיקנא.

והנה נת"ל וכו' אשר יש בה כח"ב וג' תבונות כנ"ל: כי כל עולם נחלק לג"ר וז"ת, ובסוגיא דידן שהיא בינה, היא נחלקת לד', והבינה היא כח"ב והשאר הם ג' תבונות^ק.

וכבר נת"ל כי החיצוניות העליון נעשה פנימיות בתחתון: היינו מצד הנה"י של עליון שנעשה חב"ד דתחתון^ק, שהנה"י נקרא חיצוניות.

וכל זה בבחי' הכלים: יתבאר לקמן.

והנה זו"ן אינן יכולין לקבל הארתן בבחי' נשמתן אלא באמצעית חיצוניות התבונה: הוא יסוד מוסד כי אין מעבר בין מדרגה למדרגה אלא ע"י אמצעי. שורש השורשים לזה הוא שיש בורא, נברא, וממוצע בניהם. בהגדרה כוללת הוא קוב"ה אורייתא וישראל, שאורייתא הוא הממוצע בין ישראל לקב"ה. מצד הקבלה הוא אור א"ס-בורא, א"ק-נברא, וקו-ממוצע בניהם שמחברם. ובמדרגת נפש הוא בחי' משה בחי' הנה אנכי עומד בין ה' ובניכם'. ומצד היסודות הם מים, אש, ורוח בניהם. ולכן בעניינא דידן זו"ן אינם יכולים לקבל נשמתן אלא באמצעות התבונה^ק.

ואמנם יש כמה בחי' באורות הנשמה והם

נרנח"י: והיינו שבבחי' העולמות הם נחלקים לה' פרצופים', ובבחי' הנשמות הם נחלקות לה' נרנח"י.

קד. כפי שהתבאר בהרחבה לעיל היכל או"א פ"ט.

קה. יבואר להלן כי הוא מצד הכלים, כלומר נה"דמלכות מצד הנוק' ולא נה"י מצד הדוכ'.

קי. ובפרטות הוא בחי' הצלם שהוא הממוצע שהוא בחי' הלבוש.

ואמנם דע כי כשאנו אומרים שלוקחים כולם באמצעות תבונה ר"ל וגם מיש"ם כו': והיינו כי אמנם מקבל בפועל מצד הנוק' כי היא ההארה שיורדת ומתלבשת בתחתון, אך הוא מקבל הארתו גם מצד הדוכ' שהם יש"ס ואבא עילאה.

אמנם מצד מדרגת היסוד, הרי יסוד דנוק' קצר ויסוד דדוכר' ארוך, כי יסוד דאמא מגיע עד החזה דז"א, ויסוד דאבא מגיע עד היסוד דז"א. וא"כ מה שיוורד יותר לתתא הוא בחי' הדוכ'. אך הענין הוא כי מצד עצם התפיסה שהעליון יורד להתלבש בתחתון היא תפיסה מצד הנוק' שהיא המלכות שהיא ירידה גמורה.

והיינו שיש שתי בחי' ירידה לתתא. א' מצד המלכות, היא בחי' ירידה מצד התרוקנות נה"דאמא שנעשים הכלים חב"ד דז"א, וירידה זו היא בחי' ירידה גמורה והיא ירידה מצד הנוק', אך אינו עיקר הנה"י שיוורד לתחתון מדין האורות. ב' מה שיוורד בבחי' נה"י שנעשה חב"ד דתחתון הוא מצד הדוכ', והוא בחי' טיפה זעירית שיוורדת לתחתון כמו שמרחיב הלשם פע' רבות^{ק"א}. והיא ירידה בבחי' מים שיוורדים ממקום גבוה למקום נמוך, מדין האורות. והוא מהסיבה שייסוד הדוכ' ארוך מייסוד הנוק' כנ"ל.

ופי' הענין הוא כי הלא כל בחי' אלו הם נמשכין מזווג או"א וא"ב צריך שבכל בחי' מאלו הה' שהם נרנח"י יהיה בהם חלק או"א: כלומר נהי דכל ירידה היא מדוכ' ונוק' מ"מ מה דמיירי הכא הוא ענין הכלים שבאים מבחי' הנוק' כנ"ל. והוא מדוייק בתחילת דבריו: "וכ"ז בבחי' הכלים".

ק"א. אמנם לשיטת הלשם עצמו יש רק בחי' ירידה בחי' טיפה זעירית ושתי הירידות שהתבארו כאן אינו כשיטתו.

אך דע כלל גדול כי הנפש לבדה כלולה מכל ה' נרנח"י וכולם נפש לבר ודוגמתן ה' בחי' וכולם נקראים רוח וכן בנשמה וכו': הוא יסוד גדול שמתבאר רבות בתורת הרש"ש. והוא כלל שבכל התפרטות מכללות כ"א מחלקי הפרטות חוזר ומתפרט באותה התפרטות שהתפרטו, דוג' לכך הוא י"ס שמתפרטים כ"א לי"ס עצמי, וכעזה"ד בפרצופים, וכעדה"דבסוגיין הוא במדרגת הנרנח"י. ועפ"ז עלה בידינו מדרגת כ"ה. והיינו ה' פעמים ה', עולה כ"ה.

בעומק מדרגת הכ"ה היא הבחנה יסודית מאוד, ואינו חשבון גרידא שכך עלה בידינו מחמת הכלל הנ"ל. כידוע כ"ה הוא מדרגת 'כה' שהיא מדרגת המלכות, כל הנביאים התנבאו ב'כה', ומשה ב'זה' שנאמר "זה הדבר אשר צוה ה'".

כלומר כל חלוקה שהיא מגיעה לחשבון של כ"ה היא מדרגה של בחי' מלכויות. כשזה מתגלה בתורת הרש"ש הוא בעיקר בתורת ההתפרטות, כלומר בע"ח בחלקי הכוונות יש התפרטות יתירה, ובכוונות הרש"ש ההתפרטות של הכוונות מתפרטת יותר ויותר^{ק"ב}. ונעשה ה"פ כ"ה, קכ"ה. וזה תפיסת ה'כ"ה', שעיקר ההתפרטות היא ע"פ תפיסת הפרצופים שהם ה' כמו הנרנח"י המתלבשים שהם ה', ודו"ק.

והיינו שיש בחי' כ"ה שהוא במדרגת מלכות, ויש בחי' ההתפרטות דתורת הרש"ש שהיא התפרטות שנוגעת למדרגת המלכות שהוא אופן של גילוי בבחי' ההתפרטות.

בדקות יותר, מה שמתגלה בתורת הרש"ש הוא בחי' 'אבא יסד ברתא'. אחד מיסודות הרש"ש הוא החלפת אורך בעובי ועובי באורך, יסוד החלפה זו

ק"ב. ועוד יותר בספר 'תורת חכם'.

מקיף באורך, בחינת חיה יחידה, נקלט מסביב בהיקף.

אכן ג' שורשי כלים אלו החיצון שנכולם נמשך חיותו מן הכבד וכו': והיינו כי מצד הכלים עצמם הם בבחי' העובי שהיא בחי' נוק', אך מצד האורות הם בחי' אורך, בחי' נר"ן שמתלבשים במל"ך מצד האורך. כלומר שהכלים שבחינתם 'עובי' מסתדרים בבחי' אורך בבחי' מל"ך, כי משתעבדים לאור שהוא נר"ן שהוא באורך. ומאידיך האור נקלט בבחי' עובי לפי ערך הכלים, שהאור משתעבד לכלים שהם עובי. והוא מדוייק בדברי מהרח"ו: "שורשי כלים" דהיינו שמה שהכלים עצמם הם בסוד העובי היינו מצד שורשם באור מחמת שכל כלי הוא עביות האור, נמצא ששורשם בעביות שבאור, ודו"ק.

ע"י ורידי הכבד שבהם שולח המזון שהוא הדם אל אותו החיצון: הוא בסוד הוורידים, כלומר הוא מקביל את האורך לעובי, אורך זה הכבד, והחלק החיצון הוא העובי ושם הוא שולח המזון שהוא הדם.

והכלי אמצעי נמשך חיותו מן הלב ע"י עורקים הדופקים הנמשכין מן הלב שבהם שולח (המזון) החיות הרוחני בעין רוח דק וכו': והיינו שבכבד שוכן הנפש והשפע 'נמשך' ע"י וורידים, לעומת השפע שנמשך מן הלב ששוכן שם הרוח שנמשך ע"י עורקים 'הדופקים'. והיינו שבכבד שוכן הנפש מלשו' 'נפיש', ולכן השפע 'נמשך' משם, והיינו ה'יתר' שלא צריך לצורך קיומו נמשך ומתפשט לכל הגוף קטו. לעומת מדרגת הלב שהיא מדרגת הרוח, שהוא עצם החיות. ומדרגת הרוח היא מדרגת התנועה, ולכן

קטו. והיא מדרגת 'שבת' ע"פ הנאמר 'שבת וינפש', שהיא מקור הברכה, שממנה נעשה המשכה.

היא מדין 'אבא יסד ברתא', כלומר שיסוד התחתון מושרש בעליון, ולכן העובי והאורך מתחלפים אהדדי. והיינו שהסדר הפשוט הוא שהמדרגה התחתונה השתלשלה מהמדרגה שקדמה לה, אך ע"פ היסוד של החלפת אורך בעובי ועובי באורך היינו שכל מדרגה תחתונה נבנית מכל המדרגות שקדמו לה. והשורש של תפיסה זו היא בחי' 'אבא יסד ברתא'.

והוא 'סוף מעשה במחשבה תחילה', דהיינו שהשורש העליון משריש את מציאות התחתונים, וזה דוקא ע"י בחי' 'אבא יסד ברתא' בבחי' 'מלכות' שהיא 'ברתה', והיא בחי' 'כה' בחי' מלכות כנ"ל, שנעשה ע"י בחי' התפרטות של החלפת אורך בעובי ועובי באורך ק"י.

אמנם נבאר ענין ז"א ומשם תקיש אל השאר הנה ג' כלים יש בז"א חיצון ואמצעי ופנימי ואין לך אבר ואבר שאין בו ג' בחי' אלו עובי החיצון מצד אחור ועובי הפנימי מצד הפנים ומה שבניהן בסוד אמצעי: וכפי שהתבאר שבחי' הכלים הם בסוד העובי, לעומת האורות הם בסוד האורך, אור-ך. ולכן מה דמיירי כאן מהרח"ו הוא בסוד 'הכלים' שהם 'עובי' החיצון ו'עובי' הפנימי וכו'. ולכן גם האורות נכנסים בעובי הכלים ק"י כידוע, והיינו שהאור דאורך נקלט בכלים דעובי, כלומר שהאור שהוא בחי' אורך נכנס לכלים שהם בחי' עובי. והוא מה שהתבאר לעיל בחי' 'אבא יסד ברתא' כלומר שאור דאורך נקלט בכלים דעובי שהיא ברתה-מלכות. ועיקר קליטתו בחלל הכלי, משא"כ אור

קיג. פתחנו מעט בקצרה את עומק שורשי התפיסה של אחד היסודות בתורת הרש"ש והיא סוגיא רחבה ועמוקה בבחי' רחבה מיני ים, ויתן לחכם ויחכם עוד.

קיד. אור הפנימי בחצי עוביו הפנימי אור המקיף בחצי עוביו החיצון, ובאמצעי שניהם מאירים בבת אחת.

הוא נעשה ע"י עורקים 'הדופקים', שהוא 'תנועה',
בחי' 'קול דודי דופק'^{קטז}.

והיינו שיש חילוק בין הכבד ללב גם מצד 'הדבר
הנמשך', שבכבד המזון הוא יותר גס וגשמי, ובלב
הוא יותר דק ורוחני^{קטז}. אך יש חילוק גם מצד 'אופן
ההמשכה', שבכבד הוא בחי' 'נמשך' ע"י וורידים
בחי' נפיש כנ"ל, לעומת בלב שהוא ע"י העורקים
הדופקים בחי' תנועת הרוח.

**ואח"כ הלב שולח (דם) רוחניות היותר זך
אל המוח ושם חוזר ומזדכך פעם ג' ואז שולחו
המוח אל הכלי הפנימי וכו':** והיינו כי השפע
הנמשך הוא מתתא לעילא בסוד אור חוזר, והוא
בחי' הכלים כי כלי הוא מל' 'כלות', שמתכלה
העביות וחוזר הדקות לשורשו, ולכן נעשה זיכוך
אחר זיכוך מתתא לעילא.

**דרך גידים הנמשכין מן המוח כנודע ואותו
הרוחניות הוך נקרא כח ההרגשה:** והיינו כי כאן
מיירי בבחי' המוח הטבעי^{קטז}, ואינו מה שהזכיר
לעיל בחי' המוח עצמו והמוח השכלי שהוא האור
עצמו ששורה בתוכו.

נחדד, יש שתי כוחות של הרגשה באדם: א'
הרגשות הגוף, ב' הרגשים השייכים למערכת
הפנימית של הנפש. והיינו כי ההרגשות הטבעיות
שורשם במוח, ולכן האדם מרגיש לדוג' קר או חם,
והרגשות אלו נמשכות: "דרך גידים הנמשכין מן
המוח". לעומת כך רגשות הנפש לדוג' אדם שמח
או עצוב שהם בחי' הרגשות הלב הם שייכים
לבחי' הרוח שבאדם.

^{קטז} והיא בחי' השמעת קול שבדקות הוא ע"י הריאה והלב,
ועיקרו התבאר בתיקונים. והוא סוד הגאולה בחי' קול דודי
דופק ובחי' פקד פקדתי בחי' 'דפיקה',
ק"ז. ויבואר שהוא רק במדרגת הכלים ואינו בחי' הרגשת
הלב שבנפש אלא בחי' הגוף בחי' 'אבא יסד ברתא'.
ק"ח. וכן מבואר בראב"ד בספר יצירה.

והיינו שיש כאן דבר והיפוכו, כי שורש
ההרגשה הגופנית שורשה במוח לעומת ההרגשה
הנפשית שורשה בלב. ושתי אופני הרגשות הללו
מתמזגות יחד. לדוג', כשאדם חש תנועה גופנית
היא מעוררת תנועה נפשית של שמחה וכדו', וכן
להיפך.

(אולם בדקות שורשי הרגשה הגופנית שורשה במוח
הטבעי. לעומת כך שורשי ההרגשה הנפשית, אינו בלב
הטבעי, אלא ברוח ששורה בו, ודו"ק).

א"כ שורשי הרגשות הגוף הם במוח שהוא
בחי' גבוהה יותר משורשי הרגשות הנפש שהם
בלב. והיינו מחמת שהם בחי' 'אבא יסד ברתא',
כלומר שהוא מדין הכלים שהם בחי' הגוף. והיינו
דכל מה דמיירי כאן היינו מדין הכלים, ולכן גם
מה שנמשך בכבד וגם מה שנמשך בלב וגם מה
שנמשך במוח הוא במדרגת הכלים.

**אמנם הצד השווה שבשלושתן שכולם הם
מיני דם אלא שזה מזוכך מזה וזה מזוכך מזה:**
והוא כנ"ל דמיירי בהרגשות גופניות ולכן נראות
בדם^{קטז}, ומבשרי אחזה שאפשר לראות הרגשות
של תנועות גופניות ע"י שבדקות את הדם.
ואמנם אפשר לראות בדם מדין הכבד או מדין
הלב או מדין המוח אך כולם הם בבחי' הרגשות
הגוף כנ"ל.

**והנה בתוך ג' שרשים אלו שהם מוח לב כבד
אשר הם ג' שרשים של ג' בחי' הכלים של כל
אבר ואבר כנ"ל הנה בתוכם הוא נר"ן:** והיינו
כפי שהתבאר לעיל שמדין שורש הכלים הוא
מסוד העובי שבאור, ולכן האורות משתעבדים
לכלים ונקלט בעובי בסוד מל"ך, (אולם עצם סדר
מל"ך באורך מח למעלה, תחתיו לב, ותחתיו כבד, הוא

ק"ט. בצורת המרקם שלו אם הוא כהה, סמ"ך, זורם וכד'.

בעומק, הנפש יש בה כמה הבחנות, או מלש' נפיש-תוספת-יתר, או מלשון וינפש-נח. ובהבחנה של נפיש שהוא בחי' יתר, היינו שבתחילת כניסת הרוחניות במציאות החומר היא יוצרת בחי' צורה כי החומר מצד עצמו הוא דבר גבולי, וע"י הנפש שהיא בחי' התרחבות-יתר, כאשר היא נכנסת-מתלבשת בחומר שהוא בר גבול, החומר מתרחב באופן של הצטיירות. דהיינו כי יש בחי' ריבוי בכמות או באיכות, והנפש משאירה את 'גבול הכמות' של החומר ומרבה-מרחיבה בו את 'האיכות' שהיא הצורה.

ואמנם נפש הזה אינה יכולה לכנוס עד שהתחיל איזה התחלה להצטייר בנוף הולד: כלומר שורש בחי' הצורה הוא נעשה ע"י בחי' הטיפה שיטילו הזכר והנקבה^{קכא}.

וזה נמשך מחלק אבר הכבד: כפי שהתבאר, מדרגת העיבור הוא מדרגת הכבד שהוא מדרגת הנפש, מדרגת היניקה היא מדרגת הלב שהיא מדרגת הרוח, מדרגת המוחין היא מדרגת המוח מדרגת נשמה.

ובמדרגת העיבור יש ב' בחי': א' שורש מדרגת העיבור. ב' מקום מדרגת העיבור. והיינו ששורש מדרגת העיבור מתחילה מן האב והאם בבחי' הטיפה שנמשכת מן הכבד^{קכב}. לעומת בחי' מקום העיבור הוא בשליש תחתון דאימא (תבונה) שהוא מקום הכבד (ובכללות נקרא בטן) והוא מדרגת העיבור של העובר עצמו. והוא כוונת לשון

קכא. ולהלן יתבאר שבחי' הצורה שיש בחומר הטיפה, היינו כי כבר נעשה בה שורש בחי' צורה אצל אביו ואמו ולכן כיון שיש בה צורה, שורש של זה מאפשר שהנפש יוכל לכנוס כדברי מהרח"ו, אבל מצד החומר שהוא מים אין בו בחי' צורה, ודו"ק.

קכב. אמנם היא בחי' הטיפה שבמוח, אך התבאר לעיל שהחלק הזך שבכבד עלה ללב, והלב מזככו ונעשה בחי' רוחניות יותר ואז הלב שולח החלק הזך יותר אל המוח.

השתעבדות הכלים לאורך, כפי שהוזכר לעיל. אולם הכי ... על קליטת האור בכלי, וזהו השתעבדות האורך האור, לכלי לעובי, ודו"ק) אך מצד בחי' האור הוא נר"ן שהכלי משתעבד לאור בחי' אורך^{קכ}. והיינו שבבחי' נר"ן שם הוא שורש להרגשות הנפשיות ובחי' מל"ך הם שורש הרגשות הגופניות.

ואם בן נמצא כי אורות הנפש יאירו בכלי החיצון ורוח שורה בלב ובאמצעיתו שולח פארות הארותיו אל הכלים האמצעים ע"י העורקים הדופקים כנ"ל, והמוח שורה בו הנשמה ובאמצעיתו שולח הנשמה פארות הארותיו אל הכלים הפנימים ע"י הגידין כנ"ל: והיינו כי בהמה שאין לה בחי' נר"ן יש לה גם מוח לב וכבד ונמשכים ע"י גידין בכבד וע"י עורקים שדופקים בלב, אך הכל שם נעשה ע"י הנפש דהבהמה, לעומת כך באדם שיש לו בחי' נר"ן הוא מה דמיירימהרח"ו כאן.

ונתחיל ונבאר ענין ה' בחי' נרנח"י שמקבל מישסו"ת בלבד: כלומר כיון שהזכיר בתחילת הפרק שלפעמים לוקח באמצעית הבינה (וישסו"ת) ולפעמים באמצעית א"א, מחדד מהרח"ו שמה שמבאר כאן הוא שמקבל באמצעית ישסו"ת.

הנה בעת העיבור נכנסה בו בחי' נפש לבר, והענין דע כי אי אפשר בשום אופן להצטייר הולד אלא ע"י נפש הנותן בח בו: כלומר כי יש מציאות החומר שהוא הטיפה שמגיע מן הכבד כפי שיבואר להלן בדברי מהרח"ו, והטיפה היא חומר שאינו בר צורה מצד עצמו, והיינו שאם לא יכנס בה בחי' הנפש היא תיעשה בחי' טיפה סרוחה, ומה שגורם לה להיות בחי' צורה בחומר הוא ע"י בחי' הנפש שנכנס בטיפה.

קכ. ויבואר להלן בחי' חיה ויחידה שהם בחי' ממוצע בין מדרגת העובי למדרגת האורך.

מהרח"ו שזה נמשך מחלק אבר הכבד שלהם, כלומר בחי' שורש מדרגת העיבור של העובר עצמו הוא ממקום מדרגת העיבור שלהם שהוא הכבד שהטיפה באה מן הכבד.

ואז נמשך בטיפות ההן קצת רוחניות מנפש האב והאם עצמן כנודע לחכמי הטבע וכו': יש שתי צורות שאדם מקבל מאביו ואימו, א' בחי' החומר שהטיפה באה מן הכבד של אביו ואימו, והיינו שכיון שהטיפה של אביו ואימו יש בה בחי' צורה אז ממילא נחקק בטיפה זו שניתנת לולד בחי' צורה^{קכ}. ב' הצורה העליונה שמקבל כאן כשנכנס בחי' הנפש שלו עצמו, אחרי שכבר יש בה בחי' חומר וצורה ובחי' רוחניות האב והאם.

וההבחנה בניהם הוא שהצורה הראשונה היא צורה של אביו ואימו, לעומת הצורה העליונה שהוא מקבל עתה היא צורה שלו עצמו. והרי הנפש שלו הזו היא הארת נרנח"י שהוא מקבל מישסו"ת, והארה זו היא לא משל ישסו"ת כי הנה"י שלהם התרוקן ומזה נעשו זו"ן אלא היא הארת נרנח"י של הולד עצמו.

ולכן 'מבשרי אחזה' שמצד אחד האדם דומה לאביו ואימו והוא מצד היותו בא מן הטיפה שבאה מן הכבד שלהם ומן הרוחניות שלהם, אך מצד שני הוא צורה שלישית לעצמו כנ"ל. כלומר נכון הדבר שפשטות הענין הוא שכיון שבחי' אביו ואימו מעורבים^{קכ} בו אז ממילא הוא צורה שלישית, אך עומק ההגדרה היא שהוא צורה שלישית גמורה לעצמו.

קכג. כידוע שבטיפה של אדם אפשר לראות אדם שלם. **קכד.** מה שהם מעורבים מצד הקלקול הוא בחי' שנעשות צרות זו לזו, ומצד התיקון הוא בחי' 'צרור' בחי' 'וצרת הכסף בידך'.

ואז כבר יש שאור להחמיין: כלומר כמו שיש מים וקמח ואין בהם חימוץ שהוא בחי' 'מצה' שאין בה חימוץ דהיינו שאין בו בחי' לעצמו^{קכה}. לעומת כך כאשר נעשה בחי' חימוץ אז הוא תופח מעצמו והוא נעשה בחי' לעצמו. וכן מה שהוא הולך וגודל הוא מבחי' 'שאור להחמיץ' שהוא תופח מעצמו.

ואז מתבררין הברורין של ז"א מעט מעט: כלומר הם הברורין שמברר משורש השבירה.

ומבררתן אמא לבד על ידי אכילתה: והיינו שיש בעיבור בחי' יניקה שהוא אוכל מאימו, ובכל מדרגה של עי"מ יש בחי' יניקה, וכאן היא הבחינה שהוא אוכל מאימו^{קכז}.

והיינו שהרב ביאר בתחילה את בחי' 'המלכות' של העיבור שהוא בחי' הטיפה, ואח"כ בחי' הנה"י של העיבור וכאן מבאר בחי' החג"ת של העיבור.

ובזה נתוסף החומר בולד: היינו שגם במדרגת העיבור יש בחי' יניקה שהוא מדרגת חג"ת כנ"ל, לכן מתוסף חומר בולד בבחי' מה שיונק מאימו.

קכה. והוא בחי' מצה, שכפשוטו הוא לחם עוני, ועומק ההגדרה היא שהוא לפני מציאות הדבר שהוא התחיל להיות מציאות לעצמו, והיינו שכשהיו במצרים היו בבחי' עובר בחי' 'לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי', ובשעת הלידה נעשו מציאות גמורה לעצמם, והוא בחי' יציאת מצרים שהיא בחי' לידה כידוע. ובעומק יותר יציאת מצרים הוא בחי' חזרה לשורש בבחי' טיפה מאביו ואימו שהוא מקום שלפני העיבור שאינו במקום המיצר וגם אינו מציאות לעצמו. והוא בחי' הטיפה שהיא מאביו ואימו שאינו בחי' המיצר כי אע"פ שנמצאת במעי אמא מ"מ יכולה להיות פולטת וא"כ אינו במיצר גמור, ורק כשמתחיל לכנוס בחי' העובר עצמו שהוא בחי' תופח הוא נמצא במיצר, ודו"ק.

קכו. ובפרטות יש בחי' העיבור דעיבור שהוא בחי' שנמצא בנה"י במקום רגליה, ויש בחי' יניקה דעיבור שהוא בחי' שאוכל ממה שאמו אוכלת, ויש בחי' מוחין דעיבור שהוא בבחי' נר דלוק על ראשו וכו'.

וגם בנפשה מבררת בירורי נפש דו"א באופן שמתחילין להתברר מבחינת כלים ומהניצוצין ומאורות הנפש מעט מעט: כלומר בחי' כלים הוא בחי' עיבור דעיבור^{קכ}, ובחי' ניצוצין הוא בחי' ניקה דעיבור, ובחי' מה שמבררת בנפשה הוא בחי' האורות שהם בחי' מוחין דעיבור.

ואמנם טיפת הזרע נמשכת מהחומר של האב והרוחניות שבו מן הנפש עצמה שבאב, וכן ביוצא בזה בטיפת האם וכו': כלומר שיש בחי' צורת האב והאם עצמם בולד^{קכב}. וכן בחי' נפשם של האב והאם, וזה חוץ ממה שמקבל בחי' נפש שלו עצמו מישסו"ת כנ"ל.^{קכט}

והנה הנפש ההיא נקראת רוחא דשדי בגווה כנודע: והוא בחי' הנפש שנותן הזכר בנוק',

קכז. וכפי שהתבאר בזה בחי' הטיפה עצמה בחי' מלכות, ובחי' הנה"י.

קכח. והוא ענין הנס שנעשה קלסטר פניו של יצחק כאברהם מחמת ליצני הדור, כלומר שאינו מעשה ניסים בעלמא אלא גדר הנס הוא שנעשה 'התרחבות' צורת אברהם ביצחק עד שנעשה קלסטר פניו של יצחק כשל אברהם בגשמיות. והיינו שגבר כח שקיבל יצחק מאברהם על הכח שקיבל משרה, ועל כח צורת עצמו.

קכט. בענין שורש מצוות כיבוד אב ואם, הוא מחמת שהוא מקבל את בחי' הצל"ם מאביו ואימו, הן מצד החומר והן מצד הרוחני, ולכן כל שפע שהוא מקבל בין רוחני בין גשמי הוא מקבל דרך הלבוש הזה ולכן מחוייב לכבדם גם אחרי מותם.

בפרטות יותר, אביו ואמו הם עשו אותו, דוג' לדבר הוא ענין 'אומן קונה בשבח כלי' שקונה את הדבר כי הוא עשה אותו. והיינו כי יש בחי' שקונה את הדבר מבחוץ והוא בחי' קין בחי' שקונה חפץ ככל קנייני ממון (והיינו בחי' קין מצד ההגדרה עצמה, אבל מצד חוה הוא כדוג' אומן קונה בשבח כלי). ואמנם הולדות אינם של האב מחמת שמצד שני הוא רק נתן טיפה והפעולה נעשית ממילא, כי לולי שהקב"ה נופח בו נשמה מיד נעשה נפל, אך מ"מ הוא שורש בחי' מצוות כיבוד אב ואם, כלומר המעשה מצד 'הפעולה' שעשו אביו ואימו מצידם מחייב אותו לעשות מעשה מצידו של כיבוד אב ואם. והוא ענין נפשו קשורה בנפשו ביעקב עם בנימין, וכן רחל עם בנימין בחי' 'ויהי בצאת נפשה'. (ובפרטות הוא נאמר דווקא על בנימין כי הוא סוד יסוד דנוק' כידוע).

כלומר שזה קודם לשורש הנפש שניתן בולד^{קל}. ונפש זו ניתנת בה גם אם איננה מולידה. והיינו שנפש זו היא קושרת בין האב לאם, והוא בחי' שאין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי, שיש בזה שתי בחי', א' מצד שעשאה כלי שלפני כן הייתה סתומה ועכשיו הפתח פתוח בחי' 'כלי קיבול' בחי' חלל^{קלא}, ב' מצד רוחאדשדי בגווה הוא מצד פנימיות הכלי, כלומר הוא בחי' כלי שיש בתוכו דבר והוא בחי' מלא שבכלי. והיינו שיש בחי' קשר שהאשה אינה כורתת וכו' מצד הבית קיבול וכן מצד כח הרוחא דשדי בגווה.

ומשם נותנת קצת מן אותה הרוח בתוך הטיפה ההיא: כידוע שכל ולד לוקח חלק מן אותו רוח דשדי בגווה ומאותו חלק הוא נבנה^{קלב}, כלומר שיש את הכח הכללי של רוחאדשדי בגווה וזה סוד קדושת בכור ולכן התרבה בכיבוד מדכתיב כבוד את אביך וכו' לרבות את אחיך הגדול^{קלג}, וכל ולד שנולד אח"כ הוא מקבל מאותו כוח בפרטות^{קלד}.

ונמצא עתה כי התחלת שאור להחמיץ העיסה שהם בירורי הולד עצמן הנה הם ב' טיפות זכר ונקבה עם ב' ניצוצין נפשות או"א עצמן: כפי שהתבאר שיש את בחי' המלכות שהיא בסוד טיפה, והעיבור מתחיל כשיש התחלת שאר להחמיץ, ואם אין שאור להחמיץ הטיפה נשארת כמות שהיא, ומכח שאור להחמיץ זה גורם שהטיפה, הולכת וטופחת, הולכת וגדלה.

קל. והוא ענין זיקת יבמין שהוא בחי' 'הרוח בגווה' שנתן בה המת. (בפרטות הנפש הזו מקבילה למדרגת ניצוצין).

קלא. כפי שהתבאר בשיעורים דפרק א' דשער המוחין.

קלב. ואצל בנימין אותו רוחא נלקח כולו ולכן נאמר ויהי בצאת נפשה וכו'

קלג. כנ"ל בכיבוד אב ואם עיין בהארה 129

קלד. וזה שורש המחלוקת האם כל אח גדול חייבים לכבד או דווקא הבכור

הגדרת שאור להחמיץ הם בירורי הולד עצמו, והם אותה חלקי מלכים שנשתברו. והנה שורש השבירה היה ענין של 'אנא אמלוך' שהוא בחי' שאור להחמיץ. וכדאמר רבי אלכסנדריקל^ה בתר דמצלי רבש"ע גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות וכו', שעבוד מלכויות הם מלכי אדום, ושאר שבעיסה הוא 'אנא אמלוך' בחי' הגאווה בחי' השאור שמחמיץ. והם בירורי המלכים שצריכים להתברר בכל ולד.

והנה כאשר הולד הוא עדיין במדרגת 'טיפה' הוא בחי' 'מצה קלו קלו', היינו מלשון תחילת 'מציאות' הולד. וכאשר נכנס בחי' שאור שבעיסה שהוא בירורי המלכים שהם בחי' 'אנא אמלוך' בחי' שאור קל^ה, נעשה חמץ.

הם ב' טיפות זכר ונקבה וכו': בעומק הם אחוריהם דאו"א שנפלו עם הז' מלכים. והם ג"כ חלק מבירורי המלכים שנעשה ע"י הולדת הולד קלט^ה. והנה כידוע שלאחר כל חיבור בזו"ן נעשים אח"כ אב"א והוא משורש של אחוריים דאו"א שנפלו.

קלה. ברכות י"ז

קלו. בענין מצה דפסח עומק מדרגתה במדרגת נפש, העבודה היא בסוד לחזור להיות בחי' הטיפה ראשונה בחי' קדושת בכורה שנתקדשו ביצ"מ. והוא מ"ש (בב"מ ס"א): 'אני הוא שהבחנתי בין טיפה של בכור לטיפה שאינה של בכור'. והוא ענין מצה ע"ש תחילת מציאות של כל אדם שהוא דע מאין באת וכו', ולכן צריך לשמר את המצות היינו שלא יהיה בחי' טיפה מסרחת.

קלז. בעומק הוא בחי' 'מצה ומריכה' שאין כתובה בלא תגרא ואח"כ נעשה חיבור בניהם.

קלח. והיינו שבחי' חמץ הוא מחמיץ לעצמו ושאר הוא מחמיץ אחרים.

קלט. והתבאר לעיל בארוכה בשער השבירה שנפילת אחוריהם דאו"א הם תחילת התיקון של בחי' קוים, ולכן הם מתקנים את מציאות השבירה דז' מלכים ע"י בירורים אלו.

והנה אותן הניצוצין הנ"ל של או"א כך דוגמתן הם מתבררים בירורי נפש הולד עם הכלים ג"כ וכו': כלומר לפי מעשיהם של או"א הם ממשיכין בולד. אמנם בעומק מיירי בבחי' הטיפה שבאה מהכבד דאו"א כנ"ל, והוא בחי' רוחא דשדי בגווה, והם הבירורים שלהם בבחי' הז' מלכים שנפלו אחוריהם, ואין הם עיקר בירורי הולד מצד עצמו שהם עיקר בירורי הז' מלכים, ועיקר בירורם הם המעשים שהוא עתיד לעשות.

ונחזור לענין כי אלו הניצוצין שנמשכו מאב ואם וכו' נעשה מלבוש אל הנפש של הולד בסוד בבגדו בה וכו': כלומר שיש את החלק הניצוצין שהם המלבוש בחי' יניקה דעיבור כנ"ל, ויש את הטיפות עצמן שהם פנימיות החומרים של גוף הולד שהם שורש הכלים בחי' עיבור דעיבור, ולכן זה בא מן הכבד כנ"ל. והיינו שיש ג' דרגות שהם אורות ניצוצות וכלים, והנה הניצוצים הם בחי' ממוצע בין האורות לכלים, וכל אורות של עליון צריך ממוצע של צלם-לבוש כדי להיכנס לתחתון, ולכן הניצוצין הם בחי' המלבוש.

ונחזור לענין כי אלו הניצוצין שנמשכו מאב ואם בתוך הטיפות שלהם הנה מהניצוצין נעשה מלבוש וכו' ומן הטיפות עצמן נעשה פנימיות החומרים: כפי שהתבאר יש את בחי' הניצוצין שהוא בחי' החיות של נפש הולד, ויש את בחי' הטיפה שהיא בחי' החומר של הולד.

בסוד בבגדו בה כנוכר בסנא: בענין 'בבגדו בה', הנה בענין בגדי כהונה נאמר 'מדו בד' שיהא כמידתו, דהיינו שנאמר בבגדים שיהא כפי המידה שלו. עומק הענין שהבגדים הם המידות של האדם הוא מל' מדידה. וכידוע שבכל אדם יש את כל המידות, ומה שעושה את ההבדל בין אדם לחבירו הוא 'המדידה' שבכל מידה ומידה. והוא

שיעור הזכות שנתנו לו גם עומק החיוב שמחוייב לכבדם^{קמד}.

ואמנם אחר שכל טיפות אלו כל א' מהם נמשכת מרמ"ח איברי או"א לכן יש בכללותיה רמ"ח איברים: ואע"פ שהטיפה באה מן המוח, אך כיון שבכל טיפה מונח כל רמ"ח איברים, ולכן יש מציאות שעיור מוליד בן שרואה וכדו', והיינו כי המציאות של כח הראיה נמצאת בטיפה של האב העיור רק שהיא בנעלמות והיא מתגלה אצל הבן. והוא כוונת דברי מהרח"ו אברי או"א כלומר ה'בכח' של איבריהם.

ואז מן הניצוץ הראשון והמעולה מתחיל להצטייר טפת איברי הכבד שיש בתוך אותה טפה כנודע לחכמי הטבע: כלומר הניצוץ שהוא כח ההצטיירות לעומת החומר שאינו בר צורה מצד עצמו כפי שהתבאר לעיל.

עיקר החומר הוא מקבל מאביו^{קמה} ושורש הצורה הוא מקבל מן האם, ובהקבלה לכך מאביו הוא מקבל את בחי' הכלים בבחי' אבא יסד ברתא, ומהאם הוא מקבל את שורש הניצוצות. והוא

בשער הבחינה) שהוא השורש להכרת הטוב שהיא לבורא, ובהתלבשות הוא הכרת הטוב לאב והאם שהביאוהו לעולם. קמד. ולכן יש מחלוקות עצומות בגמ' ובפוסקים בגדר כמה אדם חייב בכיבוד אב ואם, שאמר ר"י (קידושין לא:): אשרי מי שלא חמאן, ויש נידון האם חייב לכבדו משל בן, או משל אב. ובפרטות הוא ענין מה שכתב מהרח"ו שלפעמים הוא מקבל מן ישו"ת או מאו"א או מא"א, ומא"א הוא מה שמחוייב לכבד את אבי אביו, אבל אי מקבל מישו"ת או מאו"א הם שני שיעורי קבלה שלפיהם נקבע גודל חיוב כיבוד אב ואם, מדין ישו"ת משל בן, ומדין או"א משל אב, ואכמ"ל. וכן יש שינויים כתוצאה מן התערובת הזו שיש ולד נעלה שאינו יחסי ללבושים שקיבל מהוריו, וכן להיפך. וכמ"כ יש נשמה גבוהה עם לבושים נמוכים וכן נשמה נחותה עם לבושים נעלים, כמו נשמה נמוכה עם מידות טובות, ולהיפך.

קמה. כי האורות והכלים הם מן האב והניצוצין מן האם כי ניצוצין, נ-צץ, הם בחי' נ' שערי בינה.

ענין הלבוש שחלק ממידות האדם הם ירושה לו מאבותיו. והוא הנאמר בגמ'^{קמ} 'שלשה סימנים יש באומה זו הרחמנים הביישנים וגומלי חסדים' ונאמר^{קמא} על 'מי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני', והיינו כי ג' מידות הללו הם ירושה לנו מאבותינו. ומידות אלו הם גדר של לבושים והם נעשו מהניצוצין בסוד 'בבגדו בה'. אמנם הם 'חלק' מן המידות, אבל יש לו את המידות הפרטיות שלו שהם הו"ק הפרטיים שלו כפי שהתבאר לעיל.

ומן הטיפות עצמן נעשה פנימיות החומרים של גוף הולד: והיינו שהן מצד החומריות שלהן, והן מצד הרוחניות שלהם, לפי זכותן הם משפיעים על יצירת הולד, וגם לפי כוונתם בשעת חיבורם כפי שהאריך הרמב"ן באגרת הקודש וכן הראב"ד בבעלי הנפש. והיינו שגם חומרם הוא לפי קדושת חומרם של האב והאם, וכן מדין הניצוצין שהם המידות שלהם כנ"ל.

להצטייר ולברר הכלים שלו: וכפי שהתבאר לעיל שיש שני מהלכים מהיכן הכלים נבנו, יש מדין קו ימין ויש מדין קו שמאל. מדין קו ימין העביות שבאור נעשה כלי^{קמב}, מדין קו שמאל מהבטישו של האורות נעשו ניצוצין ומזה נעשו כלים. והוא ענין 'לברר הכלים' כלומר מדין העביות לא שייך בירור אלא מדין הבטישו שייך בירור, שענין הניצוצין הם כח הבירור, בחי' בירור חלקים.

וזה הטעם הנוכח לנו במצות כבוד או"א: והוא בחי' הכרת הטוב שהביאוהו לעולם^{קמג}. ולפי

קמ. יבמות ע"ט.

קמא. נדרים כ. ועיין בעמק המלך (שער י"פ"ט) שהקיש שעל כל הג' מידות נאמר עליהם שמי שאין בו בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני

קמב. עב (מלשון עביות) גימ' חסד, ומצד הגבורה בחי' מלחמה. קמג. והוא הענין המתבאר בספר חובות הלבבות (בעיקר

כי הנקבה נבראה מכח הנסירה, ונסירה יוצרת מציאות של ניצוצות.

טפת איברי הכבד: יש כאן דבר והיפוכו כי מצד אחד הניצוץ הראשון הוא המעולה והוא מלעילא לתתא, ומאידך מתחיל הכבד להיבנות שהוא מתתא לעילא. וכתב בהגוב"י כתב "עין בספר אמת ליעקב שהקשה שבמס' נדה (כה) איתא שמתחיל מן הראש". וביאור הענין הוא, שמה שכותב כאן מהרח"ו שמתחיל מן הניצוץ הראשון והמעולה, כוונת הדבר דהוא מה שנאמר שמתחיל להיבנות מן הראש.

דהנה הכבד אינו הארה לעצמו אלא הוא משלח הארותיו לכל האיברים כולם, ולפ"ז מתגלה דנהי דהכבד הוא הנחות, מ"מ אינו נבנה לעצמו אלא לכל האברים כולם והוא מה שמתגלה שהוא שורש לכל האברים כי הוא בא מהניצוץ הראשון. והביאור שמתחיל מהראש היינו שמכח הכבד מתחיל להבנות תחלה הראש. אמנם הוא בחי' ראשו בין ברכיו' שהוא מקום כבד שהוא מדרגת העיבור כנ"ל, כלומר שגם בחי' הראש המוזכר כאן הוא בחי' ראשו בין ברכיו ולא הראש כפשוטו שהוא למעלה מכך^{קמז}.

ואז ממשוך אותם הברורים של הולד עצמו מבחי' הכבד שלו ומתחיל להצטייר בחי' הכבד של הולד: כלומר מבחי' הניצוץ הראשון מתחיל להצטייר ראשו, בחי' ראשו בין ברכיו כנ"ל. והיינו שתחילה מתחיל להצטייר הראש במדרגת הכבד, ודו"ק.

ונמשך שם חלק הנפש מכבד של הולד ומצטייר הכלי של הכבד: בדקות יש כאן שני

שלבים, מה שהוא נמשך מן הכבד של האב, ומה שנמשך מן הכבד שלו עצמו.

וכל זה ע"י טפת האב עם ניצוץ הנפש אשר שם משל האב כנודע: והיינו כנ"ל מצד החומר- הכלים שהוא מצד האב, ומצד הצטיירות הניצוץ מצד האם, אלא שיש באב וכן באם את שניהם.

כי זהו דמיון הקום שנותנין בתוך החלב שהוא טפת האם ונקפית ומצטיירת: הקום הוא מים היוצאים מן החלב וידועה המחלוקת בגמ'^{קמז} "הנודר מן החלב מותר בקום, ר"י אוסר. מן הקום מותר בחלב", והיינו שזה תלוי בל' בנ"א האם הקום כלול בל' חלב או לא.

לפ"ז מהרח"ו מדמה את הקום שהוא מים שבתוך החלב לטיפת האם שנקפית^{קמח} ומצטיירת, וכתב "ונעשה בו דם". נמצא שיש כאן ג' דברים: חלב, מים ודם. ובענין החלב התבאר בגמ'^{קמט} פלוג' האם דם נעכר ונעשה חלב, והתבאר עומק הענין שמ"ד 'נעכר' היינו שיש בו הבחנה של ממתא לעילא, ומ"ד שהוא דבר חדש היינו מלעילא לתתא. וכאן מתבאר בחי' הקום שהוא בחי' מים שהוא דרגה גבוהה יותר מבחי' חלב. וכותב מהרח"ו שמאותו בחי' חלב שהוא המים שבחלב שהוא למעלה ממנו, נעשה בחי' כבד שהוא כולו דם, והיינו מלעילא לתתא שמחלב נעשה דם.

ואז משתלח הדם ההוא דרך הוורידין ומצטיירין האיברים ונעשו בשר וגידין ועצמות: והיינו כפי שהתבאר לעיל שהכבד מתחיל להתברר בבחי' ראשו בין ברכיו שהוא בחי' מתחיל מראשו המבואר בגמ' (נדה כ"ה).

קמז. נדרים נא:

קמח. בחי' גבינה בחי' גבנונית.

קמט. נדה ט.

קמז. המחלוקת בגמ' האם מתחיל מראשו או מטבורו שורשה בעיגולים ויושר, ראש-יושר, טבור-עיגולים שהוא אמצע ואיכמל"א.

נמצא סדרן בן הוא, חוץ מן הכל הם רמ"ח איברים דגופא דז"א, ובתוכם טפת אמא וכו' ובתוכו טפת אמא וכו' ובתוך הכל הוא נפש אדם עצמו דז"א וכו' ונמצאת נפש דז"א עומדת בכבוד מלובשת תוך טפת נפש אמא ונפש אמא וכו' ומשתלחים ענפים וניצוצות נפש דז"א ברמ"ח איבריו וכו' נמצא כי מתחלת הריון התחילו להצטייר כל הבחינות הנ"ל ביחד: נמצא שהכלים החיצוניים הם דז"א והחלק הפנימי הוא גם של ז"א והחלק האמצעי הוא דאו"א. כלומר החומר החיצוני הוא של ז"א ובתוכו החומרים של או"א והנפש שלהם וכו' ובתוך הכל הוא נפש הז"א עצמו. ומה שאו"א הם בניהם הם מאירים הן את הנפש דז"א והם את הכלים דז"א.

והוא מה שהוזכר רבות (כשער או"א וז"א), שאו"א הם כלי מעבר בין א"א לז"א, ולכן גם כאן הם מעבר בין האורות והכלים דז"א. והוא עומק שורש מצות כיבוד אב ואם שהחלק שלהם תמיד נמצא כדי לחבר בין הכלים שלו לנפש שלו²¹.

ומש"כ מתחלת הריון: הוא לאו דוקא אלא הוא בחי' מ' יום שעדיין אפשר להתפלל שיהיה זכר שרק אז מתחיל התחלת בחי' ההצטיירות.

אמנם ראשית כולם היו טיפת או"א חומר וצורה והיו ממשיכין שם בירורים הכלים והנפש

קנ. ובעומק הוא מצות חינוך שהאב מחויב (ויש פלוג' האם גם האם חייבת), כלומר שאינו רק דין חינוך שהאב יחנך את בנו כאחד שמחנך את חברו, אלא כיון שכוחותיהם של נפשם נמצאים בין החומר שלו לנפש שלו המיוצרים חיבור להאיר את האור והוא בחי' הדין חינוך. אמנם יש בחי' יסר את בנך ויניחך ויתן מעדים לנפשך והוא בחי' הכלים ויש מצות חינוך שהוא מלמדו מקצת מצוות לפי דעתו של בן, והוא בבחי' ניצוצין. ואח"כ הוא מחויב בחינוך לקיים את כל התורה כולה והוא מדין אור, ולכן עיקר חיוב ללמדו תורה הוא על האב שהוא נותן בו את האור והאם נותנת הניצוצין. (ובזה מתבאר המחלוקת האם האם חייבת ללמדו תורה).

ונעשו בשר גידין ועצמות: כידוע שהם קומה שלימה.

וכפי מה שמתבררים ניצוצי נפש הולד ונכנסה שם בכבוד כך הוא שיעור הבירור בחי' האברים של הולד: כפי שהתבאר שעיקר החומר שהם הכלים הם מן האב ועיקר הניצוצין הם מן האם ולכן בחי' ההצטיירות הוא מהניצוצין.

וכן כפי מה שנתרבה ונגדל בחינת הכבוד עצמה כך נגדלים כל הכלים של רמ"ח איברים של הולד וכו': היינו כפי בחי' הכלים של הכבוד שעיקרו מחומר האב כך כל הכלים של הרמ"ח איברים.

בבחי' כלים ונפש וניצוצין של ועיר אנפין עצמו: והיינו כשמתברר בחי' הכלים היינו גדלותם אך צורתם הוא ע"י בחי' הניצוצין כנ"ל.

ובל זה היה לסבת השאור של הטפה של או"א בחומר וצורה: היינו שע"י בחי' השאור שהוא תופח שהוא גם גודל והוא גם בחי' צורה, והיא גופא בחי' החומר והצורה.

באופן כי כשנולד ז"א כבר יש בו בחי' רמ"ח איברים דכלים וניצוצין ואורות מבחי' נפש של ז"א: והיינו שהם אנ"ך דעיבור דז"א.

ואמנם ניצוצין נפשין דאו"א נעשו לבושים אל הנפש עצמו דז"א כנ"ל: כלומר ע"כ הוא ביאר את בחי' הלבושים דז"א וכאן הוא חוזר לבאר את מה שהוא מקבל לבושים מאו"א בחי' המידות שלהם עצמם בו.

ובאו מלובשים תוך ניצוציטפת החומר דכלים דאו"א: כלומר שיש ניצוצין מבחי' החומר עצמו שהם מלובשים בחומר עצמו, ויש את בחי' הניצוצין שהם ניצוצין גמורים שהם בחי' המידות והם מלובשים בניצוצי החומר הנ"ל.

וכו': הם יסודות שיתבארו עוד לקמן, והוא כי כל צלם הם הארת או"א שהתלבשו בצלם והיא הארת מוחין, וכאן הוא הארת צלם דמוחין דעיבור.

ואמנם נגר חיה ויחידה אין עוד בחינת כלים
 דו"א כנגדן כי אורם גדול ואין כלי סובל אורם:
 בפשטות היינו שמחמת ריבוי האור הכלי אינו יכול לסבול את האור, ולכן אור החיה והיחידה אינן נכנסין שלא תהיה שבירה כמו שהיה בשבירת הכלים. אמנם מהרח"ו מבאר בדבריו הבאים את עומק הענין:

אמנם החיה מתלבשת פנימיותה תוך הנשמה ואור המקיף שלה נשאר בסוד אור מקיף על הז"א מבחוץ: והיינו דנהי דאין בחי' כלים בחיה ויחידה, מ"מ הם מתלבשים החיה בנשמה והיחידה מתלבשת תוך החיה.

ולבאר הענין בין בחי' כלים לבין בחי' התלבשות החיה והיחידה דהכא. היינו שיש בחי' כלים כפשוטו שהם בחי' מל"ך כנ"ל, ובבחי' כלים, אלו אין להם לחיה והיחידה כלי. אבל יש בחי' כלים שהם בחי' 'אורות', שאור הנשמה כלי לחיה, ואור החיה כלי ליחידה.

יתר על כן, עיין ביפ"ש שהקשה שכתב מהרח"ו בשער אח"פ שהיחידה אינה מתחלקת כלל, וכן כתב בשער המקיפים שאינה נכנסת בפנים כל עיקר. וכתב לעיין במ"ש בשער אח"פ. והיינו כי יש בחי' פנימי ומקיף בחיה וביחידה, ומה שמתחלק ונכנס בפנים היינו בחי' הפנימי של היחידה בחיה, ובחי' הפנימי של החיה בנשמה. אבל מה שלא נכנס היינו החלק המקיף של החיה והיחידה, ולבחי' המקיפים אלו אין להם מציאות כלים. בעומק יותר, הנה על פי מה שהתבאר לעיל^{קנ"ג} שאע"פ שאין בהם כלים לחיה ויחידה

קנ"ג. ע"פ הקהלת יעקב ועו'

דו"א עצמו מעט מעט בין מהכלים בין מהאור וכו': כלומר יש בירור מצד האור ויש בירור מצד הניצוצין שהם הניצוצין שמבררים את הכלים. כלומר יש בחי' בירור שהוא מברר את עצמו מיניה וביה והוא בחי' בירור הכלים ע"י הניצוצין, ויש בירור בבחי' שאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים הוא בירור ע"י האור^{קנ"א}. ועיקר בירור הניצוצין הוא מדין האם ועיקר בירור הניצוצין והכלים ע"י האור הוא מדין האב.

אמנם דע כי עדיין לא נכנסו שם רק בחי' נפש שבנפש דו"א וכו' ולכן עדיין גוף העובר קטן מאד וכו': כלומר כי הוא רק במדרגת העיבור, ולכן גם שיעור קומת האברים קטנה בהקבלה לקומת הנפש שלו בעת העיבור^{קנ"ב}.

ואמנם הטפה הנ"ל שהטילו או"א בחומר וצורה לצורך שאור של העיסה כנ"ל נמשכה מבחי' החיצוניות של מלכות יש"ם ומלכות דתבונה, ובכל זווג וזווג שבזמן העיבור היה נמשך ומתרבה אותה הטפה באופן שבהשתלם ימי העיבור נגמר החיצוניות דמלכות הנ"ל כל י"ם שלהם לכנוס תוך זו"נ: והיינו שבכל זווג וזווג גורם לבירור של ניצוצין ואין התרבות של חומר וצורה, כי הולד עצמו כבר נוצר, ונבנה במעי אמו. ובפרטות התברר בגמ' שיש ג' הבחנות שהם ג' חוד' ראשונים קשה לאם ולולד וכו'.

כבר ידעת כי זה החיצוניות נקרא צלם דמוחין דעיבור ויש בו צלם, והם ב' צלמים

קנ"א. ולכן בירורים בתוך ב"ע שהם בירורים מיניה וביה בחי' ניצוצין ויש בכך דין מלאכת בורר, לעומת כך מדין הארת אצילות הוא בחי' בירור הניצוצין והכלים דבי"ע ע"י הארה מאצילות.

קנ"ב. מבשרי אחזה שקטן שנולד מתשנה לא רק בגודלו אלא גם בצורתו והיינו מחמת שהבירורים שהתבררו מעט מעט שינו את צורתו בבחי' ניצוצין ולא את גדלו בבחי' החומר.

מ"מ יש להם בחי' כלים שהחיה מתלבשת בכגדים והיחידה מתלבשת בבית^{קנ"ד}.

ומה שמתבאר בדברי מהרח"ו שהחיה מתלבשת בנשמה, לפ"ז כיון שהנשמה מתלבשת במוח א"כ החיה מתלבשת נמי במוח. אולם זה אינו כן, וביאור הענין הוא כי יש שתי בחי' התלבשות, יש בחי' התלבשות מדין 'כלים' כלומר מדין בית קיבול והוא התלבשות נר"ן במל"ך, אך יש בחי' התלבשות שהלבוש בטל למציאות המולבש, בבחי' 'שרגא בטיהרא מאי אהני ליה', והוא בחי' התלבשות החיה והיחידה, והוא מחמת שבחי' הכלי הוא בחי' 'אור' כנ"ל, לכן הוא בחי' שרגא בטיהרא וכו'. והוא בחי' 'כלי' שאין בו בחי' 'כלי קיבול', כי מחמת שהוא אור הוא בחי' שרגא בטיהראוכו'.

והיינו שגם בחי' הפנימים שביאר היפ"ש בשער אח"פ שהם מתלבשים, מ"מ אין היא התלבשות בבחי' 'כלים' שהם לבושים בחי' 'כלי קיבול', אלא בחי' 'אור' שבטל לאור עליון ממנו, וכך עולים יפה דברי מהרח"ו כאן ושם.

והתבאר פע' רבות, שכאשר הלבוש בטל למולבש היינו שהפנימי מתעלה למקיף, כלומר הוא עולה למדרגה היותר עליונה שלו. כלומר כי מהות החיה והיחידה הם 'מקיפים', ולכן גם כשיש כאן מעין הלבוש היינו בחי' הלבוש של מקיף, כלומר שאין הלבוש בית קיבול למולבש, אלא

הלבוש בטל למולבש כמו שהמוקף בטל למקיף כעובר במעי אמו, בחי' ביטול.

והיה אפשר לומר שמתחלק לד' מקיפין נגד חיה נשמה רוח נפש הפנימים, וכו': כלומר בתחילה הוא ביאר שיש חלק הפנימי של היחידה והחיה שנכנס בחיה ובנשמה. וכאן מבאר את בחי' המקיפים שנשארים סביבותיהם, שמתחלק לד' מקיפים. כידוע, שיש הבדל בין החיה והיחידה, ונהי ששניהם נקראים מקיפין, מ"מ ההבדל הוא באופן מהות המקיף, שהחיה מקיפה כ"א לעצמו לפי פרטותם, הנשמה כנשמה הרוח כרוח והנפש כנפש, והיחידה מקיפה את כולם בשווה בבחי' 'יחידה' כוח של 'אחד' שהוא כוח 'כללות'.

לפ"ז צ"ב בדברי הרב במש"כ 'וא"כ יהיו ד' בחי' היחידה מקיפים'. ביאור הענין, כפי שהתבאר שבחי' החיה מקיפה לפי פרטות והיחידה לפי כללות בחי' 'אחד', אמנם יש בחי' ממוצע בניהם שהיא בחי' ד' מקיפין מצד היחידה.

בל' אחרת, יש בחי' משיח בן יוסף שהוא בסוד החיה^{קנ"ה} ובחי' משיח בן דוד שהוא בסוד היחידה. ובדקות, משיח בן יוסף הוא לא בחי' חיה כפשוטו^{קנ"ו} אלא הוא הממוצע בין החיה ליחידה. והיינו שבחי' משיח בן יוסף הוא בחי' היחידה שמתחלקת לד' מקיפים^{קנ"ז}, ובחי' משיח בן דוד הוא בחי' היחידה בסוד הויה אחת.

קנ"ה. כמבואר במס' סוכה (נב.) שהוא הענין שנאמר על משיח בן יוסף שנהרג ח"ו והיינו שיש בחי' מלחמה על בחי' 'חיה'. קנ"ו. כי משיח הוא אותיות חמש שרומז לפרצופים ובחי' הי' רומז ל"ס, ולכן משיח בן יוסף הוא גם בחי' היחידה רק שהוא בחי' יחידה שממוצע בין החיה ליחידה. בבחינת והחכמה מאין תמצא, ובהקבלה לפרצופים, חיה תמצא מיחידה.

קנ"ז. הוא בחי' יוסף שמחלקת לכ"א לפי פרטותו. הוא מה שחילק לכל אחיו חליפות שמלות ולבנימין נתן ה' חליפות, כלומר הוא בחי' שלכ"א יש חלק שונה.

קנ"ד. מה שנאמר בפסח מצרים "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר" (שמות יב כ"ב), נהי שהפשטות היינו מחמת שהדם שעל המשקוף הבדיל בין ישראל למצרים, אך עומק הענין הוא, כי היחידה שנמצאת בבית היא הארת 'מסירות נפש', והוא ענין הדם של הפסח שהקריבוהו בבחי' מס"נ מחמת שהוא היה אלוהי מצרים, והוא בחי' 'שה לבית' דייקא, והוא בחי' השמירה 'שלא תצאו מפתח ביתו עד בוקר' כלומר שישארו בבחי' הארת היחידה שהיא הארת מס"נ. ובחי' 'שלא שינו לבושם' היינו הארת החיה.

והיינו כי יוסף הוא בסוד 'התוספת'^{קנ"ה}, והיינו כמו שיש בחי' תוספת שבת וכן תוספת יוה"כ, יש בחי' תוספת בנשמה בחי' נשמה יתירה. והיינו שיש בזה שתי הבחנות: א' מי שהשיג בחי' הנפש זוכה אח"כ לרוח, וכשזכה לרוח זוכה לנשמה וכעזה"ד, ב' בחי' שכשזוכה לנפש הוא מקבל ע"י החיה מקיף לנפש וכן כשזוכה לרוח הוא מקבל ע"י החיה מקיף דרוחוכעזה"ד. והוא ענין שבשבת נאמר "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי"^{קנ"ט} כי מאיר בשבת בחי' המקיפים, מקיף דיחידה הוא שלא יצא ממקומו, ומקיף דחיה הוא מדין וכבודו שלא יהא מלבושך בשבת כמלבושך בחול. כי הארת שבת היא הארת המקיפים, לעומת ימי החול שעיקר הארתם הוא הארת הפנימים. והוא כי כל מקיף הוא בחי' ביטול, והוא ענין שבת מל' 'שבות' שהוא בחי' ביטול, והוא ענין ט"ל מלאכות בחי' לא תעשה והוא עיקרו של שבת^{קס}. ולפי הנ"ל היינו שמישיח בן דוד הוא בחי' 'שבת', ויוסף הוא בחי' 'תוספת שבת'^{קס"א}.

ובדקות יותר, מדין משיח בן דוד החיה והיחידה הם מקיפים כוללים, ומדין משיח בן יוסף החיה והיחידה הם בחי' מקיפים פרטיים, היינו מקיף כולל שמקיף את הכל, אולם היקף בפרטות.

אמנם לפעמים לוקח כולם ע"י בינה הכללית וכו': והוא מה שכתב בתחילת הפרק.

אמנם דע כי א"א שיקחם אלא ע"י ישו"ת כי הרי הם עליונים ממנו אך הענין הוא כי א"א

קנ"ה. היינו בחי' סוף-יוסף.

קנ"ט. שמות ט"ז כ"ט

קס. כלומר דאע"פ שיש דין זכירה מ"מ עיקרו הוא ענין לא תעשה כל מלאכה בחי' לא תעשה בחי' ביטול.

קס"א. והוא בחי' שמישיח בן דוד בא במוצ"ש-במוצאי שביעית היינו מכוח משיח בן יוסף שמביא את משיח בן דוד כי הוא בחי' התוספת בכניסתו וביציאתו.

לעלות למעלה ממדרגתו כי הרי אין מקום פנוי וחלל. אמנם צריך שתחלה תתעלה יש"ם ותבונה למקום או"א ואז זו"ן וכו' עד שיתנענעו ויתחלפו כולם ממקומם: מה שמבאר כאן מהרח"ו היא נקודה שורשית מאוד, וע"ז נאמר אחד מהיסודות של תורת הרש"ש כפי שיתבאר השתא.

והיינו שבתחילת הפרק ביאר שזו"ן מקבלים הארתם בתחילהמיש"ס, ואח"כ מאו"א ואח"כ מא"א, וכאן הוא מבאר שאל תחשוב שכפשוטו זו"ן עולים, אלא הם מקבלים הארתם באמצעות ישו"ת כמבואר.

והיינו כי אין מקום פנוי וחלל, כלומר שהמדרגה העליונה ביותר^{קס"ב} עולה ונכללת בא"ס וממילא כל המדרגות עולות במדרגה.

נמצא כי בעלות יש"ם ותבונה למעלה במקום או"א הנה נמצא זו"ן במדרגת ישו"ת וכו': כלומר כיון שהמדרגה התחתונה עולה לעליונה, ז"א קונה שם חדש ונקרא על שמה של המדרגה העליונה שהוא נמצא בה זה עתה.

ומתחדש בדברי הרש"ש שכל עליה היא לעולם עד אור א"ס, וכמו שמתתא לעילא הוא עד אור א"ס, גם ההשפעה שיורדת מלעילא לתתא היא יורדת מאור א"ס^{קס"ג}. והדברים ארוכים ורחבים, ואכמ"ל.

ומה שמתחדד כאן הוא, שלכאורה כיון שכל המדרגות עולים למדרגה שמעליהם א"כ נמצא שבעשיה נשאר חלל, וא"כ נמצא שכל עליה

קס"ב. הוא בחי' הקו שנכלל חלקו העליון באור א"ס

קס"ג. כי היה אפשר להבין כי כל מדרגה מקבלת מהמדרגה שמעליה לתתא, ומתחדש ברש"ש שכל תנועת עליה וירידה היא מאור א"ס.

מביאה חורבן מהצד התחתון. וככל שיעלה לבחי' עליונות יותר ימצא למטה חללות גדולה יותר.

ומצאנו בחי' זו בענין 'אם תשיב משבת רגליך' שבשבת המדרגות עולות ונשאר הנה"י מקום פנוי. והוא בחי' המקום הפנוי שהוא הסיבה של איסור הוצאה מרשות לרשות, וע"ז נאמר מחלליה מות יומת, מחלליה בבחי' חלל פנוי.

ואמנם הענין אינו כפשוטו וכך הוא מתבאר ברש"ש והנה סוף דבריו: "והרי נמצא כי אין ישסו"ת ואו"א וא"א עולים ממקומם ומתחלפים ממקומם אפילו ברגע (שעולה) הז"א למקום א"א, כי אין גדלות הזה דו"א דולג ועולה ממקום למקום, אלא שנכנסים ונתוספים בו פרצופים, ולכל פרצוף יש מוחין מיוחדים לו מישסו"ת או מאו"א או מא"א, עד שבקחתו פרצוף החמישי דיחידה הגדיל עד אריך לקחת מוחין ליחידה מא"א, ונראה כאילו עלה ונעתק ממקומו, ואינו כן, כי לא זו ממקומו ודי למבין. וצריך לי עיון להבין הקדמה זאת, וה' יתברך יאיר עינינו בתורתו אמן. ועיין במ"ש בהקדמת רחובות הנהר (דף ק' ע"א ד"ה האמנם וכו') ושם נתבאר ענין זה היטב בס"ד".

ביאור הענין הוא שהז"א אינו עולה אלא נשאר במקומו, ומה שנקרא ע"ש המדרגה העליונה היינו מחמת שמקבל הארה עליונה הוא נקרא ע"ש המדרגה העליונה. ומה שנאמר בדברי מהרח"ו שמתחלפים ממקומם היינו "שזה נראה כך ואינו כן" כמבואר בדברי הרש"ש הנ"ל, ודברי מהרח"ו נאמרו ע"ד הרחבת הלש'.

מבשרי אחזה, כאשר אדם מתעלה במדרגות הוא נשאר כאן בעוה"ז, והיינו שפנימיות ההארה עולה קס"ד והחלק החיצוני נשאר לתתא. כי כל העליות נאמרו בפנימיות האורות ולא בכלים

קסד. כלומר באופן של הארכת האור לתתא כמבואר להלן שאינו עולה כפשוטו.

בחיצוניותם. וגם מה שהוזכ"ל בענין שבת שנשאר מקום פנוי היינו בחי' אורות הנה"י אך הכלים נשארים לתתא.

אמנם לכאורה מצאנו עליה כפשוטה שגם הכלים עולים, והוא בחי' חנוך ואלי-הו, בחנוך דכתיב ואיננו כי לקח אותו אל', ובאלי-הו כתוב שעלה בסערה השמימה. ולכאורה נעתקו כפשוטו, וצ"ב.

ביאור הענין, יש מדרגה של עתיק ומדרגה של אריך, בחי' עתיק הוא בחי' העתקה ממקום למקום, ואריך הוא בחי' הארכה של האורות, ולפ"ז בבחי' אריך גם כשעולה מתתא לעילא או יורד מלעילא לתתא הוא בחי' של 'תוספת הארות' ואינו בחי' של העתקה ממקום למקום, לעומת כך בחי' עתיק הוא בחי' 'ויעתק משם וכו' אהלה קס"ה, וע"ז מבאר הרש"ש 'ונראה כאילו נעתק ממקומו'. אך עדיין צ"ב כי סוכ"ס בחי' עתיק הוא העתקה ומשמע העתקה גמורה ולא רק 'נראה'.

ביאור הענין הוא, כי מה שרק 'נראה כאילו נעתק ממקומו', היינו מחמת כי עתה אנו במדרגת אריך ולכן גם בחי' עתיק היא בחי' שרק נראה כאילו נעתק ממקומו, אך לעת"ל כשאבי"ע יעלו לא"ק אז תהיה עליה בפועל בבחי' עתיק.

ולפ"ז הוא הסיבה שהכלים נשארים במקומם והאורות עולים, כי הכלים ששורשם הוא בעתיק אינם עולים כי עכשיו היא הארת אריך, ולכן רק האורות עולים. ומה שהאורות עולים היינו באופן של הארכה של האור כנ"ל, שאריך מלשון הארכה. אך לעת"ל שיתגלה בחי' עתיק יעלו הכלים בעצמם העתקה גמורה בבחי' 'ויעתק משם ההרה מקדם לבית א-ל ויט אהלה קס"ו'.

קסה. בראשית י"ב ח'
קסו. כנ"ל

בהנהגה של הארת אריך, אז בחי' עתיק הוא רק בבחי' נראה כאילו נעתק.

והוא לשו' 'כאילו' שהוא כ'-כתר שהוא 'אריך', היינו נראה כאילו נעתק ואינו כן, והוא רק התפשטות של הארות ולא העתקה. והיינו שיש 'אילו היה הדבר' ויש 'כאילו', כלומר כאילו הדבר היה, כלומר נראה כאילו והוא לא, וכל לשונות חז"ל כגון 'כאילו יצא ממצרים' ועוד, היינו לפי הארת אריך השתא שהוא בחי' המשכת האור, אך לעת"ל מצד עתיק הוא בחי' העתקה גמורה, ויקבל את המדרגה בשלימות. והוא ענין עתיק שהוא בחי' מס"נ, כלומר כמו שנחשון בן עמינדב קפץ לים בבחי' עתיק בחי' מס"נ בחי' דבר אל בני' ויסעו.

דוג' לדבר הוא כשיצאו בני' ממצרים והיה עמוד האש והענן להאיר להם הדרך וליישר להם את הדרך והוא בבחי' אריך בחי' 'ה' הולך לפניהם'. אך בקריעת י"ס, אמר הקב"ה למשה 'מה תצעק אלי דבר אל העם ויסעו', והיינו דבעתיקא תליא מילתא כלש' חז"ל. ונקראו 'עוברי הים' בבחי' העתקה מדין עתיק.

ופשוט הוא דכל מה שנאמר כאן בדברי הרש"ש דרק 'נראה כאלו עלה', היינו כי אנו עתה מדין אריך. כי הנה יסוד תורת הרש"ש בענין החלפת אורך בעובי ועובי באורך, וכי התם נמי הוי רק נראה כאילו נעתק. אלא בחי' החלפת עובי באורך הוא בבחי' העתקה גמורה. וע"כ שמדין עתיק עצמו הוא בחי' העתקה גמורה ורק כי עתה שאנו

פרק ו'

בחי' טיפה וחומר וצורה ואינו רק השפעה רוחנית גרידא אלא בחי' גשמית.

ביאור הענין הוא, בחי' חומר וצורה הם ר"ת ח"ץ והוא מלש' 'חצי', כלומר כל דבר בבריאה מורכב משני חלקים שהם חומר וצורה וכ"א אינו אלא חצי הדבר.

לפ"ז מה שהתבאר בפרק הקודם במדרגת העיבור שהוא בחי' הנפש^{קע}, מיירי בבחי' חומר וצורה כפשוטו, אמנם כאן מיירי במדרגת הרוח וע"כ הכוונה על תפיסת מציאות ה'חצי' שהם חומר וצורה.

והיינו בחי' הרוח, שיש בו ב' הבחנות: א' מצד מה שהיא מתפשטת 'ומנעת', ב' מצד שיש בה צדדים כמו ד' רוחות וו' קצוות. ובחי' ב' היא בחי' דבר והיפוכו שהם מעלה ומטה ימין שמאל וכו'. והיינו שהרוח בנוי משני חצאין שכל חצי הוא היפוכו של השני^{קעא}.

והוא מה שמתגלה במדרגת הרוח באדם, תפיסת הצדדים, תפיסת החצי, תפיסת דבר והיפוכו. והוא מה שמקבל מצד או"א שהם תרי רעין דלא מתפרשין, והיינו שהם שני צדדים שנעשה בהן חיבור, והוא "תפיסת אחדות שני צדדים", שנעשה ע"י זיווגם והוא כוונת בחי' חומר וצורה, שכתב כאן הרב.

אחר כך נולד ז"א ואז מתבררין בחי' ניצוצי הרוח דו"א: בפרק הקודם ביאר מהרח"ו את מדרגת העיבור שהיא מדרגת הנפש, וכאן מבאר את שלב הלידה שהיא בחי' הרוח.

עם בחי' הכלים שלהם: היינו כפי שהתבאר לעיל שיש בחי' בירור ניצוצין ובחי' בירור הכלים. ובכללות עיקר מדרגת העיבור הוא בירור הכלים, ועיקר מדרגת היניקה הוא ניצוצין^{קסז}.

ואז מזדווגים שנית או"א והם מוציאין מפה מחומר וצורה של בחי' רוח שלהם והוא מבחי' ו"ק של יש"ם וכו': דברי הרב צריכים תלמוד מה היא בחי' ההשפעה של זיווגם ע"י חומר וצורה אחרי שכבר נולד הולד^{קסח}. ועיין בש"ש שהקשה: "ולענ"ד ק' דאיך יבא להיות בז"א בחי' רוח ע"י עיבור מלובש בטיפות של זווג או"א הלא הרוח בא אחר הלידה תכף בלא זווג וכו' "^{קסט}.

ובשלמא בזמן העיבור מה שהזווג משפיע על הולד בבחי' חומר וצורה היינו בבחי' שיפור הולד ואע"פ שכבר יש בו צורה, אבל כאן הוא כבר נולד. ונהי דמבואר בחדסד לאברהם שגם זווג של או"א לאחר הלידה הוא ממשיך שפעל ולד, והוא מחמת הלבושים שקיבל בעיבור מאביו ואמו ודרכם נמשך לו שפע, ויתר על כן נאמר שגם לאחר מיתת אביו ואמו הוא גם מקבל שפע מהם, מ"מ בדברי הרב כאן נאמר לכאורה שיש

קסז. שניצוצין הם חלקי אור, ממוצע בין בחי' אור לבחי' מים כדלעיל.

קסח. 'מבשרי אחזה', שאחרי שנולד הולד זיווג בין אביו ואמו אינו משפיע על עצם קיום הולד בבחי' חומר וצורה.

קסט. עיין להלן הרחבה בביאור דבריו.

קע. ובדקות נפש הוא בחי' החומר ורוח הוא בחי' הצורה.

קעא. מצד התיקון כשמתגלה תפיסת החצי הוא בחי' 'דודי צח' והוא בחי' חיבור בין שני ההפכים, שהוא ע"י בחי' דודי שהוא 'שכינה בניהם', ומצד הקלקול הוא בחי' צ"ח קללות בחי' התנגדות בין שני ההפכים.

שע"י שהרוח מצטרף לנפש היא נעשית נפש יתירה מלשון נפיש.

ואז נגדל הכלי קומתו ועל דרך זה נמצא הולד גדל ביניקתו וגבה קומתו וגם גדל ברוחב ובעובי: כנ"ל הן בכחי' אורך והן בכחי' עובי, ורוחב הם אותיות רוח-ב. היינו שתי הגדלות. וכן רוח-ב כי יש בחי' הבחירה שהיא בחי' שני צדדים כנ"ל. ובעומק יש בחי' רוחב ויש בחי' עובי, בחי' עובי הוא בחי' העיבור, נפש. ובחי' הרוחב הוא בחי' הרוח^{קע}, יניקה.

כי נכפל עתה עובי הכלי כפליים ככל בחי' רמ"ח אבריו: והיינו כי הרוח מגדיל את הולד בכחי' הרוח עצמו וגם בכחי' הנפש שנעשה בחי' הרוח שבנפש כנ"ל, והיינו שמדין רוחב הוא מגדיל את בחי' הרוח עצמה, ומדין עובי הוא מגדיל את הרוח שבנפש. ולכן עיקר מדרגת הנפש היא מדרגת הכלי לעומת עיקר מדרגת הרוח שהיא מדרגת היניקה^{קע}.

ונמצא כי עובי החיצון שגדל בעיבור נקרא כלי הנפש וזה העובי שניתוסף בו עכשיו הוא הכלי האמצעי של הרוח תוך כלי החיצון של הנפש: והיינו שהוא בחי' הרוח שבנפש שמרחיב הכלי בבחי' הרחבת דופני הכלי, ולא מיירי בבחי' הרוח עצמו שנתוסף בוולד שהוא בחי' הרחבת החלל כנ"ל.

קעד. ההבדל בין עביות לרוחב הוא, שעביות הוא מצד 'היש' שבדבר, כלומר שהדבר נעשה יותר עבה, לעומת הרוחב הוא בחי' החלל שבדבר, כלומר שע"י שנתרחב החלל ע"י רוח נעשה יותר רחב. והיינו כי כל דבר בכריאה מורכב מחלקים וגם מהחללים שבין החלקים, ועובי הוא בחי' עביות החלקים ורוחב הוא בחי' הרחבת החלל ע"י רוח, והם שני שורשים הופכיים כפי שהתבאר פע' רבות.

קעה. ובדקות גם בכחי' הכלי יש בחי' עובי שהוא הרחבת דופני הכלי ויש את בחי' רוחב שהוא הרחבת החלל של הכלי.

והוא ענין ששאל אנטונינוס את רבי "מאמתי יצה"ר שולט באדם משעת יצירה או משעת יציאה א"ל משעת יצירה א"ל א"כ בועט במעי אמו ויוצא אלא משעת יציאה אמר רבי דבר זה למדני אנטונינוס ומקרא מסייעו שנאמר לפתח חטאת רובץ". והיינו שבחי' שני צדדים שהוא ענין הבחירה שנעשה ע"י שנכנס בו יצה"ר הוא אחר הלידה ולא בעת היצירה, והוא הבחי' שמקבל בחי' הרוח, וכמובאר בגר"א שתפיסת הבחירה היא ברוח. והבן שכשורשו באו"א, זהו אחדות שני צדדים, ולתתא מתגלה שני צדדים זה או זה, שזהו מהות הבחירה

וכבר נודע כי החיצוניות עליון נעשה פנימית תוך פנימית התחתון: וכן כשעולה התחתון הוא נעשה חיצוניות העליון.

ואמנם עתה נגדלו רמ"ח איברים דו"א כב' בחי' א' באורך וא' ברוחב שהוא עובי הכלי: כלומר יש כאן שתי מציאויות של הגדלה, והיינו שהוזכר פע' רבות שא"א וע"י הם שורשי הפרצופים, ואריך הוא בחי' האורך ועתיק הוא סוד העובי, ושתי הגדלות המתגלות כאן בוולד ע"י או"א, שורשם בשתי ההארות שהם ע"י וא"א^{קעב}.

והענין כי מהארת רוח הבא עתה מתגדל אפילו כלי נפש והנפש עצמה אע"פ שכבר נכנסה כולה כנ"ל או כפי פי' הב' הנ"ל יהיה שעתה נתוסף רוח שבנפש: והיינו שגם הנפש נגדלת בסוד נפש מלשון נפיש^{קעז}, ובעומק היינו

קעב. ואמנם התבאר בשער המלכים ששורש אמא באריך ושורש אבא בעתיק אך בפנימיות שורש אמא בע"י ושורש אבא באריך. כמו שלתתא יש הבחנה ששורש ז"א באבא, ושורש נוק' באמא. ויש הבחנה להיפך, ששורש ז"א באמא, ושורש נוק' באבא.

קעג. ונפש מלשון נפש שהיא מנוחה היא הגדלה לעצמה.

ובכא נשמת הרוח נגדל המוח וכו'. אך עדיין אין ככולם רק בחי' רוח האמיתי ונפש האמיתי. נמצא כי טפת או"א מחומר וצורה של הרוח שלהם נעשו פנימים אל הכלי האמצעי והרוח עצמו דו"א נתלבש בתוך טפת רוח דאו"א ע"ד הנ"ל בנפש דעיבור והם ב' צלמים א' ביש"ם וא' בתבונה: וכמו שעוד יבואר לקמן בדברי מהרח"ו.

נחזור לדברי הש"ש הנ"ל שהקשה שלכאורה לאחר הלידה לא ייתכן בחי' חומר וצורה דאו"א ע"י עיבור מלובש בטיפות הזווג. והוסיף להקשות וז"ל: "ועיין בשכ"ח פ"ב יותר מבואר שאין עיבור ליניקה יע"ש. ואין לחלק שלבחינת הכולל שם צריך עיבור לצורך היניקה הכולל שהוא רוח הכולל אבל בפרטות אין צורך עיבור רק עיבור א' לצורך הנפש וע"י יניקת החלב בא רוח וע"י השינה בלילה בא המוחין דגדלות כמ"ש בכ"מ שהרי בהדיא כתב רבינו בפרקין שלרוח שבנפש לפי' ב' עצמו הוא ע"י זווג וטיפות או"א וצ"ע.

המתבאר בדבריו שעבור נעשה ע"י זווג כפשוטו ויניקה נעשה ע"י יניקת טיפות החלב והמוחין נעשה ע"י השינה. ובחי' היניקה שהם בחי' טיפות החלב והיינו שנאמר בגמ' קע"י שטועם כמה טעמים. עומק הענין הוא כי החלב נעשה ע"י הבירורים של הניצוצות ואין בירור הדומה לחבירו ולכן הטעם בכל טיפה שונה מחבירו קע"ח.

ובעומק יותר בשורש היניקה, הנה יש לאשה ב' דדין קע"ט, כלומר הוא יכול לינוק מצד ימין או מצד

ואמנם תחלה גילוי כניסת ניצוצי הרוח הם בלב ומשם משתלחין פארותיו וענפיו דרך העורקים הדופקים וכו': כמבואר שהנפש בכבד והרוח בלב והנשמה במוח קע"י. ובנפש מתפשט דרך הורידים והרוח מתפשט דרך העורקים כנ"ל בפרק ה'.

ועל דרך זה גדלים י"ם דו"א דרמ"ח אבריו בימי היניקה בגובה ובעובי, בגובה הוא שהכלים של הנפש עצמה גדלה למעלה, ובעובי הוא בחי' בלי אמצעי של הרוח והם גדלים מעט מעט עד שנשלם לכנוס כולו: כלומר, בגובה הוא בסוד האורך שהכלים של הנפש עצמה גדלה בסוד האורך שנתוסף בה רוח, ובעובי היינו שהרוח מגדיל את הנפש עצמה בבחי' הרוח שבנפש, ואמנם הרב השמיט את לשון 'ברוחב' והיינו כי עיקר הרחבת הכלים הם בחי' עביות.

ודע כי בודאי גם בעיבור יש מוח לב כבר בשר עורקים דופקים ועצמות אלא שהענין הוא כך כי בכל בחי' מאלו יש בה בחי' נר"ן שהם קטנות עיבור ויניקה ונדלות: כפי שמתבאר שבכל מדרגה ומדרגה יש בה את כל המדרגות כולם, שכל מקצת הוא בחי' 'כבואה' של הכל.

ותחלה נכנס נפש שבנפש וכו' ואחר כך הרוח שבנפש וכו' ואחר כך הנשמה שבנפש וכו' ואחר כך בבא היניקה הנפש של הרוח מגדיל הכבד וכו' ובכא רוח שברוח נגדל הלב

קע"י. ואמנם דברי הנפה"ח שהנשמה אינה נכנסת בגוף אלא רק ניצוצי הנשמה נמצאים במוחו. ועומק דבריו היינו כי הג"ר אינו נכנס בגוף אלא רק בחי' ו"ק, והג"ר הם בחי' מקיפין, לעומת דברי הע"ח שהנר"ן הם הפנימיים ורק חיה ויחידה הם מקיפין. ויש עוד מהלך של התניא שגם הנפש נמצאת בלב והיא מתפשטת לשאר האברים. וכן הוא בלשם בחלק הביאורים.

קע"ז. יומא ע"ה. א"ר אבהו מה שד זה תינוק טועם בה כמה טעמים אף המן וכו'.

קע"ח. ואמנם הפשטות היא כדפרש"י שם שהוא מחמת מאכל האם, אך כאן מתבאר עומק הענין.

קע"ט. ומתחדש במאכל הוולד שאינו כמאכל אדם שבד"כ הוא אוכל מאכל אחד מקור אחד ומאכל אחר ממקור אחר,

שבחי' הו"ק הם בחי' ו' צדדים שהוא שלימות מדרגת היניקה בחי' הצדדים כנ"ל.

בהאי עלמא מתגלה בחי' הרוח בבחי' 'משיב הרוח ומוריד הגשם', היינו שמהאור נעשה בחי' ניצוצות ונעשה מהם טיפות מים, ואמרו חז"ל^{קפא} שאין לך כל טיפה וטיפה שדומה לחברתה שכל טיפה יש לה דפוס לעצמה, וזה נעשה ע"י 'משיב הרוח', כלומר מדין הרוח בחי' צדדים הוא הגורם שיש הבדל בין טיפה לטיפה, והוא נמי מלשון 'רווח' דהיינו בחי' בין לבין, שהוא גורם שהטיפות לא מתערבות אהדדי שנאמר שאלמלי נוגעת טיפה לחברתה העולם היה נחרב.

ועל דרך זה בגדר היניקה מתגלה מדרגה מדין משיב הרוח ומוריד הגשם, דהיינו שנעשה האור ניצוצות ונעשים הניצוצות בחי' טיפות בחי' התגשמות והוא בחי' 'גשם' שיורד בבחי' יניקה ודו"ק.

קפא. ב"ב טז ע"א

שמאל, ומונח כאן עומק הדבר שמדרגת הרוח שהוא מדרגת הבחירה שהוא ענין חומר וצורה מלש' 'חצי' בחי' שני צדדים כנ"ל. והוא ענין הנאמר בגמ'^{קפ} שהדדים של האשה אינו במקום הטינופת כבבהמה, והיינו כי הוא יונק ממקום בינה מלשו' בין לבין בחי' הרוח מבחי' החצי כנ"ל. בדקות, המקום שעומד התינוק שיונק הוא בין שני הדדים ויונק בפועל או מדד ימין או מדד שמאל. והיינו דווקא אחר הלידה שאז נכנס בו יצה"ר ויצה"ט ונעשה מדרגת הרוח בחי' הבחירה, והכח הזה גדל מעט מעט כלש' מהרח"ו, כלומר הכח של הבין לבין שהוא בחי' ההבחנה בין דבר לדבר.

בלשון אחרת והיינו הך, כתב מהרח"ו שבנפש נכנס בו בחי' חיצוניות המלכויות דישסו"ת ובבחי' הרוח נכנס בו חיצוניות הו"ק של ישסו"ת, והיינו

אלא הוא אוכל אותו אוכל משני מקורות שהם ב' דדים, ועומק זה הוא מדרגת הרוח כמתבאר.

קפ. ברכות י.

פרק ז'

אחר כך מתחיל ז"א להגדיל גדלות האמיתי והוא כניסת הנשמה: לעיל מהרח"ו ביאר את מדרגת כניסת הנפש והרוח, שבכללות הם מדרגת הקטנות דעיבוריניקה, וכאן הוא מבאר את מדרגת הנשמה.

והטעם היות נקראת בחינה זו גדלות האמיתי הוא לפי שעד עתה היה אל ז"א בחי' רוח וכו' אך כבא לו נשמה אז הוא גדלות האמיתי שגדל ביותר מבחינתו וכו': והיינו שז"א מקבל בחי' ג"ר שאינו בחינתו כי בחינתו הוא ו"ק^{קכב}, ובחי' ו"ק מקבילה למדרגת נפש ורוח, א"כ מדרגת נשמה שהיא הג"ר היא למעלה ממדרגת הז"א^{קפג}. ובפרטות מדרגת הנשמה היא הבינה ומדרגת החיה היא החכמה ומדרגת היחידה היא הכתר.

והיינו שכאשר מתווסף לז"א מציאות של ג"ר שהם נשמה חיה ויחידה, היינו שהוא מקבלם בסוד תוספת. דהיינו שכל דבר שבא בבחי' תוספת אינו בר קיום שהוא קבוע ותדיר, ולכן יש מציאות בז"א שהמוחין מסתלקים וחוזרים, והוא סדר כל כוונות התפילה והמצוות.

ועומק כוונת הדבר הוא שגם כשיש לו את בחי' הג"ר זה אינו נקרא שיש ג"ר ממש, כלומר מחמת שז"א הוא בחי' 'צורה' ותפיסתו היא ששה צדדים, וכאשר מגיע לו תוספת של ג"ר שהם מוחין הם באים באופן של 'צורה', דהיינו שהם מצטיירים באופן של ו' צדדים.

קפב. בפרטות הוא ז"ת שמלכות היא בחי' עטרת היסוד קפג. אמנם מבואר בלשם שכל מקום דמיירי בנרנח"י אינו מדבר במדרגת נשמה הכוללת ממש אלא בחי' נרנח"י דנפש ורוח, כי הנשמה הכוללת היא בבחי' עוה"ב שהם אורות אח"פ דא"ק.

הוזכר לעיל^{קפד} בענין החיה והיחידה שאינם מתלבשים בכלים, אך מ"מ יש להם בחי' התלבשות, דהחיה מתלבשת בנשמה והיחידה מתלבשת בחיה. ואמנם הוזכר גם מהלך שהחיה מתלבשת בכגדים והיחידה בבית, אך היינו שבחי' המקיף שבהם מתלבש בכגדים ובבית, אך בחי' פנימיותם מתלבשים החיה בנשמה והיחידה בחיה.

והיינו שגם בחי' היחידה שמתלבשת בבית^{קפה} היינו דווקא בבחי' בית שהיא צורה של ו' צדדים כנ"ל. והיינו שאין היא התלבשות של ג"ר כג"ר אלא כג"ר שמתלבש ומצטמצם בבחי' 'צורה' בבחי' ו' צדדים. והיינו שאע"פ שמהרח"ו כתב שהיא גדלות האמיתי היינו בערכו שלו כמבואר.

וחוזרין להגדיל כלים דז"א בג' בחי' החיצון ואמצעי ופנימי בין בעובי בין בגובה וכו': ומבואר לעיל שבחי' העובי הוא משורש עתיק ובחי' הגובה הוא משורש א"א, אמנם מאידך עובי וגובה הם יוצרים בחי' ו' צדדים^{קפו} והוא כמבואר לעיל. והיינו שבשורש השורשים גם בחי' עתיק וא"א הם בתוך תפיסת ו"ק דא"ק^{קפז} שהם מטבוריה ולמטה, וזהו שורש הדבר שעתיק וא"א יוצרים בבחי' ז"א תפיסת עובי וגובה.

קפד. פרק ה'

קפה. שורש הדבר הוא בראשית ברא-שית

קפו. ד' רוחות הם בחי' העובי, ומעלה ומטה הם בחי' הגובה. קפז. ובשורש העליון יותר הוא מה דא"ק הוא ו"ק בערך הקודם אליו כמבואר פע' רבות. והיינו דמה שהתחדש בסוד זה שכל תחתון הוא ו"ק ביחס לעליון היינו שכל הארותיו של תחתון אינם אלא בבחי' ערכו שהוא ו"ק.

וזה ע"י הארת נשמה בהם בנפש ורוח עצמה וכו': ומדוייק כפי שהתבאר שגם בחי' הארת הג"ר הוא בתוך בחי' הז"ת שהם הנפש והרוח, וזו היא הגדלת הג"ר דז"א.

נמצא כי אע"פ שמתחלה ג"כ היה לו בחי' מוחין כיון שעדיין אין בהם רק בחי' הארת נפש בלבד או רוח בלבד שאינם בחי' אור הראוים להם הרי הוא כאילו אין בהם מוחין אך עתה שבא הנשמה בתוכם וגם שנגדלו כנ"ל לבן נקרא עתה גדלות דמוחין והבן: והיינו שקודם היה לו מוחין בבחי' קטנות ועתה יש לו בבחי' גדלות.

והתבאר מהות קטנות דמוחין שהיא מלש' 'קט', והוא שבאין מסוד הטיפה מלש' 'טף', והיינו שהוא בא משורש התפיסה שהיא טיפה, שהיא תחלת יצירת הולד, מטיפה.

אמנם כשהוא גדל בעיבור הוא גדל לתפיסת מהלכי 'השלושה', הוא מה שהוזכר בלש' מהרח"ו חיצון אמצעי ופנימי, וכן עיבור שהוא בסוד נה"י שהם בתפיסת מהלכי השלושה. והיינו שטף הוא ר"ת ט' פרקים כלומר ג' פע' ג' שהם בחי' עי"מ שבעיבור. ונהי שהוא גדל, אך הוא גדל בבחי' הקטנות שהם מוחין דעיבור שהיא בתפיסת השלש.

וכאשר הוא עולה לבחי' מוחין דיניקה, הוא כבר בבחי' ו"ק מסיבת מדרגת היניקה עצמה, כי הוא יונק מאמו ממקום השדיים בחי' בין שדי ילין שהוא מקום תפיסת הבינה בסוד בין לבין. והיינו שמתפיסת השלש שבעיבור הוא עולה לתפיסת הו' צדדים בחי' ד' רוח' ומעלה ומטה דיניקה, כלומר עדיין אינו ו' צדדים גמורים אלא רק שבתוך תפיסת השלש יש לו תפיסת שני צדדים בסוד בין לבין. כי כל אחד מן השלוש

יש לו ב' צדדים, ונעשים ו' צדדים, אולם שלש שהם שש.

ובמוחין דגדלות המבואר כאן בדברי מהרח"ו, היא תפיסת ו' צדדים בבת אחת, כלומר תפיסה זו אינה תפיסת ז"א עצמו אלא יסודה היא בבחי' הארת הנשמה שהיא בחי' תפיסה של בכ"א קפ"ח. (אמנם יבואר להלן שכשהיא נכנסת לז"א היא נכנסת בסוד בזה אחר זה.)

וגם כניסת הנשמה זו היא מעט מעט ע"ד הנ"ל ברוח ונפש ונגדל מעט מעט וגם בזה הוא ככל הנ"ל בנפש ורוח וכו': שורש השורשים של 'המעט מעט' הינו בקו שהתפשט לאט לאט קפ"ט. והיינו שמה שמתפשט מעט מעט היינו מהיכן שהוא שורשו שהוא בסוד ו"ק, כלומר בסוד של זה אחר זה, כי אם היה מקבל משורש הג"ר עצמו בלבד, היה צריך להתפשט בבת אחת קצ"ב ולא מעט מעט. אולם מכיון שחלק מו ההגדלה שנגדל מו"ק ונעשה ג"ר, אינו רק ע"י קבלת נה"י עליון שנעשה לו חב"ד, אלא ע"י שנגדלו הו"ק עצמם ועלו למעלה כמבואר להלן, ולכך הוא לא רק לאט, להיכן שהולך, אלא מעט, מהיכן שנתמעט.

שורש להארה של בבת אחת היא בהארות אח"פ שמאירים כולם בכ"א שמתלבשים זב"ז, וכן בסוד הדיקנא דחפיא עליהו, אמנם כאן ההארות מאירים בזה אחר זה, והוא בסוד מעט מעט.

קפ"ח. והוא מה שבמצרים ילדה אשה ו' בכרס אחד והיינו בחי' של בכ"א בחי' הארת נשמה שתופסת את הו' צדדים בכ"א, כי אם היא הייתה יולדת ו' בזה אחר זה אינו בחי' של בכ"א אלא ו' בתפיסת של זה אחר זה.

קפ"ט. ויש הבחנה בין מעט מעט ללאט לאט, מעט הוא במ"ם דהיינו מהיכן הדבר מגיע, ולאט הוא למ"ד דהיינו להיכן הדבר מתפשט

קצ"ב. כי ג"ר נקרא כתר, ולפעמים נקרא ע"ש החכמה בסוד 'השכל הנעלם' ולפעמים נקרא ע"ש הבינה בסוד שהיא המדרגה התחתונה שלתוכה הם מאירים.

מסתלקים כל הג"ר יחד יע"ש"ק^{צב}. והנה יש לבאר שמה שמסתלקים בבת אחת אע"פ שהם נכנסו בזה אחר זה, היינו מחמת שכל מה שנכנסים הוא בזה אחר זה הוא מדין ז"א שהוא ו"ק, כלומר מחמת שמתלבשים בנפש ורוח דז"א והתלבשות בז"א מכריחה התלבשות בזה אחר זה, אך כאשר האדם חוטא^{קצג} מתברר שאין כלים להתלבשות הג"ר בו, לכן הם מסתלקים בבת אחת כי מסתלקים מהתלבשות בו"ק שהיא בחי' בזה אחר זה וחוזרים לשורשם שהוא ג"ר בחי' בבת אחת.

והנה בצלם יש בו צ' ובו נכלל הרוח וכו':
כפי שיבואר רבות לקמן בדברי מהרח"ו שבחי' הצלם יש בו ג' תיבות צ' ל' ס', צ' הוא האור הפנימי דו"ק כשהוא מקבל את הג"ר ונעשה ט', והל' מ' הם המקיפין, הל' מקיף בחי' נשמה, והמ' בחי' חיה.

כי בחי' נפש נקראת דמות וזה ניתנת אל הנוקבא: נאמר 'בצלמנו כדמותנו'^{קצד}, ובפשטות^{קצה} בחי' צלם הוא דוכרא שלמעלה מן הדמות שהיא נוקבא^{קצו}. והוא כי הנוקבא היא בחי' שהיא דומה למציאות הזכר. ועוד כי במציאות

קצב. ועיין מה שביאר שם.

קצג. וכן כתב הנפש החיים שבשעה שאדם מהרהר בחטא הנשמה מסתלקת והוא לשיטתו שזיו אור הנשמה מאיר למוח ולכן ברגע שהוא מהרהר במוחו נמצא כי אין כלים לקבל את הארת הנשמה.

קצד. והיינו שמה שנאמר 'בצלמנו' הוא זכר, 'כדמותנו' הוא נקבה, "זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם" היינו כי האדם חובק בתוכו את מציאות הזכר והנקבה. ועוד י"ל ברמז, הנקבה נבראה מן הצלע שהוא בחי' מן הצד והיינו שנברא מן הצירוף של הדמות והצלם ור"ת צד הוא צלם-דמות.

קצה. ואמנם בפתחי שערים ביאר שיש מהלך שהדמות למעלה מן הצלם אבל אינו המהלך הפשוט.

קצו. הרמב"ם במורה נבוכים כתב שהצלם הם המוחין ובוה הוא כיון לחכמי האמת.

ובכללות הוא ההבחנה בין תפיסת גדול שהיא בב"א לתפיסת קטן שהיא בזה אחר זה בחי' קמעא קמעא^{קצז}. והיינו שמדין הג"ר עצמו הם באים בסוד בב"א אך מצד הו"ק הוא בתפיסת של זה אחר זה ולכן נכנסים מעט מעט.

כי הם טפת הזווג דאו"א ממשיכין טפת חומר וצורה מבחי' כלים הפנימים שלהם ומבחי' הנשמה שלהם וכו': וכפי' שמבואר לעיל שיש בחי' חומר וצורה כפשוטו והוא במדרגת הנפש, ויש בחי' חומר וצורה במדרגת הרוח שהוא מלש' 'חצי' שהיא הבחנת הבחירה כנ"ל, ויש בחי' חומר וצורה בסוד 'צח' בסוד 'דודי צח', והוא מה שמתבאר כאן במדרגת הנשמה, ובשורש השורשים הם ג' צחצחות העליונות. והיינו שלפני הארת הנשמה הוא בחי' צורה בסוד 'צרות' שהם ו' חלקים, וע"י הארת מדרגת הנשמה הוא בסוד ו' חלקים מחוברים אהדדי.

וצריך שתדע כלל א' בכל הצלמים דנר"ן ח"י והוא כי בחי' נפש של הצלם ההוא באה תחלה ואחר כך רוח דו"ק של הצלם ואחר כך כל ג"ר ביחד שהם נשמה חיה ויחידה כי ג"ר חשובות כא' אמנם הם נכנסין א' א' וכו':
והיינו שמבואר שבחי' הנפש והרוח הם נכנסות כ"א לעצמו עם הצלם שלו, אך בחי' הג"ר מצד אחד הם ביחד ומאידיך הם נכנסים א' א', והיינו כפי שהתבאר לעיל, שמדין הג"ר עצמו הם בחי' של 'בבת אחת', אך מדין הז"א כאשר הם נכנסים אליו הם נכנסים א' א', כי נכנסים לבחי' ו"ק כנ"ל.

לפ"ז יועיין בש"ש וז"ל: "וכעין זה כתב רבינו בפ"ו משער המלכים בענין שכשחוטא האדם

קצא. דוג' לדבר שנאמר עתידה אשה שתלד בכל יום דהיינו מה שלוקח ט' חודשים יקח יום אחד בחי' בב"א. והיינו הך בענין הגאולה שמצד אחד היא בחי' שמגיעה קמעא קמעא ומאידיך היא בחי' ש"פתאום יבוא אל היכלו".

הזכר כח המוחין יותר שולט, לעומת אצל הנקבה כח המדמה שולט יותר.

אך הצ' דצלם הוא אל הזכר והוא בחי' רוח והוא נקרא דעת המתפשט בכל הגוף בסוד וברעת חדרים ימלאו וכו': מה שהוא בחי' הרוח היינו לפי מה שנתווסף לו עתה בחי' ג"ר כנ"ל.

ומה שמתפשט בכל הגוף היינו שכפי שהוזכר שיש לצלם ג' מדרגות, וכאשר הג"ר האלו מאירים בו"ק זה נעשה בתוך מציאות הו"ק כנ"ל, והיינו שבחי' היסוד דאו"א נעשים נשמת ו"ק בגופו, והם כניסת המוחין העליונים שנכנסים בו.

ובלשון של 'נפש', היינו שהג"ר מקומו במוחין והו"ק הוא הגוף, וכאשר יש מציאות שהג"ר נכנס לתוך הגוף היינו שהמוחין הופכים להיות הלב של האדם, בחי' 'וידעת היום והשבות אל לבבך', והוא מחמת יסוד דאמא שבוקע מהרישא ויורד לגופא למקום הלב, והיא הארה בבחי' 'חכם לב'. והיינו כי בחי' 'בדעת חדרים ימלאו' היינו חדרי הלב.

וע"י יסוד דאבא מתפשט עוד עד יסוד דז"א ושם מתגלה בחי' הטיפה התחתונה דהיינו שירד והשתלשל עד בחי' טיפה בחי' 'טף' מצד התחתון כנ"ל. והוא מה שמתפשט חו"ג שבדעת לז"א והכללות של התפשטות היא ביסוד דז"א, וכללי הכללות היא במלכות, וזה סוד 'כל' מלשון 'כלה' דהיינו כל-ה כי ה"א הוא בחי' שמתפשט, בבחינת 'הא' לכם.

ויש בדעת זה ג' מוחין הנקראין חב"ד ומתפשטין בג' קוין דז"א עד נה"י שבו: והיינו שכללות המוחין שמתפשט מהעליון נקרא דעת בבחי' 'וידעת היום והשבות אל לבבך', אמנם בפרטות יש בדעת מדרגה של חב"ד.

לולי הדעת, החכמה והבינה היו נשארים ברישא, והיינו שבחי' הדעת הוא כח שמעביר מג"ר לו"ק. והוא כי התבאר פע' רבות שעתיק הוא כח שמעביר מעולם לעולם, ובחי' זו היא בדרך דילוג, אבל כאן מיירי בבחי' הדעת שהיא כח המעביר מג"ר לו"ק בתוך אותו עולם ואינה בדרך דילוג קצו. וכח הדעת מעביר גם מלעילא לתתא וגם מתתא לעילא, והוא בחי' אות ברית קדש שעולה למעלה מן התפארת בסוד קו האמצע שעולה עד למעלה.

ומתפשטין בג' קוין דז"א עד נה"י שבו: והיינו כפי שהתבאר שעד נה"י שבו היינו מחמת יסוד דאו"א, שיסוד דאמא עד החזה אך הארתו עד לתתא, ויסוד דאבא עד יסוד דז"א ועוד יתבאר לקמן בעזה"י.

נקדים פתיחה כללית בענין הצלם קצח:

ז"א מקבל מוחין מאו"א ומישו"ת, וכל שפע הניתן מעליון לתחתון יש בחי' ממוצע בניהם, לכן הממוצע בין המוחין העליונים שניתנים מאו"א וישו"ת לבין שלב קבלתם אצל ז"א הוא הנקרא צלם. והיינו שהמוחין מתלבשים בצלם ונכנסים המוחין מולבשים בצלם ברישא דז"א.

בכללות צלם נחלק לג' אותיות צ' ל' מ', צ' הוא סוד 'הדעת' כי צ' הוא ג' פע' ג' בהכפלה של עשרה, והדעת הוא בחי' ג' חלקים שהם הג' מוחין שמהרח"ו כתב כאן. הל' של הצלם 'בינה' שזה חכמה ובינה, והדעת כולל בתוכו חסד וגבורה, והם ג' מוחין. במ' דצלם בחינת חכמה וכו' נחלק הדעת לשניים, חסד וגבורה, ונמצא ד' מוחין.

קצו. ועוד יתבאר לקמן, דהיינו שכח הדעת הוא כח שמעתיק ומחבר מרישא לגופא ומגופא לרישא.

קצח. למרות שאינו עיקר הסוגיא אך כיון שמהרח"ו הזכירו כאן נבאר.

בחי' פרטית של ג' קוים שהם חב"ד. וגם מחמת שחד"ר ר"ת חסד דין רחמים. ולכן הם ג' מוחין המתפשטים בבחי' ובדעת חדרים ימלאו בבחי' ג' קוים.

ואמנם החו"ב שבו הם חו"ג שבדעת ונקראים תרין עטרין הנודעים והוא מה שאמרו בזוהר משפטים (דף קכ"ב) כי רישא דמלכא בחו"ג נאיתתקן: והיינו כי החו"ג שבדעת נעשים אצל ז"א חו"ב. שורש השורשים של הדבר הוא כאשר הייתה ירידה של הקוים בשבירה, ונתארך קו החכמה למקום החסד, וקו הבינה למקום הגבורה, ולכן או"א הלבישו את א"א רק מחו"גדיליה ולא לפי שורשם שהם חו"ב.

ויש בחי' דעת תחתון המחבר ב' עטרין אלו: כלומר החו"ב יש להם דעת עליונה ודעת תחתונה המחברם, וע"ז נאמר כי א-ל דעות ה', דעות בל' רבים קצ"ט.

ואלו הג' מתפשטין בכל גופא דז"א בסוד הצ' דצלם והוא בחי' דעת כנודע: אמנם כתב הרב שמתפשט בכל גופו עד נה"י שב ובבחי' ג' קוים, אך בפרטות מחמת שהדעת היא קו אמצע היא מתפשטת עד יסוד דז"א בבחי' קו

קצ"ט. דעת עליון מחברת בסוד "דעת עולה עד הכתר". ומצד כך, 'איש ואשה זכו שכינה בניהם' וההארה היא מכח ה'אחד' בחי' כתר בחי' אחדות גמורה שהיא למעלה מהתפרטות, ובזה החיבור בין החו"ב הוא בבחי' חיבוב, חו"ב לשון חיבוב הדבר. ודעת תחתון היא מחברת את החו"ב בבחי' דעת המזווגת, והיינו שהחיבור הוא בבחי' שהם שנים שנעשה בהם מציאות של חיבור, ולכן דעת תחתון יורד לו"ק ומתפשט בבחי' הצ' של הצלם חו"ג עד נה"י שבו. והיינו שחיצוניות ז"א הוא ו"ק, אך פנימיותו הוא אחד בחי' דעת המחברת את הו"ק לפרצוף אחד. ולכן דעת תחתון היא מחברת את בחי' יסודותסדאו"א שהם אחד שיאירו לז"א בבחי' דעת חדרים ימלאו וע"י זה נעשה פרצוף אחד. ולכן מה שהופך את הו"ק לפרצוף אחד הוא הדעת שהיא בחי' הנשמה שלו כי גוף בלי נשמה הוא מתפרט לחלקים והנשמה היא מחברתו לאחד.

בהבנה פנימית בענין ג' מדרגות הצלם. בחי' צלם הוא מלש' 'הצל'ה', בחי' המציל מן הארי ומן הדוב וכו'. ויש בחי' צלם מלשו' 'צל' בחי' 'בצילו' חמדתי וישבתי'. דוג' לדבר הוא בחי' צילו של היכל, והיינו שיש את עצם הדבר ויש את הצל של הדבר. (והבחי' הג' צל מלשון צלול שהאור בוקע בצל והצל אינו מסתיר ומעבה את האור.)

ביאור בחי' הצלה בענין ז"א היינו שבחי' הצלם במדרגה זו הוא בגדר שמציל את ז"א בהיותו קטן, בחי' חש"ו, והיינו שכל קטן הוא חסר שמירה וצריך גדול לשמור ולהציל אותו והוא בחי' המקיפין ששומרים אותו. והיינו כי ז"א שיש בו רק ו"ק וחסר לו ג"רלכן הוא חסר שמירה, ולפ"ז הצ' שבצלם הוא בחי' הארת 'שמירה'-הצלה.

ביאור מדרגה הב' שהיא בחי' 'צל' בחי' 'בצילו' חמדתי וישבתי', היא הארה בחי' אמא והיא בחי' אות ל', והוא בחי' סוכה שהיא מדרגת אמא, בחי' שיושב בצילו של הדבר, בחי' שמקרב אותו אליו.

ביאור מדרגה הג' שהיא העליונה היא אות מ"ם של הצלם שהיא מדרגת מוחין מאבא, והמ' היא גם האות מ"ם שבמוחין, ולפ"ז המ"ם שבצלם הוא הממוצע בין הצלם למוחין, והיינו שכמו שיש בחי' ממוצע בין המוחין דאו"א וישסו"ת לז"א שהם בחי' הצלם, יש גם כאן בחי' ממוצע שהוא המ"ם והוא בין המוחין לבין הצלם שעיקרו הוא בחי' 'צל'. לפ"ז בחי' המ"ם שבצלם הוא בחי' 'צל' שכלול במציאות האור, כלומר אינו צל כפשוטו כמדרגת הלמ"ד דאמא שהוא עיקר הצלם כנ"ל. והוא צל-צלם מלשון צלול, שהאור צלול הצל אינו מסתירו, אלא נכלל בו.

והוא נקרא דעת המתפשט בכל הגוף בסוד ובדעת חדרים ימלאו ויש בדעת זה ג' מוחין וכו': והיינו דנהי שהוא בחי' קו אמצע אך יש לו

אמצע, כי יסוד הוא בחי' דעת בחי' 'והאדם ידע את חוה אשתו'. ולכן הוא אות צד"י ר"ת צלם-דעת-יסוד.

בל' אחרת, היסוד מצטרף לנוק' או לנוק' הכללית או לנוק' הפרטית שהיא עטרת היסוד. והיינו כי כל מידה מתחלקת לג' פרקים, ויסוד הוא קצרי', ומה שיסוד דדוכר' נעשה בו ג' פרקים הוא בשני אופנים: או שהוא מתחיל משליש תחתון דתפארת שהוא מקום הטבור בבחי' 'אלה תולדות יעקב יוסף' כמבואר בזוהר. או שעטרת היסוד שלו היא השליש השלישי. והוא מה שעטרת היסוד נקראת צלע והוא בחי' מה שנאמר בנוק' הכללית ויבן את הצלע מל' 'צד' ולכן גם כאן בנוק' הפרטית הוא בחי' הצ' שבצלם. וזה מדרגת הצ' שהוא ג' פע' ג' והיינו איך מידת היסוד שהוא ב' פרקים עולה לג' פרקים שהוא ע"י הצ' בחי' צד כנ"ל.

לפ"ז נמצא ג' הבחנות בבחי' הצ' שבצלם: א' מלשון 'הצלה' בבחי' גדול שומר את עצמו וקטן לא יכול לשמור על עצמו ולכן צריך שמירה בבחי' הצלה. ב' בבחי' ה'צדי' ר"ת צלם דעת יסוד בחי' הדעת שמתפשט עד היסוד בבחי' קו האמצע, בבחי' ה'צד' שבצ' בחי' עטרת היסוד שעולה לג' שלישים.^{יא}

כי בוי"א יש בחי' שם יה"ו לבר ובנוקבא ה' אחרונה, ווי' של יה"ו הוא דעת כי כל עצמות ז"א אינו אלא ו' שבהוי"ה: היינו כי י' היא בחי' חכמה, ה' היא בחי' בינה, ווי' הוא בחי' דעת. ומצד

ר. דדוכר' הוא שני שלישים, ויסוד דנוק' הוא שלישי אחד.

רא. יעוין בדברי רבותינו שאות צ' נכתבת או 'צד' או 'צדי', והם שתי ההבחנות הנ"ל, ו'צד' הוא בחי' הנוק' ו'צדי' הוא בחי' הדוכ'

רב. והיינו שאם מיחסים את הנוק' דיליה אז עטרת היסוד היא ה' אחרונה ואז ז"א ביחס הזה הוא שם הוי"ה שלם

כך הו' הוא עצמותו של ז"א כי עיקר ז"א הוא ו' ספירות.^{יב}

ואח"כ ל' דצלם היא בינה דו"א והיא הנשמה שלו: כנ"ל בבחי' 'בצילו חמדתי וישבתי'. והיינו כי בחי' הצלה היא ענין שמצל על הדבר, וכמו שבחי' הצ' היא בחי' הצלה כנ"ל, גם כאן היא בחי' הצלה בבחי' שמצל עליו. והיינו כי ההצלה דבחי' צ' הוא בחי' הצלה כפשוטו שמוציא את הדבר ממקום הסכנה והוא רק בחי' 'סור מרע', ובחי' הל' היא הצלה שמכניס אותו למקום צלו של העליון^{יג} בחי' 'עשה טוב' בחי' סוכה.^{יד}

ואח"כ מ' דצלם הוא חכמה דו"א והיא החיה שלו: וכפי שהתבאר שבחי המ' שהוא החכמה הוא הממוצע בין החכמה העליונה לבין מדרגת הצלם. בחינת צלול, בחינת שמן זית זך. והוא בחי' חיה היינו בבחי' 'החכמה תחיה בעליה'. כי כאשר הוא מקבל רק בחי' הצ' והל' אין בו עדיין את עיקר מדרגת המוחין. והיינו כי אע"פ שבצ' והל' הוא משיג את המוחין אך מ"מ בחי' הצל בבחי' הל' מסתיר ממנו את האור, ובחי' הצ' הוא רק 'מציל אותו מלמעלה' ולכן אינם בחי' חכמה שמחיה את בעליה.^{יז}

רג. בדקות יש ו' זעירא ויש ו' שלימה, ו' שלימה הוא בחי' ו' ספירות שהוא התפארת ואז הוא בחי' נשמת ו"ק, וו' זעירא הוא בחי' יסוד (בחי' אבר קצר) והוא מחמת שעיקר הדעת מתגלה ביסוד בבחי' 'והאדם ידע'.

רד. ויש הבחנה בין בחי' עיבור שהוא בתוך הדבר ממש, אולם במדרגת רגלין, שהם לבר מגופא. לבין הבחי' כאן שהוא בחי' בצל העליון שהוא בחי' צילה דמהימנותא שהעליון חופף עליו בצלו, בחי' צל סכך ולא צל דפנות כמבואר בגמ' סוכה, לעומת מציאות של צל דפנות בבחינת להציל מזרם וממטר. הוא מדרגת עובר במעי אמו.

רה. והוא נמי בחי' בצלאל שהיה בצל הקב"ה ולכן ידע שהמשכן קודם לכלים בחי' שקודם יש לבנות הכלים ואח"כ להכניס בהם את האור והוא בחי' הל' שבצלם לעומת משה שזכה למ' שבצלם ע"י שעלה מ' יום.

רו. והוא ענין משה שנאמר בן מאה ועשרים שנה אנכי היום,

הכתר נמצא אור הכתר, א"כ הוא בחי' השראה ולא בחי' מוחין גמורים. אלא הוא הוי"ת העליון ששורה במציאות התחתון. כי סוף סוף מאיר הארה ראשונה של אור הכתר ולא רק של כלי של כתר.

והיינו שמצד בחי' המוחין דצל"ם הסדר הוא שנה"י של עליון נתרוקנו ונעשה חב"ד דתחתון והוא מדרגת 'לבר מגופא' ולעליון נעשה הארכה וקבל נה"י חדשים. אמנם בחי' הכתר של התחתון שורשו בתפארת של עליון, במדרגת 'גופא', אמנם הוא עדיין בחי' הכלי של הכתר שבו אור החכמה והוא נמי במהלך התרוקנות נה"י של עליון לצורך תחתון, והוא בבחי' "והחכמה מאין תמצא". אך יתר על כן מצד ההבחנה הפנימית שכתר אורו בכלי דיליה כבהתפשטות ראשונה דעקודים, הוא בחי' השראה שאינה בחי' מוחין. ומצד כך שורשו בתפארת של עליון כלומר בגופו של עליון, בחי' הוי"ת העליון ששורה בתחתון ולא רק בחי' הכלי של עליון מסביב לתחתון בבחי' 'והחכמה מאין תמצא'. שזהו מצד בחינת אור החכמה בכלי דכתר. שאזי זהו תפיסת כתר בבחינת כלי.

והנה הנפש נקראת דמות באה ממלכות של הפרצוף דמלכות דיש"ם ותבונה: והיינו המדרגה התחתונה שהיא בחי' דמות בבחי' 'הוי דומה לו', והוא בחי' הנוק' שהיא בחי' מראה-אספקלריא שכל הויתה היא שמצטייר בה הדמות של זולתה.

והרוח שהוא צ' דצלם בא מו"ק דמלכות דיש"ם ותבונה, והנשמה שהוא ל' דצלם באה מבינה דמלכות דיש"ם ותבונה, והחיה שהוא מ' דצלם באה מחכמה דמלכות דיש"ם ותבונה, ויחידה בא מכתר דמלכות דיש"ם ותבונה וכו':

ואחר בא הכתר שלו: מצד כך בפשטות הכתר אינו מן המוחין, והוא המבואר בספרי רבותינו¹ שהוא נקרא בחי' השראה, שהיא השראת עליון בתחתון.

אך שורש הענין הוא, שהייתה התפשטות ראשונה דעקודים והתפשטות שניה, בהתפשטות ראשונה כל אור היה בכלי שלו, לעומת כך התפשטות שניה שאור הכתר נשאר במאציל ואור החכמה נכנס בכלי הכתר ואור בינה בכלי החכמה וכעזה"ד.

היינו שבהתפשטות שניה מתגלה שבחי' הכתר הוא כלי כתר אך הוא אור של חכמה, ובערך זה הכתר נקרא שכל הנעלם מכל רעיון. ובדקות בחי' הממוצע בין כתר לחכמה הוא התפשטות שניה דעקודים שהוא כלי כתר ואור של חכמה. והיינו שכל בחי' הצל"ם הוא משורש הכתר שהכלי הוא כתר ואורו הוא אור החכמה ומשם מתגלה בחי' 'והחכמה מאין תמצא', כלומר היש 'מאין' הוא החכמה והאין הוא בחי' הכתר שהוא הכלי בחי' השכל הנעלם, ובערך זה הכתר הוא גם בחי' מוחין², ולכאורה הוא כוונת מהרח"ו כאן.

אך מ"מ כיון שהתפשטות ראשונה שבכלי

ומאה ועשרים גמ' צל', כי משה כפני חמה והוא מחבר את האור עם מדרגת הצל במדרגת צלול, ג"פ מ' יום. והוא ענין 'משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע', שמושה כפני חמה ויהושע כפני לבנה.

והוא מה שאמר לה' 'והצל לא הצלת את עמך', והיינו מדרגת הצ' שהוא בחי' הצלה כנ"ל, ואח"כ בנין המשכן שנבנה ע"י משה הוא ענין הל' שבצלם בחי' צל כנ"ל, ואח"כ בחי' מ' יום שעלה הוא המ' שבצלם ואז קרן אור פני משה הארת מ' דמשה דייקא, וקרן אור פניו, היינו שהיה צלול. ואמנם ישראל לא קבלו בחי' המ' כי נשתברו הלוחות וע"ז נאמר ג"כ שאין אדם עומד על דעת רבו אלא לאחר מ' שנה ודו"ק. (לכן גם כל עליותיו של משה היו בהשכמה בזמן שמאיר האור ודו"ק.)

רז. ברמח"ל באדיר במרום, ועוד דברי רבותינו.

רח. והוא בחי' כתר מלש' כותרת סביב.

ומה לא ראוי לעשות, ויש את החלק של ההבנה והשכלה של המידות^{יא}.

תפיסת המוחין של ישו^ט היא תפיסה של השכלת המידות. 'תבונה' נקראת כך על שם בן ובת, כמ"ש בזוה"ק. כלומר מחד הם מוחין ומאידך הם בן ובת, והיינו כי הם 'מוחין להשכיל פנימיות המידות'. והוא בחי' המוחין דקטנות, כלומר שאינם מוחין 'בעצם' כמוחין דאו"א שהם מוחין דגדלות, אלא הם מוחין שהם ג"ר דו"ק כנ"ל.

ואמנם כבר יש לו עתה אל הז"א ג' בחי' נר"ן בתוך ג' כלים ובתוך ג' צלמים מחומר וצורה וכו': והיינו כי המוחין דישו^ט בפרטות יש להם כל בחי' נרנח"י דנפש ורוח ונשמה והוא מה שמהרח"ו סיכם כאן בדבריו.

וכבר נת"ל שבנגד חיה ויחידה לא יש עוד כלים בז"א אמנם נכנסין ומתלבשין תוך נשמת ז"א וכו': והיינו שהחיה מתלבשת בנשמה והיחידה מתלבשת בחיה, והיינו משום שגם המקיפים יש בהם בחי' פנימי ומקיף. ובחי' הפנימי של המקיפים הוא זה שמתלבש בנשמה ובחיה, ובחי' המקיפים שלהם מתלבשים החיה בכגדים והיחידה בבית.

ואח"כ נכנס צלם דחיה בז"א מבחי' חכמה דיש"ם ותבונה וכו': גם צלם דחיה ויחידה באים בבחי' מוחין דקטנות שהם ג"ר דו"ק שהם בחי' מוחין של השכלת המידות ולא מוחין גמורים כמו שיבואר בפרק הבא.

ובחי' ג"ר דו"ק בחי' חיה היינו שע"י מוחין אלו הוא משיג 'חיות' מן המידות, כלומר חיות

^{יא} ריא. למשל ספר 'מכתב מאל-הו' חלק גדול ממנו בנוי על ההשכלה להבין את פנימיות המידות. וכן חסידות פולין חלקה באה להשכיל את פנימיות המידות.

מהרח"ו מסכם כאן את הסוגיא, והיינו המדרגה של המוחין שמקבלים מישו^ט. והמוחין שמקבלים מאו"א יבואר בפרק הבא. ומהות המדרגה של המוחין שמקבלים מישו^ט, הוא שישו^ט הם יורדים לזו"ן, לעומת מדרגת המוחין דאו"א היינו שהתחתון עולה לעליון.

או"א הם או"א עילאין ונקרא 'אבא', וישו^ט נקראים 'אמא', והוא הענין שישו^ט יורדים לתחתון בבחי' אמא המכופפת עצמה לתחתון.

בלשון של כוחות נפש^{יב}, הארה של מוחין מתחלקת לשתיים: הארה של מוחין דישו^ט, והארה של מוחין דאו"א. הארת המוחין דישו^ט היא הארת ג"ר, מ"מ הג"ר הזה הוא ג"ר דו"ק דייקא, ואינו ג"ר גמור כפי שיקבל מאו"א.

מוחין שהם ג"ר דו"ק הם מוחין של פנימיות המידות. לעומת מוחין גמורים דאו"א הם מוחין 'בעצם'. מוחין 'בעצם' הם בחי' 'השכלה גמורה'. לדוג' כאשר האדם עוסק בהיות דאביי ורבא וכעזה"ד בכל שאר חלקי התורה, הם מוחין כמוחין לעצמם. (בערכין למוחין של ספרי המוסר, כי בערכין הכולל הויות דאביי ורבא נקראים "דבר קטן").

מוחין דהויות פנימיות המידות הוא מה שעסקו בעלי המוסר. ובזה יש שני חלקים, יש את החלק שעסקו בהנהגת המידות^{יג}. דהיינו מה ראוי לעשות

^{יב} וכפי המתבאר כל מה שמבואר כאן בדברי מהרח"ו הוא ענין המוחין לצורך תיקון המידות בחי' ג"ר דו"ק ואינו בחי' מוחין לשעצמן שהם בחי' תוספת של ג"ר למידות, אלא בחי' תוספת לצורך תיקון והפיכת המידות, והוא בחי' דעת המתהפכת, כמו שמבואר בגר"א בחי' ת"ח שמהפך חלוקו בחי' בגד בחי' מידו בד שהם מידותיו שמהפך אותם ע"י כח הדעת שהם המוחין הנ"ל, כי הדעת תחתון היא פנימיות ו"ק (כנ"ל בשיעור הקודם) בחי' נשמת ז"א.

^{יג} רי. למשל רובו של ספר 'אורחות צדיקים'. מ"מ יש בו גם מעט התייחסות להבנת עצם המידות, וכן 'פלא יועץ' שיותר חד בהוראת ההנהגה הראויה.

והוא ענין 'יגעת ומצאת', בחי' מציאה שהוא בחי' הכתר. ועל כן כאשר האדם עמל על המידות, אינו יכול לקנותם בשלימות אלא ע"י בחי' מתנה.

והוא מה שמתבאר בדברי מהרח"ו, שג"ר דישסו"ת הם בחי' ג"ר דו"ק, והם בחי' 'פנימיות המוחין של המידות', שבאים למען עבודת המידות של האדם. ובכללות יש שני מהלכים של צורה איך עובדים על המידות, א' הוא מה שהאדם עמל ומתיגע בעבודה כפשוטו, לשבר ולתקן את מידותיו. ב' עיקר העבודה היא במקום המידות שהם בליבו של האדם, בבחי' המוחין של המידות שהם השכלת המידות, והוא בחי' 'וידעת היום והשבות אל לבבך'^{ר"ב}. והיינו כי המידות עצמם הם בליבו של האדם ויסודם ותיקונם הוא במוחין של המידות, שהם הארת המוחין שהם יסוד דאבא^{ר"ט} מולבש ביסוד דאמא^{ר"ט} שמתפשט למקום גופא דז"א ועיקרו הוא במקום הלב כנודע. שעד שם מגיע יסוד דאבא, ובוקע ונעשה הלב. ולכן עיקר מדרגת הלב הוא גילוי יסוד דאמא שהוא שורש התגלות המידות באדם, ותיקונם ע"י המוחין הנ"ל שהם מוחין דאמא^{ר"ט}, בבחי' הג"ר שבא לתקן את הו"ק.

והיינו כי אם האדם מתקן את מידותיו רק בחלק המעשה, הוא בחי' תיקון 'כגוף בלא נשמה', כי הרי הוא ו"ק שחסר לו 'נשמתו' ו"ק שהוא הדעת המתהפכת כנ"ל. אבל כאשר האדם מתקן את מידותיו ע"י המוחין הוא מהפך אותם ע"י הדעת שהוא 'נשמתו' ו"ק. והוא כמו שהתורה מזככת את

מהשכלת ומעבודת תיקון המידות, וכדברי הגר"א במשלי שאדם שלא שבר את מידותיו נאמר עליו 'למה לו חיים', ולכן כשהוא שובר את מידותיו הוא מקבל חיות מן המידות.

ובערך זה 'הנפש' היא חלק 'המעשה' של האדם, ו'הרוח' היא חלק 'התנועה' של המידות, ו'הנשמה' היא 'המבנה' והצורה של המידות, בבחי' 'ונשמת שד-י תבינם'^{ר"ב} מלש' 'מבנה' של המידות, וחלק החיה היא החיות שמקבל כששובר-מתקן את המידות.

ואח"כ נבנם צלם דיחידה בז"א מבחי' כתר דיש"ם וכו': בחי' היחידה בבחי' הג"ר דו"ק כנ"ל. ובחי' היחידה היינו שלעולם כאשר אדם עמל על דבר הוא אינו משיג את הדבר עד שהוא מקבל זאת במתנה. כך נבנה כל ספר 'מסילת ישרים', שהעבודה המתבארת ע"פ ברייתא דרפב"י, היא באופן שהוא עמל ויגע והשגתו היא במתנה, והוא מרחיב בענין זה בשער הקדושה שבחי' הקדושה היא מתנה בבחי' 'תחילתו יגיעה וסופו גמול'. והיינו שהקדושה הכוללת היא מתנה, וכך הוא ג"כ בחי' קדושה דפרטות דכל מדרגה, כי סוף כל מדרגה היא בחי' הכתר של אותה מדרגה, ואין אדם משיג את המדרגה עד שהוא מקבלה במתנה. ומתנה זו היא הנקראת בלש' רז"ל 'השראה'^{ר"ב}, כי השראה הוא בחי' מתנה שהוא שורה עליו מלמעלה. והיינו כי האדם העובד והעמל, הוא עובד בבחי' נפש רוח נשמה וחיה, אך בחי' היחידה היא בבחי' מתנה. לכן האדם לא יכול לקנות דבר בשלמותו, בבחי' 'לא עליך המלאכה לגמור' אלא רק ע"י בחי' 'סופו מתנה'. והוא בחי' התורה שניתנת במתנה בחי' 'ממתנה נחליאל ומנחליאל במות'.

ריד. ואמנם נאמר על שורש השורשים שהוא 'וידעת היום כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד', אך הוא בכל מדרגה ועבודת המידות בפרטות.

רש"ו. היינו או"א עלאין

רש"ז. היינו ישסו"ת

רי"ז. כנ"ל

רי"ב. איוב ל"ב ח'

רי"ג. ברמח"ל ועוד

העולם, והנשמה מזככת את הגוף, הדעת שהם המוחין הנ"ל מזככים את המידות^{ר"ח}.

יש בחי' 'תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה'^{ר"ט}, והוא בחי' המעשה בפועל. ויש גם בחי' קיום מ"ע שהם אהבת ה' ויראת ה' והתרחקות מן הגאוה^{כ"ב}. והיינו כי בחי' המעשה בפועל הוא בחי' הנפש שהיא המלכות, ובחי' המידות הוא ז"א. ובחינת תיקון המידות הוא בחי' דעת דז"א בחי' מוחין שהם השכלת המידות כנ"ל, ודו"ק.^{כ"א}

ריח. לכן הרמב"ם ברוה"ק קרא להלכות מידות הלכ' 'דעות'. רי"ט. קידושין מ:

ר"ב. השר מקוצי והסמ"ק מנאום כחלק ממצות דאורייתא ר"ב. אמנם יש בחי' של אופן של תיקון המידות ע"י מוחין דגדלות, כי הרי יש בכלל מאתים מנה, והוא בחי' ליל פסח שנכנסים מוחין דגדלות וממילא נכנסין מוחין דקטנות מאליהם ואח"כ מסתלקים ובאה כל העבודה של מט' יום לתקן את המידות בימי הספירה. אך אופן זה של עבודה הוא בבחי' 'דילוג', והמידות נשארות לא מתוקנות. והוא כמו שאדם תופס את הדברים בכללות ואינו תופס את הפרטות. והם דברי הגר"א על הגמ' בב"ב נח: 'בראש כל אסוון אנא חמר', ומבאר הגר"א דהיינו היכא דיש תורה אינו צריך רפואה לתיקון המידות. כלומר היכא דיש מוחין דגדלות שלמים אז מוחין דקטנות כלולים בתוכם, אך כאשר הוא באופן של 'דילוג' שהוא תופס רק את המוחין דגדלות בלא הפרטות שהם המוחין דפנימיות במידות, נחסר תיקון המידות.

נרחיב את הענין, אם האדם ילמד הויותדאביי ורבא שהוא בחי' מוחין דגדלות הוא מתקן את המידות אך פעמים הם בחי' 'מידותיה של תורה' בחי' י"ג מידות שהתורה נדרשת בהם, כלומר הוא מגלה את מידותיה של תורה ובאופן זה אין התורה נקראת על שמו, כי אינו מגלה אותם 'באדם' שהם 'מידותיו', וזה נעשה על דרך כלל דווקא ע"י המוחין דקט' שבו הוא מתעסק בהשכלת פנימיות המידות כנ"ל ואז התורה נקראת על שמו.

ויש אופן שע"י התעסקות בהשכלת המידות לבד אז המידות בטלין לדעת, והוא בחי' החזו"א (הוא החילוק בין העבודה של החזו"א לעבודה של תנועת המוסר, כלומר הנידון הוא האם יש לעבוד על המעשה כדי שהדעת תאיר למידות, או שיש להתעסק בפנימיות המידות בדעת, ואז המידות יהיו בטלות לדעת. והוא כדברי הרבי מקאצק שאם היה כתוב בתורה רק 'לא תגנוב' ולא היה כתוב 'ואם גנוב יגנב ישלם שנים' אז לא הייתה מציאות שאדם גונב'. והיינו כי אם הדעת תקיפה היא מחייבת את הדבר ואז אין מציאות שהגוף יפעל להיפך), אך כאשר אין הדעת חזקה, לא סגי בהשכלה לבד, אלא יש להוריד את הדעת למידות. שני אופנים או שהאור, מאיר בכלי (והוא כשהדעת יורדת למידות) או שהכלי בטל לאור (כשהדעת חזקה והמידות בטלות אליה). וכאשר האדם משכיל את השכלת המידות ויחד עם זה הוא עובד עבודה מעשית אז הוא מקיים את בחי' 'וידעת היום והשבות אל לבבך'. וזהו הצורה השלמה אחדות ב' הדרכים.

אמנם בפרק הבא יבואר הארת א"א ע"י או"א שהיא הארת הכתר, שהיא בחי' הרצון שהוא למעלה מכך, שהוא כנגד בחי' 'רוח שטות' שע"י האדם חוטא וכנגדה הוא בחי' 'הארת הרצון' שהיא מעל החכמה, ואז הוא בחי' שער הנ' שבכינה בחי' 'נתיב הפלא', ואינו בבחי' מ"ט שערי בינה שהם בחי' 'וידעת היום והשבות אל לבבך'.

פרק ח'

אמר אביי 'כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית'^{רכב}.

לעומת כך במדרגת המוחין הוא ההיפך, כלומר בגדלות ראשון המוחין אינם מוחין גמורים אלא מוחין דפנימיות המידות כנ"ל כי עיקרו הוא בחי' אמא שהיא מדרגת העיבור, אך בגדלות שני הוא בחי' מוחין גמורים'^{רכב} כי הוא מדרגת אבא שהוא מדרגת המוחין.

ויש לבאר סיבת הדבר שיש בחי' קטנות ויניקה שניים אחרי גדלות ראשון. ענין העיבור השני היינו משום שיש שורש של הבן במציאות האב ויש שורש לבן במציאות האם. שורש הבן במציאות האם הוא בחי' עיבור. לעומת כך שורשו במציאות האב הוא בחי' 'דע מאין באת מטיפה'. לפ"ז כשהוא חוזר לקטנות שניה הוא בחי' קטן- 'טף' מלש' טיפה. והנה כאשר הטיפה יוצאת יסודה הוא ע"י בחי' 'והאדם ידע וכו', בחי' הדעת שהיא בחי' 'דע מאין באת'^{רכב} וכו'. וזהו עיבור לחזור למדרגת טיפה בבחינת אב.

ענין היניקה השניה שהיא מדרגת היניקה של אב, הוא מה שמבואר בגמ' בקידושין שהאב חייב ללמד את בנו תורה, והיינו כי כנגד מה שהאם מניקה אותו בפועל, האב מלמדו תורה. לעומת האם שאינה מחויבת ללמד את בנה תורה, כי היא מניקה אותו בפועל, יניקה במדרגת קטנות. והוא

אח"כ יש עלייה אחרת וחוזר כבראשונה ועולה ולוקח ה' בחינות נרנח"י מן ה' בחינות או"א עלאין עצמן: כלומר אחרי שהוא קיבל בחי' גדלות ראשונה שהם מוחין דקטנות בחי' ג"ר דו"ק מישסו"ת. ונקראת גדלות ראשונה כי היא גדלות של תיקון המידות דהיינו תיקון הו"ק. כאן מבאר מהרח"ו שיש לו עליה אחרת שהיא קטנות וגדלות שנייה.

ולכן חוזר לקטנות ויניקה ומוחין אחרים כנוכח בליל פסח: והוא דביציאת מצרים נאמר 'לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי', והוא עיבור ראשון, ואח"כ עיבור שני ביצי"מ.

עיבור שני אינו כעיבור ראשון, מבשרי אחזה שהוולד אינו חוזר למעי אמו, אלא הוא חוזר למדרגת עיבור שהוא בחי' קטנות, שהוא 'עיבור של המוחין'. וכפי שיבואר להלן בהרחבה בס"ד.

שורש הדבר, יש מדרגת או"א שמתחלקים או באופן שאבא כולל בתוכו את יש"ס ואמא כוללת בתוכה את התבונה, או באופן שאבא הוא או"א עלאין, ואמא היא ישסו"ת. ישסו"ת שהיא אמא הוא בחי' גדלות ראשון, ואו"א עלאין שהוא אבא הוא גדלות שניה.

והוא מה שבקטנות א' הוא במעוי דאמא כפשוטו, כי הוא מדרגת העיבור שהיא מדרגת אמא שהיא ישסו"ת. אבל קטנות ב' שהיא הארת אבא אינה בבחי' עיבור גמור, ולכן אינו במציאות עיבור גמור אלא רק במדרגת עיבור. וכן גם בחי' היניקה שבבחי' אמא היניקה היא כפשוטו, באבא אינו בחי' יניקה כפשוטו וע"ז

רכב. שבת נ"ג:

רכג. כדוג' בעלמא הוא תפיסת מהר"ל שהיא השכלה לשם השכלה.

רכד. וכפי שמבואר במ"א שבחי' רות המואביה שהיא בחי' השורש דהטיפה של האב

יניקה ומוחין דגדלות, ולכן כאשר צריך להזין את העם בפועל אז הוא טוען וכי אנכי הריתי כלומר וכי אנכי ילדתיהו במדרגת 'אם', הרי עשיתי זאת במדרגת של 'אב', ואין הכי נמי שבסוף נשתברו הלוחות וגם כי הכה את הסלע ולא דיבר, ולכן לא זכו לקבל בבחי' מוחין דגדלות בשלימות.

ואח"כ יש לו עלייה אחרת בכל הנ"ל ולוקחם כולם בא"א: כפי שהתבאר שז"א הוא ו"ק והוא המידות, וקיבל המוחין מיש"ס שהם המוחין דפנימיות המידות, ובפרטות זה הדעת שהופכת להיות נשמת הז"א. למעלה מכך הוא מקבל מוחין מאו"א עלאין שהם מוחין מופשטים יותר.

או"א עלאין שורשם הוא בחו"ב דא"א^ל, מיהו אין הם חו"ב גמורים מחמת שבירת הכלים שנעשה הארכה של קו ימין חח"ן וקו שמאל בג"ה, ולכן אין או"א מלבישים בשורשם אלא בחג"ת דא"א^ל. ועקב כך הארתם של או"א עלאין שמאירים מוחין לז"א היא הארה של מידות ולא הארה של מוחין גמורים. ומה שהם מוחין מופשטים היינו שביחס למוחין דיש"ס המוחין דאו"א יותר מופשטים, אך מ"מ אינם מוחין גמורים אלא מוחין של מידות^ל כמתבאר.

אמנם המוחין דיש"ס הם מוחין דפנימיות המידות, והמוחין דאו"א הם מוחין שמבארים את 'שורשי המידות במוחין'. אך למעלה מכך הם מוחין גמורים שהם בחי' למעלה מן המידות ולמעלה מן השבירה והתיקון, אך אינו נגלה

רלג. חכמה ברישא דא"א וכינה בגרון בפשטות דברי מהרח"ו, אמנם לפי הגר"א גם הכינה ברישא דא"א.

רלד. אמנם כתריהם בגרון דא"א

רלה. ועיין בספר נתיבות עולם של המהר"ל שביאר את שורשי המידות והם ההשכלה של המוחין שמבארים את מציאות המידות.

הנאמר בגמ'^כ 'אמרי דבי רבי ינאי וכו' במי אתה מוצא חמאה של תורה במי שמקיא חלב משדי אמור'^כ, היינו שצריך לצאת מיניקה דקטנות דאם, כדי לקבל הארת יניקה דגדלות דאב.

כאמור יניקת האב היינו שמלמדו תורה, ומה שהוא בחי' יניקה היינו כי הוא מלמדו בבחי' טיפין טיפין, טיפה אחר טיפה, מלמדו 'לפי דעתו של בן'^כ. והתבאר שמוחין בסוד תורה אור'^כ היא הארה שמגיע בבת אחת, והוא ההבחנה אילו היה משה מדבר אל הסלע אז היה יוצא מים רבים^{כט} והתורה הייתה בבחי' תורה אור, וכאשר הוא הכה בסלע אז התורה היא בבחי' טיפין טיפין.

נאמר 'סר את בנך ויניחך ויתן מעדנים לנפשך'^ל. והיינו שיש בחי' מצוה בהכאת האב כדי ללמדו תורה, והוא הבחינה שמשה הכה את הסלע שהוא בחי' מלמדו תורה בחי' טיפין טיפין במדרגת יניקה, כפי שכתוב 'אולתקשורה בלב נער'^{לא} והיינו כי דווקא בנער שייך הכאה כי שם הוא בחי' יניקה דאב. והיינו דאמר משה להקב"ה 'האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האמן את הינק וכו'^{לב}, והיינו כי משה היה בבחי' מוחין דגדלות, ונתן לעמ"י בחי' הארת עיבור

רפה. ברכות ס"ג:

רפו. והיינו דאינו רק למען טהרת הפה וטהרת מה שנבלע באיברים גרידא

רפז. פסחים קט"ז.

רפח. בבחי' 'חכמת אדם תאיר פניו' (קהלת ח' א), וגם אמרו חז"ל (חולין ל"ב) רבא אמר אם ראית תלמיד שלמודו קשה עליו כברזל בשביל רבו שאינו מאיר לו פנים, שנאמר והוא לא פנים קלקל (קהלת י' י).

רפט. כפי שביאר הגר"א על הזוהר

רל. משלי כ"ט י"ז

רלא. משלי כ"ב ט"ו

רלב. במדבר י"א י"ב

ברצון^{רלט} ששורשו בכתר. ובתחילה האדם מקבל את השורש של הרצונות של המידות ואח"כ הוא קונה מוחין דקטנות ואח"כ דגדלות. ועל כן יש שני אופנים לעבודת המידות או מצד הדעת שזה בחי' המוחין של המידות או מצד הרצון שהוא מבטל רצונו.

כשמאיר ההארה של הכתר שהוא מוחין דא"א לז"א, אז הוא אור דחכמה בכלי דכתר, הוא מאיר מוחין מצד האור ורצון מצד כלי הכתר. ובזה מתגלה שני השורשים של נקודת התיקון הן מצד האור והן מצד הכלי. דהיינו מצד האור הוא הארת חכמה הנעלמת כי היא בכלי של כתר שהוא נעלמות.

נמצא, שיש ג' בחי' הארת מוחין: א' מוחין דיסו"ת שהם מוחין דפנימיות המידות והוא עבודת על המידות מצד מהלכי 'הדעת'^{רמ}. ב' מוחין מצד או"א עלאין שהם מאירים את שורשי המידות שבמוחין וע"י הארת המוחין הוא מתקן את המידות כלומר אינו משנה ע"י 'הדעת' המהפכת את המידות אלא הוא משנה את המוחין וכך הוא מתקן את המידות^{רמא}, והוא מה שאחרי השבירה נתארכו הקוים חו"ן ובג"ה (דייקא קוי ימין ושמאל, ולא קו אמצע, ודו"ק) שהם המוחין שבאים לתקן את המידות. ג' מוחין דא"א שהוא הכתר, הוא מצד הארת החכמה הנעלמת^{רמב} מחמת שהיא

רלז. זה מתגלה בעיקר בקטן שאין לו מוחין אלא רצונות. או בשעת כעס שנסתלקו המוחין, כמ"ש חז"ל כל הכועס חכמתו מסתלקת.

רמ. יש למטה מכך שהוא כאילוף בע"ח והוא תיקון המידות מצד הו"ק עצמו בלי מוחין דיסו"ת

רמא. או שמשנה את המוחין ומתקן את המידות או שמאיר ע"י המוחין את המידות ומתקנם, תלוי לפי הענין.

רמב. דוגמא בעלמא, אדם שקורא תיקוני זוהר גם בלי להבין וזה משפיע על תיקון המידות הוא פועל מצד החכמה הנעלמת.

במדרגה שאנו נמצאים השתא. והמוחין דאית לן השתא הם מוחין שמתגלה התורה ביחס למידות^{רלו} וביחס למעשים.

למעלה מהמוחין שמקבל מאו"א עילאין, הוא הנאמר כאן בדברי מהרח"ו שלוקחם כולם בא"א, והיינו שהוא נקרא א"א בבחי' פרצוף ובבחי' ספירות הוא כתר. וספירת הכתר בהתפשטות הראשונה דעקודים האור של הכתר היה בכלי הכתר, אך בהתפשטות שנייה האור של הכתר נשאר במאציל ואור החכמה נכנס לכלי הכתר ואור הבינה נכנס לכלי החכמה וכעזה"ד. לכן גם מדרגת הכתר שיש בידינו השתא אינו כתר גמור אלא הוא הכלי כתר והאור של חכמה^{רלז}. לכן בספרי רבותינו פעמים מתייחסים לכתר ביחס לאורו שהוא אור דחכמה^{רלח} ופע' היחס הוא לכלי שהוא כתר.

לכן ז"א כשמקבל מוחין מא"א אינו כתר גמור אלא בחי' מוחין נעלמים שהוא בחי' מוחא סתימאה, ומה שהוא כתר הוא רק מצד הכלי. והיינו כי יש שני שורשים למידות דז"א, יש שורש מצד המוחין בבחי' 'וידעת היום והשבות אל לבבך', ומצד כך תיקון המידות הוא שינוי במוחין, שינוי בדעות. ויש למידות שורש

רלו. דין דבן סורר ומורה לחד מ"ד שלא היה ולא נברא הוא בחי' של גילוי מוחין רק בבחי' שורשי המידות, דהיינו שהוא בבחי' 'ירדה תורה לסוף דעתו של אדם שעתיד ללסטם את הבריות וכו', והוא ענין הנאמר 'ותפסו בו אביו ואמו שהיא בחי' של היחס של או"א לכן שהוא שורש למציאות המוחין שהם ביאור שורשי המידות כנ"ל, והוא הענין שיהיו שווים בקומתם ושווים במראה שהוא בחי' שיהיה להם כתר אחד, ואמנם בדקות גם מדרגה זו אינה מתגלה כי מתגלה בחי' או"א שאינן מתפרשין אך אינו מתגלה בחי' ששורשם אחד בכינה דא"א, ודו"ק.

רלז. ומזה מובן מה שמבואר ברמ"ק מהקדמונים שהכתר נקרא אור א"ס, והיינו כי אורו נשאר במאציל בהתפשטות שנייה דעקודים.

רלח. הוא בחי' 'השכל הנעלם', 'השכל' ביחס לזה שהוא אור דחכמה, ו'הנעלם' ביחס לזה שהוא בכלידכתר.

בכלי הכתר שהוא בחי' הרצון שהוא למעלה מטעם ודעת^{רמב"ם}.

וביאור הדבר כי תחילה היה לו בחי' עצמו שהוא רוח ובחי' נוקבא הכוללת בו והוא נפש ובלקחו מיש"ם ותבונה כל אותן הצלמים אז יש לו נשמה שלימה כי הרי יש"ם ותבונה נקראין בינה כנודע ובלקחו אותם שנית מן או"א עלאין הנקראים חכמה יש לו חיה בשלימות. ובלקחו אותן שלישית (כלים) מא"א הנקרא כתר נשלם בו יחידה בשלימות: מבאר כאן מהרח"ו את ההקבלה של הנרנח"י בסדר מדרגות המוחין והצלמים שמקבל מכל מדרגה.

ועיין בהגהת הרש"ש^{רמב"ם} על דברי מהרח"ו כי תחילה היה לו בחי' עצמו שהוא רוח ובחי' נוק' הכוללת בו והוא נפש, וז"ל: "נ"ב ואלו יצאו מענים דא"ק בו' ימי בראשית בעת המלכים וחזר אח"כ לעלות בעיבור ההוא העליון להשתלם ולהתקן ע"י ע"ב וס"גדא"ק ובאו להם ט"ס העליונות דב"ן וי"ס דמ"ה דכל פרט, ויצאו אח"כ שלימים ומתקנים בי"ס דב"ן וי"ס דמ"ה והלבישו לנה"י דא"א דאצילות, ולא הוצרכו להתקן עוד ע"י או"א וא"א דאצילות כי באו בסוד שורש ועיקר באופן שכל העיבורים והתיקונים הנעשים מאז ועד עתה הוא לג"רכח"כ בדז"א שהם הג' פרצופים העליונים הנתקנים ע"י ישסו"ת ואו"א וא"א".

תמצית דברי הרש"ש הם, כי תחילת התיקון של הו"ק עצמו נתקן בעי"מ ע"י המאציל והוא ע"י ע"ב וס"גדא"ק, מכאן ואילך הוא קיים במציאות של ו"ק וחסר לו מציאות של ג"ר, וכל עבודתינו היא לג"רכח"כ בדז"א.

רמג. אמנם מצד הכלי דכתר הוא ענין ביטול הרצון שמבטל רצונו ומתקן כך את המידות.

רמד. היא סוגיא רחבה מאוד בדברי הרש"ש

והיינו שאין לנו עסק בתיקון הו"ק כי הוא נתקן ע"י המאציל, וכל עסקנו הוא בתיקון הג"ר, שהוא להאיר את המוחין דיסו"ת או"א וא"א. והיינו שלולי דברי הרש"ש היה הו"א שכמו שעבודתינו לתקן את הג"ר של הו"ק, עבודתינו היא גם לחזור ולתקן את הו"ק עצמו^{רמב"ם}. ובא הרש"שלאפוקי דאין עסקינו אלא בג"ר.

עומק נקודת הענין היא, כי בתפיסתנו הראשונה נראה שכיון שאנו במדרגת שית אלפי שנין שהוא בחי' ו"ק, מצד כך עבודתנו היא בו"ק דהיינו לתקנו ולהוסיף לו ג"ר, ובא הרש"ש ומחדש שכל עסקנו אינו בו"ק אלא בג"ר, כלומר להאיר ג"רלו"ק. והוא בחי' הפוכה מהתפיסה הראשונה.

והנה לפי דברי הרש"ש מתחדש שכל עסקנו הוא בג"ר, כלומר לא שעסקנו בו"ק להאיר להם ג"ר, אלא עסקנו בג"ר להאיר לו"ק, להאיר ג"ר לו"ק דכל מדרגה. והיינו שיש חילוק בין התפיסה שעסקנו הוא בו"ק כדי להאיר לו ג"ר או בתפיסה של הרש"ש שעסקנו הוא בג"ר כדי להאיר לו"ק. ובשורש השורשים הוא שעסקנו הוא בע"ב וס"ג שהם אורות אח"פ שהם מטבוריה דא"ק ולמעלה, כי מטבוריה דא"ק ולמטה הוא בחי' ו"ק שהוא אבי"ע ומטבוריה דא"ק ולמעלה הוא בחי' הג"ר.

יש מציאות א"ק והארותיו שיוצאים ממנו לחוץ שהם אורות אח"פ^{רמב"ם} שבזה אנו עוסקים ולא באורות הפנימים דיליה, והנה בדברי הזוהר

רמה. וכמו שרפ"ח ניצוצין נתקנו חלק, והחלק שלא נתקן אנו מתקנים ע"י מעשינו, הו"א שגם חלקי ו"ק של אותה מדרגה הצריכה תיקון יש צורך לתקנה.

רמו. ועיין בפת"ש שביאר שגם מה שאנו עוסקים באורות אח"פ היינו מה שהוא שורש לאורות העיניים שהם לצורך שם מ"ה וב"ן. וגם ביחס מה שעתיד עתיק להחזיר את המ"ה והב"ן לאח"פ.

ובחי' זו של החלפת האורך בעובי ועובי באורך הוא גילוי של א"א שהוא גילוי אריכות הדבר שנעשה ע"י בחי' אריך. כלומר ברור שא"ק הוא מהקצה לקצה ולא שייך בו הארכה אך בבחי' גילוי נתארך ע"י בחי' אריך. שמתגלה חלקו העליון מטבוריה ולמעלה גם מטבוריה ולתתא ע"י החלפות אורך בעובי ועובי באורך.

והוא מה שההגהה דהרש"ש הנ"ל קאי על דברי מהרח"ו שביאר שיש לו עלייה אחרת ולוקחם כולם בא"א, כלומר כי עיסקנו הוא בג"ר שהוא משורש גילוי א"א בגילוי א"ק. ומכאן כל עומק תורתו של הרש"ש שעסקנו הוא בג"ר להאיר לו"ק.

ובחי'הארה זו המתבארת בתורת הרש"ש היא שורש הארת משיח מלש' משיח'רמ"ט שהוא בחי' אורות הפה שהם עיקר יציאת אורות אח"פ דא"ק לחוץ. והיינו כי המשיח הוא בחי' ממוצע בין שית אלפי שנין לאלף השביעי, כי שית אלפי שנין הם בחי' מטבוריה דא"ק ולמטה והאלף השביעי הוא בחי' אורות הפה שהיא הארה שמתפשט עד טבוריה דא"ק, והארת משיח ממוצע בניהם.

ובלקחו אותן שלישיית (כלים) מא"א הנקרא כתר נשלם בו יחידה בשלימות. ועתה אנו צריכין לומר (לנאר) כי הרי כל אלו בחי' של הצלמים כנ"ל וכו': הרחבנו לעיל בדברי הרש"ש שביאר שאנו עוסקים בג"ר להאיר לו"ק ולא בו"ק כי הוא נשלם ע"י המאציל, ונמשיך בדבריו כאן באות ב' וז"ל: "כי תחלה קודם שבא לו"א שום בחי' צלם מאותן הצלמים דנרנח"ידישסו"ת ואפילו צלם דעיבור כבר היה לו מבחינת עצמו ב' הפרצופים החיצון והאמצעי נפש ורוח דכללותו שהם בחי' ו"ק דכללותו שלמים לגמרי כל אחד

אינו מוזכר ענין א"ק אלא בדרך רמז^{רמ"ז}, ובדברי האריז"ל ומהרח"ו התבארו מדרגות א"ק ואבי"ע, ובא הרש"ש ומחדש את ענין החלפת האורך והעובי וע"י זה מתגלה שיש חלקי א"ק ואבי"ע גמורים בכל עו"ע. והוא מה שמחדד בסדר הכוונות שלכל זוג תחתון צריך לעורר זוג עליון שהם ע"ב וס"ג דא"ק ומשם להוריד ולתקן א"ק ואבי"ע דכל פרט^{רמ"ח}. והיינו שבחי' א"ק שהיה נעלם בדברי הזוהר והתגלה יותר בדברי האריז"ל ומהרח"ו והפך אותו לחלק מצורת הבנין.

והיינו כי לפי התפיסה הראשונה אנו עוסקים בו"ק להוסיף לו ג"ר, והוא עיסוק בא"ק בחלקו הנעלם שהוא מטבוריה ולמטה ששם התלבשותו, ולכן הוא מוזכר רק ברמז בזוהר, אך לפי הרש"ש מתחדש שעסקינו הוא בג"ר שהוא בחי' א"ק מטבוריה ולמעלה והוא עיסוק בא"ק בגילוי ולא בנעלמות, והם אורות אח"פ והדיקנא.

יתר על כן, העומק שעולה מתוך תורתו של הרש"ש, שלעולם אנו עוסקים במדרגה של מוחין, ולא עוסקים במדרגה של מידות, אלא רק מאירים את המוחין למציאות המידות.

הוזכ"ל שיש ג' מדרגות המוחין שהם ישסו"ת או"א וא"א. והנה א"א הוא הא"ק הפרטי של כל מדרגה, דהיינו א"ק הכולל הוא ממלא את כל החלל כולו, ויש את הא"ק הפרטי שהוא א"א שממלא את העולם הפרטי של אותה מדרגה.

והיינו שע"י חידוש של החלפת אורך בעובי ועובי באורך דהרש"ש מתגלה מציאות של א"ק למטה, כלומר לולי החידוש הזה אז לא היה מתגלה א"ק אלא רק בשורשו העליון ולא לתתא.

רמז. כמבואר בתחילת הע"ח

רמח. אמנם יש לזה שורש בדברי מהרח"ו, אך נקודה זו מקבלת בהירות וחיידוד עצום בדברי הרש"ש.

רמט. כמו משיח לפי תומו

בנרנח"י עם כל המוחין וכו", ובסיום דבריו: "ודייק כלי" להביא אפילו הצלם דעיבור ויניקה דנשמה שהם נפש ורוח דנשמה ולא נפש ורוח דכללות כי אלו כבר היו לו מתחילה בעת שנאצל שלימים לגמרי כי הם בחי' עצמות עצמו שא"א שיחסרו לז"א שום בחי' מהם בשום עת וזמן, והמסתלקים וחוזרים בעיתים וזמנים הם המוחין דג' ראשונות כח"ב הכוללות וכו".

כשנעיינ בלשם^{רנא} נמצא מהלך הפוך מתורת הרש"ש, כלומר ע"פ תורת הלשם כל עסקנו הוא בו"ק כי להאיר לו ג"ר ואין עסקנו בג"ר לכשעצמו כלל. והיינו כי כל מה דמיירי בנרנח"י היינו בנרנח"י דנפש ורוח הכוללים אבל בנרנח"י דנשמה חיה ויחידה אין לנו עסק כלל. וכל מה שנאמר דזכי יתיר וכו"^{רנב} היינו במדרגת נפש ורוח.

והיינו שנמצא בידינו שני מהלכים במהלך החכמה מה עיקר עסקנו. לשיטת הרש"ש כמתבאר הו"ק הושלם ע"י המאציל וכל עסקנו הוא בג"ר, והוא כדי להאיר את אור הג"ר לו"ק שזה מה שנחסר לו בחי' כח"ב, נשמה חיה ויחידה. ולתורת הלשם ודעימיה כל עסקנו הוא בו"ק וכל מה שאנו עוסקים בג"ר היינו כי הג"ר הכוללים הם הכנות ושורשים להאיר ג"ר דפרטות של הו"ק, מחמת שהם שורשים לג"ר דפרטות של כל עו"ע^{רנב}.

להבין את יסוד הענין, הרי הוזכר פע' רבות שאחד החידושים בתורת הרש"ש הוא החלפת

רנ. קאי על לשון מהרח"ו ובלקחו מיש"ס ותבונה כל אותן הצלמים".

רנא. בתורת הלשם מהלך זה הוברר ביתר בהירות ואכן הוא מתורת הגר"א ופתחי שערים ועוד

רנב. זוהר פר' משפטים דף צד:

רנג. והוא כדוגמת אורות אח"פ שאין עסקנו באורות אח"פ עצמם אלא רק ביציאתם לחוץ במה שהם שורש לאבי"ע. כי א"ק בערך לאבי"ע הוא ג"ר ואבי"ע הוא ו"ק. ועיין בהרחבה בפתחי שערים אורות אח"פ דא"ק שביאר זאת בהרחבה.

אורך בעובי ועובי באורך, ויסוד חידוש זה הוא שחלקי א"ק נמצאים לתתא. והיינו כי אם היה מהלך של 'אורך' כפשוטו ו'עובי' כפשוטו בלא בחי' החלפה אז כל עו"ע היה עומד לעצמו, משא"כ ע"י ענין ההחלפה הזו נמצא שחלקי א"ק נמצאים בכל עו"ע. ובאמת בדברי הלשם כל עו"ע עומד לעצמו. וזהו יסוד מוסד בתורת הלשם.

והנה בדברי מהרח"ו מבואר מחד שאבי"ע הם כארבעה בתים זה ע"ג זה, וא"כ משמע שכל עולם עומד לעצמו וזה לכאורה סתירה למש"כ שיש בחי' קישור העולמות ע"י הלבשה וקוים ומוחין.

וע"כ מחדש הלשם שאין צירוף מעו"ע, וכל ההשתלשלות שבין עולם לעולם הוא בחי' טיפה זרעית, כלומר כל הבחינות של מוחין^{רנד} ואפי' הלבשה^{רנה} הם בחי' טיפה זרעית בלבד שיורדת מעולם עליון לעולם תחתון, וכל עו"ע עומד כמציאות לעצמו.

לעומת כך, סדר תורת הרש"ש סותר את הבחי' הנ"ל שיש היבדלות בין העולמות, אלא להיפך כל העולם הוא הוי"ה אחת ע"י שנעשה החלפה, דהיינו בין א"ק דעשיה לעשיה דא"ק וכעזה"ד, וע"כ נמצא שבעולם העשיה לתתא יש חלקי א"ק גמורים ונמצא הכל הוי"ה אחת.

והיינו שודאי שיש בחי' 'הדרגה' בין העולמות העליונים והתחתונים, אך הם בחי' הדרגה באותה הוי"ה כדוג' אדם שיש לו ראש ורגלים וכו' ומ"מ הוא הוי"ה אחת.

והיינו שכל מה שהתבאר באורות הא"ק שנפרשה פרסה מהחזה בפניו והולכת לאחוריו

רנד. שהם הארה מעילא לתתא

רנה. שהתחתון מלביש את העליון כלומר אע"פ שנקרא עליה.

באלכסון כנגד טבורא, וכפשוטו הוא כדי שהאורות העליונים לא יוכלו לרדת לתתא אלא ע"י הבטישו שאז רק הארה מועטת תרד לתתא, מתברר ע"פ תורת הרש"ש ע"י ההחלפה הנ"ל שנעשה בתיקון נמצא שפנימיות א"ק מתגלה לתתא אפילו בעולם התחתון ביותר, כלומר ההארה של העליון נמצא בתחתון כנ"ל, והוא התאחדות העולמות בהרכבתם מניה וביה.

נמצא שע"פ תורת הגר"א והלשם ועוד, שכל עסקנו הוא בו"ק ומה שעוסקים בג"ר היינו כדי להאיר לו"ק את הג"ר דפרטות דכל עו"ע, היינו כי כל עסקנו הוא מטבורא דא"ק ולמטה, ולשיטתם א"ק מטבורא ולמעלה הוא עלמא דאתכסיא, ואין לנו חיבור אליו באתגליא אלא רק ביניקה הנעלמת, ולכן לא עוסקים בו להדיא אלא בנעלמות.

לעומת כך ע"פ תורת הרש"ש כל עסקנו הוא מטבורא דא"ק ולמעלה, וזה נעשה ע"י התיקון שנתקן כל הו"ק ע"י המאציל, והטעם שנעשה החלפה הנ"ל הוא כדי להאיר את הכל שיהיה כמקשה אחת כהוי"ה אחת, ואז א"ק למעלה מטבורא הופך להיות מציאות דאתגליא ולא דאתכסיא, כלומר הגילוי של א"ק נמצא עכשיו לתתא.

הוזכר לעיל ומחדדים כאן את הענין שא"ק הוא בחי' כולו ג"ר, הארותיו הם אורות אח"פ ושערות דרישא ודדיקנא, ושאר אורות א"ק נקראים 'לבר מגופא' ולכן יסודו הוא ג"ר. והוא שא"ק הוא רק ע"ב וס"ג, ומה שיש בו מ"ה וב"ן היינו שהם כלולים בבחי' 'ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד', שיעלה המ"ה לע"ב והב"ן לס"ג, בבחי' הו"ה שיעלו לי"ה בבחי' שעולים למציאות של אחד. ובא"ק זה כבר הגילוי השתא.

והיינו דהא בהא תליא, כלומר אם א"ק הוא בחי' עלמא דאתכסיא אז ממילא עסקנו הוא רק בו"ק ולא בג"ר כהגר"א ודעימה. אך אם א"ק הוא בחי' עלמא דאתגליא ע"י התיקון שנעשה החלפה הנ"ל, אז עסקנו הוא בג"ר כהרש"ש, והוא כי א"ק יסודו הוא ג"ר. והיינו שזה עומק התיקון שהוא לגלות שהכל אחד, כלומר לגלות את א"ק שהוא בחי' ג"ר בחי' 'אחד שהוא ממלא את כל החללינו בעשיה ע"י יסוד ההחלפה. ולכך הוגדר לעיל שלשיטת הרש"ש כל עסקנו בג"ר, ודו"ק.

התחדד ע"פ יסוד תורת הרש"ש שלא רק שיש לנו הארה מא"ק או צירוף לא"ק גרידא אלא גילוי אחדות גמורה ע"י חלקי א"ק גמורים, וכל תפיסה זו היא הארה דא"ק בחי' ג"ר^י בחי' אחד כנ"ל.

והיינו שאמת שלפני התיקון לפני סוד ההחלפה היה אורך^י כפשוטו והיה שבירה כפשוטו והעסק היה בו"ק ולא בג"ר, אבל הוא היה עסקו של המאציל. אבל בזמן שהתגלה עולם התיקון ונעשה החלפה אורך בעובי ועובי באורך, אז הוארה ההארה של א"ק בכל הקומה בהתגלות בבחי' ג"ר.

בעומק, הענין הוא שלא רק שהמאציל בירר את הו"ק והנאצלים צריכים להשלים את הג"ר, אלא המאציל בירר שכל העבודה היא בבחי' ג"ר בחי' גילוי א"ק שיסודו ג"ר בחי' 'אחד', ואז ממילא כל עסקנו הוא במדרגה של ג"ר שהיא הארת א"ק, וכל מה שאנו עוסקים הוא רק בג"ר, כלומר שלא רק שיש לנו הארת א"ק ועסקנו 'גם' בא"ק, אלא כל עסקנו רק בא"ק, כלומר שעסקנו באצילות הוא בתפיסת א"ק תפיסת ג"ר.

רנז. עיין שער עגו"י ענף ד ד"ה "והנה הגאונים הסתירו" רנז. והוא בחי' אלף שביעי שמיני וכו' המאציל את הו"ק.

רנח. ובבחי' האורך כפשוטו א"ק מסתיים באורות הפה, ואבי"ע הוא מהנקודים ואילך ומזה נעשה שבירה

והנה אלו ואלו דברי אל' חיים, והיינו שמצד עלמא דידן כפשוטו כל עסקנו בו"ק כהגר"א ודעימיה, ומצד הארת עוה"ב עסקנו הוא בג"ר, והארת ההחלפה דאורך בעובי מאירה הארת עוה"ב בעוה"זינט.

ועתה אנו צריכין לומר (לנאר) כי הרי כל אלו בחי' של הצלמים כנ"ל הם כולם מבחי' חיצונית ריש"ם ותבונה וראו"א ורא"א: אמנם מהרח"ו מביא את ענין הצלמים כאן אע"פ שעיקר סוגייתם היא בשערים לקמן, ולכן אנו מבארים רק מקצת שורשי הדברים כאן לצורך הבנת הסוגיא דידן, ועיקרם יתבארו לקמן במקומם בעוה"ז.

ואמנם צריך שתדע כי גם יש בהם בחי' פנימית וצריכין אנו לבאר ענינם לבן נבאר צלם דגדלות נשמה דו"א שלקחו מיש"ם ותבונה וממנו תקיש אל השאר משם ולמעלה כי משם ולמטה שהם עיבור ויניקה אין שם פנימיות רק חיצוניות לבר וכו':

ע"ן בש"ש שמביא את דברי הרש"ש הנ"ל ובסוף דבריו מקשה סתירה בדברי מהרח"ו משער המלכים^י וז"ל: "ועיין שער המלכים פ"ט, ועיין שם באות ב' דמשם תראה דאפי' קודם התיקון היו נה"י דאי' בסוד מוחין וצ"ע".

הנה סוגייתנו היא סוגיית המוחין שהיא באה אחרי התיקון שיסודו הוא קישור העולמות שנעשה בג' אופנים שהם ע"י תיקון ג' קוים, וע"י סוד המוחין שנה"י דעליון נעשה חב"ד דתחתון,

רנט. בבחי' מה ד"ת"ר שלשה הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין עולם הבא אברהם יצחק ויעקב אברהם דכתיב ביה בכל יצחק דכתיב ביה מכל יעקב דכתיב ביה כל" (ב"ב ט"ז:) והיינו שהטעימן הארת א"ק שהיא הארת עוה"ב בעוה"ז שהיא הארת הג"ר בו"ק, ודו"ק.

רס. גם שם הוזכר בדברנו ונבאר כאן יותר

וע"י הלבשה^{רסא}. והנה סוגיית השבירה היא היפך ענין זה, כי בחי' השבירה היא עלמא דפירודא, ולכאורה לפי זה בעולם השבירה אין מציאות של מוחין.

אמנם כפי שמביא הש"ש את דברי מהרח"ו משער המלכים ששם מבואר שאפי' קודם התיקון היו לו בחי' מוחין נה"י דאמא, וצ"ב.

והנה דברי מהרח"ו שם: "ז"א היה בו תחילה בימי המלכים ו"ק ובתוכם מוחין דנפש דנה"י דאמא החיצונית כשנולד קודם התיקון ואחר כך נשברו ונפרדו והאורות דנה"י עלו למעלה וו"ק הכלים ירדו למטה בבריאה ובתיקון נתעברו עיבור ראשון והיו מתבררין מעט מעט הכלים דו"ק וכו'". מבואר להדיא דהיו מוחין דעיבור^{רסב} לז"א קודם השבירה. וצריך לבאר מה ההבחנה^{רסג} בין המוחין דלפני השבירה לבין המוחין המתבארים בשער המוחין שמקומם כאן בתיקון כנ"ל.

הנה יצאו אורות מא"ק שהם אורות אח"פ והשערות שנתקיימו, לעומתם אורות העניים נשתברו ונפלו למקום שעתיד להיות עולמות אבי"ע, ואח"כ בתיקון יצאו אורות המ"ה החדש והוציאו ט"ס דב"ן שתחלה יצאו רק מלכויות וי"ס דמ"ה.

אמנם בעומק התיקון לא התחיל ביציאת אורות דשם מ"ה, אלא התחיל כבר בשבירה, והיינו שיש שני שלבים יסודיים בתיקון שקדם לתיקון ע"י שם

רסא. ויש את שורש קישור העולמות שהוא 'השתלשלות' מל' שלשלת, דהיינו שהחלק התחתון של העליון נמצא למטה מהחלק העליון של התחתון.

רסב. הוא מוחין דנפש דחיצונית אבל לא היה לו מוחין דיניקה שהיא רוח וכ"ש שלא היה לו מוחין דנשמה.

רסג. מה דהיה לו מוחין כלל הוא כבר חידוש בפנ"ע, מ"מ נבאר את ההבחנה בניהם ומתוך כך יתבאר מה עניין מציאות המוחין בשבירה.

ואמנם המוחין הללו ירדו לז"ת שהיו זה תחת זה ולא היו יכולים לקבל בחי' פנים מחמת כך, אך הוא היה בבחי' כעיבור ראשון תחתון כשורש למוחין שאחרי התיקון. והיינו שאע"פ שהוא שורש לעליון שיורד לתחתון אך עדיין לא התגלה מהות המוחין דסוגיין שאחוריים של עליון נעשה 'פני' התחתון אלא נשאר בחי' 'אחור' מחמת שהיו בחד סמכא, זה תחת זה.

ולפ"ז נבאר את הספק המתבאר בדברי מהרח"ו כאן בסוגיין. יש הבחנה יסודית בין בחי' הג' קוים שלפני השבירה לג' קוים שאחרי התיקון. ג' קוים דלפני השבירה הם באופן של סגלתא שכתר למעלה וחכמה בימין ובינה בשמאל. לעומת כך, ג' קוים שנעשו בעלמא דתיקון הם באופן של סגול דהיינו כמו שבנה"י היסוד הוא מתחתיהם של נו"הי"ס¹. והוא החילוק בין הנה"י שהם המוחין דעיבור שהיה בשבירה שהיה באופן של סגלתא, לבין הנה"י שהם המוחין דסוגיין שהוא בבחי' סגול.

וכאשר הוא באופן של סגלתא הוא בחי' הארת כתר שהוא על גביהן, והוא בחי' חושך² שלמעלה מן האור ואינו בחי' 'הארת פנים', לעומת כאשר הוא באופן של סגול הוא בחי' הארת פנים שיכול להתגלות בניהם באופן של זווג.

ונבאר עתה הנ"ל בדברי מהרח"ו שביאר שצד אחד הוא לומר שיש גם בחי' פנימיות בבחי' המוחין שלוקחים מיש"ס ותבונה, והיינו צלם דגדלות נשמה דז"א שאז ראוי לזווג כי הוא בחי' פנים בפנים, ולפ"ז בעיבור ויניקה אינו לוקח כי

מ"ה, והם: א' הוא בחי' 'מקדים רפואה למכה', ב' הוא בחי' 'ממכה עצמה מתקן רטייה'. ויש אופן שלישי בחי' 'מאן דכאיב ליה אזיל לביה אסיא', בחי' תיקון מבחוץ.

והיינו שבתוך אורות העינים עצמם היה בחי' תיקון³, והוא שמעיקרא יצא הכתר וחכמה ובינה, ובחו"ב לא היה בהם שבירה אלא נפילת האחוריים למקום ז"ת, והיינו שכח"ב היו בבחי' 'סגלתא' דהיינו שהכתר למעלה וחכמה ובינה תחתיו בימין ושמאל בצורת קוים, לעומת ז"ת שיצאו זה תחת זה שזה היה שורש השבירה, וזהו שורש התיקון שהוא בחי' הג' קוים. והנה ע"י חו"ב בשעת השבירה התחיל להיות תיקון ג' קוים גם בז"ת בבחי' 'מקדים רפואה למכה', והוא ע"י שאחוריים דהחכמה נתארך קו ימין, ובירידת אחוריים דבינה התארך קו שמאל, והקוים הללו ירדו קודם שבירת ז"ת, בבחי' 'מקדים רפואה למכה'.

לפ"ז בסוגיא דידן, ההארה הזו שיצרה ג' קוים לפני שבירת המלכים, היא ההארה של שורש המוחין שיורדים לזו"ב בסוגיין, וכל ירידה של עליון לתחתון היינו שאחורי העליון יורדים והופכים להיות פני התחתון, והוא בחי' אחוריים דחו"ב שירדו לצורך תיקון זו"ן, והם בחי' הנה"י שהם בחי' אחוריים מלש' 'חלק אחרון שבהם' שיורדים להיות מוחין לזו"ן, בבחי' 'חכמת אדם תאיר פניו', 'פניו' דייקא, בחי' שאחורי העליון נעשה פני התחתון. נמצא שכבר לפני השבירה הושרש בחי' המוחין של זו"ן. והוא ביאור דברי מהרח"ו בשער המלכים שכבר היה 'מוחין דנפש דנה"י דאמא וכו' קודם התיקון'. כלומר ברור שאינם מוחין כפשוטו, אלא הם שורש המוחין שחלקו האחרון של העליון יורד ונעשה פני התחתון.

¹ס"ה. אמנם מצד שורשו בכתר הוא למעלה, ומצד שורשו בתפארת הוא באמצע, אך מצד עצמו הוא למטה מנו"ה.
²ס"ו. וזה גופא שורש השבירה שנעשה בחי' חושך תחתון אולם שורשו בחושך העליון.

³ס"ד. ועיין שם שהתבאר בהרחבה

אם חיצוניות לבד. או אפשר שגם לוקח פנימיות בעיבור ויניקה אלא שאף הפנימיות נקרא חיצוניות כי אין נקרא פנימיות אלא בסוד נשמה שאז הוא נקרא פנימיות ממש שאז ראוי לזווג כי חזר פנים בפנים.

והיינו כי יש ג' מדרגות שהם חיצון תיכון ופנימי, וביחס למדרגת הפנימי התיכון נקרא חיצון, וביחס לחיצון התיכון נקרא פנימי. ולפ"ז הוא הספק דהמרח"ו שמדרגת היניקה^{רס} אם היא ביחס לגדלות היא חיצונית, אך ביחס למדרגת העיבור היא פנימית.

והיינו שהעיבור הוא ודאי בבחי' אחוריים בחי' חיצוניות, כי הרי הוא במקום נה"י שהוא בחי' אחוריים בחי' חלק אחרון כנ"ל, רק שיש צד לומר על מדרגת היניקה שהיא בחי' פנים ביחס לעיבור. והיינו שהתחדש בעולם התיקון שיש שורש למוחין דיניקה בבחי' הארת פנים.

אך מ"מ הספק הוא גם על העיבור, כי העיבור שהתגלה לפני השבירה הוא ודאי כולו בחי' אחוריים, אך העיבור שמתגלה בתיקון ביחס לעיבור הראשון הוא נקרא פנים, אך כמוכן שביחס לעצמו הוא לא נקרא פנים אלא אחר. והיינו שמהרח"ו מסתפק שודאי שיש צד לומר על המוחין דיניקה שביחס לעיבור היא בחי' פנימית, אך גם על מדרגת העיבור דכאן שהיא עיבור דתיקון הוא בחי' פנים ביחס לעיבור דלפני השבירה שהוא כולו אחוריים.

בעומק ספק זה אינו רק מחמת 'תורת הערכין' דהיינו שביחס לעולם השבירה עולם התיקון נקרא פנים, אלא הענין הוא כי כל בחי' עולם התיקון הוא בחי' 'הארת פנים' והוא מתגלה ע"י

רסז. אמנם בפשטות הספק הוא גם על העיבור וגם על היניקה אך יבואר להלן החילוק בניהם.

בחי' היניקה שלא הייתה בשבירה, אך בפרטות בכל מדרגה יש לדון איך היא תקרא.

והיינו שיש ספק על מדרגת העיבור שהייתה גם בעולם השבירה וכיון שהיא אותה מדרגה גם בעולם התיקון יש יותר צד לומר שהיא גם בחי' חיצונית, ומ"מ עדיין שונה היא במהותה ולכן עדיין יש צד לקרוא לה פנימית, אך הספק במדרגת היניקה שלא הייתה בעולם השבירה ודאי שיש יותר צד לומר שהיא בבחי' פנים ביחס לעיבור, אבל סוכ"ס גם היא בחי' חיצונית ביחס לגדלות.

השלמה למה שנתבאר לעיל בענין עומק ביאור הספק של מהרח"ו ד"ה 'ואמנם צריך שתדע':

כידוע יש פנימי תיכון וחיצון^{רסח}, בחי' ראש תוך וסוף, והראש הוא הפנימי. וג' הבחנות הללו בונים קומה שלמה. ובענין נקודת האמצע יש בו שתי הבחנות, פעמים הוא נקרא פנימי ופעמים הוא נקרא חיצון. והיינו שביחס לחיצון הוא פנימי וביחס לפנימי הוא חיצון.

והוא ביאור דברי הרב של מדרגה האמצעית יש שתי הבחנות שהיא חיצונית או פנימיות, ביחס למדרגה החיצונית היא פנימית וביחס למדרגה הפנימית היא חיצונית. והוא הספק כפי שהתבאר לעיל האם מדרגת היניקה היא פנימית או חיצונית, ואמנם מהרח"ו כותב שהספק גם על מדרגת העיבור והיינו כי מדרגת העיבור ביחס למדרגת העיבור שלפני השבירה היא פנימית.

ויסוד זה שורשו בעיגולים ויושר, היושר התחלק לג' קוים, והעיגולים הם 'זה תוך זה', והנקודה הפנימית היא נקודת המרכז של הכל.

רסח. כמו שהתבאר בשיעור עבודת ה' על המילה 'אמת' שא' הוא הפנימי ות' הוא החיצון ומ' הוא התיכון.

בדברי הגר"א^{רע} בענין ג' ספרים נפתחים צדיקים בינונים ורשעים, ונהי דכפשוטו ספרא דצדיקים הוא הפנימי ודרשעים הוא החיצון ודהבינוניים הוא בניהם, מ"מ מבאר הגר"א שיש מהלך שהבינוני הוא גבוה מכולם, והוא מדין העיגולים^{רעא} שהאמצע הוא בחי' מרכז ושורש לכל.

ומצד כך, אין לך גדלות גמורה יותר מנקודת האמצע, והוא עומק דברי מהרח"ו בספק הנ"ל. דוג' לדבר הוא הבריח התיכון שמבריח מן הקצה לקצה בחי' יעקב אבינו, ויש בו שתי הבחנות גם מצד שהוא תיכון בין העליון לתחתון, וגם מצד שהוא בחי' שמצרף את הכל.

אמנם יש ג' בחי' בנקודת האמצע^{רעב}: יש בחי' יושר בחי' ראש תוך וסוף בחי' השתלשלות, ויש בחי' ג' קוים בבחי' העובי שהוא מהלך של פנימי תיכון וחיצון, ויש מהלך בבחי' העיגולים שנקודת האמצע היא מרכז ושורש לכל.

ולכן נתחיל לבאר ענין הצלם רמוחין הנאה לז"א מיש"ם ותבונה וכו' ואלו הם בחי' נפש רוח נשמה שבו אך החיה ויחידה שבו אין בהם כלים: כמו שהתבאר לעיל^{רעג}, החיה והיחידה בחי' המקיפים דילהון אין בהם כלים, אך הפנימי דחיה מתלבש בנשמה, ופנימי דיחידה מתלבש בחיה. ומדין המקיפים התבאר שהחיה 'מתלבשת'^{רעד} בכגדים והיחידה 'מתלבשת' בבית.

רע. תחילת ספר יצירה וספרא דצניעותא.

רעא. כלומר מדין עיגולים דיושר, (כפי שמבאר להלן שיש ג' מדרגות) והוא מדרגת ג' קוים והוא בחי' 'העובי', שמעבה קו אחד לג' קוים.

רעב. עיקר סוגיא זו אין כאן מקומה, אך כיון שהיא עולה מתוך ספק מהרח"ו ביארנו בקצרה.

רעג. אמצע פ"ה

רעד. עיין להלן מהו ענין התלבשות זו

והיינו שנקודת האמצע יש בה שני מהלכים, והם הגדרות יסודיות בהגדרת נקודת האמצע: א' יש נקודת אמצע מדין תיכון דהיינו שיש פנימי, תיכון, וחיצון, ולפי מהלך זה לנקודת התיכון יש שני הבחנות, או פנימי ביחס לחיצון או חיצון ביחס לפנימי. ב' נקודת אמצע שהיא מרכז הכל, ומצד ההבחנה הזו היא פנימית מכולם ביחס לכל העיגולים.

דוג' לדבר, יש צורת 'אדם' שיש בו נקודת אמצע שזה מקום הטבור, והטבור נחלק לשנים, והם טבור תחתון בשליש תחתון דת"ת, וטבוראדליבא שהוא בין החזה לטבור, והוא עיקר הטבור שהוא נקודת המרכז באדם כידוע בדברי המפרשים.

והוא ענין הפלוגתא בגמ' מהיכן נברא האדם האם מראשו או מטבורו שהוא מ'אמצעו'. כלומר אם מתייחסים מדין 'ראש תוך וסוף' אז הטבור הוא נקודת האמצע שהוא רק 'תיכון' (כהגדרה א' הנ"ל), אך כשמתייחסים לנקודת האמצע מדין העיגולים היא נקודת מרכז שהיא שורש הכל (כהגדרה ב' הנ"ל), כי כל עיגולי שורשו היא נקודת אמצעיתו כידוע.

לפ"ז טבורו של האדם יש לו שתי התייחסויות, דהיינו שהתפיסה הפשוטה שהיא תפיסת היושר אז טבוריה היא נקודת אמצע שהיא תיכון ביחס לראש וסוף, אך ע"פ תפיסת העיגולים שהאמצע הוא שורש לכל, ומצד כך יש נקודת יתרון^{רסט} לנקודת האמצע ביחס לפנימי והחיצון.

נוסף לכך, גם במהלכי הג' קוים יש בחי' שקו האמצע גבוה יותר מהצדדים, כי הוא עולה עד למעלה ומאיר עד למטה. והוא מה שהתבאר

רסט. ויבאר עוד להלן.

עומק הענין, כל קליפה היא 'מעלימה את הדבר'. כלומר מצד התיקון ההעלם הוא בכלים, אך מצד הקלקול ההעלם הוא בקליפה.

אמנם יש כמה סוגי קליפות, אבל בהגדרת כוללת הגדרת קליפת הוא כדוג' קליפת הפרי ובכללות הוא קליפת האגוז שהקליפה נמצאת סביבות הדבר^פ. והיינו שהקליפה יונקת ע"י הנעלמות שהיא מעלימה את האור, וזה מצד הקלקול שלכן נקרא קליפה, מלשון קיפול. אך מצד התיקון הוא בחי' כלים, שע"י הכלים הדבר נעשה נסתר ונעלם.

לכן במקום שאין קליפות אין צורך בכלים כי אין ענין לשמור ולהסתיר את האור, לכן כנגד החיה והיחידה אין בחי' כלים כי הם כנגד האצילות. ולכן זוג פב"פ הוא רק כשיש אור החיה כי רק אז אין יניקת חיצונים.

טעם נוסף מדוע אין כלים בחיה ויחידה, והוא טעם הפוך מהנ"ל. והוא כי נר"ן נקראים פנימיים וחיה ויחידה נקראים מקיפים. והנה כל קליפה היא בתפיסת 'מקיף' שהוא מקיף לדבר, והוא כי יש מקיף דתיקון ויש מקיף דקלקול, והיינו כי בקלקול למטה זה קליפה, למעלה מכך הוא בחי' הכלים שמקיפים האור, ולמעלה מכך הוא בחי' המקיף שהוא שורש לכלים. ומצד כך, בחי' החיצוניות מצד העליון אינו אלא בחי' מקיף, ומצד כך הטעם שאין כלים בחיה ויחידה היינו משום שבמקום שאין קליפות אין צורך בכלים כי בחינתם היא תפיסת מקיף והם עצמם שורש לכלים. ולכן גם בבחי' חיצוניותם התחדש שיש להם בחי' התלבשות החיה בבגדים והיחידה בבית, והוא כי גם התלבשות זו היא בתפיסה שמקיף את הדבר, ולכן לא שייך שם בחי' כלים.

רפ. יש קליפות שהקליפה שלהם הם פנימיותם כדוג' התמר

הטעם שאין בהם כלים ציין הש"ש את דברי מהרח"ו לקמ"ר^ע וז"ל: "והענין כי אור פנימי נחלק לה' בחי' נרנח"י ואור החיצון נחלק לב' שהם יחידה חיה^{רע} כן היה בכלים והענין כי הנה הכלים פנימיים יש בהם ג' חלקים חלק א' שבו מתלבש נפש האור פנימי וח"ב שבו מתלבש רוח אור פנימי וחלק ג' שבו מתלבש נשמה אור פנימי^{רע}, אמנם נגד חיה יחידה פנימיים אין עוד כלים והטעם כי ג' כלים יש נגד ג' עולמות ב"ע שהם עצמן נר"ן שבהם אך נגד חיה ויחידה שהם כנגד אצילות^{רע} אין עוד כלים כי אין שם קליפה".

יסוד עמוק מבואר בדברי מהרח"ו, שהטעם^{רעט} שיש בחי' כלים רק בנר"ן שהם כנגד ב"ע, ולא בחיה ויחידה שהם כנגד אצילות, הוא מחמת שיש צורך לכלים היכן שיש מציאות של קליפות, והיכן שאין קליפות אין כלים.

כידוע, היכן שיש קליפות צריך לשמור את האור, דוג' לדבר בחי' הפרצופים שלא עומדים פב"פ אלא אב"א כדי שלא ינקו החיצונים. ולכן באצילות ולמעלה שאין קליפות אין צורך לשמור את האור ולכן אין כלים.

רעה. ש"מ דרוש י'

רעו. כידוע יש עשר ספירות וה' פרצופים, וה' פרצופים שמקבילים לנרנח"י יש בהם בחי' פנימי ומקיף, ובעלמא דידן לא נגלה במקיפים אלא חיה ויחידה, ולכן אין יש אלא ז'. וסוגיא זו היא שורש לי' לה' ולז', והיא סוגיא רחבה ואין כאן מקומה.

רעז. אמנם לדברי הנה"ח הנשמה עצמה אינה מתלבשת אלא רק זוהרי הנשמה. ובעומק הוא הפלוג' האם הפנימיים הם רק נפש ורוח, והנשמה חיה ויחידה הם מקיפים או שכל הנר"ן הם פנימיים והחיה והיחידה הם המקיפים. ובעומק כל דבר יש בו בחי' ממוצע, ולכן הנשמה יש בה בחי' פנימי ובחי' מקיף. וגם זו סוגיא רחבה ואין כאן מקומה.

רעה. גם א"ק בדקות

רעט. יש כמה טעמים אמנם הוא טעם אחד

רשימו, והוא בחי' אחוריים בחי' 'ובעבור כבודי', שנסתלק, אזי 'וראית את אחורי לפני לא יראו'^{רפב} והיינו שאחרי הסתלקות האור הוא יראה. והיינו 'אחר' מלשון 'אחרי'. וכבר התבאר לעיל ה' בחינות באחור.

וכנגדם יש בחי' או"א אשר לוקח ז"א מהם מבחי' ג' בליהם ע"ד הנ"ל: והיינו שכל מוחין לפי הגדרתם וערכם, וכפי שהתבאר לעיל שמוחין דיסו"ת הם בחי' מוחין לתיקון המידות, ומוחין דאו"א הם מוחין של השכלת שורש המידות בהשכלה.

ובהיות אור ז"א מבחי' האחור אז יש אחור גרוע מחברו כנודע וכו' ואור המעולה אע"פ שהוא מבחי' אחור נשאר בפנים וכבא אור הפנים אז אור האחור נדחה כולו אל האחור ואור הפנים נמשך אל הפנים: כלומר יש 'אחור' ויש 'אחור לאחור מאחור', דוג' לדבר יש בחי' 'מחר', קרוב לשורש 'אחור', והיינו דבר שהוא משיג אותו 'היום' הוא בחי' 'פנים', ודבר שהוא משיג אותו 'מחר' הוא בחי' 'אחור' במהלכי 'זמן'^{רפג}. וכוונת דברי מהרח"ו היינו כי יש גם בחי' מחרתיים שהוא בחי' אחור דאחור.

ואפשר לבאר ענין זה גם במהלכי 'נפש', הוא כי יש משל ויש נמשל, מי שמשיג את הנמשל להדיא הוא בחי' השגת 'פנים', מי שמשיג את

^{רפב}. והוא נמי בחי' האיסור לעלות בהר סיני, אולם אחרי מתן תורה נאמר 'במשוך היובל המה יעלו בהר', והיינו להשיג את האור אחרי הסתלקותו. והוא נמי בחי' אסרו חג שהאור של המועד הסתלק ונשאר בחי' אחוריים של האור שהוא הרושם של האור שהסתלק כנ"ל. ויש עוד דוגמאות רבות לדבר, ודו"ק.

^{רפג}. נאמר על משיח "זכו על ענני שמיא לא זכו עני רוכב על חמור, והיינו אם זכו שהוא בחי' פנים בחי' 'היום אם בקלו תשמעו', היום ולא מחר שהוא בחי' אחור והוא דאם לא זכו הוא בחי' מחר בחי' עני רוכב על 'חמור'.

וכל א' מאלו הג' יש בו חיצוניות ופנימיות ר"ל אחור ופנים: חיצוניות ופנימיות ואחור ופנים הם אותה הגדרה אך מ"מ יש בהם חילוקים, ועיקר לשון אחור ופנים הוא בצורת אדם, ולשון חיצוניות ופנימיות, בכלים. ואמנם הרב כאן מתייחס לחלוקה של שנים שהם חיצוני ופנימי אך כפי שהתבאר לעיל יש בחי' תיכון בכל פרט ופרט.

יש בו אור המאיר באחוריים ואור המאיר בפנים וכו': תפיסת אחור יש בו כמה ביאורים, דהנה כותב מהרח"ו שיש בחי' אחור גם בכלים וגם באורות, וברור לכל ב"ד שבחי' האחור דכלים אינו בחי' אחור דאורות.

בחי' אחור בכלי, היינו שיש מציאות הכלי מצד 'בהירותו', ויש מציאות הכלי מצד 'הסתרתו'. דוג' בעלמא הם כלי זכוכית שנקראים כך מלש' 'זך', והיינו שהגדרת פנים בכלי^{רפד} היינו שאינו מסתיר את הדבר אלא אפשר לראותו בזכות. לעומת כך בחי' האחור בכלי, היינו שמסתיר את מה שיש בתוכו והסתרה זו היא בחי' אחור דכלי. ובחי' אחור זה הוא מל' 'אחר' כלומר זה נראה דבר אחר, כלומר אינו רואה את תכולתו אלא את 'דופני' הכלי, אא"כ הוא 'חכם מבין מדעתו' אז הוא יודע מה יש בכלי.

לעומת כך בחי' האחור שבאורות, היינו שיש השגה שמשיג בבחי' פנים בפנים, ויש השגה שמשיג בבחי' אחור, וכוונת הדבר הוא שאחרי ההסתלקות משיגים את האור בבחי' אחוריים.

ובשורש השורשים הוא בסוד הצמצום בבחי' הרשימו, שכשהסתלק האור 'הממלא' נשאר

^{רפא}. והיינו שבחי' פנים דכלי אינו רק חצי דופנו הפנימי שהוא נקרא פנימי אלא בחי' פנים דכלי היינו שיש בו בחי' שהוא כולו תפיסה של פנים.

המשל ובכוחו הוא משיג את הנמשל הוא בחי' השגת 'אחור', והוא כי אינו משיג את הדבר אלא באמצעות דבר אחר שהוא המשל^{רפד}.

נמצא שהתבאר לעיל ענין 'אחור' בבחי' 'הכלים' שהוא בחי' שהוא נראה משהו 'אחר' כי הכלי מסתיר את הדבר, 'ואחור' בבחי' האורות שהוא משיג את הדבר לאחר הסתלקותו, ואמנם כ"ז הוא בחי' אחור מצד מלעילא לתתא. והשתא מתבאר 'אחור' בבחי' מתתא לעילא הן במהלכי ה'זמן' שהוא משיג את הדבר לא 'היום' אלא 'מחר', ובמהלכי ה'נפש' שהוא משיג את הדבר רק באמצעות 'משל' והיינו שע"י כח אחר הוא יכול להגיע לדבר בבחי' 'כח אחר מעורב בו'.

נדרחה אל האחור: דוג' לדבר כאשר יש מוחין דקטנות דאלה-ים עומדים בגרון, וכאשר הוא מקבל מוחין דגדלות דהוי"ת אז נדחקים המוחין דאלה-ים לגופא דז"א.

עומק הגדרת הדבר הוא, שכאשר האדם משיג מוחין עליונים יותר שהם נעשים אצלו מדרגת פנים, היינו שבפנים שלו הוא משיג מדרגת פנים, אבל בגוף שבו שהוא נקרא אחור ביחס לפנים, הוא משיג בבחי' 'אחור'. כלומר, נאמר 'וידעת היום והשבות אל לבבך', והיינו שכאשר הוא משיג את 'וידעת היום' שהוא בחי' 'פנים', ואח"כ כאשר הוא משיב את הדבר ללב הוא בחי' 'אחור', כלומר הוא משיג את הדבר 'אחרי' שהשיג את ה'וידעת היום' אז הוא נעשה 'והשבות אל לבבך'^{רפה}. וכ"ז

^{רפד}. שלמה המלך עשה שלושת אלפים משל והוא לשלש את עולם האצילות בבי"ע, והוא בחי' שלושת אלפים אחוריים דהיינו שהוא עוד משל על משל וכעזה"ד. וזהו אחור דאחור, כי כל משל נוסף הוא תוספת אחור, ודו"ק.

^{רפה}. והוא אורות אח"פ והמצח והעניים (כי באורות המצח והעניים נתערכו האורות מן אח"פ) שבאים 'אחרי' השתלשלותם לגופא בבחי' 'אחור'.

הוא דוקא מחמת שהוא בחי' 'לב אבן', והיינו שאם הלב הוא בחי' 'לב בשר' בחי' 'לב חי' אז הוא משיג את הדבר מצד עצמו ואינו מקבל באמצעות 'וידעת היום והשבות אל לבבך'.

דוג' לדבר, אדם שמשיג דבר וקולט בשכלו במהירות ובחריפות, היא השגה בבחי' 'פנים', אך להשיג את הדבר בהרגשה בלב הוא צריך 'להשיבו ללב' והוא עמל ויגע עד שמשיג את הדבר שם, הוא הענין שהלב במדרגה של 'אחור'^{רפו} בבחי' שהמרחק מן המח ללב הוא יותר ממרחק משמים לארץ.

ונמצא כי אפילו כלי החיצון של ז"א יש בו כלי מצד אחור וכלי מצד פנים בכל אבר ואבר: כלומר יש בכל אבר ואבר מה שהוא משיג בבחי' 'פנים' ומה שהוא משיג בבחי' 'אחור'. דוג' לדבר יש מי שמשיג את הדבר בבחי' חיצוניות הפנים^{רפו}, דהיינו שהוא משיג בבחי' 'התפעלות' בבחי' שמשיג רק בבחי' מקיף, כלומר שבערך זה בחי' הפנים הוא מלשון ש'פונה לזולתו' פונה ל'אחר' בבחי' 'מקיף' כי הוא משיג רק בעקבות הפנייה לזולתו^{רפח} לאחר. ולכך טבע האדם שכאשר משיג דבר ומתפעל הולך לספרו לאחר, כי כל השגה בבחינת 'אחר'. לעומת זאת כאשר הוא משיג את הדבר בבחי' 'פנים' עצמם, הדבר מתיישב אצלו, והיינו פנים מלשון פנימיות. והוא בבחינת סוד.

ואחר כך תוך כלי זה יש כלי אמצעי דו"א בבחי' אחור ופנים ובתוכו כלי דאו"א האמצעי דאחור ופנים וכו': התבאר לעיל בחי' אחור ובחי'

^{רפו}. אמנם אצל רוב בני אדם גם המוחין בחלקם הגדול הם בבחי' אחור ולא בבחי' פנים.

^{רפו}. והיינו שיש בחי' אחור דפנים ופנים דפנים.

^{רפה}. והוא בחי' השגה שכלית של כל אדם שמקבלים בהתפעלות 'הברקה שכלית'. ורק אחרי שהדבר מתיישב אצלו הוא בחי' פנים בבחי' פנימיות.

התיכון הוא עומד בנקודת המרכז שהכל סובב סביב הנקודה ההיא. והוא מהארת העיגולים בתיכון בסוד עובי. כי מדין עובי התיכון הוא אמצע, בין פנימי לחיצון. אולם מדין עיגולים התיכון הוא נקודת המרכז שהכל סובב עליו.

והנה ב' כלים הנ"ל נקראים כלים דעיבור ויניקה והם מבחי' אל-הים שיש בו אחר ופנים בין בכלים בין באורות וכו' ואז כבא שם הנשמה משלחת אורותיה אל הב' כלים וגם אל האורות שהם נפש ורוח ונעשין בחי' הויות וכו': מהרח"ו חוזר כאן על יסוד שהתבאר פע' רבות. והוא כי יש מוחין דגדלות ומוחין דקטנות, במוחין דקטנות הם שמות אל-הים, ומוחין דגדלות הם שמות הוי"ה. ומוסיף כאן לומר שגם כלי המוחין החיצוניים שהיו שמות אל-הים נעשים שמות הוי"ה.

הבחנה יסודית בין שמות הוי"ה לשמות אל-הים הוא, שם אל-הים הגדרתו הוא שפונה למישהו אחר בסוד א-ל', כלומר הוא 'פונה לזולתו'. ולכן משתלשל משם אל-הים גם בסוד ב"ד, ויתר על כן ח"ו בחי' אלהים אחרים. והיינו שאמנם השורש הוא א-ל' שהוא בחי' חסד א-ל כל היום, ורק התפשטותו הוא בחי' אל-הים וכנ"ל. אך מ"מ יסודו הוא שהוא פונה למישהו אחר.

והיינו שקודם שנברא העולם היה הוא ושמם לבדו³, והוא שם הוי"ה, כי שם לא שייך שם אל-הים דא"כ אין הוא בחי' לבדו. ולכן כשנברא העולם והתחדש שיש מישהו זולתו כביכול אז נעשה שייך בחי' שם אל-הים.

תפיסת שם אל-הים היא תפיסת מוחין דקטנות, כלומר התפיסה שיש 'ציאה לזולתו', והוא עומק

פנים ביחס להשגת האדם שהם נחלקים לשנים. אך יש בחי' שמתחלק לשלוש, והוא בחי' פנימי תיכון וחיצון, ונבאר.

התבאר לעיל שיש בחי' אחר גמור שמלעילא לתתא שמשיג את הדבר אחרי הסתלקות האור ומתתא לעילא הוא משיג לאחר הקדמות-משלים. ויש בחי' פנים שהוא משיג את הדבר להדיא, ובזה יש חילוק בין פנים דפנים בבחי' 'התיישבות הדבר', ואחר דפנים בבחי' 'התפעלות כנ"ל'.

והשתא מתבאר בחי' 'אמצעית' שהוא בחי' 'תיכון'. כל תיכון הוא בחי' 'אמצעי', והוא בחי' 'בינה' מלשון בין לבין, והיינו שהוא משיג את הדבר מצד היחסיות של בין לבין.

נחدد עמוק יותר, מדרגת התיכון כפשוטו הוא נקודת אמצע בין פנימי לחיצון, אך בעומק בחי' התיכון הוא בחי' נקודת המרכז שהוא תופס את הדבר מנקודת הפנים הגמורה, ובערך זה בחי' התיכון 'במידת מה' הוא גבוה יותר מהאור הפנימי. והיינו שיש הבחנה שהצדיק גבוה יותר מהבינוני אבל ישנה הבחנה שהבינוני הוא גבוה יותר מן הצדיק, והיינו 'בינוני' מלשון 'בינה' בין לבין. ובערך זה הוא משיג כל דבר מצד 'תוכיות הדבר' בבחי' תוך פנימיות הדבר וזהו בחי' 'תיכון'. כלומר יש בחי' חיצוניות התיכון ופנימיות התיכון, חיצוניות התיכון היינו שתופס את הדבר בבחי' בין לבין, פנימיות התיכון היינו שתופס את נקודת המרכז ובזה הוא תופס את הנקודה שהכל סובב עליה^{רפ"ט}.

ונחזק, והיינו כי בחי' הפנימית היינו שתופס את הנקודה הפנימית של הדבר, אך בחי' פנימיות

רפ"ט. דוג' כשלומדים סוגיא יש מי שמחדש זעיר פה וזעיר שם, ויש מי שתופס את נקודת המרכז וממילא כל הפרטים הולכים לפי נקודת המרכז.

בחי' מוחין דקטנות. לעומת כך מוחין דגדלות שהם שם הוי"ה, כשמה כן היא הוי"ה שתפיסתה היא עצם ההוי"ה.

התבאר פע' רבות^{רצ"א} שיש שתי תפיסות בשם הוי"ה, תפיסה חיצונית ותפיסה פנימית. תפיסה חיצונית היא בחי' 'היה הוה ויהיה', וכן 'ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד^{רצ"ב}, והם בחי' הוה עבר ועתיד, כלומר הוא בחי' 'תנועה' שהיא 'תהליך' ששייך בו עבר ועתיד, והיינו שהתנועה היא מהעבר אל העתיד והוא כשם אל-הים. לעומת כך תפיסה פנימית היא בחי' של 'הוה תמיד', בחי' עצם מציאות ההוי"ה. וזהו בשורש השורשים וכעזה^ד בכל עולם ועולם בחי' ההוי"ה דיליה בערכין לבחי' אל-הים דיליה. והוא תפיסת מוחין דגדלות שהוא תופס את בחי' עצם ההוי"ה, בחי' תפיסה 'מיניה וביה' בלי' פניה למשהו אחר.

ביחס למוחין דקטנות הוא מה שנאמר 'גדול תלמוד שמביא לידי מעשה', היינו שהלימוד מביא 'אל משהו אחר' שהוא המעשה, ועוד כי מקום המעשה הוא מקום הקטנות. והיינו שעצם המציאות שהוא מביא לידי משהו אחר אינו בחי' עצם עסק התורה לכשעצמה, לעומת בחי' עסק התורה ביחס למוחין דגדלות הוא עצם לימוד התורה עצמה לשמה, לשם התורה עצמה כדברי הראש כנודע. עד המדרגה העליונה שהיא בחי' תורת שעשועים. והיינו שאינו מביא לידי משהו אחר אלא הוא בחי' של שעשוע מיניה וביה. והוא תפיסת גדלות שהוא תפיסה בתוך הויית הדבר עצמה.

ומבואר בדברי מהרח"ו שבתחילה נכנסים מוחין דקטנות ואח"כ באים מוחין דגדלות והמוחין דקטנות יורדים למטה. וביאור הדבר אינו רק מחמת פשטות המציאות שכיון שנכנסו מוחין דגדלות אז מוחין דקטנות נדחקים למטה מחמתן, אלא ביאור הענין הוא, שמה שהמוחין דקטנות היו למעלה והם יורדים, הוא מחמת היותם מוחין דקטנות שמהותם הוא שהם פונים לדבר אחר ולכן הם נדחקים למקום אחר כי זו מהותם ותפיסתם. לעומת מוחין דגדלות הם גילוי עצם ההוי"ה של הדבר.

והנה כאשר מצרפים שם הוי"ה ושם אל-הים עולה גמ' יב"ק, והיינו קב-י, בחי' אדם רוצה יותר בקב שלו יותר מט' קבין של חבירו, והיינו עד עשירית הוא רוצה יותר את שלו והוא קב-י.

והיינו שט' קבין של חבירו הם בחי' שנעשה הדבר למישהו אחר, בחי' פניה למישהו אחר כנ"ל, לעומת רוצה בקב שלו היינו שהוא רוצה בקב שלו שהוא בחי' הוייתו לעצמו^{רצ"ג}. והיינו שהוא רוצה שכל הבחי' שפונה לזולתו ישאר אצלו, והוא בחי' הוי"ה הוא האל-הים, שגם בחי' אל-הים ישאר אצלו.

והוא הענין שלפני שנברא העולם היה בחי' הוי"ה בלבד בחי' הוא ושמו לבד, ומעת שנברא העולם נעשה בחי' אל-הים בחי' שפונה לזולתו, והוי"ה הוא האל-הים הוא הבחינה שמצידו יתב' אין שינוי והוא בחי' הוי"ה עצמה כלפני שנברא העולם.

נאמר 'שלח לחמך על פני המים כי ברוב ימים תמצאנו', עומק משמעות הדבר הוא שמה שנראה

רצ"א. בלשם ועוד

רצ"ג. נהי דפשטות הדבר הוא מחמת שהוא רוצה יותר במה שטרח, בחי' רוצה מצד נפש הבהמית, אך הוא פשוטו של דברים מצד גדרי הממון, אך עומק הענין הוא כמתבאר.

רצ"ב. מבואר בגר"ח וולאזין שמה שנאמר ה' מלך בהוה לפני ה' מלך בעבר, הוא מחמת כי בבחי' פנימית הוא ה' מלך בהוה שהוא הוה תמיד בחי' שורש שם הוי"ה.

והיינו שלא רק בבחי' האורות מתגלה בהם מציאות של הויות אלא גם בבחי' הכלים. ובכללות הוא מדרגת אצילות ששם מתגלה בחי' 'איהו וגרמוהי חד הם'.

והיינו כי הנה יש שתי תפיסות בבחי' הכלים, תפיסה פשוטה היא או שנותנים לכלי כדי לתת לאחרים, או כלי כדי לקבל מאחרים והיא תפיסה בבחי' כלים דאל-הים שהכלים הם להעביר מאחד לשני. אבל התפיסה העמוקה יותר היא בחי' כלי מיניה וביה, בחי' כלים דהויות, דהיינו שהכלי הוא לעצם ההויה עצמה, והיינו כלות התפשטות האור, ויתר על כן כלות בחזרה לשורשו, בסוד אור חוזר.

והוזכר לעיל שיש ג' מהלכים במציאות הכלים: כלי בבחי' כלי קיבול^{רצ"ב}. כלי מלשון של כלות כי הוא מגביל את הדבר, כלומר שכאן מסתיים הדבר בבחי' גבול. וכלי מלשון כלות הנפש לאל-הים בבחי' חזרת הדבר לשורשו העליון בסוד אור חוזר.

המדרגה התחתונה שהיא בחי' כלי קיבול הוא בחי' קטנות כי הוא לזולתו כנ"ל. המדרגה השנייה שהיא בבחי' גבול היא בחי' שמגביל את הדבר עצמו הוא בחי' מיניה וביה כנ"ל. ויתר על כן הוא בחי' כלי מלשון כלות בחי' שחוזר לשורשו בסוד האש הוא בחי' מיניה וביה שחוזר לשורשו.

ונבאר עתה ענין זה הכלי הפנימי דו"א שהוא בחי' נשמה דגדלות שהוא כלי הפנימי דאמא ובתוכה כלי הפנימי דאבא: והיינו כי מוחין דקטנות הם ישסו"ת^{רצ"ג} ומוחין דגדלות הם או"א עלאין.

^{רצ"ו}. בלשון אחרת כלי קיבול הוא בחי' נה"י, כלי בחי' גבול לעצמו הוא בחי' חג"ת, וכלי בבחי' כלות לשורשו הוא בחי' חב"ד בחי' התקשרות לעליון.

^{רצ"ז}. הוא תבונה בחי' בן ובת בחי' קטנות

לך שאתה שולח והוא נראה שהוא יצא ממך, הוא נשאר אצלך. כלומר הוא נראה פונה למישהו אחר אבל הוא נשאר בתפיסה של הויה"ה עצמה. והוא כי לחם הוא ג' פע' הויה"ה בחי' ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך, והוא מגלה שאינו בחי' של הויה עבר ועתיד אלא בחי' הויה"ה עצמה שאין בה תנועה למשהו אחר כנ"ל.

שורש הענין, יש מציאות אב ואם ומציאות הבנים. בחי' אב ואם שמולידים^{רצ"ד} הוא בחי' הקטנות שהוא בחי' פניה למישהו אחר, ולכך גם מה שמולידים הוא 'קטן'. והיינו שכאשר האב מוציא 'טיפה' לנקבה להוליד הבן והוא בחי' שפנה אל מישהו אחר, אך מאידך מה שנמצא אצל הנקבה הוא נעשה עובר במעי אמו, כלומר הוא בתוכה ואינו מחוץ לה, ולכן מצד הולד הוא בחי' קטנות אך מצד האם הוא בחי' גדלות כי אינו בבחי' שפונה למשהו אחר, והוא בחי' גדלות בעיבור בערכין. (אולם יש הבחנה בעיבור ביחס לכך שעתידי להולד, וזהו פניה לזולתו, ודו"ק) והוא הענין שעיבור הוא גמ' חסד גבורה^{רצ"ה} כי הוא מתברר יחד ולכן יש בו הבחנה שהוא גבוה מיניקה ומוחין, ובהבחנה זו הוא מקביל לצירוף של הויה"ה הוא האל-הים כנ"ל.

כי אין הויות אלא בגדלות אלא שאז גם ב' הכלים החיצונים נעשין הויות: כלומר מה שבפשטות מוחין דהויות הם הפנימית ומוחין דאל-הים הם החיצונים, אך כאן מתגלה תפיסה נוספת שגם מוחין דאל-הים נעשין הויות בבחי' הויה"ה הוא האל-הים.

^{רצ"ד}. ואין קישוי אלא לדעת אבל צריך שיהיה קלות ראש, והוא דבר והיפוכו, והיינו מחמת שהאיש מצטרף לאשה שהיא בחי' דעתה קלה אז יש בחי' קלות ראש, והוא בחי' קטנות.

^{רצ"ה}. והוא עיבור ע"ב-רי"ו ע"ב-חסד, רי"ו גבורה (ג' פע' ע"ב כידוע כפי שהתבאר בשער רפ"ח)

והנה ג' בחי' אלו הכלים חיצון ואמצעי ופנימי וכו' וכל אלו יש להם בחי' מ"ה וב"ן מ"ה אור החדש וב"ן מבירורי המלכים וזכור כל זה: נחזור ונחדד, שלימות ההארה היא כאשר גם האורות וגם הכלים הם בחי' הויו"ת, שהכל עומד לצורך ההו"ה עצמה מיניה וביה.

נחדד, קטנות גמורה הוא בחי' שמקבל מזולתו, גדלות דקטנות הוא בחי' שמקבל ונותן לזולתו^{רצ"ה}. אמנם כאשר הכלים של קטנות הופכים להיות כלים של גדלות, אז הנתונה לחבירו אינה בחי' כדי לתת לזולתו אלא בחי' שמגלה שהם אחד. היינו כי ע"י הנתונה נגלה כח האהבה המחברם, ומתגלה שהכלים של הקטנות נהפכים לכלים של גדלות. כי בתפיסת הקטנות יש בחי' של 'נותן' ובחי' של 'מקבל', אך בתפיסה של גדלות גמורה הוא בחי' שהם 'אחד'. והיינו כי בשורשם הם היו אחד ורק נפרדו ועתה חזרו להיות מחוברים כאחד.

הנה דברי מהרח"ו שיש להם בחי' מ"ה וב"ן, היינו כי בתחילה יצאו אורות הב"ן בסוד נקודה אחת, ואח"כ יצא מ"ה החדש בכל הי"ס דיליה ועם הט"ס דב"ן ועי"ז הושלם גם קומתו של הב"ן.

והנה יש שני מהלכי חיבורים בין המ"ה לב"ן, מהלך אחד הוא החיבור של המ"ה עם הט"ס דב"ן, ומהלך נוסף הוא החיבור של המ"ה עם הנקודות דב"ן שיצאו בתחילה. הרי הנקודות שיצאו הם נשתברו ותוקנו, והחיבור של המ"ה אליהם הוא לצורך התיקון לחבר את מה שנפרד, לעומת הט"ס דב"ן שלא נשברו הוא חיבור שהוא למעלה מהשבירה והתיקון.

רצח. מבואר ברב דסלר ועוד, שיש את הבחי' לקבל ויש בחי' לקבל ע"מ לתת, הבחי' 'לקבל' היא בחי' קטנות גמורה, 'לקבל ע"מ לתת' היא בחי' גדלות דקטנות, והיינו שלוקחים את הכלים של הקטנות ומגלים בהם בחי' של נתונה.

כלומר החיבור של המ"ה עם הנקודות דב"ן הוא חיבור לנקודות שהם 'בר פירוד', ומהותו חיבור בבחי' שמחבר שנים. לעומת כך החיבור של המ"ה עם הט"ס דב"ן הם משורש של או"א שהם 'כחדא שריין וכחדא נפקין ולא מתפרשין', והוא חיבור שהם 'אחד'. ואמנם בז"א ונוק' אינם כחדא נפקין כאו"א, מ"מ בשורש של החיבור של המ"ה עם הט"ס דב"ן שלא נשתברו הוא חיבור משורש של צירוף של אחד ולא של שני דברים נבדלים זה מזה.

נחדד, הרי מה שהנקודות דהב"ן יצאו לפני המ"ה, הוא שורש מה שיצאו בבחי' פירוד. א"כ נמצא שבחי' החיבור של המ"ה והט"ס דב"ן הוא בחי' ממוצע בין או"א לבין הפירוד שיצאו הנקודות דב"ן לפני המ"ה ורק אח"כ המ"ה מצטרף אליו לתקנו.

והם שני חיבורים, החיצוני הוא החיבור של המ"ה עם הב"ן שנשברו, והחיבור הפנימי הוא החיבור של המ"ה עם הט"ס דב"ן שלא נשברו.

והוא מה שחווה גמ' י"ט, כי הזוג של אדם וחווה היה מעיקרא^{רצ"ה} זוג של המ"ה עם הט"ס דב"ן בחי' שמתגלה שהם אחד כנ"ל, אך כיון שנפלו לקלקול באכילת עץ הדעת אז נעשה זוג של המ"ה עם הנקודות של הב"ן בחי' שנים שמתחברים כנ"ל.

בעומק יש בחי' אחדות גמורה משורש עתיק ואריך, שבעתיק הנוק' מאחור בחי' תרי פנים, ובאריך בחי' ימין ושמאל, ובאו"א מתגלה שמה שנראה כשניים הם אחדות גמורה ביחס לז"א ונוק', ובז"א ונוק' מתגלה פירוד וחיבור שאחרי הפירוד, והוא בחי' שורש למוחין דקטנות, ויתר על כן נגלה בהם חיבור שהם אחד בבחי'

רצח. הוא הבחי' ולא יתבוששו כי הם מעורים זה בזה בבחי' אחד.

עין

פרק ח'

חיים

עט

המ"ה עם הט"ס דב"ן כנ"ל בחי' שורש למוחין דגדלות.
והם דברי מהרח"ו שהגדלות הם כלי פנימים דאו"א כי הם השורש לבחי' כחדא נפקין וכו', לעומת הקטנות דישסו"ת שהם חיבור של שניים. והיינו שהמהות של מוחין דישסו"ת הם מהות של קטנות, והמהות של מוחין דאו"א הם מהות של גדלות, ודו"ק.

פרק ט'

אחד ללא מציאות של החלפות כי לא שייך ענין ההחלפה בקו אחד. ואח"כ נעשה צורת אדם יושר ג' קוים ועיגולים, ובמציאות ג' קוים כבר יש מציאות לאפשרות להחליף קוים.

יתר על כן הם יציאת השערות דא"ק ואורות אח"פ שהם ס"ג מ"ה ב"ן דע"ב דס"ג, והם מתפשטים עד שיכולת הזקן, חזה, וטבור. ועיקר גילוי א"ק במדרגה דידן הם מ"ה אורות המצח וב"ן אורות העינים שמתגלים מטבורא דא"ק ולמטה.

אבל נעשה צמצום שני שהוא הפרסא באמצעיתו של א"ק ע"מ שחלקי האור העליונים לא יחזרו להתפשט למטה, וכך הפרסא מבדילה בין חציו העליון לחציו התחתון של א"ק. והנה מקום הפרסא מפניו מהחזה באלכסון^ש לאחור כנגד מקום הטבור. כלומר הצמצום נעשה לא באורח מישר אלא בצורת אלכסון.

והיינו שצמצום ראשון הוא סילוק^ש האור שהיה ממלא הכל, וצמצום שני יצר מסך מבדיל שהוא מחיצה בין האורות העליונים לתחתונים, והוא חידש גם את האופן של הצמצום שהוא בצורה אלכסונית ולא באורח מישר.

כאן מונח שורש כל האלכסונים כולם שיש בבריאה. והיינו כי עיקר בחי' אלכסון שמתגלה בבריאה הוא בז"א שיש בו בחי' י"ב גבולי אלכסון^ש

ש. יש כמה בחי' אלכסון שהתבארו בע"ח ואחד מהם הוא ענין ההחלפות הנ"ל ושורשם הוא בפרסא כפי שיתבאר להלן, וכן הפרסא היא שורש לכל האלכסונים כולם.

שא. או בחי' העדר או הסתרה כלשון רבותינו, מ"מ גם בבחי' אלו הוא באורח מישר ולא בבחי' מחיצה באלכסון.

שב. יש מספר שיטות בראשונים ובאחרונים באופן האלכסונים.

עיינ ביפ"ש שהקדים את סוגיית ההחלפות, כי כתב שפרק זה צריך פירוש וצריך להקדים סוגיא זו כדי להבינו עד מקום שיד שכלנו הקצר מגיע וז"ל: "והנה אבא עילאה נתקן ממ"ה דמ"ה וממ"ה דב"ן ויש"ס גם הוא נתקן ממ"ה דמ"ה וממ"ה דב"ן ונוכל ליתן להם תואר זה ולקרותם הכל מ"ה. וכן אימא עילאה נתקנה מב"ן דמ"ה ומב"ן דב"ן ותבונה גם היא נתקנה מב"ן דמ"ה ומב"ן דב"ן ונוכל ליתן להם תואר זה ולקרותם הכל ב"ן וכו. ואח"כ נעשה החילוף בין מוחין דאבא למוחין דאימא ע"ז הדרך שחכמה וחסד דאימא שהם ב"ן דמ"ה נכנסו בהוד וחלק יסוד דאבא, ובינה וגבורה דאבא שהם מ"ה דב"ן נכנסו בנצח וחלק היסוד דאימא. ונמצא עתה בנה"י דאבא המוחין שבו הם מ"ה וב"ן של שם מ"ה דוקא, ובנה"י דאימא המוחין שבה הם מ"ה וב"ן דב"ן דוקא, והוא האמור בכל מקום בדברי רז"ל שכל שם מ"ה נמשך ע"י אבא וכל שם ב"ן נמשך ע"י אימא".

נחدد את יסוד הדברים ע"מ להיכנס לעומק הסוגיא. כבר נתבאר לעיל שהסדר הוא שכל דבר היה מורכב מדוכ' ונוק' שבו, והיינו שיש בשם מ"ה, מ"ה דמ"ה זכר וב"ן דמ"ה נקבה. וכן בשם ב"ן, מ"ה דב"ן זכר וב"ן דב"ן נקבה. ואבא לקח מ"ה דמ"ה ומ"ה דב"ן שהם הזכרים, ואימא לקחה ב"ן דמ"ה וב"ן דב"ן שהם הנקבות, ואח"כ נעשה החלפה ונעשו פרצוף אבא כולו מ"ה דוכ' ונוק' ופרצוף אימא כולה ב"ן דוכ' ונוק'.

עומק הענין הוא שבשורש השורשים היה אור א"ס שממלא את כל החלל, אח"כ נעשה חלל ונשאר רשימו, וחזר ונכנס קו מאור א"ס לתוך החלל, ובתחלה הוא קו אחד בלבד, כלומר קו

י"ב גבולי אלכסון, וכשזה מתגלה בקלקול הוא ענין השבירה שהוא דרך עקלתון דקלקול.

בדקות 'חזה' שהוא מקום תחלת הפרסא הוא מלשון 'תא חזי' כלומר תא חזי שהם אורות העינים שבוקעים את הפרסא במקום החזה. ומאחוריו הוא במקום הטבור בחי' 'טובה ראייתה ש', שם מקבלים את שורש צורת האלכסון, וזה שורש מציאות השבירה.

ומכאן ואילך יש מהלכי תיקון באלכסונים, כלומר התיקון בא לתקן את שורש הדבר שנעשה אלכסון בדרך עקלתון מכח מחיצה המבדלת בא"ק. והוא כל ענין החידוש שהתחדש בצמצום שני כנ"ל.

והוא עומק הענין של סוגית ההחלפות^ש שמקדים היפ"ש להבנת דברי מהרח"ו, והיינו מה שלקחו או"א לפרצופיהם מתחילה ומה שהוחלף אח"כ, והיינו כי מעיקרא מ"ה דמ"ה לקח אבא, ואימא לקחה ב"ן דמ"ה וכעזה"ד בשם ב"ן אבא לקח מ"ה דב"ן ואימא לקחה ב"ן דב"ן, ואח"כ בתיקון נעשה שכל המ"ה בין במ"ה דמ"ה בין הב"ן דמ"ה שייך לאבא וכל הב"ן כולו לאימא

שו. כמבואר בריש מגילה.

שו. ענין החלפה הוא שינוי מאורח מישר, ולכן יש בזה שורש דקלקול, לדוג' באיסור תמורה שנאמר לא ימיר אותו רע בטוב או טוב ברע אך אם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש. כלומר זה חל אע"פ שיש בזה איסור ולפי האיסור אסורה ההחלפה. והנה אותיות 'פלח' (לע"ז) אותיות 'חלף' שע"ז עניינו הוא שכביכול ח"ו הוא מחליף את הקב"ה במי שנראה כמו שדומה לו. ולכן כל החלפה נובעת מטשטוש של הדבר, כלומר אין דמיון גמור ולכן כל החלפה היא מחליפה דבר בדבר שדומה לו, והוא בשורש תפיסת האלכסון שמחברים שני דברים שיש לכל אחד הויה לעצמו ואינם אותו הדבר, ודו"ק. אך מ"מ בחי' משיח שהוא בא דרך עקלתון, מצד התיקון כפי שיבואר להלן, הוא בחי' ששורשו למעלה מכך, למעלה מן ההחלפות, והוא בחי' האחד שמחבר את הכלל הוי"ה אחת, ודו"ק. ומכח אור האחד מאיר לתתא החלפות דתיקון.

וכאן הוא שורשו^ש. שמחמת הפרסא אורות הפה ירדו עד החזה באורח מישר, והמשיכו עד הטבור אולם לא באורח מישר. ולא ירדו לתתא אלא אורות המצח והעינים^ש. ושורש האלכסונים דז"א הם במקום הו"ק דא"ק.

עומק הענין שהפרסא היא באלכסון, הוא משום שהרי מעיקרא היה בחי' קו אחד כנ"ל, ואח"כ נעשו ג' קוים, ועדיין בשלב זה הוא באורח מישר ואע"פ שהם חד אריך חד קצר וחד בינוני. והנה שורש הקלקול שבא אח"כ, היינו שהאורות לא התיישבו בכלים, ולכן לא היה באורח מישר אלא בדרך עקלתון וכך נעשה השבירה.

ואמנם השורש הדק של דרך עקלתון הוא בעיגולים, כי עיגול הולך בצורת סטייה, אולם הוא צורת 'סטייה זהה', ולכן הקו של העיגול חוזר לאותו מקום בבחי' 'סופן נעוץ בתחילתן ותחילתן נעוץ בסופן'. אבל האלכסון של הפרסא לא הולך בסטייה זהה והוא שורש לעקלתון ויתר על כן לעקלתון דקלקול. אולם יש שורש עליון נוסף לאלכסון דתיקון, והוא אורות האזנים שיצאו מן הצדדים ימין ושמאל של אדה"ר והלכו בדרך אלכסון לצד פניו ונכללו עם אורות החוטם והפה שבפנים. והוא הוא שורש אלכסון דתיקון. ולכך כל מקום שיש את אורות האזן לתתא אין שבירה, כי נגלה אלכסון דתיקון. והתבונן היטב היטב.

האלכסון של הפרסא אינו בבחי' 'עיניך לנוכח יביטו', אלא הוא בבחי' שורש לנטיה לצדדים בחי' מידה טובה עין טובה ומידה רעה עין רעה^ש. והבן שכל האורות שיוצאים מתחת לפרסא הם מתגלים באופן של אלכסון, והגילוי הברור בו"ק הוא צורת

שג. כידוע שכל י"ב הוא י"ג והוא השורש של הי"ב.

שד. עם מעט חלקי הארה מאח"פ.

שה. חוץ ממידה בינונית.

בשורשו, כלומר תחילת קו האלכסון אינו ניכר בו אלכסונו אלא רק כאשר הוא מתרחק מנקודת התחלתו, והוא כל מהות האלכסון שהוא בחי' שהיא לצורך התפשטות לתתא.^{שיא}

ועתה נבאר כל זה בעז"ה הנה תחלה בא לו זה הצלם דגדלות מבינה דיש"ם ותבונה מבחי' חיצוניותם שהוא באחוריים וכו' וכל זה בבחי' אחור ואז עומדין אב"א זו"ן ואז נגדלת הנקבה באחור ז"א: עיין בש"ש שכתב דע דבחי' הו"ק נקרא אחור ונקרא חיצוניות ופשוט. הפשטות היינו כי תחילה נתקן החיצוניות ואח"כ הפנימיות כסדר עלייה, ובערכין הוא נקרא אחור ביחס לעליון שנקרא פנים, וגם כיהג"ר יש בו נקבים לעומת הז"א שהוא בחי' סתום. אך עומק הענין כפי שהקדמנו את ענין שורש האלכסון שהוא הפרסא שהיא מהחזה מפניו לכנגד הטבור מאחוריו, כלומר כל מה שמתגלה ז"א בחי' אחור היינו כי הוא בתפיסת אלכסון, שמהות האלכסון נבנה מפנים לאחור, והגילוי של אלכסון כמתבאר הוא גילוי באחור ולא בפנים שהוא תחילתו ואינו ניכר אלכסונו, ולכן עיקר שורשו של ז"א הוא בהתפשטות האלכסון שהוא באחור. וגם בחי' הפנים של האלכסון דהפרסא הנ"ל אינו בחי' פנים כפשוטו בחי' שפונה לזולתו, אלא בחי' פנים שפונה לצדדים והוא מה שפונה לאחור בבחי' 'ופנית והלכת לאהליך'. והוא עומק כל מציאות האחור שלכן עומדים אב"א ש"ב.

ולכן כאשר הם מזדווגים, הם עולים למקום או"א כלומר לשורשם שהוא בחי' הפנים שהפנים

^{שיא}. ושורש אלכסון דתיקון הוא ענין החלפת אורך בעובי ועובי באורך, וכאן מיירי בענף בהחלפת המוחין דאו"א. ולפי הדעות שהרדל"א במקום הפרסא היינו מקום שורש האלכסון.

^{שיב}. וברור שהסיבה הוא שלא יינקו החיצונים ועוד טעמים שנאמרו, אלא הוא עומק הענין שהוא בחי' שורשו כמתבאר.

ע"ד הנ"ל. ושורש כל ההחלפה הזו שורשה בבחי' האלכסון, כי אלכסון מוליך מצד לצד, כל תנועת אלכסון היא שמתחילה מצד אחד ומסתיימת לצד שני.

אמנם בענין האלכסון בפרסא בא"ק, התחדש ענין נוסף, והוא שהולך מפנים לאחור, ולא רק מצד אל צד. השורש לזה הוא מחמת שאורות האזנים כמעט לא התפשטו לתתא^{שיג}, כלומר האזנים מהותם הוא לאזן ולכן הם נמצאים בין הפנים לאחור ומאירים בצורה של תיקון, אבל במקום הפרסא שלא האיר שם אורות האזנים היא באופן של אלכסון מפנים לאחור שהיא שורש לעקלתון ויתר על כן דקלקול כביכול, והוא היפך הארת האזנים שמהותם לאזן בין הפנים לאחור.

נשוב לסוגיא דידן שהוא ענין החלפת^{שט} המוחין שנעשה בין מ"ה דב"ן לב"ן דמ"ה, הנה עומק הענין זה הוא, דהנה ההחלפה עיקרה היא בישסו"ת שיוצאים מאו"א. ואמנם מפורש ביפ"ש והוא ע"פ המבואר בע"ח שנעשה החלפה בישסו"ת כמו באו"א, מ"מ שורש ההחלפה נעשה במציאות של 'בנים' שזה מהותם של ישסו"ת ולא לאו"א, כי ההחלפה היא בהתפשטות ולא בשורש. כלומר ההחלפה נעשית בענפים המתפשטים שהם ישסו"ת ולא בשורשים שהם או"א ש"ב. יתר על כן גילוי האלכסון מתגלה בהתפשטותו ולא

^{שח}. הוא סיבת השבירה שמה שלא האיר בו הארת אורות האזן נשבר או נפל או ירד

^{שט}. דוג' לעוד החלפה הוא מה שיש בחי' קוים כסדרם שהם בצד ימין אבא יש"ס וז"א, ובצד שמאל אימא תבונה ונוק', ויש בחי' אחרת הפוכה שהיא אבא יסד ברתא ואימא היא שורש למציאות ז"א, והוא גם ענין של החלפת צדדים. וכן חום בדרום וקור בצפון, שהוא בסוד החלפה כמ"ש בזוה"ק. וכן אש בראש ומים בבטן ששורשם הפוך, כמ"ש בלשם. וכן החלפת משה ואהרן, הוא משה ואהרן הוא אהרן ומשה.

^{שי}. הוא אחד מהביאורים בברכת יעקב את מנשה ואפרים ששיכל את ידיו והוא בבחי' אלכסון לצורך ברכת הבנים.

דוג' לדבר היא סוגיית ביאה בהטיה^{ש"ד} שאינו עוקר הבתולים ממקומם, וכפשוטו ביאה כסדרה היא ביאה כדרכה שעוקרת הבתולים וביאה בהטיה היא ביאה משונה, אך לפי עומק מה שהתבאר השתא הביאה בהטייה היא ביאה ששורשה בחי' אלכסון, ודו"ק.

וכן סוגיית דהפך שולחנו^{ש"ט}, הוא בחי' תפיסת אחר שהזיווג אינו בתפיסה של פנים אלא בתפיסה של אחר, ודו"ק.

יש כאן עומק של הגדרה היכן יחס החיבור של ז"א ונוק', כלומר אין החילוק בזווג שבין זוג או"א לזו"ן רק בענין שבאו"א זווגם תדיר וכו"ן זווגם אינו תדיר^{ש"ט}, אלא החילוק הוא שמהות זוג זו"ן היא מהות אחרת של חיבור שהוא בחי' אלכסון מפנים לאחור בזמן שהם מזדווגים ומחוברים. ותפיסה זו היא תפיסה יסודית בכל מהלכי הז"א עצמו וחיבור הזו"ן להלן בע"ח.

והנה בענין המוחין, הרי היו מוחין לאבא ומוחין לאימא, ונעשה החלפה בין המוחין כנ"ל, וכל החלפה זו היא לצורך זו"ן, והיינו שעיקר ההחלפה באו"א היא בענפים שבהם שהם ישו"ת^{ש"ז}, כי ענפיהם הם בחי' האלכסון דאו"א ולא המוחין כפשוטו. והיינו כי או"א לכשעצמן פרצוף אבא מ"ה דמ"ה ומ"ה דב"ן, ופרצוף אימא ב"ן דמ"ה וב"ן דב"ן, אבל לצורך מציאות המוחין לז"א נעשה החלפה בבחי' אלכסון כנ"ל, וממילא המוחין שז"א מקבל הם מוחין בבחי' אלכסון.

ש"ד. כתובות י.

ש"ט. נדרים כ:

ש"ז. בהגדרה יותר חדה מי שזווגו תדיר הוא בבחי' תדיר קודם ומי שזווגו אינו תדיר הוא בבחי' על דרך מקרה ואינו חיבור עצמי ולכן יש' מיני דמים וכו' ש"ז. שנקראים בנים לאו"א ובערך הזה זו"ן נקראים נכדים

הללו הם פנים 'שפונים' לאחור, וזה העומק שמצד עצמם זו"ן אב"א, וכאשר עולים למקום או"א, הם בבחינת פנים, והיינו שלא נעקר מהם בחינת האחור שבהם. אלא נעשה פנים של אחור, ודו"ק. ולא כי שם הוא בחי' פנים גרידא שהיא בחי' פנים לזולתו, אלא בחי' פנים שפונה לאחור שהוא שורש זו"ן.

הנה באחור דא"ק כנגד מקום הטבור הם הסיפא של בחי' השערות שהתלתלים יורדים מרישא עד שם, כלומר מצד עצמו אין גילוי של בחי' אחור כי האחור מכוסה ע"י השערות, ודו"ק היטב. אלא הפרסא היא שמגלה בחי' אחור ע"י שבחי' הפנים פונה באלכסון לאחור.

ואז נגדלת הנקבה באחור דז"א: כי מתחילה הנוק' הייתה בסוד נקודה אחת ונעשה לה מציאות של הגדלה. עומק הענין של הגדלה זו, הנה היא אינה חוזרת פב"פ ואח"כ נגדלת, אלא קודם נגדלתאב"א ואז חוזרת פב"פ, כלומר היינו מחמת כי שורשה הוא בחי' אחור כנ"ל, כי כל דבר מהותו הוא לפי שורשו, ומה שיש אח"כ שינויים הם בחי' 'תוספת' ש"י.

ושורשה בעומק הוא במקום החזה דז"א דייקא, שהוא בחי' מקום הפרסא בחי' אלכסון שפונה מפנים לאחור. כלומר גם בחי' פב"פ בערך הזה הוא בחי' ששורשו בחי' פנים שפונים לאחור כנ"ל. והוא כל ענין השינויים שזו"ן לא תמיד מחוברים כי שורשם הוא בפרסא שהוא בחי' אחור כנ"ל, ולכן רק לצורך זווג ותוספת הם עומדים פב"פ אבל חוזרים אח"כ אב"א כפי שורשם. וגם בשעת הויתם פנים בפנים אינו פנים גמורים, ודו"ק.

שיג. והוא בכל השינויים גם בנוק' בכל עליותיה וגם בז"א שהוא מקבל ג"ר אינם אלא בבחי' תוספת

והיינו מחמת שז"א הוא בחי' הי"ב גבולי אלכסון ולכן הוא מקבל מוחין בבחי' אלכסון.

והוא כי הנה הז"א לוקח חלקו וחלק שלה כי הוא בן בכור ואם בן לקח תחלה בלי שלו ושלה באחור לבר מבחי' מ"ה וב"ן ובן על דרך זה באורות ונמצא שיש בו עתה מ"ה וב"ן באור נשמה וכלי הפנימי לו ובן לנוק': כאמור הוא לוקח את חלקו ואת החלק שלה, ונותן לה את הגבורות ואח"כ במיתוק הוא נותן לה את החסדים לפי כל סדר הכוונות המבואר מר"ה עד שמח"ת.

עומק המהלך, הרי יש שלב שהנוק' אינה מקבלת דרך ז"א והוא זמן הנסירה שבזמן זה היא מקבלת דרך אימא. ההבדל^{ש"ח} הוא שכאשר היא מקבלת מאימא הוא במהלכי הקוים, ואימא היא בחי' קו שמאל, לעומת זאת כאשר היא מקבלת מז"א הוא מדין ההחלפות, כי מה שהוא נותן לה ממה שקיבל הוא דרך זווג והוא מחמת ההחלפות כנ"ל. והיינו כי מה שמקבלת מאימא היא בחי' שמקבלת מאימא בלי ענין ההחלפות והוא בחי' אימא לעצמה שהיא ב"ן דמ"ה וב"ן דב"ן, ואם לא היה את ענין ההחלפות אז ז"א היה מקבל בבחי' קוים ימין מאבא ונוק' הייתה מקבלת קו שמאל מאימא, אבל בגלל ההחלפה ז"א מקבל מאימא מחמת הנטיה של האלכסון שהוא שורש ההחלפה.

הז"א הוא נקרא בן בכור פטר רחם כדרכו, אבל מי שאינו בן בכור הוא נקרא 'יוצא דופן' יוצא מן הצד בחי' צדדים בחי' אלכסון בחי' לא כדרכו, וכמו שבביאה יש ביאה בהטייה ויש ביאה כדרכה גם בלידה היינו הך. והיינו שמציאות יוצא דופן

שיח. יש כמה הבדלים שורשיים, וכן מבואר הבדל שורשי אחד

הוא מחמת מציאות ההחלפות כי אם היה בבחי' קוים כאו"א לכשעצמן כנ"ל היה רק מציאות של לידה כדרכה. יתר על כן גם בכור שנולד כדרכו אינו בבחי' קוים באורח מישר, אלא גם הוא מדין האלכסון ודין ההחלפות. ולכך בכור אינו תלוי באב שזהו מדין קוים, אלא תלוי בפטר רחם, תלוי באם. וזהו שורש ההחלפות. ולכן גם הוא שנקרא בכור הוא מקבל מדין ההחלפות ולכן הוא יכול לקבל את החלק שלה ולתת לה בזווג מדין החלפות. וכן כל השפע שמקבלים הוא בדרך אלכסון^{ש"ט}.

והוא שורש לידת משיח, שאמר יהודה 'צדקה ממני' ושואלת הגמ'^{שכ} 'מנא ידע יצתה בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים' ופרש"י 'דברי סתר גזירת מלך', והיינו דרך עקלתון משורש האלכסון כנ"ל. אמנם בעומק בבחי' התיקון בחי' משיח הוא משורש שלמעלה מכך מסוד יחידה שהוא משיח, שהוא בחי' אחד שמחבר שני הויות להו"ה אחת, ודו"ק.

ואחר כך דרך האחור שלו היה מאיר לנוקבא ונותן לה אז הארה וכו': והיינו שאחר

^{שי"ט}. הוא גם מה שאמרו בקידושין שאב ובנו נעשים אויבים בזמן הלימוד ורק אח"כ נעשים אוהבים, ולכאורה הרי זה אב ובן שהם בחי' אבא וז"א שהם קו אחד ומדוע נעשים מתחילה אויבים, שאויבים הם בחי' שני קוים, אלא היינו מחמת שהוא כל צורת הלימוד שהוא דרך אלכסון. והם הסוגיות הבבלי בעיקר שהוא נקרא כך מלש' 'בלול' שנבנה ע"י סתירות בבחי' אלכסון.

יש עיזה של הבעש"ט שכאשר אדם עולה עליה שלא יסתכל או שילך בדרך אלכסון, ועומק הדבר שכיון שהירידה היא בדרך אלכסון אז גם העליה בדרך אלכסון, ואם הוא מסתכל הוא מעורר את השבירה של האלכסון, ודו"ק.

ויש דרגה שאדם יכול להשיג מכח ה'אפס' כלומר שהוא פשוט כל צורה ולכן הוא יכול לקבל כל צורה והוא בחי' ג'רדעתיק אך אינו בחי' אורח מישר שהוא בחי' הקו. והיינו שיש השגה בדרך עקלתון, ויש השגה באורח מישר, ויש השגה בבחינת מאין תמצא, מאפס.

שכ. סוטה י:

בנוק' כמבואר בזוהר שהנוק' היא בחי' 'מראה' 'אספקלריא'^{שכב}. בחי' אספקלריא היינו שאין לה מגרמה כלום, זו מהותה, כל מה שיש בה הוא מה שעומד מולה ומתראה בה. ולפי הגדרה זו אין הנוק' בבחי' 'מקבל' אלא רק בחי' 'מראה' של מה שיש אצל אחרים. והם שתי הגדרות יסודיות אצל הנוק': א' בחי' 'מקבל', ב' בחי' 'מראה'.

והוא כי הנוק' במדרגתה העליונה היא בחי' 'מקבל', ובמדרגתה התחתונה היא בחי' 'מראה'. כי הנה שם ב"ן שורשו בס"ג כי הוא ס"ג דס"ג שהפך להיות ב"ן. היינו מצד ס"ג דס"ג הוא בחי' 'מקבל', אבל מצד מה שנפל הוא שם ב"ן שהם אורות 'העינים' הוא בחי' 'מראה'. כי שורש ס"ג דס"ג הוא באו"א עלאין בחי' אימא שמקבלת מאבא, אמנם בדקות או"א הם בחי' 'מקבלין דין מן דין' (ועי"ז נעשים אחד הנותן והמקבל, משא"כ לתת נוק' מקבלת כפשוטו). לעומת כך לתת בחי' הנוק' שורשה הוא שם ב"ן שהוא אורות העינים, כלומר שאין הכוונה שכמו שיש אורות היוצאים דרך אח"פ ודרך השערות, ג"כ יש אורות שיוצאים דרך העינים, אלא כל שפע היוצא מן העינים אינו אלא בחי' 'התראות', ואינו שפע כפשוטו. והיינו כי המלכות שנקראת אספקלריא והיא שם ב"ן שהוא אורות העינים הוא ענין אחד שהוא בחי' שפע שרק מתראה, בבחי' לית לה מגרמה כלום.

נשוב לדברינו, הרי ז"א נותן לנוק' הארה דרך האחור שלו, והיינו מדין אלכסון כנ"ל. עומק הענין הוא שבחי' 'מראה' הוא בחי' המשך של אותו מהלך של דרך אלכסון, והיינו שאינו ב' עניינים, א. ז"א משפיע באופן של אלכסון. ב. נוק' כל מהותה התראות. אלא ב' יסודות הללו

שניתן לז"א את החלקים ששייכים לו והחלקים ששייכים לה נותן לה הארה. והוא דרך האחור שלו, כלומר כמו שהוא קיבל דרך אלכסון משורש הפרסא ששם הוא עיקר מ"ה והב"ן הכוללים בחי' זו"ן דכללות, ולכן כל תפיסת זו"ן דכללות הוא תפיסת אלכסון, שז"א הוא בחי' י"ב גבולי אלכסון. וזה נעשה ע"י החלפת המוחין דאו"א שהב"ן דמ"ה התחלף עם המ"ה דב"ן, והוא נמי מהשורש של החלפת האורך והעובי. והיינו שכל שפע המגיע דרך ז"א אינו מגיע באורח מישר אלא בדרך אלכסון. והיינו כי מה שהוא מאיר הארה לנוק' הוא גם דרך האחור, כי שפע דרך אחור יסודו הוא דרך אלכסון שהוא ענין הפרסא שנפרסה מן החזה שבפנים אל האחור כנגד מקום הטבור. ודרך פרסא זו היא משפיעה לנוק'.

נחזור, הנה כפשוטו אין שפע שיוצא מאחור, כי כל מה שיוצא דרך אחור הוא בחי' קלקול וצואה, אע"כ ששפע הנאמר שהוא דרך אחור כוונת הדבר הוא בחי' דרך אלכסון שהוא שפע שהלך מן הפנים לאחור כמבואר, וכך הוא הגדרת כל שפע הניתן דרך אחור. ומדוקדק בל' מהרח"ו שדרך האחור שלו היה מאיר לנוק' כלומר דרך האחור שהוא בחי' ז"א ששורשו אלכסון לכן הוא מאיר דרך אלכסון שהוא מפנים לאחור כמבואר, ודו"ק.

נקדים לבאר את יסודות הנוק', ואמנם אין כאן עיקר מקום הסוגיא אלא בשער הנוק', אך נבאר יסודות כלליים^{שכא} להבנת מה שהיא מקבלת שפע מז"א שכאן הוא בחי' 'הארה', ולהלן הוא בחי' 'עצמן'.

כפשוטו יש נותן ויש מקבל, הזכר מהותו לתת והנוק' מהותה לקבל. אבל יש הגדרה נוספת

^{שכב}. ויש אספקלריא המאירה כאצל משה רבנו, או אספקלריא שאינה מאירה כאצל שאר הנביאים כמבואר בגמ' סוכה.

^{שכא}. רק צורתא דשמעתתא אבל לא על דרך הדקדוק כי כל פרט יצטרך הבנה במקומו.

שהם הנבורות דב"ן דב"ן וגם נותן לה הארת הנבורות דב"ן דמ"ה: ויש גירס' שנותן לה גבורות דמ"ה דב"ן, ועיין בבלח"י שביאר בהרחבה שזה תלוי בין סברת הרש"ש לסברת יפ"ש מה לקחו או"א וישסו"ת בחלקי המ"ה והב"ן ולפי זה הם ההחלפות, וזה מבאר את שתי הגרסאות כאן בדברי מהרח"ו, וסוגיא זו שייכת לשער או"א י"ד פ"ד. ומ"מ לפי שתי הגירס' הוא נותן לה גבורות שהם לכ"ע ב"ן דב"ן ורק שהספק הוא אם הם עם ב"ן דמ"ה או עם מ"ה דב"ן.

ואח"כ בעת הנסירה מסתלקין נה"י דאו"א
וב' בחי' חכמה וחסדים בין דאבא בין דאמא
נשארין בסוד אור מקיף על ראש ז"א וכו' כי
אז נומלת הם עצמן ולא הארתן לבר הנמשכת
לה ע"י ז"א וכו': עיין ביפ"ש שכתב וז"ל: "וכבר
נודע שכאשר מסתלקים המוחין דאו"א מז"א
אותו התפשטות החסדים שכבר בהיות המוחין
בתוכו נתפשטו בכל גופא דיליה אינו מסתלק
כמבואר וכו'. ונמצא המוחין נסתלקו ונשאר בז"א
אותו התפשטות החסדים שבתוכו שהוא מ"ה
דב"ן ובהסתלקות המוחין דז"א נשארים חכמות
וחסדים בין דאבא בין דאמא בסוד מקיפין ע"ג
רישא דז"א ובינות וגבורות בין דאבא בין דאמא
נכנסין בנוקבא לגרום הנסירה וחזר הדבר כמו
שהיה בתחלה קודם החילוף שחכמות וחסדים
שהם מ"ה דמ"ה ומ"ה דב"ן נשארים מקיפין
ובינות וגבורות דאבא ודאמא שהם ב"ן דמ"ה
וב"ן דב"ן נכנסין בנוקבא. ואע"פ שנכנסו בתוכו
בינות וגבורות דאבא ואמא אינו נשאר בתוכה
כי לא נכנסו אלא להאיר אליה שתוכל הנסירה
להעשות ובתוכה לא נשאר ולא לקחה לעצמה
רק ה"ג דאימא וכו' הרי שלקחה עצמות ב"ן דב"ן
ואח"כ כשמעלים אותם או"א לחופה דילהון ושם
נעשה הזווג דאב"א נותן לה הז"א גם המ"ה דב"ן

פנימיות אחד להם. כלומר כמו שבמראה הדבר מתראה בה הפוך, ומתראה בהיפוך צדדים, ה"ה בחי' אלכסון מתראה הדבר בהיפוך צדדים שהוא אלכסון, והוא בחי' הפנים שמתראים דרך האחור. והוא גופא השפע שמגיע לנוק' ע"י דרך האחור דז"א בבחי' התראות דייקא, שהוא בחי' נוק' תחתונה, בחי' אספקלריא.

דוג' לדבר הוא 'נר חנוכה', בחי' 'נר מצוה ותורה אור', שעיקר הנר מצוה הוא נר חנוכה, והוא בחי' 'לראותם בלבד', ובחי' 'לראותם בלבד הוא מדרגת נוק', בחי' שהיא מראה את מה שנמצא ממולו^{שכ"ב}.

והוא מדוייק בלשון מהרח"ו 'ונותן לה הארה', הארה דייקאבבחי' תפיסת התראות. כלומר שאינו רק הבדל בין עצמות לבין הארת הדבר שזה מועט וזה הרבה, אלא כוונת הענין הוא שבחי' הארה הוא בחי' התראות מדין מראה. ונתינת עצמות כדלהלן הוא בחי' נתינת מדין מה שהנוק' היא 'מקבל'.

ונותן לה אז הארה מהמוחין שבנצח הוד יסוד
דאימא אשר כולם הם בחינת ב"ן שלו ושלה
ונותן לה הארה משלה: וכפשוטו משלה היינו כי
היא נוק' והם גבורות, אך בעומק^{שכ"ב} נותן לה הארה
משלה היינו מדין מראה שהיא בחי' דילה.

שכ"ג. ואמנם בפשוטו נר חנוכה הוא 'הדלקה', אך בבחי' פנימית הוא כפי שמבאר הרמב"ן בענין המנורה שאמר לו הקב"ה שלך גדול משלהם, והוא כי אחרי חורבן בה"מ ישאר נר חנוכה משא"כ בקורבנות. ואם נר חנוכה הוא המשך הדלקת המנורה מדוע מדליקים אותה בחוץ, אלא הענין הוא שההדלקה בחוץ היא מדין התראות של מה שמדליקים בפנים, והוא כל ענין נר חנוכה בחי' התראות הדבר בלבד ואמנם נעשה ע"י הדלקה, ודו"ק.

שכ"ד. כי בפשוטו הלשון נותן לה הארה משלה אינו כ"כ מובן הרי כתב שנותן לה הארה משלו ושלה, אע"כ כפי שמבואר שהארה משלה עומק כוונת הענין הוא מדין מראה שהוא הארה משלה.

בח' אב"א בזו"ן שהוא אב"א כפשוטו, והשורש של בח' אב"א בזו"ן הוא עתיק, שעתיק הוא כולו פנים וזו"ן הוא אב"א. ובח' הממוצע בניהם הם או"א שתחילה לא הוו משגיחין אפין באפין וכו' שכה.

והיינו שכאשר זו"ן מחוברים אב"א אז ז"א נותן לנוק' מדין אחר, ובעומק הם עומדים אב"א כי השפע שמקבלת מז"א הוא מדין אחר בח' אלכסון כנ"ל. וכאשר נעשה נסירה הנוק' מקבלת ישר מאימא ולא מקבלת דרך אלכסון אלא מדין קוים שהוא קו שמאל. והיינו שעומק הנסירה הוא, נסירת השפע שבאה מדין אחר מדין אלכסון, כלומר הוא נסירת צורת החיבור שבא מדין אלכסון.

וכמו שיש אור א"ס וא"ק והקו מחבר בניהם, והוזכר שקו גמ' דבק', כלומר הוא כוח המדבקם שכי, הוא חוט אור א"ס המקשר ומחבר את הנבראים לאור א"ס, מעין כך לתתא בזו"ן השפע שמחבר בין הז"א לנוק' הוא בח' אחר שהוא שפע מדין אלכסון, הוא גופא כח המדבקם. ולכן כאשר נעשה הנסירה ובמקום כותל אחד לשניהם נעשה לכל אחד כותל לעצמו אז השפע לנוק' מגיע לא דרך אלכסון אלא דרך אימא מדין קו שמאל, כל זמן שעדיין לא חזרו זו"ן פב"פ.

נחדה, לשון מהרח"ו 'ואח"כ בעת הנסירה מסתלקין נה"י דאו"א', ואמנם כפשוטו כיון שיש נסירה אז השפע הניתן לנוק' דרך ז"א מסתלק מתוכו, אך עומק הגדרה היא שמה שחיבר אותם שהוא השפע המחבר מדין אלכסון מדין אחר משורש הפרסא הוא ע"י מציאות אב"א, הוא ננסר וממילא הסתלק נה"י דאו"א מדין אלכסון שכי.

שכה. ספדצ"נ עיין שם שנאמר אפ"ל על או"א.

שכו. עיין רמח"ל קל"ח פתחי חכמה, פתח כז, שכתב כן. שכו. ואינם שני שלבים שיש נסירה והשפע משתנה

עצמות וכללות שהם ה"ח דאימא שגם הם אינם רק ה"ג דב"ן בח' עצמותו אלא שבערך הגבורות נקראו חסדים כו' "

מחדש היפ"ש שבהסתלקות המוחין חזרו להיות קוים כבתחילה, והיינו מש"כ שבינות וגבורות דאו"א שהם ב"ן דמ"ה וב"ן דב"ן שהם חלקי אימא לפני ההחלפות. וזה אינו כתוב מפורש בדברי מהרח"ו.

ובפשטות סיבת הדבר שחוזר כלפני החילוף היינו שכיון שכל מה שנעשה החלפה הוא לצורך המוחין לזו"ן, וכיון שהם יוצאים אז ההחלפה חוזרת, אבל מ"מ הרי צריכים לתת שפע לנוק' בזמן הנסירה, וצ"ב.

עומק ביאור הענין הוא ע"פ מה שהתבאר לעיל, שכל ההחלפות שנעשה באו"א הם לא נעשו לצורך או"א עצמן אלא לצורך זו"ן, כי או"א הם שורש למציאות זו"ן, וז"א הוא עיקר גילוי האלכסון כפי שהתבאר לעיל. ולכן כאשר הם יוצאים מז"א שהוא שורש האלכסון לא שייך אצלם בח' אלכסון שהוא מהות ההחלפות. ואמנם הם צריכים לתת שפע לנוק', ועיקר השפע היינו ע"י אימא, מ"מ אין צורך בבחי' אלכסון כי מה שאימא נותנת לנוק' הוא מדין קוים שהוא קו שמאל דאימא.

ולכן כאשר יחזרו זו"ן פב"פ יחזרו ההחלפות, כיון שגם בח' פב"פ הוא מדין אלכסון רק שיש אלכסון מדין אחר ויש אלכסון מדין פנים, ודו"ק.

לפי זה נבין עמוק מהי ההבחנה הנקראת 'נסירה', וכפשוטו היינו כי היו דבוקים אב"א מחמת החיצונים שלא יינקו, אך עומק הענין הוא כפי שהוזכר פע' רבות שיש שני שורשים לבחי' אב"א, יש בח' אב"א בעתיק בח' תרי אפין, ויש

ומש"כ 'כי אז נומלת הם עצמן ולא הארתן לבר בבתחלה', והיינו כידוע שיש מציאות של שם י-ה-ו-ה, והו' שורשו בי' והה' שורשה בה' העליונה. ויש הבחנה בין הו' ששורשו בי' לבין הה' ששורשה בה', והוא כי שני ההי"ן שורשם אחד אלא שנעשו שניים, והתבאר רבות בדברי רבותינו. והוא שהתבאר בלשם ששורש של לאה ורחל הוא אחד, והוא סוד האחדות של שני משיחין וכו'. לעומת שורש הו' בי' הוא 'הארכה' של הי' שנעשית ו'. והיינו שיש כאן שתי הגדרות, יש דין שפע מדין קוים, ויש מה ששורש נוק' הוא בנוק' עליונה בסוד תרי ההי"ן, כנ"ל.

לפי זה בכללות שכתב יש שני סוגי נוק', והן העליונה והתחתונה. והתבאר לעיל שיש נוק' בבחי' 'מקבל' ויש נוק' מדין היתראות, נוק' מדין 'מקבל' היא בחי' ה' עילאה, ונוק' מדין התראות הוא ה' תתאה. נוק' מדין התראות הוא שם ב"ן ששורשו בעינים בחי' התראות כנ"ל, לעומת נוק' מדין 'מקבל' הוא שם ס"ג הכולל שאינו התראות. וכאשר ז"א נותן לנוק' מדין אלכסון הוא מדין התראות, אבל כאשר הנוק' מקבלת מאימא מדין קוים היא בחי' נוק' 'מקבל', והיינו כי אז מתגלה ששורש נוק' תחתונה בנוק' עליונה, הוא שורש תרי ההי"ן שמתגלים בעת הנסירה.

ואמנם אע"ג שאח"כ ז"א ימשיך להשפיע בה מדין אלכסון שהוא בחי' התראות ולא מקבל, מ"מ כיון שהתחדש בנוק' שהיא בחי' 'מקבל', ע"י שקבלה בעת הנסירה מאימא מדין קוים מדין ששורשה בנוק' עליונה, לכך היא 'מקבלת' עצמות ולא רק הארה. התראות. לא רק בזמן קבלתה מאמא, אלא אף אח"כ בעת קבלתה מז"א, יש גילוי פורתא של קבלה ולא רק של התראות.

והוא סיבת הדבר שהשפע מסתלק מתוכו, כי הוא קיבל השפע מדין אלכסון וכיון שעתה השפע הוא מדין קו והשפע מדין אלכסון ננסר ממילא מסתלק. והוא כל ענין הנסירה שהוא חיתוך תפיסת האלכסון שכתב.

יש כאן דקות עצומה, הרי המוחין חוזרים למדרגה גבוהה יותר ועומדים על גביהן, והיינו שזה מנענע את הפרסא שהיא שורש האלכסון, ומאיר אור שלמעלה מן הפרסא.

ונדייק בדברי מהרח"ו שכתב 'ואחר כך בעת הנסירה מסתלקין נה"י דאו"א', 'בעת הנסירה' דייקא ולא אחר הנסירה כי הוא ענין אחד כנ"ל.

והוא מש"כמהרח"ו 'והשאר שהם הבינות וגבורות נכנסין בנוקבא וכו'", והיינו שעתה השפע הוא מדין קו כנ"ל.

ומש"כ 'נגדלת בכל האחור שוה אליו' כלומר הרי הפרסא נפרסא מפנים לאחור באלכסון דייקא, והיינו כי תפיסת האלכסון הוא עומק ההגדרה שהנוק' קטנה בקומתה, כי שפעה הוא מדין אלכסון שהוא לא רק מפנים לאחור אלא גם בדרך אלכסון בירידה לתתא. ולכן כאשר ע"י הנסירה ננסר דין שפע זה כנ"ל, היא נגדלת בכל האחור שוה אליו, כי מעתה שפעה מדין קוים קו שמאל מאמא, ודו"ק.

מאלכסון לקו, כי כל נסירה היא באלכסון, כי א"א לנסר ישר, והיינו שהנסירה עצמה מנסרת את תפיסת האלכסון ולכך הניסור באלכסון. והחלק הננסר הוא גופא השפע, והוא בחי' ניצוצות. והוא המחייה הנוק' בשעת הנסירה קודם קבלתה מאמא.

שכתב. מציאות הדבר שאדם שאינו אומן כאשר הוא מנסר דבר אינו ישר אלא באלכסון, ואומן מנסר ישר והיינו שהוא מנסר את המציאות האלכסון והוא קו ישר, ובעומק אדם אינו יכול לדייק ולכן מ"מ זה הולך באלכסון.

מקבלת בעת הנסירה מדין קו שמאל דאימא בחי' ה' עליונה ששורשה היא ה' תתאה, אלא התחדש שהיא מקבלת מדין אבא שאינו בחי' הקו שלה. ובדקות תפיסת 'התראות' שבנוק' כפי שהוזכר ל שורשה באבא שהוא סוד מדרגת ראייה, בסוד רשר"ד, המקביל לאו"א וזו"ן. וע"י אבא מקבלת עלית מה מתפיסת התראות לתפיסת ראייה, ודו"ק.

והיינו כי הרי אחרי הנסירה זו"ן יחזרו פב"פ ואז ברור שהיא תקבל את שלימות הארתה, ואמנם הוא ג"כ מדין אלכסון כי פב"פ עומדים אחד מול השני והם פונים הפוך זה מזה, שמאל מול ימין ולהיפך. ויש חילוק בין מה שהם עומדים אב"א שהם הפוכים זה מזה והוא מדין 'אחור', ויש מה שעומדים הפוכים זה מזה מדין פנים, ודין פנים בזו"ן שורשו הוא מדין או"א שעומדים פב"פ, והשורש לזה הוא מה שאבא נותן לנוק' בזמן הנסירה מדין אבא יסד ברתא, והוא שורש לבחי' שני צדדים אבל לא בחי' שני צדדים מדין אחור אלא מדין פנים שורש או"א^{שלא}. והיינו שכמו שאבא מחובר עם אמא פב"פ, כן כאשר מאיר אבא בנוק', הוא משריש בה תוספת הארה זו של פב"פ, וז"ש במרדכי ואסתר "ותהי לו לבת", ודרשו חז"ל לבית.

ואח"כ בעת הנסירה מסתלקין נה"י דאו"א וכו' ונגדלת בכל האחור שוה אליו וכו': ואז נוטלת גם בחי' עצמן ולא רק הארתן כדלעיל, וכפי שהתבאר לעיל שיש שתי בחי' בנוק' בחי' 'מראה' - 'אספקלריא' בסוד אורות העינים שבבחינה זו היא מקבלת רק הארה בחי' שפע מהז"א משורש האלכסון, ובחי' 'מקבל' שאז היא מקבל בחי' עצמן בחי' שפע מאמא שהיא בחי' מקבל בסוד ס"ג הכולל בבחי' קו שמאל ולא בחי' אלכסון.

נחدد עומק נוסף, עיין בהגהות הרש"ש^ל: "נ"ב שהם ב"ן דמ"ה וב"ן דב"ן המתלבשים בנה"י דאימא, ונמצא כי נה"י דאימא לבד נכנסים בנוקבא בעת הנסירה. ועיין בדרושי הפורים ובכמה מקומות שכתב שהנה"י דאו"א נכנסין בנוק' בעת הנסירה וצ"ע. ואפשר כי מ"ש נה"י דאו"א היינו הבינות והגבורות דשניהם קודם החילוף אמנם אינם נכנסים מלובשים רק בנה"י דאימא לבד. ואפשר שזה הענין הוא כשנכנסים המוחין בזו"ן לצורך זווג יעקב ורחל או לאה כמו בתפילת החול אבל כשהזווג הוא דזו"ן הגדולים כמו בשבתות ויו"ט או בכללות הכ"ד שעות אז צריך שגם הנה"י דאבא יכנסו בה וכדלקמן".

מונח בשני הישובים שני מהלכים, לפי הישוב הא' נמצא שיש מהלך שבזמן הנסירה נכנס רק נה"י דאימא, ויש מהלך שגם בזמן הנסירה נכנס גם נה"י דאבא. ומאידך לפי הישוב הב' כאשר יש זווג חלקי ואינו שלם אז נכנסין רק נה"י דאימא, אך בזו"ן הגדולים שהוא זווג שלם נכנסים גם נה"י דאבא.

נחدد, התבאר לעיל שנוק' מקבלת מדין אימא, וכאן מתבאר עומק נוסף, והוא שהנוק' מקבלת מדין אבא, כי לכאורה היא לא מקבלת את חלקי המ"ה אלא היא מקבלת גבורות, ועיין ביפ"ש שביאר שיסוד דאבא שמולבש ביסוד דז"א כידוע, מאיר בדעת דנוק' ומקבץ את הה"ג שלה וזה נקרא שהוא משפיע לנוק', והוא דחוק בל' מהרח"ו.

והנה הוא אותו שורש שמתגלה בפורים דיסוד דאבא ארוך ובוקע לחוץ בסוד אבא יסד ברתא, והיינו שיש שני מהלכים א' מה שהיא מקבלת מדין אימא קו שמאל, ב' מה שהיא מקבלת מדין אבא יסד ברתא. והחידוש הוא שלא רק שהיא

[ועתה] נעשה היסוד שבה והם ציון וירושלים
בנוכר: פשט דברי מהרח"ו, שבתחלה יש בה רק
 מלכות^{שלב}, ועתה נעשה היסוד שבה.

והנה כתב לעיל שנבנה כל האחור שלה, וצ"ב
 מה גורם שנעשה לה יסוד חדש. והנה בחי' האחור
 שלה שנעשה בה, הוא מה שהתבאר לעיל שנבנית
 בכל קומתה מדין הקו שהיא מקבלת מאמא בחי'
 עצמן, אמנם מה שנבנה הוא האחור ולא הפנים,
 והוא מחמת שכמו שבחי' לאה-תבונה בחי'
 המלכויות דאמא מקבלות מאמא בבחי' האחור
 גם נוק' מקבלת בחי' האחור כי השפע אינו בחי'
 אמא עצמה אלא בחי' מה שאמא פונה למישהו
 אחר'. ובערך זה היא נגדלת בכל האחור שוה אליו
 היינו כמו שז"א הוא מקבל מאו"א בבחי' אחור גם
 היא מקבלת מאמא בבחי' אחור.

והיינו מה שהתבאר בשער המלכים שירדו
 אחוריים דאו"א וע"י זה נבנה אחוריים דז"א שהוא
 אחור מדין האלכסון. ולפני הנסירה שהיא קבלה
 רק הארה מז"א שהוא בחי' אחור, ומחמת שהיא
 הייתה בטילה אליו עדיין לא נבנתה כל קומתה
 בבחי' אחור דילה, ועתה אחרי הנסירה נהי שהיא
 מקבלת מאמא בסוד קוים מ"מ הוא מדין שורש
 של האחוריים שירדו לצורך בנין זו"ן, והוא
 השורש שנוק' יכולה לקבל שלא בדרך ז"א אלא
 ישר מאימא, כלומר אותו האחור דאמא שירד בקו
 שמאל הוא השורש להארתה עכשיו מאימא בחי'
 עצמה שע"י זה נבנית הנוק', והם דברי מהרח"ו
 'ונגדלת בכל האחור' דייקא. לפ"ז שורש האחור
 דז"א הוא אחוריים דאבא שירדו בקו ימין, ושורש
 האחור של הנוק' הוא אחוריים דאימא שירדו בקו
 שמאל.

מעתה נבאר מהיכן שורש הדבר שנבנה לה
 יסוד חדש. עיין בש"ש שמביא מספר מקורות
 בדברי מהרח"ו בענין שורש להגדלת היסוד שבה,
 ואחד המקורות הוא בדרושי ר"ה פ"ג דקל"ה ע"א
 וז"ל: "אמנם שם נאמר דיסוד ומל' נעשה מהארת
 ב' גבורות דנו"ה המגולים שהאירו אור רב והוציאו
 יסוד ומל' יע"ש". והוא מביא עוד שמועות ויש
 בהם מספר הבחנות ולא נכנס לכל הסוגיא בכל
 הבחנותיה אלא נבאר מה שנוגע לסוגי דידן בענין
 הגדלת היסוד שבה כאן.

התבאר^{שלב} שיש הבדל עצמי בין היסוד לשאר
 המדרגות, כל מדרגה ומדרגה יש בה בחי' פנים
 ובחי' אחור, לעומת כך היסוד אין בו בחי' אחור
 ומבשרי אחזה שהוא כולו פנים^{שלב}. לפ"ז צ"ב כיון
 שנבנה בעת הנסירה כל האחור שבה א"כ איך
 נבנה היסוד שהוא כולו פנים ואין בו בחי' אחור
 וע"כ שהיסוד נעשה בבחי' הפנים. אולם הביאור
 הוא כי כשנוק' הייתה מחוברת אב"א עם ז"א היא
 הייתה גם פנים אולם רק בבחי' המלכות שבה,
 ואח"כ בעת הנסירה נעשה ב' הגדלות^{שלה}, א'
 הגדלת כל האחור שלה בכל הקומה, וב' בבחי'
 הפנים היא גדלה מבחי' המלכות לבחי' היסוד.
 כלומר שתחלה היה לה פנים במדרגת מלכות,
 ועתה שגדלה נעשה לה פנים במדרגת יסוד,
 ודו"ק. והיינו כי מלכות בחינת התראות, וזו פנים
 בבחינת מלכות. אולם פנים בבחינת יסוד, היינו
 שפונה לזולתו, פונה לעליון, ועיקר פנית יסוד
 בנוק' היא לבעלה. והוא שורש תחלת החזרה
 מאב"א, לפכ"פ.

שלג. במ"א.

שלד. ואמנם קיימות סתירות בדברי מהרח"ו ובענין זה ולא
 נעסוק בהם כאן.

שלה. אינו מפורש בדברי מהרח"ו, אך כך נראה כוונת דבריו.

שלב. והוא כתר דמלכות.

אלא רק פב"פ, אמנם מה שמזדווגים פב"פ היינו מחמת שהם נכללין באו"א שהם עצמם מתוקנים פב"פ ועי"ז נעשה בזו"ן זיווג ש'מתראה' פב"פ. והיינו שיש בחי' זווג פב"פ גמור כשהם במקומם לתתא, ויש זיווג שכשהם אב"א לתתא הם עולים לאו"א כדי שיהיה זיווג בבחי' פב"פ בכך שנכללין באו"א כי אין זיווג אב"א. וכפי שיתבאר מיד שזה נעשה ע"י האחוריים דאו"א שחוזרים לעילא.

מעתה נמצא שבשלב א' נעשה הגדלת האחור של הנוק' בכל הקומה ע"י קו שמאל מאימא בחי' אחוריים שירדו והיא ירידה מלעילא לתתא, ובשלב ב' שנגדל היסוד בבחי' פנים בחי' מ"ן מתתא לעילא.

מעלים אותן או"א לחופה: ויש בזה שני שורשים איך או"א מעלים אותן לחופה, מדין שז"א הוא בבחי' אחוריים דאבא ונוק' היא בחי' אחוריים דאימא, ואו"א מעלים את האחוריים שלהם וממילא זו"ן עולים למקום או"א, אמנם עליה זו היא רק בחי' עליה לאחוריים דאו"א, אך כדי שיהיה להם יחס לבחי' פב"פ דאו"א כדי שיהיה בהם ג"כ זיווג פב"פ הוא ע"י עליה מדין מ"ן מתתא לעילא שמעוררים זיווג עליון פב"פ דאו"א בסוד תוספת.

בהיכל עילאה דילהון: בהגו"ב והוא היכל אהבה, שמן ששון. בחי' רעים אהובים, כלומר יש את המדרגה של או"א עצמן בחי' תרין רעין דלא מתפרשין, ויש את המדרגה של רעים אהובים ששם נכללין זו"ן עתה, ועצם העליה נעשה ע"י העלאת אחוריים דאו"א שהם שורשם של זו"ן כנ"ל, אמנם מה שנכנסים להיכל האהבה הוא ע"י המ"ן שעולין מתתא לעילא שמעוררין את בחי' הפב"פ, כנ"ל. ויש שלב שלישי שהוא ענין החופה בחי' אימא שחופפת עליהן מכוח מה שעולים

והם ציון וירושלים כנזכר: בכללות מדרגת ירושלים היא מדרגת המלכות ומדרגת ציון היא מדרגת היסוד, בפרטות ציון הוא יסוד דנוק' ולא יסוד הכולל, והיינו כי יוסף הוא ספירת היסוד הכולל ובנימין הוא יסוד דנוק', והוא מה שיוסף ובנימין נקראים יסוד עליון ויסוד תחתון.

לביאור מהות הגדלה זו דיסוד דנוק', הנה יש מ"ן ויש מ"ד, מ"ד יורדים מתוך היסוד, מ"ן עולים מהיסוד. כידוע מהות יסוד האש טבעו לעלות ומהות יסוד המים טבעם לרדת בבחי' יורדים ממקום גבוה למקום נמוך. לפי זה מ"ן שעולין מתתא לעילא הוא נגד טבעם^{ש"ל}, ומדרגה זו היא נקראת 'ציון', והיא בנין היסוד של הנוק'.

לפ"ז מה שמתבאר כאן בדברי מהרח"ו שנבנה היסוד שלה היינו בחי' היסוד בבחי' מ"ן שעולים מתתא לעילא, והיינו עצם הפניה לעליון, עצם הפניה לבעלה. והיינו פניה למעלה בסוד מ"ן, ופניה לבעלה בסוד זווג, ועתה שהיא אחור, עיקר הגילוי הוא מדין מ"ן ולא פניה לבעלה. ונבאר עוד ע"פ המשך דברי מהרח"ו:

ואחר כך מעלים אותן או"א לחופה בהיכל עילאה דילהון אחר הנסירה: שורש לעליה זו הוא מדין נקודת ציון בבחי' מ"ן שעולים מתתא לעילא. וכידוע כדי שיהיה זווג או"א יש צורך שיעלו בסוד מ"ן מזו"ן, ועיקרו הוא מכח נוק' שמעלה מ"ן מתתא לעילא.

הארה זו דיסוד בסוד מ"ן מתתא לעילא היא השורש של מה שעולים לאו"א, ואמנם כותב מהרח"ו:

ועדיין אין בהם רק אורות דאב"א ומזדווגים שם פנים בפנים וכו': והיינו כי אין זיווג אב"א

שלו. והוא מיסוד הפלו' בין ר"א ור"י מהיכן גשמים באים

ונכללין באו"א, כלומר עצם העליה הוא ע"י האחוריים דאו"א, עליה להיכל האהבה הוא ע"י מ"ן, ועליה לבחי' חופה הוא ע"י מה שהם נכללין באו"א.

ועדיין אין בהם רק אורות ראב"א ומזדווגים שם פנים בפנים: כלומר זו"ן עצמן הם אב"א אבל במה שהם בטלים לאו"א הם מתראים בחי' פב"פ.

נחדד, כאשר הנוק' הייתה במדרגה של מלכות בלבד, והיא בחי' אספקלריא כנ"ל, ובערך זה הם בבחי' אב"א 'בעצם' כנ"ל. אך כאשר נגדל כל האחור שבה, ויתר על כן בחי' הפנים של היסוד שלה כנ"ל, הוא שורש המהפך בין בחי' האחור לבחי' הפנים. כלומר נקודת המהפך הזה נמצאת בהגדלת היסוד בבחי' הפנים, והוא גופא מה שגורם להעלאת מ"ן שע"ז מעוררת בחי' הפנים דאו"א, וזה גורם שזו"ן יכללו במדרגת הפנים דאו"א כנ"ל, והיינו מחמת שהיסוד הוא כולו פנים. והיינו שמדרגת המלכות היא בחי' האחור ומדרגת היסוד הוא תחילת המהפך למדרגת הפנים. ואמנם הוא רק תחילת הדבר, כי אין עדיין הפיכה בפועל שיוכלו להזדווג במקומם כי הם עצמם בחי' אב"א, אלא הוא תחילת מהפך מבחי' אחור לבחי' פנים ואז מזדווגים בהתכללותם באו"א כנ"ל.

שורש להארה זו שהם עצמן אב"א ועולים ונכללים ומתראים בבחי' פב"פ וכך נעשה זווג, היא משורש עתיק, בחי' שמעתיק ממקום למקום, וכאן הוא מעתיק מתחתון לעליון, כלומר הוא מעתיק את זו"ן למקום או"א, והיינו כי עתיק הוא אב"א^ש והוא שורש לאב"א של זו"ן ולכן

שלו. אמנם הוא בחי' שהוא כולו פנים כפי שהתבאר פע' רבות. לעומת כך בא"א הוא בחי' פב"פ אך הוא מצד ימין וצד שמאל ואינו בחי' פב"פ גמורה כמו באו"א.

הוא יכול להעלות אותן, אך הוא מעלה אותן לבחי' פב"פ גמורים שהם בחי' או"א, בדקות הוא מעתיק את זו"ן ממדרגתם אב"א שיעלו ויכללו באו"א בחי' פב"פ ע"י שורש מדרגת א"א שהוא שורש למדרגת פב"פ דאו"א, אמנם כ"ז נעשה ע"י מדרגת עתיק שבכוחו להעלות ויתר על כן כי הוא בחי' אב"א שורש לאב"א דזו"ן.

ונותן בה החסדים דאמא שגם הם אינן רק ה"ג מ"ה רב"ן מבחי' עצמו וכו': עיין בהגו"ב "שר"ל ולא הארתם לבד ככתחלה". והיינו דלא מיירי במ"ה דמ"ה ובב"ן דמ"ה שהם בכללות חסדים^{של}, אלא מיירי שמעיקרא היא קבלה את הב"ן דב"ן ועכשיו היא מקבלת את המ"ה דב"ן שהם גם גבורות, אלא שבערך הגבורות דב"ן דב"ן נקרא חסדים^{שלט}.

ואז אלו החסדים נקראים רוחא דשדי בגווה: שזה שורש קיומה שאז נעשה הארת דוכ' בנוק', כי דוכ' הוא בחי' רוח ונוק' היא בחי' נפש, והיא עצמה יש לה מדרגת נפש שהיא מדרגת עצמה והוא נותן בה מדרגת רוח שהיא מדרגה דיליה. והוא רוחא דשדי בגווה, כי הוא נותן בה את תפיסת הרוח שהיא מהותו, וזה הכח שמחבר את הדוכ' והנוק'.

ביאור עומק הענין הוא, הארת רוח הוא בחי' ו' רוחות, כלומר כשהוא נותן בה תפיסת הרוח, הוא

שלח. כי ב'דמ"ה הוא גבורות דחסדים

שלט. ואמנם הוא תלוי בפלוגתת הרש"ש והיפ"ש שבנין ההחלפות, אמנם לכ"ע לפני ההחלפה ואחרי ההחלפה המ"ה דב"ן הוא שייך לקו ימין או שמעיקרא היה שייך לנוק' או היה שייך לדוכ', רק שנחלקו שלפי הרש"ש מעיקרא כל קו היה לעצמו ובתיקון נעשה תערובת ולפי היפ"ש מעיקרא היה תערובת ובתיקון נעשה כל קו לעצמו. והוא מחלוקת יסודית האם כל קו התחלתו הוא קו ואחריתו הוא תערובת, בסוד החלפת אורך ועובי שזה סברת הרש"ש, או להיפך שתחלה בחי' תערובת מצד נפול יותר ואחריתו בתיקון נעשה כל קו לעצמו וזה סברת היפ"ש.

כי דבר שאין לו התנגדות הוא הולך באורח מישר, ואם הוא הולך באלכסון אז יש התנגדות. 'זכה עוזרתו' הוא בחי' פנים בפנים שהוא בחי' שעולים ונכללין באו"א, כלומר הוא אלכסון של פב"פ בחי' צדדים הפכיים שעומדים אחד מול השני.

הארה זו של הארת פב"פ בבחי' צדדים הפכיים היא הארת או"א ששורשם בידיים דא"א, והוא בחי' שיכל את ידיו דיעקב אבינו, כלומר שיכול זה הוא בחי' אלכסון דפב"פ בחי' הארת או"א כנ"ל.

רוחא דשדי בגווה הוא בחי' זיקת יבמין כשהבעל מת וכדי לבטל את הזיקה צריך לעשות חליצה כדי לעקור את הרוחא דשדי בגווה. כי כשהם חיים הם בחי' פב"פ, וכשנפטר הם נעשים בחי' אב"א אבל השורש של בחי' הפב"פ נשאר מחובר בניהם ומסתלק ע"י חליצה.

אמנם הכלי שלה הוא היסוד שלה והמ"ן הם ה"ג של חלקה שלוקחת בעת הנסירה כנ"ל: לכאורה הרי הרב כבר כתב לעיל שנתקן היסוד שלה והעלה מ"ן ונעשה בהן עליה לאו"א ונזדווגו בבחי' פב"פ עי"ז, ויש להתבונן אם יש טעם מדוע הוא כופל כאן את הענין.

והיינו שבעומק מונח כאן שני מהלכים של 'כלים', והיינו כפי שהתבאר לעיל שבחי' הנוק' יש בה שתי הבחנות, א' בחי' נוק' תחתונה שהיא בחי' 'מראה' 'אספקלריא' משורש אורות העינים שורש הע"ב בבחי' 'אבא יסד ברתא', ב' כאשר היא עולה עם ז"א ונכללין באו"א ומעלים אותם בחופה כנ"ל היא נעשית בחי' 'מקבל' בחי' נוק' עליונה שהיא שורשה, שהוא בחי' או"א שהם בבחי' 'מקבלים דין מן דין' שאינו בחי' התראות גרידא. ולכן התבאר שבתחילה היא מקבלת רק הארה בחי' נוק' תתאה ואח"כ היא מקבלת הם עצמן בבחי' מקבל בחי' נוק' עילאה.

נותן בה תפיסה של הו"ק שבתוכו, והיינו שהוא נותן לה תפיסת 'צדדים הפוכים', כלומר מהות תפיסת הצדדים הוא שהם הפוכים, כי ו' רוחות הם ג' צדדים שכל צד יש לו את הפכו.

וזה עומק התפיסה שהם הופכים להיות פב"פ, כלומר מעיקרא היא הייתה בחי' מלכות לבד אח"כ נגדל האחור שלה ואח"כ עולים ונכללין באו"א ומקבלת שם מז"א בחי' רוח בחי' פנים בחי' רוח שהוא בחי' ו' צדדים שהם צדדים הפכיים, והוא ע"י שנכללין באו"א שזו"ן 'נראים' עומדים פב"פ וזה יתקיים אח"כ בפועל כשיחזרו לתתא.

והיינו שתחילה ז"א נותן לה משורש האלכסון שהוא משורש הפרסא והוא דרך האחור שלו, וזה מדרגת ז"א מצד עצמו כי כל שורשו הוא אחוריים של אבא. אך כאשר זו"ן עולים למדרגת או"א ונכללין בבחי' פב"פ דאו"א, לא רק שנוק' מתעלה וז"א עולה עמה לצורך הזיווג כדי לתת לה הארה, אלא עליה זו היא גם לצורך ז"א שגם הוא מתעלה מצד עצמו לבחי' פנים ואז הוא מאיר בה בחי' ו' צדדים שכל צד הוא הפכי לצד שכנגדו ועי"ז נעשה בחי' פב"פ, והיא תפיסה חדשה בחי' הארת פב"פ, שאינה תפיסת ז"א מצד עצמו כי מצד עצמו הוא אחור בבחינת אלכסון, כנ"ל.

בדקות בתחילה בחי' ז"א שעיקרו מדרגת הרוח היה בבחי' אלכסון מפנים לאחור, ובעליה זו הוא נעשה בחי' צדדים של ג' צדדים שיש להם הפכים ונעשים ו', שע"ז הוא הארת פב"פ מכח או"א כנ"ל.

"זכה עוזרתו לא זכה כנגדו, זכה כנגדו לא זכה מנגדתו"^{שמ}, והיינו שהחיבור שלהם התחיל בבחי' אלכסון שהוא בחי' אב"א והוא בחי' 'לא זכה מנגדתו'

היסוד עצמו שמקבל את חלקו לא מדין המ"ן שהוא מעלה, כי היסוד הוא בחי' מקבל, ובדוכ' הוא נקרא 'כל' כי הוא כולל את הה' מדרגות מחסד עד הוד, ו'כל' עולה בגימ' נ' ושם הוא מקבל גמור, ואמנם גם יסוד דנוק' היא בחי' מקבל גמור כפי שיבואר להלן בדברי מהרח"ו. ועטרת היסוד היא התראות של קבלה זו.

נמצא, שיש ג' חלקים: א' בחי' התראות ביסוד והוא בחי' מלכות דמלכות כנ"ל, ב' בחי' יסוד והוא נחלק ל'מלכות שביסוד דמלכות' ולעצם היסוד שבמלכות', והיינו ש'מלכות שביסוד דמלכות' הוא בחי' קבלה לצורך התראות. ג' היסוד לעצמו בחי' יסוד שבמלכות שהוא בחי' קבלה גמורה.

אך אלו ה"ג עצמם שלו נקראין רוחא דיליה דשביק בגווה כי הנה ז"א סוד רוח אך בהנתן בה נקראת נפש בצאת נפשה: ומכח כך היא יכולה להוליד כידוע, וכאשר הוא אצלו הוא נקרא 'רוח' וכשהוא ניתן לה נקרא 'נפש', והיינו כי כח ההולדה זה הוא בחי' שיתראה בה בחי' שתוליד כדמותו^{שמב}, כלומר הוא בחי' הולדה של התראות הדבר.

והנה אם היה הרוח בבחי' פקדון אצלה בבחי' 'שינוי מקום', השם לא היה משתנה, כי 'שינוי מקום' לא מכריח 'שינוי השם', ואמנם בפשטות הטעם שהשם משתנה הוא מחמת שזה נעשה חלק ממנה לכן זה נקרא 'נפש' ולא 'רוח', אבל עומק הענין היינו שהוא 'רוח' שניתן לצורך הולדה שהוא בחי' התראות כנ"ל ולכן הוא נקרא 'נפש'.

^{שמב}. והיינו כי בתחילה היה בבחי' 'בצלמנו כדמותנו' אבל השתנה הדבר והוא רק בחי' 'כדמותנו' והיינו שכל אחד נותן בו ה' דברים ומתגלה ה'כדמותנו', והוא הסיבה שהוולד דומה לאביו ואמו.

אמנם הם שתי תפיסות של בחי' 'מקבל', כלומר התפיסה התחתונה שהיא בחי' 'מראה' היא גם בחי' 'מקבל', כי גם ההתראות היא סוג של 'מקבל' רק שהיא מקבלת את 'ההתראות' בלבד, החלק הזה מתגלה במלכות שבמלכות. והתפיסה העליונה שהיא בחי' 'מקבל' בחי' עצמן, היא מחמת שהיא מקבלת את שורש התפיסה של הנוק' העליונה, והחלק הזה מתגלה ביסוד דנוק' בחי' ציון בחי' יסוד שבמלכות^{שמא}.

ואמנם לעיל ביארנו את בחי' היסוד דנוק' שהוא מעלה מ"ן מתתא לעילא כדי לגרום הזווג שיעלו זו"ן למקום או"א וכו', ואמנם כאן מתבאר בחי' אחרת וזה כוונת מהרח"ו כאן בחזרת דבריו ש'אמנם הכלי שלה הוא היסוד שלה', והיינו שמה שז"א נותן בה החסדים בערכה שהם המ"ה דב"ן והוא בחי' רוחא דשדי בגווה, והיינו שמקבלת בכלי שלה שהוא היסוד, כלומר לפני כן הרב ביאר את מה שהנוק' בבחי' היסוד היא בחי' מקבלת הארה ובהבחנה זו היא מעלה מ"ן ואז היא בחי' 'מראה' 'אספקלריא', אך עתה היא מקבלת בחי' עצמן והם מ"ד ואז היא במדרגת 'מקבל'.

נחדד, המ"ן והמ"ד בדקות הם ג"כ סוג של התראות, כלומר המ"ד מתראים בנוק' והם נעשים מ"ן, ואינו קבלה גמורה, וזהו במדרגת עטרת היסוד שהיא נוק' פרטית שביסוד. והיינו שמחד בחי' המלכות דמלכות היא התראות בלבד, ובחי' היסוד שבמלכות אמנם בכללות שבו הוא בחי' 'מקבל' אבל בפרטות, בבחינת עטרת היסוד הוא גם בחי' בחי' התראות. שהרי עטרת היסוד שהוא המלכות של כל עו"ע בערכו שלו, והוא עדיין התראות של המ"ן מתתא לעילא בעקבות המ"ד שמלעילא לתתא. אמנם קבלה גמורה הוא בחי'

^{שמא}. אלו יסודות רחבים בנוק' ועוד יתבארו בהמשך דברי הע"ח.

בירורי הרפ"ח ניצוצין שהם בחי' 'ניצוצות', ואז כשיכלה כל הרפ"ח ניצוצין יבוא 'אורו' של משיח בחי' 'אור' בבחי' 'אור חדש על ציון תאיר' וכך הניצוצין יבואו לכלל 'אור'. אך מ"מ בתחילה המשיח מתגלה במדרגת ניצוצות ולכן יש עליו מחלוקת ובטישו כדברי רבותינו, והיינו כי הניצוצות נעשים ע"י הבטישו כנודע, והוא בחי' 'שמתנוצץ' הארתו של משיח אבל אח"כ יכללו הניצוצות באור ויתגלה אורו של משיח בבחי' 'ראו באורי שזורח'.

בכל העלאה שנעשית, הרי כל שורש הקלקול^{שמג} בחי' עץ הדעת הוא המלך הראשון שנפל שהוא דעת^{שמד}, והוא דעת דקלקול שהוא נקרא 'מדמה', מדין בינה וז"ש באבות 'אם אין בינה אין דעת' וכו', והיינו בינה מדמה, ולכך עץ הדעת בחינת מדמה, בבחינת 'אם אין בינה אין דעת'. והיינו ששורש כל הנפילות הם 'במדמה', ובערך זה שורש כל העליות כולם הוא בירורי המדמה. ויש בחי' בירורי המדמה עליון בחי' מדמה 'מלתא למלתא' שהם בחי' בירורים משורש ה'בינה' בחי' מבין דבר מתוך דבר^{שמ"ה}, ויש בחי' בירורי המדמה תחתון משורש ה'תבונה' מחמת שההתראות שלהם נראה אותו הדבר, וזה שמתראים אותו הדבר הוא שורש נקודת הנפילה, ושורש התיקון הוא בירורי המדמה בהתראות שלהם.

והרי כל הבירורים נעשים ע"י המלכות שהיא יורדת, והיא ההבחנה של המלכות בבחי' 'מראה' 'אספקלריא' בחי' מלכות שבמלכות כנ"ל, ואמנם

^{שמג}. כמבואר בדברי רבותינו.

^{שמד}. והיינו כי נו"ה הם כחד חשיבי ולכן מונים מהדעת עד המלכות או כדברי הגר"א שנו"ה הם כתרי ולא מונין את המלכות כי 'ארעא אתבטלת' אבל לכ"ע תחילת השבירה היא במלך הדעת.

^{שמ"ה}. בחי' השכלה, דוג' ה'אין בין' שבמס' מגילה.

כל ולד שנולד אינו נולד במציאות חדשה בבחי' יש מאין כפשוטו, ואמנם נקרא 'אין' ביחס למה שבא מטיפה סרוחה, אך אינו דבר חדש לגמרי אלא הוא התראות של אביו ואמו.

וכן נאמר שאדם שנושא אשה צריך שיראנה, והיינו כי תחילת החיבור הוא בחי' 'ראיה', בבחי' 'עיניך יונים', בחי' 'עין רואה לב חומד וכלי המעשה גומרים' והיינו שהצירוף הוא צירוף של ראיה, וכח ההולדה נמי תחלתו הוא בבחי' התראות כנ"ל, והוא רוחא דשביק בגוה שאינו הנתנה שהיא מקבלת בעצם בבחי' יסוד שבמלכות כפי שיבואר להלן בדברי מהרח"ו, אלא בחי' רוחא דשביק בגווה הוא הבחי' השניה שהזכ"ל בחי' מלכות שביסוד דמלכות.

ולכן נקרא בן ולא בת: היינו נקרא בן בחי' 'רוח' ולא בת בחי' 'נפש'.

ולהיותו בסוד אב"א אינו זווג נמור רק רוח ארשדי בגווה: בסוד אב"א היינו כפי שהתבאר לעיל שבתחילה היא הייתה נקודה אחת ואח"כ ננסרה ונגדל כל האחור שלה ואח"כ הם עולים בסוד חופה לאו"א ומזדווגים בסוד אב"א ע"י שנכללין באו"א שהם פב"פ, ובערך זה הוא בחי' זווג פב"פ, וזה נעשה ע"י העלאת מ"ן שגרמו זווג באו"א בחי' פב"פ.

והיינו שמחדד מהרח"ו שהוא בסוד אב"א כי זה עיקר מדרגתם, אך מצד הרוחא דשדי בגווה שהוא השורש להעלאת מ"ן הוא גורם שיהיו נכללין בבחי' פב"פ דאו"א.

והוא שורש להעלות כל הבירורים עד ימות המשיח וכו': היינו שהשורש הזה שהוא הרוחא דשדי בגווה הוא הכח המעלה מתתא לעילא את כל הבירורים עד ביאת המשיח, והבירורים הם

היסוד שבמלכות הוא בחי' 'מקבל' אבל מה שהמלכות יורדת היא כח ההתראות שבה, והיא מעלה את הניצוצות שדומים, ואז עולים לבחי' היסוד שבמלכות של אותה מדרגה שהיא בחי' קבלה גמורה של התראות בבחי' עטרת היסוד דנוק' שהוא בחי' 'מקום בשר התפוח'.

והיינו שכל בירורי הניצוצין בעומק הוא מכח ההידמות, והוא מה שהם נקראים ניצוצין, מלשו' התנוצצות, והיינו כי הוא דומה למשהו אחר וההתנוצצות מזכירה משהו אחר. וזה הבחנה של ציצית שהוא מלשו' 'מציץ מן החרכים', והיינו מה שציצית הוא תכלת ש'דומה' לים וים לרקיע וכו' שהוא בחי' שהדבר מציץ והוא דומה למשהו אחר בחי' ההידמות שבדבר.

לכן בתיקון המידות נאמר בבחי' 'זה א-לי ואנוהו' והוא 'הוי דומה לו'^{שמ"ו}, מה הוא רחום אף אתה רחום וכו', כלומר לוקחים את הניצוצות של 'הרחום' ומתגלה בו הדמיון של הרחום העליון, והוא כל עבודת המידות שבידנו השתא שהוא מבירורי המלכים. ויש גם אופן של תורה מביאה לידי זהירות וזהירות לידי זריזות וכו' והוא בבחי' תוספת ג"ר של המוחין, אך מ"מ התיקון הוא בו"ק שהוא זה שצריך תיקון^{שמ"ז}.

ואמנם אחר כך חוזרים פנים בפנים: והיינו שזו"ן לכשעצמן הם בחי' אב"א, ומה שחוזרים להיות לתתא פב"פ היינו מקבלתם הארת או"א שעלו ונכללו בהן כנ"ל.

והיינו שיש הבדל בין או"א שהיו בתחילה אב"א^{שמ"ח} ואח"כ פב"פ לבין זו"ן שהיו אב"א

^{שמ"ו}. בחי' 'התנאה לפניו במצוות שהוא בחי' הידמות- התראות. וכן בענין המידות בחי' 'מדו בד' מצד הלבושים, שענין הלבוש הוא מה שמתראה לחוץ.

^{שמ"ז}. כפי שהתבאר לעיל ביסוד דברי הרש"ש בפ"ח.

^{שמ"ח}. כמבואר בספדצ"ג.

וחזרו להיות פב"פ, וכפשוטו היינו כי או"א הם פב"פ בקביעות לעומת זו"ן שהדבר משתנה, אך בהגדרה עמוקה היינו כי או"א יש להם שורש בע"י ובא"א, ולכן מה שיצאו אב"א הוא משורש עתיק, ומה שחזרו פב"פ הוא משורש אריך, לעומת כך זו"ן הם אב"א מחמת שלא ינקו החיצוניים ואינו כבעתיק שהוא בחי' כולו פנים, ומה שמאיר בהם הארת אריך בחי' פב"פ הוא רק בבחי' הלבשה שהם מלבישים נה"י דאריך בבחי' 'לבר מגופא, ואינו הארה גמורה אלא היא הארה שמקבלים דרך או"א, לעומת הארת אריך לאו"א שמלבישים בחג"ת דא"א. ולכן הגדרת מהות זו"ן הוא אב"א, וחזרתם להיות פב"פ אינה חזרה עצמית אלא זמנית.

והיינו שבחי' פב"פ^{שמ"ט} המבואר בדברי מהרח"ו הוא בסוד התוספת, וכמו שט"ס דנוק' שהיא יצאה בתחילה נקודה אחת ונעשה לה בבחי' תוספת ט"ס וכן ז"א שהוא יצא ו"ק תחילה ונעשה לו ג"ר בסוד תוספת, והט"ס דנוק' והג"ר דז"א חוזרים ומסתלקים וחוזרים חלילה, היינו הך בבחי' פב"פ שהוא בסוד התוספת כי עיקרם דזו"ן הוא אב"א.

ואז באים בחי' אורות הפנים דבינה שבתבונה ויש"ם מלובשין בפנימיותן ממש: כל הגדרת 'פנים' הוא מל' 'פנים'^{שנ}, בבחי' הפנים^{שנא} שפונה לזולתו.

ואז נותן לה בסוד הארה בחי' ה"ג שלה ב"ן דב"ן ובסוד זווג ממש ה"ג שלו הנקרא חסדים דאימא כנ"ל: והיינו שכמו שהסדר היה מעיקרא שקודם היה רק הארה בבחי' המלכות ואח"כ

^{שמ"ט}. ואמנם יש הבדל בין בחי' פב"פ שהתראה בהם כשהיו אב"א ונכללו באו"א לבין בחי' פב"פלתתא, ודו"ק.

^{שנ}. מלשון 'פנימה'.

^{שנא}. כנ"ל.

קבלה גמורה בבחי' היסוד בחי' עטרת היסוד, הכא נמי חוזר הסדר הזה במדרגת הפנים, הן בסוד ההתראות והן בסוד קבלת עצמן. ובדקות מה שנותן לה בסוד הארה הוא מה ששייך לה בעצם, ומה שנותן לה בסוד קבלה גמורה הם ה"ג שלו שנעשים בערכה חסדים.

נחדד, מה שהוא נותן לה בסוד 'קבלה' הוא משורש בחי' 'המקבל' שלו, כלומר מאותה תנועה של בחי' 'מקבל' דיליה הוא נותן לה בסוד מקבל אצלה. והוא כי בחי' המקבל שבדוכ' הוא עטרת היסוד, שהוא הנוק' הפרטית, והמלכות היא הנוק' הכללית.

ואמנם בעומק היסוד בבחי' עטרת היסוד דיליה אין הוא עיקר ה'מקבל', אלא המקבל הגמור שלו הוא היסוד, ומה שהוא נותן לה הוא משורש היסוד דיליה הוא כי עטרת היסוד דיליה הוא בחי' התראות שלו והיסוד שלו עצמו הוא בחי' 'מקבל' דיליה, כי עיקרו של ז"א הוא יסוד בחי' 'כל' אבל עטרת היסוד הוא התראות שלו ולא עיקר עצמו.

(ובולם הן מן הב"ן): והוא תלוי בפלוג' דהרש"שוהיפ"ש דלעיל בענין ההחלפות.

עוד נ"ל בדרך שני וב' פירושים הם אמת:
לבאר דברי מהרח"ו נקדים לבאר את דברי הרש"ש והיפ"ש כפי שביאר הבלח"י.

התבאר לעיל פלוג' בין היפ"ש והרש"ש בענין סדר ההחלפות, מעיקרא היה מ"ה וב"ן דמ"ה ומ"ה וב"ן דב"ן, ונבאר אלו חלקים לקח אבא ואלו לקחה אמא, לשיטת הרש"ש מעיקרא אבא לקח מ"ה דמ"ה וב"ן דמ"ה, ואמא לקחה מ"ה דב"ן וב"ן דב"ן, ונתחלפו הב"ן דמ"ה דאבא עם המ"ה דב"ן דאמא, וע"י ההחלפות נעשה 'תערובת' של חלקי אבא ואמא אצל כ"א. לשיטת היפ"ש הסדר

הפוך מעיקרא היו מעורבים והוא כי אבא לקח מ"ה דמ"ה ומ"ה דב"ן, ואמא לקחה ב"ן דמ"ה וב"ן דב"ן, ונעשה החלפות ואבא לקח מ"ה דמ"ה וב"ן דמ"ה ואמא לקחה מ"ה דב"ן וב"ן דב"ן. והיינו לשיטת היפ"ש בתחילת היו מעורבים ואח"כ נעשו בחי' קוים מבוררים, שאבא נעשה קו ימין שלם של זכר ונקבה^{שנב}, ואמא קו שמאל שלם זכר ונקבה^{שנג}. ולהרש"ש בתחילה היו בחי' קוים שכל אחד לעצמו ואח"כ נעשו בבחי' עירוב דתיקון כפי שיבואר להלן.

שונה התערובת שהיה מעיקרא ע"פ היפ"ש לתערובת שאחרי ההחלפה ע"פ הרש"ש. תערובת דמעיקרא דהיפ"ש היא תערובת דקלקול בחי' 'ערב זוטא' בחי' 'ערב רב', וכשהדבר נתקן זהו מלאכת 'בורר' שע"י ההחלפות נעשו קוים 'מבוררים' וכ"א עומד בקו העצמי שלו. לעומת כך בחי' התערובת שנעשה בהחלפות כדברי הרש"ש היא תערובת דתיקון, והיינו כי מעיקרא כל אחד היה קו לעצמו והיה חסר את ההתכללות, ונעשה החלפות כדי ליצור 'עירוב' בבחי' 'והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפנינו וכו', שאבא יש בו מ"ה דמ"ה שהוא חלקו ומ"ה דב"ן שהוא חלקה, ואמא יש בה ב"ן דמ"ה שהוא חלקו וב"ן דב"ן שהוא חלקה. עד כאן חזרנו בקצרה על שיטות היפ"ש והרש"ש.

עתה נסכם בקצרה את שני המהלכים בדברי מהרח"ו ואיך משתנה ביאורם בין היפ"ש לרש"ש לשיטתם בסדר ההחלפות.

הדרך הראשון בדברי מהרח"ו הוא שז"א מקבל כל אבא ונוק' מקבלת כל אימא. ובדרך השני ז"א מקבל חלקי ימין דאו"א, ונוק' מקבלת חלקי שמאל דאו"א.

^{שנב}. שהב"ן דמ"ה שהיה זכר אצל אמא נעשה אצלו נקבה.
^{שנג}. שהמ"ה דב"ן שהיה נקבה אצל אבא נעשה אצלה זכר.

מהרח"ו בכ"א יש מ"ה וב"ן, כלומר באבא מ"ה דמ"ה וב"ן דמ"ה, ובאמא מ"ה דב"ן וב"ן דב"ן, והם פנים ואחור, ולכן הם מתחלקים לט"ז חלקים. ובערך זה הנוק' מקבלת את הד' חלקים של אחור ואח"כ היא מקבלת את הד' חלקים דפנים והם ח' חלקים דאימא, ולפי זה נמצא שלפי המהלך הראשון היא לא מקבלת חלקי אבא אלא חלקי אמא. לעומת כך לפי המהלך השני שאינו מתחלק לפנים ואחור גמורים אלא הב"ן נקרא אחור בערכין והמ"ה נקרא פנים בערכין^{שנ}, כי היא מקבלת בחי' אחור ב"ן דב"ן וב"ן דמ"ה, ואח"כ מקבלת מ"ה דמ"ה ומ"ה דב"ן בחי' פנים.

ולפי זה היא מקבלת את המ"ה דמ"ה עצמו, והוא נ"מ עצומה כי לפ"ז במהלך הראשון היא מקבלת רק את חלקי אמא ובדרך השני היא מקבלת גם את חלקי האבא, ונמצא שהמהלך השני יש בו גם צד למעלה מהמהלך הראשון.

ודברי הרש"ש והיפ"ש הם דבר והיפוכו, כלומר לא רק שכפשוטו הם דברים הפוכים, אלא דהיינו שלפי הרש"ש השמועה הראשונה היא למעלה מן השניה כי בראשונה הם מקבלים בבחי' תערובת דתיקון ובדרך השני הם מקבלים בבחי' קוים שלפני החילוף שחסר שם ההתכללות כנ"ל. לעומת היפ"ש בשמועה הראשונה מקבלים בבחי' קוים מבוררים אך היא מקבלת רק את הקו שלה, ובמהלך השני היא מקבלת גם חלקי אבא כי היא מקבלת בבחי' תערובת.

כי הנה א"א להזדווג ז"א בנוקבא אלא בהיותה שוהבשוה לנמרי כמוהו: ועיין בבלח"י כי הנוק' היא לעולם לא לגמרי כמו הז"א גם בזמן הגדלות, אלא היא מגיעה רק לחו"ב דז"א, ורק

לפי היפ"ש במהלך הראשון שז"א מקבל כל אבא ונוק' מקבלת כל אימא, היינו שז"א מקבל מ"ה דמ"ה וב"ן דמ"ה, ונוק' מקבלת מ"ה דב"ן וב"ן דב"ן. ובמהלך השני ז"א מקבל את ימין או"א ונוק' מקבלת שמאל או"א, והיינו ז"א מקבל מ"ה דמ"ה ומ"ה דב"ן, ונוק' מקבלת ב"ן דמ"ה וב"ן דב"ן.

לדברי הרש"ש במהלך הראשון ז"א מקבל כל אבא ונוק' מקבלת כל אימא שאחר החילוף, והיינו ז"א מקבל מ"ה דמ"ה ומ"ה דב"ן, ונוק' מקבלת ב"ן דמ"ה וב"ן דב"ן, אמנם כיון דמ"ה דב"ן שהם עתה ה"ג דאבא היו ה"ח דאימא לפני החילוף זה נקרא שז"א מקבל חלקה של אימא, וכעזה"ד נוק' מקבלת ב"ן דמ"ה ה"ח דאימא שהיו גבורות דאבא ונקרא שמקבלת חלק אבא. ובמהלך השני ז"א מקבל ימין או"א ונוק' מקבלת שמאל או"א, והיינו ז"א מקבל מ"ה דמ"ה וב"ן דמ"ה, ונוק' מקבלת מ"ה דב"ן וב"ן דב"ן. לפי זה ז"א מקבל את החלקים שהיה אצל אבא קודם החילוף שהם מ"ה דמ"ה וב"ן דמ"ה, ונוק' מקבלת את החלקים של אמא קודם החילוף שהם מ"ה דב"ן וב"ן דב"ן.

ומהרח"ו לא ביאר מתי נעשה כמהלך הראשון ומתי נעשה כמהלך השני, אולם האמת שבגדלות (לפי הרש"ש) נעשה בחי' תערובת דתיקון וז"א מקבל את כל אבא שאחר החילוף מ"ה דמ"ה ומ"ה דב"ן, ובקטנות ז"א מקבל חלקי אבא כלפני החילוף שהוא מ"ה דמ"ה וב"ן דמ"ה, וכעזה"ד בנוק', כי כשהם בקטנות הם מקבלים כקודם החילוף בבחי' קוים שכל אחד לעצמו, ובגדלות הם מקבלים כאחרי החילוף בחי' 'עירוב'.

לדברי היפ"ש שמעיקרא היה תערובת ואח"כ נעשו קוים, נמצא שלפי המהלך הראשון בדברי

שנ"ד. והיינו אחור הוא הב"ן דב"ן והב"ן דמ"ה, והפנים הם המ"ה דמ"ה והמ"ה דב"ן

בחצי עליון של ז"א ואז הוא ע"י בחי' היסוד אחר עכ"ל הצריך לענינינו".

והנה בהיותה בסוד אחר כשוה אליו או האיר בה בחי' הגבורות דב"ן דב"ן אך הגבורות דמ"ה דב"ן כולם נעלמים תוך יסוד אבא הסתום כנודע לכן צריך שיצאו משם וינתנו בתוכה ממש בעת הנסירה ואז חוזרין להנתן בה נה"י דאבא וכו': כפי שביארו המפרשים, שלפי הדרך השני היא צריכה לקבל את הצד השמאלי של אבא שהוא ב"ן דמ"ה^{שנ"ט}, וכיון דיסוד דאבא ארוך ומגיע עד יסוד דז"א, וא"כ כדי שהנוק' תקבל את הארת הגבורות הללו צריך לבקוע ב' מחיצות שהם מחיצת יסוד דאבא ומחיצת יסוד גופא דז"א^{שס}. דבשלמא לפי השמועה הראשונה היא מקבלת את כל אמא הן את החסדים והן את הגבורות, אבל כאן שהיא מקבלת מאמא רק את הב"ן דב"ן ואת החלק השני היא מקבלת מאבא שזה הב"ן דמ"ה^{שס"א}, ולכן צריך שיצאו משם וינתנו בתוכה בעת הנסירה כפי הסדר המבואר בלש' הרב. ועיין ביפ"ש שכתב שאינה מקבלת הארה זו ממש מאבא, אלא ה"ג דאבא גורמות שה' גבורות שלה יתקבצו בדעת שלה ועי"כ היא מקבלת הארת אבא, ואינו כפשוטו כדברי מהרח"ו.

ואי אפשר שתקבלם אם לא יכנסו בה גם כן נה"י דאמא ויתלכשו בתוכה: והיינו חוץ מהיכא שהיסוד בוקע למטה כמו בכוונות של פורים.

ואז מקבלת היא גבורות דמ"ה (דב"ן) שביסוד דאבא והרי עתה בא ב' מנצפ"ך א' דגבורות אמא וא' דגבורות אבא כנזכר במקום אחר:

שנ"ט. והיינו לפי שיטת ההחלפות דהיפ"ש, אך לפי שיטת ההחלפות דהרש"ש הגי' היא כלפנינו שהוא מ"ה דב"ן. (בלח").

שס. בלח".

שס"א. להיפ"ש, ולהרש"ש המ"ה דב"ן כנ"ל.

לעת"ל היא תגיע לכתר ממש שאז יהיה בבחי' 'שני מלכים משמשין בכתר אחד'. דהנה בכוונות מבואר שכשהיא מקבלת את המוחין מישסו"ת, קודם היא עולה לנה"י ואח"כ לחג"ת ואח"כ לכח"ב, אך הוא רק 'שורש' של הארת הכתר אבל לא הכתר בפועל ששוה בקומתה לז"א. וכך הוא מה שאומרים 'כתר' במוסף, כלומר היא מקבלת רק 'שורש' הארה דכתר ולא כתר בפועל בשוה לקומת ז"א. ובעומק הוא השורש של מה שלעת"ל היא תקבל הארת הכתר בפועל שוה בקומתה לז"א כנ"ל.

ואם לאו אז הזווג הוא ז"א בלאה או יעקב ברחל או יעקב בלאה: ועיין בהגו"ב שכתב דברי הש"ש שכתב לשון מהרח"ו בשער הגלגולים סדרם של הזווגים וז"ל: "וזה סדרם לפי מעלתם^{שנ"ה} זווג הא' הוא ז"א הנקרא ישראל עם רחל^{שנ"ו} וזמן זווגם הוא במוסף שבת כי אז נגדלת רחל בכל אורך ז"א ממש כמוהו^{שנ"ז} ומזדווגים יחד ע"י היסוד האמיתי של ז"א. זווג ב' הוא יעקב ורחל בשחרית ימי החול ומזדווג עמה ע"י יסוד שלו האמיתי^{שנ"ח}. זווג ג' הוא יעקב עם לאה אחר חצות לילה ואז שניהם נגדלים ומתפשטים בכל אורך ז"א כולו ע"י מציאות יסוד אחד שבו. זווג ד' הוא ישראל עם לאה במנחה דימי החול והיא אינה מתפשטת רק כשיעור חצי העליון שהוא עד החזה שלו ואז הוא מזדווג עמה ביסוד שהיה לו בתחלה אל ז"א בהיותו בבחי' ו"ק לבד. זווג ה' יעקב עם לאה בתפלת ערבית דימי החול והוא

שנה. מלעילא לתתא

שנו. והם זו"ן הגדולים.

שנז. וכפי שהתבאר לעיל אינו ממש עד הכתר אלא היא מקבלת שורש הארת כתר, וכתר בפועל יהיה רק לעת"ל. ע"פ הבלח".

שנה. והם שני יסודות: היסוד האמיתי והיסוד המחודש שמתגלה בחזה.

הדרך השני שכהיא מקבלת צד שמאל דאבא הוא ב"ן דמ"ה ששיך לקו ימין.

והיסוד הוא שברור לכ"ע ששלמות הקומה היא שכל מה שיש בזכר ינתן בנקבה, וכל המחלוקת היא בהגדרת הדבר מלש' 'חלוקה' שס"ד, כלומר נחלקו בשלבים שבחלוקת ההארות. כי כל אור עליון תכליתו הוא לרדת בבחי' 'רצה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים', ולכן עיקר שלמות הארת מ"ה דמ"ה שהם החסדים הגמורים שעתידים לרדת למציאות הנוק' והוא הארת דלעת"ל בחי' הארת מיתוק הדינים הגמור בבחי' 'ברחמים גדולים אקבצך', והשתא היא מקבלת את הגבורות, ובתוך הגבורות יש בחי' של מ"ה דב"ן וב"ן דמ"ה שהכל הם גבורות בערכין שס"ה.

ועומק השאלה היא האם יש גבורות שלא מקבלים את שלמות הארת החסדים אם לאו, ובעומק היא גופא בזה תלוי שאם הנוק' אינה מקבלת את הארת החסדים אז הנטייה היא לקו שמאל, והוא מהלך שהוא 'דרך היראה' שס"ו, אמנם רבותינו שהלכו בדרך ש'מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך', שהיא דרך החסידות, וזה בנוי על מה שהנוק' מקבלת גם את המ"ה דמ"ה. והוא עומק שתי דרכי העבודה האם היא בקו הימין או בקו שמאל.

והנה לפי היפ"ש עיקר העבודה היא קוים כפי המסקנא של אחרי החילוף, לעומת לדברי

שסד. בבחי' האחין שחלקו, וכן בחי' השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר והיינו חלוקה ועו'.

שסה. והוא עומק מה שמבואר בכוונות של ר"ה עד שמנ"ע וזה תלוי במחלוקת הנ"ל איזה שיעור של חסדים היא מקבלת.

שסו. לדוג' תורת רמח"ל. ונגלה בפרט ... יחוד היראה, לרמח"ל. וזהו יראת הרוממות. לעומת כך המוסר יסוד יראה תתאה.

וזה חלוק בין שתי השמועות הנ"ל, כי אם היא מקבלת את כל מה שנמצא באמא לדברי הרש"ש אז המ"ה דב"ן הוא ב"ן דמ"ה, ולפי זה אינו הגדרה שלגבורות ממש כי זה חלקו של אבא, אמנם לפי השמועה השניה שהיא מקבלת כל קומתה ממה ששייך לאמא אז הכל במדרגת גבורות, והם גבורות דאימא וגבורות דאבא.

אחר כך בחזירתם פנים בפנים אם לא גדלה כמוהו אז הוא זווג יעקב ורחל והיא קבלה תחילה גבורות דמ"ה דב"ן דרך מסך מו"א: הרב חוזר לבאר לפי סדר הזווגים והוא זווג יעקב ורחל והיינו שקבלה גבורות דמ"ה דב"ן דרך מסך מו"א והוא כפי הנ"ל מה שמקבלת מאבא דרך השני מסכים של אבא ושל ז"א שס"ב.

ואחר כך נותן לה חסדים דמ"ה דמ"ה בסוד זווג: ולפי היפ"ש ע"פ השמועה הראשונה הוא אינו מ"ה דמ"ה כפשוטו אלא הוא מחלקי האמא שאחרי החילוף והוא מ"ה דמ"ה בערכין דאמא בבחי' הארת הפנים. אבל לפי הדרך השני הוא נותן לה מ"ה דמ"ה הגמור כנ"ל. אבל לפי דברי הרש"ש בדרך השני, היא מקבלת את הב"ן דמ"ה שס"ו מאבא ששורשו היה המ"ה דב"ן שהיה אצל אימא אבל עדיין אינו המ"ה דמ"ה כפשוטו.

לסיכום: במהלך הראשון שהנוק' מקבלת צד אימא רק שלפי הרש"ש צד ימין דאימא הוא צד הזכר שהוא ב"ן דמ"ה, ולכן המהלך הראשון הוא למעלה מן השני שאז היא מקבלת צד שמאל של אבא אבל הוא מ"ה דב"ן שהוא שייך לקו שמאל, לעומת זאת לפי היפ"ש שבמהלך הראשון כשהיא מקבלת מאימא הוא כולו שמאל לעומת זאת לפי

שסב. כפי שביאר הבלח"י.

שסג. כלומר הוא מ"ה דב"ן שהוא צד שמאל דאבא.

ואח"כ יין שזה כבר גילוי של גבורות עד אשר יורד לבחי' דם, ואח"כ יורד לדם טמא.

גם אפשר כי יש בחי' אחרת והם ה"ג דמ"ה דם טהור וה"ג דב"ן דם טמא: וכמו שהוזכר"ל שאו שהמ"ה הוא כולו דם טהור והב"ן כולו דם טמא או שה"ג דמ"ה הוא דם טהור וה"ג דב"ן הוא דם טמא.

והנה בעמידת לחש רחול הם לוקחים אחור ופנים דאמא דיש"ם ותבונה ובחזרה הם לוקחים אחור ופנים דחכמה דישסו"ת: ואמנם מעיקרא התקנה של החזרה הייתה מפני עמי הארץ שבשדות, אך בדברי מהרח"ו כאן ובכוונות מתבאר שהחזרה היא גבוהה מן הלחש, כי תפילת הלחש הוא בבחי' אחור והחזרה היא בחי' הפנים.

ולכן עדיין אין זווג אלא יעקב ורחל אלא שהוא במקום גבוה בחג"ת דו"א כנודע: והזווג בשלמותו הוא בברכת שים שלום.

אך בר"ח במוסף הם לוקחים אחור ופנים דכתר וכו' רק בהיותן שוים בקומתן: והיינו שהיא שוה כמעט בקומתו שהוא בחו"ב אך לא בכתר אלא רק בבחי' שורש הארה דלעת"ל כנ"ל ע"פ הבלח"י, ולפי הרש"ש הוא באופן של תערובת, ולפי היפ"ש באופן של קוים שמקבלת ממנו כנ"ל.

והוא זווג של ישראל ורחל. וכפי שהתבאר לעיל שכל מציאותו של ז"א הוא בהבחנה של אלכסון, ומצד כך כל מה שהנוק' מקבלת הוא בהבחנה של אלכסון, אך כ"ז הוא ביעקב ורחל הקטנים שהם מהחזה ומלטה, כי מקום החזה הוא מקום הפרסה שהוא שורש אלכסון כנ"ל, אך כאשר נעשה זווג של ז"א ורחל הגדולים אז

הרש"ש שהמסקנא היא בחי' 'תערובת'. והנה בחי' תערובת זו מצד התיקון בבחי' 'והערב נא וכו' שהוא בחי' שער הנ' שבתורה, ומצד הקלקול היא גם שורש לתערובת דקלקול בחי' 'ערב רב', משא"כ לפי היפ"ש שהיא מקבלת לפי הצד השני בחי' מ"ה דמ"ה הגמורים ונמתקת באופן השלם.

והיינו שלפי דברי הרש"ש ההתראות היא בבחי' 'תערובת' ש"ס, ולכן מצד כך המיתוק הוא בבחי' 'והערב נא', לעומת דברי היפ"ש ההתראות הוא באופן של קוים ואמנם קו אחד נותן גם לצד השני אבל לא באופן של תערובת.

ובבחי' 'איש האשכולות בחי' איש שהכל בו, או שהוא בח' תערובת דתיקון, או הוא במהלכי קוים בבחי' נותן ומקבל ואחדותם. ואמנם גם כשהיא מקבלת בבחי' קוים ונעשה 'אחד' הוא מדין שהיא משתווה אליו ולא בחי' תערובת, והוא הארת דלעת"ל שהיא תהיה לא רק בחו"ב דיליה אלא גם בכתר דיליה, והשורש להארה זו הוא במוסף של שבת כנ"ל.

ולכן הם מנצפ"ך כפולות כי כולם גבורות והם י' דמים וכו': כלומר שניהם מדרגה של דם ואעפ"כ נקראים חסדים, או מ"ה דב"ן או ב"ן דמ"ה לפי חשבון הסוגיא כנ"ל.

ומהם יונקים הקליפות הטמאים יען הם גבורות דנוקבא ששם אחיות הקליפות: כלומר מזה' דמים טהורים שמהם מתפשטים ה' דמים טמאים ומהם הקליפות יונקות. והיינו בסוד י"ד שח"ט ד"ם, והוא כי בתחילה הוא מים אח"כ חלב

שסז. והוא כל שיטת הרש"ש בבחי' החלפת האורך בעובי והוא בחי' עירוב של כל סדר המדרגות, לעומת דברי היפ"ש שנעשה מחד סמכא בחי' קוים אך הוא תיקון דקוים ואינו תיקון בבחי' תערובת.

מאיר בהם הארה מישסו"ת^{שס}, ואז כמו שהנוק' מצד מדרגתה העליונה היא לא רק בחי' 'מראה' אלא בחי' 'מקבלת', וכן גם הז"א נגדל ואינו רק בתפיסת אלכסון שהיא תפיסה מהחזה ולמטה, אלא הוא בתפיסה שלמעלה מכך שהוא תפיסת או"א, ואז הזווג הוא למעלה מתפיסת האלכסון שהוא זווג בבחי' שלמעלה מקומתן, והוא כדוגמת מה שאו"א העלום לחופה ונזדווגו כשהם אב"א אך הוא זווג פב"פ מצד הארת או"א, אבל כאן הוא אחר שגדלו והוא מה שמתגלה בכתר דמוסף כנ"ל. ואזי ז"א למעלה מתפיסת אלכסון, ונוק' למעלה מתפיסת התראות.

נחדד או"א שורשם בחו"ב הכללים, שהם למעלה מן האלכסון, אבל האחוריים דאו"א שנפלו למקום חג"ת ומלבישים עד מקום הטבור^{שס} שהוא מקום הפרסה שורש האלכסון, וכאשר ז"ן מקבלים הארה מישסו"ת זה עדיין בבחי' למטה מן הפרסה, אך מ"מ כיון שישסו"ת יש בהם בחי' שהם פרצוף אחד עם או"א יש בהם הארת שמעל בחי' האלכסון, ולכן כשמתגלה הארת כתר דישסו"ת שהיא בחי' עצמיותם המחוברת לאו"א היא הארה שמעל בחי' האלכסון. והיינו כי הארת האלכסון היא הארה מ'הפנים לאחור' כפי שהתבאר לעיל, אך כאן הוא הארה של 'אחור ופנים' שהוא הארה שמעל בחי' האלכסון.

ובזה תבין מ"ש במ"א כי רבי עקיבא לבוש נשמתו מן (נ"א מהוד) הנה"י דאבא מצד הגבורות שהוא צד שמאלי ואמנם נשמתו הוא מקין שהוא מן אמא כי הרי ר"ע נקרא חסיד כי נתבסם גבורות נשמתו עם החסדים ברדתם ביסוד והחסדים היו תחלה גבורות דאבא כנ"ל

אלא שאח"כ נתחלפו וניתנו כאמא לכן לבושו משם אבא מצד הגבורות מצד שמאל שבו וכו': והיינו שמה שנקרא חסיד הוא מחמת שנתבסם בגבורות דאבא עקב ההחלפות בין המ"ה דב"ן לב"ן דמ"ה ונעשו חסדים דאמא.

וכבר נתבאר איך הגבורות דהוד נכנסת ביסוד החסד שבחסד לכן ר"ע שנשמתו מהוד הגבורות נעשה לבושו מחסד שבחסדים והיה מצד אבא כי משם שורשם: ועיין בבלח"י שביאר ע"פ יסוד שהתבאר במפרשים, שיש חלוקה עצמית בין קו ימין לקו שמאל, שקו ימין קודם יורדים החסדים והגבורות נשארים למעלה, וקו שמאל קודם יורדים הגבורות והחסדים נשארים למעלה, ומצד כך מתערבב, כלומר מגיע לאותו מקום בשוה החסד שמתגלה מצד אבא והגבורות שמתגלים מצד אמא, כיון שסדר הירידה שלהם הפוכים זה מזה.

והוא מש"כ מהרח"ו שלכן ר"ע שנשמתו מהוד הגבורות נעשה לבושו מחסד שבחסדים וכו', כלומר כי מצד הגבורות הגבורות הם למטה והחסדים למעלה, ומצד החסדים הגבורות למעלה והחסדים למטה, ומצד כך נפגשים החסדים והגבורות באותו מקום.

והיינו שנשמת ר"ע נמצאת במקום של נקודת ההחלפה כפי שהתבאר בסוגיין, אבל עוד נתחדד כאן ע"פ הבלח"י שהגבורות והחסדים נמצאים באותו מקום^{שע} שמצד ירידתם ביסוד הם מתחברים יחד אהדדי, והוא מקום הביסום שמתגלה בר"ע.

ובעומק הרי ר"ע היה ע"ה ארבעים שנה, ואח"כ בזכות רחל נעשה ר"ע וכו', היינו כי מה שהיה

שע. כלומר מצד ההחלפות הם מתחלפים אבל כאן נתחדד שמתחברים גם מצד 'מקומם'.

שסח. יתבאר להלן בדיבור הבא
שסט. ע"י ישסו"ת שהם בחי' או"א שלמטה מן הפרסה

נגלה לר"ע וחבריו, שהוא אור דלעת"ל כנודע, והוא האור ששני מלכים משמשים בכתר אחד. והוא מה שעשה ר"ע לאשתו ירושלים דדהבא בחי' אור דלעת"ל, והוא מה שאמר 'שלי ושלכם שלה הוא', כלומר הוא נקודת החיבור הנ"ל. ובעומק הוא מה שהיה י"ב שנים ואח"כ שמעה שאמרה אם היה שומע לי היה הולך עוד י"ב שנים והוא זמן ההחלפות שהם מנותקים שאז הוא קנה תורתו, ואח"כ כשחזר הוא בחי' החיבור בחי' האחדות שמתחברים החסדים והגבורות אהדדי. וכל התיקונים הללו הם תיקון ז"א שהוא בחי' י"ב גבולי אלכסון ואח"כ נתקנת הנוק' בבחי' כ"ד שזה צירופם בבחי' קישוטי כלה בחי' מה שאמר לה אביא לך ירושלים דדהבא, ודו"ק.

ארבעים שנה ע"ה היינו בזמן של ההחלפה בין הקוים ומחמת כך היה לא כאן ולא שם, אבל אחרי ההחלפה נעשה ביסוס, ולכן הוא הלך ללמוד תורה בכח אשתו רחל כלומר מחמת ההחלפות רחל היא זו שגרמה לו ללכת ללמוד תורה וזה משורש צד שמאל דאבא כדברי מהרח"ו.

ויתר על כן התחברו הגבורות והחסדים ביסוד כנ"ל ע"פ הבלח"י, והוא בחי' המופלאות שר"ע היה דורש כתרי אותיות בבחי' הארה דיסוד"ת כנ"ל בחי' הארת הכתר שהיא בחי' הארת הכתר דמוסף כנ"ל. וחיבור החסדים והגבורות באותו מקום הוא בחי' שורש הארת הכתר דלעת"ל, והוא מה שנאמר שדברים שכיסה עתיק יומין

פרק י'

ההקדמות וכו' ונלע"ד כי אבא הוא כללות חכמה ואמנם מן החמשה עליונות דבינה דמ"ה נעשה חכמה ומן ז"ת דחכמה דב"ן נעשה הבינה. וכן מן ה"ת דבינה דמ"ה נעשה יש"ס ומן הז"ת דבינה דב"ן נעשה התבונה עכ"ל."

כלל ידוע שבכל שמועה מונח הבחנה שונה ואלו ואלו דברי א"ח, ונבאר. מצד עלמא דתיקון נעשה מציאות של ג' קוים במקום מה שהיו הז"ת בחד סמכא, לפ"ז ביאור השמועה שאבא לוקח חצי בינה קו ימין וחציקו אמצעי ואמא קו שמאלי וחצי קו אמצעי הוא משורש תיקון הג' קוים, שאבא לוקח קו ימין ואימא קו שמאל ומתחלקים בקו אמצעי, הוא תפיסת הג' קוים, והוא תפיסת בנין עלמא דתיקון.

לעומת כך בסוגיא דידן מיירי בשורשים של הבריאה, כלומר לא מדין תפיסת הקוים שאז ימין דאבא ושמאל של אימא, אלא מדין השורש של או"א, שאבא שורשו הכללי בחכמה דא"א, ואימא שורשה הכללי בבינה דא"א, ולכן ביחס הזה אבא לוקח את הכתר והחכמה ואימא את הבינה.

ושמועה הג' שכתב הש"ש שאבא לוקח חצי בינה עליון וכו' והיינו תפיסה ששתי מדרגות חולקות את הקומה חציו עליון וחציו תחתון. דוג' לדבר הוא אבא ויש"ס שאבא הוא החלק העליון ויש"ס הוא החלק התחתון, וכעזה"ד בבינה ותבונה. דוג' נוספת בשורש השורשים הוא הכתר דב"ן שנעשה חציו עליון עתיק וחציו תחתון אריך. ועד"ז הוא בשמועה זו שאבא ואמא מתחלקים אבא חצי עליון ואימא חצי תחתון, ויש"ס ותבונה ג"כ יש"ס חצי עליון ותבונה חצי תחתון, וזה גופא

וכרי שתבין כל זה נבאר ענין או"א היטב הנה אבא לוקח משם מ"ה מבינה שבו הכתר והחכמה שבי' ספירות דבינה זו ואמא לוקחת בינה דבינה דמ"ה ואפשר שגם הכתר נחלק לחצאין חציו לו וחציו לה אלא שכפי הנראה מדרוש שלוח הקן בש"ע נחורין כי כתר שלה זמיר וגניז באבא וכו': ענין זה התבאר מספר פעמים בדברי מהרח"ו, ונאמרו בו כמה שמועות. והוא שבזמן התיקון כל פרצוף לקח לחלקו מחלקי המ"ה ומחלקי הב"ן, וכאן מהרח"ו מבאר את חלקם של או"א. ועתיק לקח י"ס דכתר דמ"ה, וא"א לקח י"ס דחכמה דמ"ה, ואו"א לוקחים י"ס דבינה כמתבאר, ומה שלוקח אבא מבינה הוא שורש הכללות של החכמה דבינה.

כאמור אבא לוקח החכמה שבבינה זו ואמא לוקחת את הבינה, ופשוט הוא שמה שאבא לוקח החכמה היינו כי הוא משורש החכמה ואמא לוקחת בינה כי היא משורש הבינה. מאידך מהרח"ו דן מי לוקח את הכתר האם רק אבא או שאמא לוקחת חצי מהכתר.

לבאר ענין זה עייין בש"ש שמעתיק שמועה נוספת מדברי מהרח"ו, וז"ל הש"ש: "ואנכי הרואה ג' שנויים בזה שכאן כתב שאבא וכו' ובשער אנ"ך פ"ה כתב רבינו התחלקות באופן אחר, שאבא לוקח חצי בינה דמ"ה שהוא קו ימין וחצי קו אמצעי דבינה דמ"ה. וכן אמא לקחה חצי בינה דמ"ה שהוא קו שמאלי, וחצי קו אמצעי. ואח"כ ראיתי שכבר נרגש מזה הרב שר שלום בפ"ח משער י"ט ש' אנ"ך יע"ש וכו'. ועוד קשה לי דשם כתב רבינו שאבא נעשה מן הנקבה חצי בינה עליון דמ"ה וכן כתב בשער ט' ספ", ובשער

משתנה שפעמים או"א הם חצי עליון וישסו"ת הם חצי תחתון.

נשוב לסוגיין, שאו"א לוקחים לפי שורשם, ומיהו מהרח"ו מביא שתי שמועות בענין הכתר האם הוא מתחלק בין או"א או שרק אבא לוקח הכתר והוא טמיר וגניז אצלו. וע"כ ששתי השמועות אמת והם שתי הבחנות כנ"ל.

ביאור הענין היכן נאמר כך והיכן כך, כידוע מדרגה העליונה היא בבחי' 'שני מלכים משמשין בכתר אחד', אבל מדרגה התחתונה 'אין שני מלכים משמשין בכתר אחד', והוא כל סוגיית הלבנה שאמרה שאין שני מלכים וכו'.

בשורש השורשים כתרי או"א הם בגרון דא"א ששם בינה דא"א, שם הוא שורש כתר או"א, ועל כן בשורש השורשים כתר או"א בא מן הבינה, ולכן חציה ניתן לאבא וחציה לאימא, וביחס הזה בעלמא דתיקון או"א לוקחים כתר דבינה דמ"ה לשניהם.

אבל זה במהלך העליון שהוא בחי' 'שני מלכים משמשין בכתר אחד', אבל במהלך התחתון ש'אין שני מלכים משמשין בכתר אחד', אז הכתר הוא טמיר וגניז באבא, והוא אותו שורש של מה שאמר הקב"ה לבנה לכי ומעטי את עצמך והכתר ניתן לחמה ולא ללבנה. והיינו כי בחי' 'מעטי את עצמך' אינו כפשוטו אלא הוא בבחי' אתכסיא והלבנה נכללת בחמה. וגם כאן שורש דאמא טמיר וגניז באבא ואימא נכללת באבא.

ויש"ס לקח ו"ק דבינה דמ"ה ולכן נקרא יש"ס הוא ז"א שבו ותבונה לוקחת מלכות דבינה דמ"ה: והיינו שיש"ס נקרא ישראל ע"ש ז"א ונקרא סבא כי מיירי הכא בו"ק דבינה דמ"ה שהוא מדרגת אמא, ובכללות ישסו"ת נקראים

אימא, לכן הוא נקרא ישראל סבא ולא ישראל גרידא.

לכן נקראת התבונה מלכות נפש תבונה כנוכר בתיקונים: והתבונה היא מלכות דאימא, והוא ההבחנה של לאה ורחל שלאה היא בחי' התבונה ורחל היא בחי' המלכות הכוללת.

והארית מלכות ב"ד שהיא מלכות יהודה שבא מלאה היא הארית התבונה, ולכן בעלמא דידן עיקר הבית היא רחל והוא משבט יוסף ובנימין. אבל בעלמא דאתי עיקר המלכות היא מלכות יהודה בבחי' ששני ההי"ן ה"א תתאה וה"א עילאה מתחברים, ונכללת הא תתאה בהא עילאה, וזהו מאותו שורש שהב"ן יחזור להיות נכלל בס"גשע"א, והוא בחי' מלכות תבונה הנזכר כאן.

וכשם שאו"א לא מתפרשין וישראל ורחל מתפרשין לזימנין, כן או"א נרמזין בחיבור גדול בי' ראשונה שבהוי"ה כנודע לפי שהם חו"ב דבינה דמ"ה. אך ו"ק דבינה דמ"ה עם המלכות דבינה דמ"ה שהם יש"ס ותבונה הם דומים לזו"ן ואינן כ"כ מחוברים חיבור גדול כמו או"א: והיינו כי או"א הם בחי' תרין ריעין דלא מתפרשין וזווגם תדיר, לעומת כך זו"ן הם בחי' 'דוד וכלה' שפעמים מחוברים ופע' לא. ישסו"ת הם ממוצעים בין מדרגת או"א עלאין למדרגת זו"ן. והם עומק דברי מהרח"ו שלא רק שהם ממוצעים בין או"א וזו"ן אלא הם נקראים ע"ש זו"ן, שיש"ס נקרא ישראל ע"ש ז"א בגדלותו שנקרא ישראל. ולכן מצד אחד יש להם תפיסה דאו"א ומצד שני יש להם תפיסה של זו"ן.

שע"א. והיינו שיש"ג מדרגות שהם משה ותרי משיחין, והיינו כי משיח ב"ד הוא בחי' תבונה-מלכות עליונה בחי' ה"א עילאה, משיח בן יוסף הוא בחי' מלכות תחתונה בחי' ה"א תתאה, ומשה בניהם בחי' קו האמצע המחבר בסוד הו"ו והוא מצרף את שני המשיחין בבחי' צירוף ה"א תתאה לה"א עילאה.

שכפשוטו לקח עתיק ג"ר לכן אבא לוקח ו"ק כי זה מה שנשאר, אלא הוא סיבה מצד עצמו מצד שהוא חלקו הראוי לו כמתבאר.

ובערך זה יש"ס לוקח מלכות דחכמה דב"ן, לעומת זאת בשם מ"ה המלכות דבינה דמ"ה לקחה התבונה. והנה ברור שהמלכות הכוללת שייך לנוק' וא"כ היא צריכה להיות לנוק' ולא ליש"ס, אולם הביאור כי זהו הוא השורש שיש"ס נכלל בנקבה, והיינו כי עיקר יש"ס הוא אות ה"א ועיקר או"א עלאין הם אות י'. והם דברי מהרח"ו ש"גם הוא נרמז בסוד נקבה וכו". והיינו כי מלכות דחכמה דב"ן היא בחי' חכמה תתאה ושורשה בבחי' מלכות דחכמה עילאה. ולכן יש"ס לוקח מלכות דחכמה דב"ן שהיא השורש לחכמה תתאה כפשוטו, וזה ההגדרה שהזכר נכלל בנקבה.

ואמנם מבינה דב"ן הד"ר שהם בח"ב חסד לקחם עתיק: הרי ב"ן הכולל הוא בחי' נוק', ובינה דב"ן הוא בחי' נוק' עליונה בפרטות, והד"ר לקחם עתיק לחלקו, והוזכר בזה שני מהלכים, והם כי הנה כשמחלקים את הי"ס הם נחלקים לג"ר וו"ק, אבל יש מהלך שעולם התחתון מתחיל מהבינה ולא מהחסד, והנקודים שבהם היה השבירה, הקמץ (כתר) והפתח (חכמה) לא היה בהם שבירה, אלא רק מהצירי (בינה), והתבאר שם בפרט בשיטת הגר"א שהשבירה התחילה בבינה, ומצד כך הו"ק (כלומר החלק התחתון) מתחיל בבינה דחסד. מאידך נאמר הפוך שהג"ר (שהוא החלק העליון) אינו מסתיים בבינה אלא בחסד, והוא דבר והיפוכו. והיינו שמצד השבירה הקומה התחתונה שהיה בה שבירה מתחיל בבינה, אך מצד התיקון הג"ר מרחיב אליו את החסד, והיינו שמכניס אליו את החלק שהיה בו שבירה למקום שלא היה שבירה, וזה עומק שורש תחילת התיקון. והם דברי מהרח"ו שעתיק לקח ד"ר והיינו שצירף אליו

והוא מה שהמוחין דזו"ן באים מיש"ס ותבונה דייקא שגם הם אינם מחוברים כאו"א, ומה שזווגם אינו תדיר כאו"א עלאין הוא שורש לזו"ן שגם זווגם אינו תדיר.

בעומק מה שאו"א מחוברים תמיד הוא מחמת שיונקים את חיבורם מע"י וא"א שהם מחוברים אהדדי כנודע, לעומת כך יש"ס אינם יונקים מע"י וא"א, אלא מאו"א שהם 'שנים מחוברים' לעומת ע"י וא"א שהם בחי' אחדות גמורה, וכיון שאו"א הם בחי' 'שנים מחוברים' נמצא שקיימת אפשרות של פירוד, וזה מתגלה ביש"ס שזווגם אינו תדיר כאו"א, ועד"ז בזו"ן ששורשם ביש"ס.

ואמנם מב"ן לקח אבא ו"ק דחכמה דב"ן כי הרי ג"ר לקחם עתיק לצורך הנקבה שלו ומלכות דחכמה דב"ן לקח יש"ס וכו': והוא שורש בחי' 'אבא יסד ברתא', שעתיק לוקח חכמה דב"ן לנוק' דיליה, והוא חכמה דב"ן דייקא.

ולכן נרמז גם הוא בסוד נקבה בה' ראשונה דהוי"ה כנודע: כמתבאר שאבא לוקח משם ב"ן הו"ק דחכמה דב"ן. כידוע יש שתי תפיסות במהותם של או"א, יש את שורש או"א שהוא בחו"ב דא"א, ויש את מקום הלבשתם שהוא בחג"ת דא"א, והוא מחמת שירדו אחוריהם דאו"א למקום הז"ת. והיינו שיש ג' הבחנות: א' שורשם בחו"ב דא"א, ב' מקום ירידתם הוא במקום ז"ת בעלמא דשבירה, ג' מקום הלבשתם בעלמא דתיקון, בחג"ת דא"א.

בערך הזה כשלקחו או"א משם מ"ה שלא היה בו שבירה הוא מאותו שורש ששורשם בחו"ב דא"א, אבל בערך למה שלוקחים משם ב"ן שהיה בו שבירה, הם לוקחים משורשם שירדו למקום ז"ת ולכן אבא לוקח ו"ק דחכמה דב"ן בבחי' 'וחכם באחור ישבחנה'. והיינו כי לא רק מחמת

על כן בהחלפת אורך ועובי. והנה יש שורש לבחי' קוים ושורש לבחי' עירוב, והוא כי א"א הוא במדרגת קו, וע"י הוא במדרגת צמצום, עיבוי כי הצמצום לחד מן המהלכים היינו כיווץ הדבר אל תוכו, ועי"ז נעשה מעובה ודו"ק. כי כאשר דבר מתפשט ואנו מצמצמים את ההתפרטות אל תוכו, הדבר נעשה מעובה. בערך זה א"א הוא בונה מהלך של קוים ולכן מצידו הימיני הוא זכר וצידו השמאלי הוא נק', ועפ"ז הוא תפיסת או"א ששורשם בא"א שהם במהלכי קוים, וההבדל בין היפ"ש לרש"ש הוא שלדעת היפ"ש הם בבחי' קוים בתיקון, ולהרש"ש היו בחי' קוים מעיקרא. לעומת כך התפיסה שיש בהם בחי' תערובת, הוא משורש ע"י שיוצר את שורש העיבוי, ועי"ז נעשה גם עירוב של אורך בעובי, וכך מתגלה בחי' תערובת באו"א וישסו"ת. ולפי הרש"ש הוא בתיקון ולהיפ"ש הוא בשורש דקלקול בחי' ערב רב ערב זוטא, ואמנם גם להיפ"ש יש בחי' מעין עירוב דתיקון שהוא בחי' אחדות כפשוטו, אלא לא עירוב כפשוטו.

אך א"א ועתיק אינם כן רק הזכרים לקחו מ"ה לבדו והנקבות כ"ן לברם לכן הם מחוברים בפרצוף א'. אך באו"א שהם זכר ונקבה נפרדין מוכרח שכל א' יהיה בו מ"ה וב"ן כדי שלא יתפרדו לגמרי וזה סוד הבן בחכמה וחכם בבינה, וכן על דרך זה בזו"ן כי ז"א יש לו ו"ק דב"ן וו"ק דמ"ה ונוקבא יש בה מלכות דמ"ה ומלכות דב"ן נמצא כי בז"א יש בו חו"ג שהם מ"ה וב"ן וכן בנוקבא: והיינו מחמת דלית שמאלא בהאי עתיקא' והוא נאמר גם על אריך, כי בע"י הם פו"א ובא"א הם ימין ושמאל אבל הם מחוברים אהדדי באחדות גמורה כי הם פרצוף אחד, לעומת כך או"א הם במדרגת שניים מחוברים כי הם שני פרצופים. כי בע"י וא"א גם אם (בא"א) צד הזכר יש רק מ"ה ובצד הנקבה יש

את החסד של בינה דב"ן. והוא בבחינת מכ"ש כי אמרתי עולם חסד יבנה, יבנה-בינה, וא"כ כתוב חסד-בינה, ודו"ק.

ואז ה' קצוות דבינה דב"ן שהם גבו' תפארת נה"י לקחתן אמא: הוזכר לעיל שאבא שורשו בחכמה דא"א ואימא שורשה בבינה דא"א, וזה מצד שורשם, אך מצד ירידתם שירדו למקום ז"ת באופן של קוים, קוים דייקא, אבא לוקח ו"ק דחכמה דב"ן לחלקו שהוא ממקום החסד, והיינו כי אחורי אבא שירדו עיקרו הוא מחסד ולמטה כי לשם נתארך קו החכמה בימין, לעומת כך אחורי אימא שירדו הוא מגבורה ולמטה כי לשם נתארך קו הבינה בשמאל, ובפרט בשיטת הגר"א שבשבירה קודם יצא מלך הגבורה לפני מלך החסד, ולכן כאשר בעולם התיקון כשאימא באה לקחת מב"ן היא לוקחת מגבורה דייקא ולא רק מחמת שעתיק לקח ד"ר.

ומלכות דבינה דב"ן לקחה תבונה: והיינו כי המלכות הזו היא שורש הנוק' הגמור לכן לקחה התבונה.

נמצא כי אבא יש לו מ"ה וב"ן, ואמא יש לה מ"ה וב"ן, ויש"ם מ"ה וב"ן, ותבונה מ"ה וב"ן. אך א"א ועתיק אינם כן רק הזכרים לקחו מ"ה לבדו והנקבות כ"ן לברם לכן הם מחוברים בפרצוף א': והוא ההבדל בין ע"י וא"א שהם בחי' פרצוף אחד' לאו"א וזו"ן שהם בחי' שנים מחוברים'.

הוזכר לעיל שיש מהלך של בחי' קוים ויש מהלך של בחי' תערובת, והוא לפי שיטת היפ"ש תחילת הדבר היה בחי' תערובת שורש דקלקול וחזר להיות בחי' קוים מתוקנים, לעומת שיטת הרש"ש שהיו בחי' קוים שהיה חסר בהם את ההתכללות ובתיקון נעשו בחי' עירוב בחי' 'והערב נא' ויתר

רק ב"ן מ"מ הם אותו פרצוף שיש בו גם שם מ"ה וגם שם ב"ן, לעומת כך או"א אם באבא היה רק שם מ"ה ובאימא היה רק שם ב"ן נמצא שבכל פרצוף אין גם שם מ"ה וגם שם ב"ן לכך הוצרך ההחלפות, וכך הוא בזו"ן כפי שמבאר מהרח"ו כאן.

והוא ענין האחדות שבכל פרצוף יש גם מן המ"ה וגם מן הב"ן, והוא כפי שהתבאר לעיל שהוא בחי' אחדות לשיטת היפ"ש שהוא בחי' אחדות של המ"ה והב"ן, ולשיטת הרש"ש הוא תערובת בבחי' החלפת האורך ברוחב שזה עומק כל פנימיות האחדות, אחדות של תערובת עירוב מלשון עיבוי, ודו"ק.

וזהו סוד הבן וחכמה וחכם נבינה: והוא מלש' ספ' יצירה, היינו שמה שיש ב"ן^{שע} בחכמה הוא בחי' 'הבן בחכמה' ומה שיש מ"ה^{שע} בבינה הוא בחי' 'וחכם בבינה'.

וכן על דרך זה בזו"ן כי ז"א יש לו ו"ק דב"ן וו"ק דמ"ה ונוקבא יש בה מלכות דמ"ה ומלכות דב"ן נמצא כי בז"א יש בו חו"ג שהם מ"ה וב"ן וכן בנוקבא: והיינו כי זו"ן נמי כיון שהם פע' מחוברים ופע' לא, לכן הוצרך שיהיה שם מ"ה וב"ן בז"א ושם מ"ה וב"ן בנוק'. והיינו כי באו"א מה שנעשה החלפות הוא חידוש כי אע"פ שהם שנים מ"מ הרי זיווגם תדיר ואינן מתפרשין והיה ס"ד לומר שאין צורך שבכל פרצוף יהיה מ"ה וב"ן, אבל בז"א הוא מוכרח שיהיה בזכר מ"ה וב"ן וכן בנוק'.

ואמנם ז"א שלוקח מוחין שלו כפולים מצד אבא ומצד אמא היו אז החסדים דמ"ה

שעב. ב"ן הוא מלש' בינה.

שעג. בסוד כח-מה כנודע.

וחסדים דב"ן באבא וגבורות דמ"ה וגבורות דב"ן באמא ואחר כך בהכנסם בז"א נתחלפו ואז החסדים דב"ן נשתתפו עם הגבורות דב"ן בנה"י דאמא וגבורות דמ"ה עם החסדים דמ"ה נשתתפו בנה"י דאבא נמצא מוחין דאמא כולם דב"ן ודאבא כולם דמ"ה: הוזכ"ל פלוג' בין היפ"ש והרש"ש מה היה קודם ההחלפות ומה אחרי. והיינו ששיטת הרש"ש אינה כלשון מהרח"ו כאן שקודם היה מ"ה וב"ן דמ"ה אצל אבא ומ"ה וב"ן דב"ן אצל אימא בבחי' קוים שהיה חסר התכללות, ונתחלפו ונעשה מ"ה דמ"ה ומ"ה דב"ן אצל אבא וב"ן דמ"ה וב"ן דב"ן אצל אימא בחי' תערובת דתיקון. ושיטת היפ"ש שקודם היה מ"ה דמ"ה ומ"ה דב"ן אצל אבא וב"ן דמ"ה וב"ן דב"ן אצל אימא בחי' תערובת דקלקול, ונתחלפו ואבא כולו מ"ה שלם ואימא כולה ב"ן שלם בחי' קוים דתיקון, והוא כלשון מהרח"ו כאן.

ועיין בש"ש^{שע} וז"ל: "שהק' דזה הפך ממ"ש לעיל פ"ט דאחר החילוף אבא כלול ממ"ה דמ"ה ומ"ה דב"ן ואי' מב"ן דמ"ה וב"ן דב"ן וקושיה זו כתבה השמ"ש בש' י"ט וכו' ושים דעתיך בזה להשוות כל המקומות שלא יחלוקו זה עם זה עם מ"ש השמ"ש שם".

מעתה צריך לבאר דברי מהרח"ו לשיטת הרש"ש בהחלפות שהיה הסדר הפוך ממש"כ כאן מהרח"ו, ועיין בדב"ש^{שע} וז"ל: "ובזה יבוא הכל על נכון דכשנכנסים המוחין בזו"ן הגדולים תחילה נכנסים המוחין דאו"א דכללות בסדר

שעד. אות ח'. והוא פלא גדול שלא חילק בין שיטת היפ"ש לרש"ש בסוגיית ההחלפות, וגם לעיל לא חילק והגיה דברי היפ"ש ע"פ שיטת הרש"ש, וגם כאן אינו מחלק, וגם כתב באות ט' "אם שהם דברים פשוטים" והרי לכאורה הם דברים קשים עקב הפלוג' הנ"ל בין היפ"ש ורש"ש וכפי שביאר הבלח"י להדיא פלוגתתם, וצריך עיון גדול ליישב דבריו.

שעה. פ"ט אות ט"ל.

לקבל בבחי' קוים שכל קו לעצמו כי אין לך זמן גדול מזמן הנסירה שיקבלו הקוים כ"א לעצמו כי כ"א עומד כמציאות לעצמו.

מתבאר שיש שתי בחי' של תערובת לשיטת הרש"ש, שתחילה אחרי ההחלפה בזמן שזו"ן היו אב"א היו המוחין בבחי' תערובת שמ"ה דמ"ה ומ"ה דב"ן אצל אבא וב"ן דמ"ה וב"ן דב"ן אצל אימא, אבל בנסירה נתחלפו ש"י שוב ונעשו קוים והוא דברי מהרח"ו כאן שכתב: "ואז החסדים דב"ן (שהיו אצל אבא) נשתתפו עם הגבורות דב"ן בנה"י דאימא, וגבורות דמ"ה (שהיו אצל אימא) עם החסדים דמ"ה נשתתפו בנה"י דאבא". ואח"כ כשחזרו להיות פב"פ הוא בחי' תערובת דתיקון גמור.

והיינו שבחי' ההחלפה כשהיו אב"א הוא בחי' תערובת שאינה של תיקון, והוא כדוג' בחי' תערובת לשיטת היפ"ש שהיה לפני ההחלפה שהיא בחי' תערובת דקלקול. אבל כאשר הם חוזרים פב"פ נעשה בחי' תערובת דתיקון ע"י החלפת אורך בעובי ועובי באורך בחי' אחדות שלימה כמתבאר.

ובזה אפשר לתרין כנ"ל, בענין קין והבל, כי זהו הענין כשנכנסים בו"א נה"י דאו"א, אך שם בחטא ארה"ר לא נכנסו בו רק מוחין דאימא

שעו. והחלפה זו אינה באו"א עצמם כהחלפה ראשונה אלא הוא בבחי' המוחין שמקבלים זו"ן שהם מקבלים בזמן הנסירה בבחי' קוים נפרדים, כי 'הבן בחכמה וחכם בבינה' לא נאמר באו"א עצמן שהם ע"ב וס"ג אלא הוא במ"ה ובב"ן דאו"א שהם זו"ן דאו"א שהם שורשי הזו"ן דלתתא, והוא כוונת לשון מהרח"ו "ואחר כך בהכנסם וכו'", כלומר לצורך היכנסם בזו"ן, ודו"ק. בעומק בדקות הוא משורש בחי' אחוריים דאו"א שנפלו ומה שהתארכו הקוים לצורך תיקון זו"ן מחד סמכא לבחי' ג' קוים, והיינו מחמת היות אחוריהם שורש לזו"ן שאינו לעצמן אלא לצורך זו"ן, וביחס הזה המוחין שהתחלפו כאן לקוים הם משורש בחי' הקוים שהתארכו לצורך זו"ן, ודו"ק.

החילוף הנזכר בשער י"ט פ"ו ובשער כ' פ"י תוך ז"א, ובהיותה הנוק' באחור נותן לה המוחין דב"ן דב"ן אשר הוא בנה"י דתבונה, ואח"כ ע"י הנסירה ניתן לה ע"י אימא המוחין דמ"ה וב"ן דב"ן אשר הוא בנה"י דיש"ס, וא"כ נמצא דנה"י דישסו"ת הם תוך נוק' אשר בכללותם נקרא תבונה הכלולה ממ"ה וב"ן ונשאר בז"א ע"ג רישיה המוחין דמ"ה וב"ן דמ"ה אשר הם בנה"י דאו"א אשר בכללותם נקרא יש"ס הכלול ממ"ה ומב"ן".

יש שני שלבים יסודיים בזו"ן, שלב הראשון הוא שהם 'מחוברים', תחלה אב"א ואחרי הנסירה חוזרים להיות פב"פ, (ואמנם גם הם שני שלבים אך בשניהם הם מחוברים, רק בתחילה אב"א ובסוף פב"פ), שלב שני הוא הנסירה שהוא השלב האמצעי, ואז נוק' מקבלת הארתה מאימא וז"א הארתו נמצאת ע"ג רישיה דיליה, אבל הם לא מחוברים אהדדי אלא נבדלים זה מזה.

כלומר כשז"א ונוק' מחוברים אהדדי זה שורש התערבותם, בין כשהם אב"א בתחילה בין כשהם פב"פ, ולדברי הרש"ש בשלב זה שזה כולל בין כשהם אב"א ובפרט כשהם פב"פ הם מקבלים בבחי' התערובת כאחרי ההחלפה לשיטתו. ובדקות בהיותם אב"א יש כאן תפיסת תערובת כשורש לערוב דקלקול, משא"כ בהיותם פב"פ, זהו תערובת דתיקון.

אך בזמן הנסירה שהם ננסרים זה מזה, וז"א עומד לעצמו ונוק' לעצמה, אז נוק' מקבלת מ"ה וב"ן דב"ן בחי' קו לעצמו, ונשאר לז"א מ"ה וב"ן דמ"ה בחי' קו לעצמו. וזה עומק החיסרון שנמצא בנסירה, שאין בהן בחי' עירוב דתיקון אלא בחי' קוים נפרדים שחסר בהם ההתכללות.

והיינו לשיטת הרש"ש אע"פ שאחרי ההחלפה הם בחי' מעורבים מ"מ בזמן הנסירה הם חוזרים

לבר ואז אין חליפין, נמצא החו"ג דאימא הם ממ"ה וב"ן, נמצא כי קין הוא מנבורות דב"ן והבל הוא מחסדים דמ"ה. כנלע"ד חיים: סוגיא דקין והבל התבארה במקום אחר, מ"מ מביא הש"ש קושיית הרש"ש שמהרח"ו כתב לעיל שקין הוא ממ"ה דב"ן ותאומתו מב"ן דב"ן, והבל הוא ותאומתו יצאו מעורבים ממ"ה ומב"ן. והת"ח יישב ע"י שהוא פירט עוד פרט והוא שקין הוא ממ"ה דב"ן דב"ן, ותאומתו מב"ן דב"ן דב"ן.

ומן הנ"ל תבין מ"ש במ"א כי כתר דאבא הם טעמים וט"ס הם נקודות כי כתר שבו הוא כתר דבינה דמ"ה כנ"ל ובל כתר שנבל ספירה וספירה הוא טעמים וכו': אינו כחלוקה הפשוטה שמחלקים את הטנת"א כנגד הפרצופים שבזה היו שני מהלכים או שהטעמים בכתר או בחכמה ולפ"ז ההמשך. והתבאר עוד אופני חלוקה. ולפי החלוקה שכותב כאן מהרח"ו שהיא שמועה רחוקה יותר, הטעמים הם בכתר דאבא והט"ס הם נקודות, א"כ ביחס הזה התגים והאותיות הם ביש"ס וזו"ן, אבל ברור שיש גם טנת"א שלם באבא.

מ"מ מבאר מהרח"ו את סברת שמועה זו, והוא מחמת שאבא לקח מכתר דבינה דמ"ה את הכתר והחכמה ואימא לקחה את הבינה שע"י דבינה דמ"ה, לכן הכתר דאבא הם טעמים וכל הט"ס הם נקודות כנגד החכמה שלקח מבינה דמ"ה כי בערכין הם נקודות.

התפיסה של נקודות יש בה שתי הבחנות, א' בחי' נקודות של קודם השבירה, ב' נקודות של אחרי השבירה (כלומר שמהם השבירה). הנקודות של קודם השבירה עיקרם הם קמץ ופתח, והנקודות שאחרי השבירה עיקרם הם מהצירי ולמטה,

שע"י. ולענין הכתר עצמו מהרח"ו דן שני צדדים

בחינת ניצוצות של האור שבהם נעשה שורש השבירה. כי זהו צורת צירי, ב' נקודות, שורש לתפיסת ניצוצות. וכבר הוזכר ובואר בסוגית השבירה בהרחבה. ביחס הזה באבא שהכתר שבו הוא טעמים והט"ס הם נקודות, כוונת הדבר הוא שרק הז"ת שבו הם נקודות שנשתברו אבל הנקודות שלמעלה מן הז"ת שהם חכמה ובינה הם בחי' הנקודות שלא נשתברו, ובערך הזה החכמה היא בניקוד קמץ והבינה היא בניקוד פתח^{שע"י}. והז"ת הללו הם סוד אחוריים דאבא שנפלו שהיה בהם שורש דשבירה. וזו נקודה יסודית שיש לחלק בנקודות שלא ככולם יש בהם בחי' שבירה, וצריך לחשב בכל סוגיא לאילו נקודות הדבר שייך האם לנקודות שלא היה בהם שבירה שהם הקמץ והפתח או לנקודות שיש בהם שורש לשבירה שהם מהצירי ולמטה. נמצא שאבא בחי' הכתר שבו הם טעמים, ובחי' החכמה והבינה שבו הם נקודות שלא היה בהם שבירה, והז"ת שבו הם נקודות שיש בהם שורש לשבירה, והם שורש לאחוריים שנפלו.

כי לפעמים נאמר כי בינה היא אהי"ה ולפעמים נאמר שהוא ס"ג וכו': והיינו כי יש הגדרה של שמות ויש הגדרה של מילויים, לדוג' שם הוי"ה המילויים שלו הם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן, ושם אהי"ה המילויים שלו הם קס"א קנ"א קמ"ג, וכעזה"ד בכל שם. וביחס לפרצופים יש נקודת יחס לשם הוי"ה שמילואיו מתחלקים לחו"ב וזו"ן, ויש נקודת יחס לשמות עצמם איזה שם שייך לכל ספירה, ויש י' שמות שכל שם שייך לספירה אחרת^{שע"י}.

שע"י. בדקות הז"ת מתחיל משורש הבינה שהיא בניקוד הצירי שהוא שורש לשבירה, והתבאר במקומו האם השבירה התחילה מהחסד או מהבינה, ואכמ"ל.

שע"י. למשל מלכות שם אדנות, א"ל בחסד וכו', כמתבאר בדברי רבותינו.

לכן הבינה יש לה יחס שיש לה שם אהי"ה ויש לה יחס שיש לה מילוי דשם הוי"ה שהוא ס"ג. אמנם השם ששיך לבינה פע' שהוא שם אהי"ה ופע' שהוא אלה"ים חיים^{שפ}.

לפ"ז נבאר כוונת דברי מהרח"ו, שבא לבאר מתי היחס של הבינה הוא בשם אהי"ה ומתי הוא במילוי ס"ג משם הוי"ה, וזה תלוי בב"ן או במ"ה שבה, או זה באימא וזה בתבונה, או זה בג"ר וזה בז"ת. והיינו שהאהי"ה הוא במ"ה או באימא או בג"ר, והס"ג הוא בב"ן או בתבונה או בז"ת כמבואר בדבריו.

ודו"ק ותשכח כי יותר נראה שאהי"ה הוא בחלק מ"ה אך ס"ג הוא בחלק ב"ן כי הרי ב"ן שורשו מס"ג שהם הנקודות כנודע שהם המלכים שמתו: אהי"ה הוא מלשון 'אנא זמין להולדה' כלשון הזוהר, וביחס זה האימא היא נקראת אהי"ה כי היא האם המולידה, והוא שורש הבינה שהיא בן-י"ה כלומר בן או"א שהם י"ה, לעומת כך שם ס"ג שהוא שורש לב"ן היינו

^{שפ}. וזה ביחס להיותה שורש לגבורה שהיא שם אלה"ים

הס"ג דס"ג כנודע, וס"גהוא מלשון 'סיגים'^{שפא}, והוא שורש השבירה שמתחיל להתגלות בבינה, כלומר בניקוד הבינה שהוא צירי, והיינו בתפיסת התבונה^{שכב} שהיא ביחס הזה מילוי ס"ג דס"ג.

בדקות, כפי שהתבאר כשנשתברו הכלים היו שתי תנועות, חזרת האורות לעילא^{שכג} והניצוצות ירדו לתתא. ומצד היחס הזה יש ס"ג ויש ס"ג דס"ג, ס"ג עצמו מצד היותו שורש לשבירה הוא בבחי' 'נסוגו אחור' ולכן האור חוזר לשורשו, והניצוצות שהם בחי' הסיגים שירודים לתתא זה בחי' ס"ג דס"ג.

גם תבין איך כל אנא הוא חכמה או חכמה דב"ן: והוא שורש אבא יסד ברתא. או חכמה דבינה דמ"ה.

^{שפא}. כמבואר בתחילת הע"ח שהם סיבת השבירה והעבודה היא לברר את הסיגים, וכן ברמח"ל מבואר שהתיקון הוא לברר את הסיגים מן האורות ולתקנן, בבחי' 'כולו סג יחדיו'. ^{שכב}. והיינו כמו שבאבא שהכתר שבו הוא טעמים והט"ס הם נקודות, ה"נ בערכין בבינה על הצד שהיא לקחה חצי כתר דבינהדמ"ה הכתר שלה הם טעמים והט"ס הם נקודות. ^{שכג}. הוא בהגדרה כוללת ויש בזה חילוקים כפי שהתבאר במקומו. ובהגדרה כוללת תחלה ירדו האורות לצורך חיבור עם הניצוצות והכלים שירדו, ואח"כ התגלה בהם תנועתם העצמית, לחזור לעילא לשורשם ומקומם.

פרק י"א

התבאר לעיל בכללות חמש הגדרות בבחי' אחור, וא' מהם^{שפד} הוא מלשון 'פונה למישהו אחר', אמנם גם בחי' הפנים פונה אך פנייתו הוא בבחי' 'פונה לשווה אליו' בבחי' 'פנים בפנים דיבר ה' עמכם', לעומת בחי' אחור הוא בחי' שפונה למישהו אחר שלמטה ממדרגתו.

אך האחוריים שלהם גדולים מהפנים דחכמה: והיינו שלא רק שהם גדולים מהם אלא הם נעשים מציאות הפנים של החכמה כנ"ל. ולהלן יבואר ע"פ הש"ש דמיירי במדרגת הקוים בין הספירות (ולא בתוך כל ספירה עצמה ששם העליות והירידות הם באופן אחר) שבכל קו האחור שמעליו הוא הפנים דיליה, של תחתון.

ואם בן כשאנו אומרים שעולין פנימיות ג' תחתונות במקום ג' אמצעיות הוא על דרך זה כי הנה פנימיות דנצח עלה דרך קו ימין והוא חיצוניות דחסד וחיצוניות דחסד הוא פנימיות אליו אף על פי שהוא אחוריים והבן זה: והוא סדר הכוונות שהבריאה בנויה באופן של שלשלת הן מדין ג' קוים והן מדין חב"ד חג"ת ונה"י, שנה"י עולים לחג"ת וחג"ת עולים לחב"ד, וחב"ד דעשייה עולים לנה"י דיצירה הוכעזה"ד בכל עולם ועולם.

בחי' אחוריים דעליון שנעשים פנים לתחתון הוא בחי' מלעילא לתתא, אך גם מצד התחתון מתתא לעילא הפנים של התחתון נעשים אחור של עליון. והיינו כי מלעילא לתתא האחור של עליון הוא בחי' שפונה למישהו אחר, ומתתא לעילא הוא בחי' 'אחור' שפונה ללכת אחרי

ונחזור לענין פנים ואחור הנה כבר ידעת סדר המדרגות ומעלת השמות: כל מדרגה יש לה גילוי של מדרגת פנים ומדרגת אחור. שורש הדבר מתגלה ברישא דא"ק שאמנם בחלקו העליון של הגולגולת מתגלה בחי' השערות שהוא שם ע"ב הכולל, ושם אינו מתגלה בחי' אחור ואין מהרח"ו עוסק בהם כי אין השגתינו אלא במקום שיש מדרגת פו"א. לעומת כך במקום הנקבים שהם אח"פ והעינים מתגלה בחי' פו"א שהפנים שיש בו נקבים הוא בחי' הפנים והאחור שאין בו נקבים הוא בחי' אחור.

מהות ההגדרה שמתגלה מצד הפנים הוא בחי' 'חור' כלומר נקב שדרכו מתגלה הפנים לחוץ דרך החלל, לעומת מהות ההגדרה שמתגלה בבחי' האחור הוא א-חור כלומר 'אין חור'. (וכבר נתבאר ה' הגדרות במהות האחור)

בחי' פנים ואחור נמצא בכל מדרגה, בעצם המדרגה עצמה וכן בבחי' השמות, שהשמות הפשוטים הם מדרגת הפנים ושמות הריבוע הם מדרגת האחור.

כי יש אחוריים גדולים מהפנים דלמטה וכו': כלומר האחור של העליון נעשה פנים לתחתון, והיינו שלא רק שהמדרגה של אחור של עליון הוא פנים בערך התחתון, אלא הוא עצמו נעשה הפנים של התחתון.

وهוא המבואר לעיל בדברי הע"ח שאחוריים דאו"א שירדו למקום ז"א בשבירה, וכן בתיקון נשארו להלביש במקום חג"ת תרין דרועין דא"א, היינו שאחור של עליון נעשה בחי' הפנים של התחתון, בבחי' 'וחכם באחור ישבחנה'.

שפד. להלן יבואר אופן נוסף

חור' שדרכו יש חיבור בין הז"א לנוק'שפ"ו. משא"כ בפנים יש ריבוי של חורים, עינים ואח"פ.

ומ"מ מהרח"ו מדמה את שתי ההגדרות של פו"א ופנימיות וחיצוניות אהדדי ע"ש כי בכללות שווים אהדדי.

ו**חיצוניות דחסד הוא פנימיות אליו**: כלומר מלעילא לתתא חיצוניות דחסד נעשה פנימיות לנצח, וכן מתתא לעילא פנימיות דנצח נעשה חיצוניות דחסד כנ"ל.

ו**אמנם פנימיות דחסד עולה דרך קו ימין ונעשה חיצוניות לחכמה וחיצוניות דחכמה הוא פנימיות אליו ועל דרך זה עלו ממדרגה למדרגה עד אין קץ וכן על דרך זה בקו אמצעי וכן בקו שמאלי**: יסוד מוסד שסדר העליה הוא בסוד קוים, והיינו כי כל תנועה בבריאה בנוי בתנועה של שלשלת, וכאשר מתגלה תנועה בבריאה הוא מאור א"ס עד תחתית העשייה, בבחי' 'עקב חבל נחלתו' כמבואר בנפה"ח כחבל זה כשמנענעים אותו הוא מתנועע בכל קומתו ואינו מתנועע במקומו לבד^{שפ"ו}. ובערך בקוים המבואר כאן כל קו מתנועע בכל קומתו.

והם פירוש דברי מהרח"ו שכתב 'עד אין קץ' שהוא אור א"ס, כלומר שכל עליה היא בסוד הקו שהוא בחי' השפע שיורד מן העליון, ומאידך הקו הוא בסוד הצמצום, והוא מה שהתבאר בתחילת הע"ח שהאור שהיה בחלל יצא מחוץ לחלל כדוג' צינור ששואבים דרכו, ודרך אותו קו נשאבו 'המים העליונים'. ולכן כל תנועה היא לעולם

מישהו אחר^{שפ"ה} שהוא אחרי העליון, בבחי' 'אחרי אלוקיכם תלכו'. והיינו כי יש מדרגת מתן תורה בבחי' 'פנים בפנים דיבר ה' עמכם', ויש מדרגת בחי' 'אחרי ה' תלכו'.

ו**הוא חיצוניות דחסד**: כלומר חיצוניות הוא בחי' אחור ביחס לפנים הנקרא פנימיות. אך זה הוא בכללות, כי בפרטות יש בהם חילוקי הגדרות, והוא כי בחי' חיצוניות הוא מל' 'חץ'- 'מחיצה', כלומר שחוצץ ביניהם, הפנימיות הוא מה שנמצא בתוכו והחיצוניות הוא מה שנמצא חוצה לו. והיינו שהחיצוניות והפנימיות אינם מחוברים יחד מחמת שיש מחיצה ביניהם.

בל' אחרת והיינו הך יש אור מקיף ואור פנימי, וביניהם נמצא העולם התחתון וחוצץ ביניהם כמבואר בתחילת הע"ח, והיינו שהעולם התחתון חוצץ וגורם שלא יתחברו האו"פ והאו"מ אהדדי. וכן בתוך כל עו"ע הוא בבחי' הכלי שהוא חוצץ בין האור המקיף לאור הפנימי, שהאור המקיף בוקע בדופני הכלי מבחוץ והאור הפנימי בוקע בדופני הכלי מבפנים, ותכליתם לחבר בין האור הפנימי והאור המקיף וגם לזכך את הכלי עצמו. והיינו שמה שמעכב בין העולמות להתחבר אהדדי הוא העולם התחתון, ובתוך כל עו"ע הוא בחי' הכלי, ולכן נקרא 'חיצוניות', מל' שהוא חוצץ.

לעומת כך מהות מדרגת 'אחור' כמבואר היינו שהיכן שיש חור הוא בחי' פנים שמתגלה הפנימיות והיכן שאין חור הוא בחי' 'אחור'. בל' נוספת, יש חיבור דפב"פ, ויש חיבור דאב"א כמו שיצאו או"א בתחילה ובפרט זו"ן. וכאשר זו"ן הם אב"א השפע בוקע דרך אחורי ז"א והוא 'אחור' מלש' 'אחד-

שפ"ו. והוא אופן נוסף בביאור מהות בחי' 'אחור'

שפ"ז. אמנם יש חילוקי מדרגות בתנועות ויש תנועה עבה יותר או תנועה גסה יותר וכן יש מקום היכן התנועה פועלת, אך בכללות כל תנועה מנענעת את כל הבריאה כולה, והוא מסוד שהאדם הוא בצורת א"ק שמאיר בו הקו.

במדרגת הקו, הן בבחי' אור ישר ואור חוזר, והן בחי' מ"ד ומ"ן, ולכן נאמר כאן 'עד אין קץ' שהוא בוקע עד אור א"ס.

כי א"א לעלות אלא כל א' בקו שלו וזכור גם זה: והיינו שבדקות הקו הוא קו אחד שהוא בבחי' 'זה תחת זה', וסוד ג' קוים התחדש בא"ק, ולכן סדר העליות דמיירי מהרח"ו כאן הוא מדין א"ק שהם ג' קוים ולכן כל א' עולה בקו שלו דייקא.

ועיין בש"ש שהביא מדברי מהרח"ו בשער או"א ספ"ט שיורדים המוחין מכתר לחכמה ומחכמה לבינה הרי שאינו בקו שלו, ותירץ שמה שיורד לא בקו שלו הוא בתוך אותה ספירה דנצח או דהוד שבאותו קו אבל אינו יוצא מקו שלו.

שורש הענין שמתגלה בספירה פרטית עלייה שלא בקו שלה, הוא כי כל עליה אינה רק מדין א"ק, כי אם הייתה רק מדין א"ק אז גם באותה ספירה בפרטות לא יהיה אלא בסדר ג' קוים וכל אחד היה עולה רק בקו שלו, אלא כיון שכל עליה היא גם בסוד הקו כלש' מהרח"ו 'עד אין קץ' לכן מתגלה בפרטות בספירה הפרטית של אותו קו בחי' קו אחד זה תחת זה כתר לחכמה וחכמה לבינה וכעזה"ד בבחי' הקו.

ובזה תבין שתמצא שמות הרבה שהיותר פנימיות הם בסוד אחוריים ורבוץ והחיצוניות הוא בסוד פנים בלי רבוץ אלא כפשוטו: כנודע האותיות בכללות^{שפח} הם בבחי' המלכות, ושם נמצא עיקר מדרגת השמות, והוא ע"פ מש"כ לעיל שאחור העליון גבוה מפנים התחתון. ובתוך אותו עולם השמות דהפנימיות הם פשוטים והשמות של החיצוניות הם בריבוע, ובסוד זה שהפנים של התחתון הם אחורי העליון זה גורם גם, בחי' וצ"ב.

שמות דפנימיות שהם בריבוע ושמות דחיצוניות שהם פשוטים.

וצ"ע כי לכאורה בענין השמות מיירי באותה מדרגה ולא ביחס של עולם עליון לתחתון, ובאותו עולם הפנים הם לעולם שמות פשוטים ואחוריים הם מילוי בריבוע.

ביאור הענין הוא, שמה שנאמר שהשמות של הפנימיות הם ריבוע ושמות החיצוניות הם פשוט הוא רק ביחס של העתקה מעולם עליון לתחתון, או ביחס מתתא לעילא שפני התחתון נעשה אחורי העליון או מלעילא לתתא שאחורי העליון נעשה פני התחתון, אבל ברור הדבר שבאותו עולם מדרגת הפנימיות היא לעולם שמות פשוטים ומדרגת החיצוניות היא מילוי ריבוע, ודו"ק.

כמו שתמצא מזה הרבה בשמות הג' כלים שיש לו"א ולנוקבא: עיין בהגו"ב שהביא מדברי מהרח"ו בשער השמות שהכלי הפנימי דז"א הוא רבוע דקמ"ג וכלי אמצעי קמ"ג שהוא אהי"ה דאלפין וכלי חיצון אהי"ה פשוט וכו'. והיינו שלפי סדר המדרגות היה צריך שהפנימי שהוא הגבוה יהיה שם אהי"ה פשוט והכלי החיצון יהיה שם אהי"ה ברבוע וחזינן שזה הפוך, והוא ראייה לדבריו כאן ששמות הריבוע הם הפנימיים והפשוטים הם החיצוניים, ונמצא שזה נאמר בתוך אותו עולם עצמו וצ"ב.

ולכאורה הוא סוגיא אחרת כי כאן מיירי בבחי' פו"א שיש בין כל עו"ע שאחורי העליון נעשה פני התחתון כנ"ל שהם שני חלקים, והתם מיירי בג' כלים שיש בכל עו"ע עצמו שהם פנימי אמצעי וחיצון, וג' כלים הם בבחי' בתוך אותו עולם עצמו ולא בבחי' יחסיות בין עולם עליון לעולם תחתון, וצ"ב.

אחור מלש' 'אחר' הוא גמ' יצחק שפ"ט זה השורש של מידת הדין שהוא בחי' אחור, שיצחק ביחס לאברהם הוא אחוריים, וכאשר אברהם אבינו עוקד את יצחק נאמר והנה איל 'אחר' נאחז וכו', והיינו שאברהם עוקד את בחי' אחוריים דיליה שירדו להיות פני יצחק, והוא ענין עקידת יצחק שהוא עקידת האחוריים, וה"נ שיצחק ביחס לעצמו יש בו גם בחי' הפנים וכ"ש ביחס לזולתו שהוא יעקב הוא בחי' שכולו פנים.

תחלה היה ז"א ו' מלכויות או ו' כתרים של ו"ק; התבאר לעיל שהנקודים יצאו הכח"ב בכל הי"ס שלהם, והז"א יצאו ו"ק, והנוק' בסוד נקודה.

נזכיר בקצרה יסודות שהתבארו לעיל בסוגיא זו, והוא כי יש שתי תפיסות יסודיות בדברי מהרח"ו והם תפיסת הספירות ותפיסת הפרצופים. שהתפיסה הפשוטה ביחס לספירות היא שבעקודים וגם בנקודים היו י"ס כל אחד, ובנקודים הכח"ב יצאו כל הי"ס שלהם, והז"א כל ספירה ממנו יצאה ו"ק, והנוק' יצאה בסוד נקודה אחת. ויש תפיסה אחרת שהיא ביחס לפרצופים, והיינו שגם בעקודים יש בחי' של פרצופים שפ.

כפי שמבואר בדברי מהרח"ו בשער המלכים שגם בנקודים היה תפיסה של פרצופים, וביחס הזה כשיצא ז"א היינו שיצא כח הכללות שנקרא ז"א שהוא ו' ספירות.

ועיין בהגו"ב שהביא דברי הש"ש על מש"כ מהרח"ו ו' כתרים דהיינו כתרים דמלכויות. ואמנם הוא ענין למלכות הכוללת שהנקודה שיצאה הוא או בסוד מלכות או הכתר דמלכות, ואמנם כאן מייריבו"א, האם מה שיצא הוא ו' כתרים או ו'

ביאור ענין הג' כלים הוא משורש העיגולים והיושר, והיינו כי בעיגולים העיגול החיצון גדול יותר מן הפנימי, לעומת כן ביושר הפנימי גבוה יותר, לפ"ז מה שהכלי הפנימי הוא ברבוע והחיצון הוא שם פשוט הוא מסוד העיגולים שהחיצון גבוה יותר, ועוד כי שורש הכלים הם העיגולים ולכן הביא מהרח"ו דוג' זו. וה"נ ששם בתוך אותו עולם עצמו יש מציאות שהחיצון גדול מהפנימי והפנימי קטן יותר מהחיצון. וה"נ שגם בסוד יושר בבחי' אור חוזר הוא סדר מתהפך ואז גם בבחי' היושר הפנימי קטן מהחיצון, אך מ"מ הוא סוגיא אחרת של בחי' ג' כלים ואינו בחי' פו"א שאחורי עליון נעשה פני תחתון שזה בין עולם לעולם, וצ"ב.

ובזה תבין איך יש"ס ותבונה הפנים עצמן שלהם הם בחי' אחוריים דאו"א כי הם רבוע קפ"ד ותקמ"ד והם אל יש"ס ותבונה בחי' פנים ממש ואחוריים שלהם אפשר שיהיו שמות פשוטים בלי רבוע וכו': והיינו שמה שפני יש"ס ותבונה הם אחוריים דאו"א והם קפ"ד ותקמ"ד היינו כשהם אחוריים של או"א, אבל כאשר הם נעשים בחי' פנים של עצמם אז מקפ"ד שהוא מלש' 'קפידה' בחי' מידת הדין נעשה פק"ד בחי' 'וה' פקד את שרה', ותקמ"ד נעשה קדמ"ת שהוא בחי' פנים.

והנה כאן מהרח"ו הביא דוג' שהם שתי מדרגות משא"כ לעיל שהביא דוג' מג' כלים שהם ג' הבחנות ולכאורה אינה סוגיא אחת כנ"ל.

וכאמור יש"ס ותבונה הם מלכויות של או"א, ופעמים שהם נמנים לעצמן ואז אחורי העליון נעשים פני התחתון, ופעמים הם נכללין באו"א, דהנה לצורך הולדת זון"ן הם נכללין באו"א וזה גופא מה שפני התחתון חוזרים להיות אחורי העליון.

שפ"ט. עם הכולל

שצ. והמפרשים עומדים על כך שלכאורה אין בחי' פרצופים בעקודים

השלוש אינו מדרגת שלוש כפשוטו אלא שש שהיא תג"ת.

ובמוחין דו"ק דגדלות נשלמו ו"ק כל א' כלול מ"י: היינו מוחין דג"ר דו"ק שהם מוחין דפרטות דכל מדרגה, והוא מוחין דמדרגת ז"א עצמו, ואינו במדרגת ג"ר עצמו כבאו"א שיצאו י"ס שלמים 'בעצם', אלא הם ג"ר דו"ק דייקא.

ואחר כך במוחין דג"ר באו לו כל הג"ר שבו כל א' כלול מ"י: הוא ג"ר דו"ק הכולל, וכאן הוא כבר במדרגה של הארת ג"ר מאו"א שהם י"ס שלמים.

או באו לו בסוד מקיף דל"מ דצלם כי צ' היו ג"ת ול' דצלם הם ג' אמצעיות של ג"ר ום 'דצלם הם ד"ר של ג"ר: צ' הם המוחין הפנימיים שנכנסים ג' פע' ג', ול"ם הם מוחין מקיפים, מוחין דל' הם מקיפים ראשונים, ומוחין דמ' הם מקיפים שניים.

ונחדד בקצרה יסודות שהתבארו לעיל, והוא שיש שני אופנים מהו היחס לצלם, א' באופן של 'חב"ד חג"ת ונה"י', ובחס זה הצ' הוא נה"י הל' הוא חג"ת והם' הוא חב"ד. ב' באופן של 'פנימי ומקיף' שהצ' הוא פנימי והל"ם הם מקיפים. ועוד יתבאר בהרחבה לקמן בשער המקיפים.

והנה הז"א יש בו כלים והוא גוף והוא חיצוניות ונחלק לג' בחי' חיצון תיכון ופנימי: כל דבר נחלק לג' חלקים שהם חיצון תיכון ופנימי.

והחיצון נעשה בעיבור ראשון וב' ביניקה שהוא התיכון והפנימי בעיבור ב' דגדלות: כלומר יש עיבור יניקה ומוחין בעיבור א', ועיבור לכשעצמו הוא בחי' ראשו בין ברכיו, ויניקה, ומוחין הם בחי' גדלות ראשון, ושם הולד עצמו בעיבור. עיבור שני הוא לצורך המוחין עצמם

מלכויות. ומ"מ מה שיצאו בסוד נקודה אחת הוא מחמת שהם יצאו בבחי' מלכים מלש' 'מלכות' שהיא בסוד נקודה אחת.

ומבואר שם במפרשים שצ"א שיש חילוק בין האורות לכלים, שהאורות יצאו במדרגה של כתר והכלים יצאו במדרגה של מלכויות. והיינו כי המלכות הכוללת היא בחי' הכלי לכן הכלים יצאו במדרגה של מלכויות. לעומת כך האור שהוא בחי' הכתר יצאו כתרים.

ולכן היה רה"ר וכו': כלומר שהיה במציאות של 'ריבוי' שכל אחד לעצמו ונעשה תיקון ונעשו רה"י, והיינו כי יש הגדרה של רה"י שכפשוטו הוא אחד, והגדרה של רה"ר שהוא של רבים, אבל מה שבעיבור נעשו רה"י היינו שהוא רה"י של 'רבים' שהצטרפו להיות אחד', כדוגמת עירוב, אבל לא נעשו יחיד בעצם.

בלש' אחרת, יש בחי' אחד ויש בחי' אחדות, מה שז"א בתיקון הוא בחי' רה"י הוא בחי' 'אחדות' של הריבוי ואינו בחי' אחד.

ועל ידי העיבור נכלל זה בזה: בחי' עובר ירך אמו שהוא נכלל באימו, והוא מדרגת העיבור שהוא התכללות של מדרגות.

ונתגלו חג"ת וכו': ובהגו"ב כתב שחסר וצ"ל ונתגלו נה"י בכל ו' תחתונות וביניקה נתגלו חג"ת וכו'.

בעיבור הוא בהבחנה של נה"י, אבל אינו נה"י כפשוטו אלא בחי' תג"ת, והיינו שעיבור אינו שלוש אלא שש שנכללו שלוש בשלוש. והיינו כי תפיסת המלכות היא תפיסת השלוש בעצם, כי מקומה הוא בנה"י שהוא שלוש, וע"כ מדרגת

שמתגלה בבחי' היושר הוא מדין 'עיוגולים שביושר', שנעשה מחמתם בחי' ג' קוים שהוא בחי' עובי שביושר, ומדין היושר הם בחי' 'ראש תוך וסוף', ומדין העובי הם בחי' 'חיצון תיכון ופנימי'.

אמנם בכל כלי מאלו צריך שישירה בתוכם אור פנימי המחיה אותן ודרך כללות נקראו אלו האורות נשמת כלים: ובעומק כניסת האורות לכלים הוא התאחדות של אורך ועובי מיסוד תורת הרש"ש, והוא בחי' או"ר שהוא ר"ת אורך ורוחב.

אמנם דרך פרטים נחלקים גם הם ג' בחי' אחרות דונמתן נפש כנגד כלי החיצון ורוח נגד התיכון ונשמה כנגד הפנימי: והיינו שרוח הוא נקודת האמצע, וכמו שמתגלה בקומת אדם בבחי' אש אויר מים כנגד ראש בטן וגויה, וגויה כנגד רוח באמצע.

אמנם בהיותן מתלבשין בהם הם מתלבשים בתוכם ע"י אמצעי ולבושים אחרים: והיינו שבכל מדרגה ומדרגה יש בחי' 'ממוצע' בניהם, והממוצע בין או"א לזו"ן יש בו ב' אופנים והם מסוד הלבושים מצד אימא משורש אור החשמל, וגם מסוד הצל"ם המתלבש בתוכם^{שצג}.

והם בחי' החלק שנותנין או"א עצמן מבחי' גופם בבנים הנולדים מהם: יש חלק שאו"א נותנים לז"א בסוד הדעת 'תרי עיטרין', ויש את מה שנותנים את חלקם של עצמם. והוא המבואר בלשם שיש שני חלקים, יש את עצם הטיפה

והוא כולל בתוכו עי"מ ג"כ, ואינו עיבור כפשוטו דהרי הם לא חוזרים לתוך מעוי דאימא, אלא המוחין מסתלקין ומתעברים.

בלש' אחרת עיבור ראשון הוא יחס של 'אב ואם', ועיבור שני הוא יחס של 'רב ותלמיד', הוא בחי' שאין אדם עומד על דעת רבו עד מ' שנה. ביחס נוסף ישו"ת הם בחי' 'אביו ואמו' כפשוטו, ואו"א עלאין הם נקראים 'אביו ואמו שלמדו תורה' בחי' 'רבו', שהם חכמה ובינה, בבחי' אין אדם עומד על דעת רבו עד מ' שנה. ישו"ת בחי' אביו ואמו שמביאים אותו לחיי עוה"ז ואו"א עילאין שמביאים אותו לחיי עוה"ב.

ובכל אבר מרמ"ח איברים יש בעוביו ג' בחי' אלו ראש תוך סוף בין בעור לבדו בין בבשר לבדו ובין בגידין לבדן וכו' זה לפנים מזה: כידוע כל דבר נחלק לד' בסוד שם הוי"ה, ובפרטות כאן הם בחי' עור, בשר, גידים, ועצמות, והם בבחי' 'עצמות האדם', ובפרטות יותר נחלק לה' והוא בבחי' 'נפש' שהם נרנח"י שהם שם הוי"ה וקוצו של י', שהוא בחי' 'מוח שבעצמות' האדם.

הנה התבאר ענין תורת האורך והעובי בתורת הרש"ש, תורת האורך הוא מצד 'הקומה', ושורשו בחי' אור-ך והוא מלעילא לתתא משורש היושר. ותורת העובי הוא מצד 'עוביו', והוא מדוייק בל' מהרח"ו שכתב 'בעוביו', כי מדרגת הכלים ששורשם בעובי משורש העיוגולים, והיינו כי עיקר מדרגת 'חיצון תיכון ופנימי' הוא בחי' הכלים ששורשם בעובי^{שצג}, ועיקר העובי שמתגלה בצורת אדם הוא בעור בשר גידים ועצמות.

והיינו כי היושר הוא בחי' 'השתלשלות' ועיוגולים הם בחי' 'הלבשה', ולכן כל הלבשה

שצב. כמוכן שיש בכל א' כל הבחי' ולכן יש בחי' אורך בכלים וכן בחי' עובי באורות

^{שצג}. בפרטות הל"ם נשארים מקיפים בחי' אמצעי שהם בחי' לבושים, והצ' הוא בחי' אמצעי שעיקרו נכנס לז"א, והוא מש"כ מהרח"ו 'לבושים אחרים', והיינו שיש פנימי דאמצעי שהוא צ' ומקיף דאמצעי שהם ל"ם ודו"ק. והדברים עוד יתבארו לקמן כנ"ל.

הזרעית שממנה נעשה הולד, ויש את אור או"א שנמצא בטיפה הזו.

והנה אותן הלבושין הנמשכים בז"א מצד גופא דאו"א עצמן ודאי שגם הם ג' בחי' הנ"ל כי גם גופא דאבא או דאמא נחלק לג' בליים הנ"ל: והיינו כי לעולם כל מדרגה נחלקת לג' חלקים, והשורש העליון הוא אור א"ס, י"ס גנוזות במאצילן, וכח הביטול שגובר הבלתי בעל גבול על הגבול הוא הממוצע. למטה יותר הוא אור א"ס קו וצמצום. ובא"ק יש יחס של אור א"ס קו וא"ק. ובא"ק עצמו הוא בחי' של ג' קוים וכעזה"ד בכל מדרגה, וכאן מיירי באו"א. והם ג' באופן של אורך וג' באופן של עובי.

אמנם ודאי שהכלי דאבא או דאמא יהיו יותר זכים מן הכלים דז"א עצמו: ופשוט הוא, והיינו כמו שיש אותיות עליונות בכינה ואותיות אמצעיות בז"א ואותיות תחתונות בנוק', וז"ך הוא מדרגת האותיות, ולכן לפי מדרגת זכות האותיות הם נמצאות כל א' במקומו. והוא ענין 'שמן זית זך' שמתגלה במנורה בבחי' תורה אור בחי' אותיות.

ויהיו הכלים דז"א בבחי' חיצוניות אל הפנימיות שהם הכלים דאבא או דאמא וכו': והוא מש"כ שנותנים לו הן אורות והן כלים, ובפרטות נה"י די"שסו"ת נתרקנו ונעשו חב"ד למציאותו של ז"א.

כי הכלים דאו"א מתלבשין תוך הכלים דז"א ג' כג' ביצד לבוש וכלי החיצון דאמא יתלבש תוך כלי החיצון דז"א וכלי אמצעי דאמא יתלבש תוך כלי אמצעי דז"א וכלי הפנימי דאמא מתלבש תוך כלי פנימי דז"א ואחר כך יתלבשו ג' כלים וכו': והיינו דמהרח"ו מיירי כאן רק בבחי' הצל"ם והכלים שנכנסים בתוכן ולא

בבחי' 'הלבושים האחרים' בסוד אמא שמלבישה לז"א בסוד החשמל שהוא לבוש סביבותיו. ואמנם כתב 'לבושים' ו'כלים' שצ"ד אבל הם שני הגדרות שנכנסות לתוך מציאות ז"א.

וא"ת איך הכלים דאו"א שהם גדולים יתלבשו בתוך מציאות ז"א שהוא קטן לעומתם, אע"כ שאינם בחי' עצמות הכלים דאו"א כפשוטו, אלא הם בחי' הארה מכלים של עליון לתוך מציאות התחתון.

ודע כי כלים אלו יש בהם בחי' חיצוניות ופנימיות וכל א' מהם נחלק לג' בליים וכו': כנ"ל שכל מדרגה מתחלקת לג', והוא מסוד תכונת ההשתלשלות שכל מה שנמצא בעליון נמצא בתחתון לפי ערכו שצ"ה.

והם נקראים מוחין דז"א כנודע: כלומר הם כלים למציאות המוחין דז"א. והיינו כי כלי החיצון הוא כלי לאור המקיף וכלי הפנימי הוא כלי לאור הפנימי, וכל כלי עצמו נחלק לג' כנ"ל. אבל בכללות האור הפנימי בכלי הפנימי, והאור המקיף בכלי החיצון, והם באים לזכך את הכלי ולאחד את האור הפנימי עם האור המקיף כפי שהתבאר בתחילת הע"ח. ובערך זה נקודת האמצע שהוא דופן הכלי שנמצא בין האור המקיף והאור הפנימי הוא בחי' הממוצע שהוא בחי' כלי התיכון, ושם מתחברים האור המקיף עם האור הפנימי שצ"ו, ע"י הממוצע שהוא נקודת המרכז.

שצ"ד. והוא מלש' הש"ס שלבושים נקראים כלים

שצ"ה. והוא יסוד בנין תורת הלשם

שצ"ו. והוא מה שמבואר בגר"א שבחי' הממוצע הוא גבוה משניהם בחי' בינוני שהוא בין הצדיק לרשע בסוד 'שכינה בנייהם'. ולכן מחד התיכון הוא כלי חיצון ביחס לפנימי אבל מ"מ מאידך בצד מה שהוא מחבר את האור הפנימי ולמקיף הוא גבוה משניהם.

נקראו חיצוניות והאורות כולם שהם נר"ן נקראו פנימיות: והיינו שהמוחין עצמן יש בהן אור וכלי, שהמוחין נקראים אור ביחס לקרומות שהם כלים. ועיין בש"ש שציין דברי מהרח"ו לעיל שהקרומות^ח נקראים 'ניצוצין' ביחס למוחין שהם מדרגה של אורות. בל' אחרת המוחין הם כלים לאור והקרומות הם כלים לניצוצות^ה, והיא ההגדרה המדוייקת.

ומה שהמוחין נקראים חיצוניות הוא כנ"ל כי ביחס לנרנח"י המוחין נקראים כלים, וביחס לקרומות הם נקראים אורות, וביחס לצלמים המוחין וגם הקרומות נקראים אורות, וכן הצלמים^ה ביחס לכלים הם אורות וכעזה"ד בכל מדרגה ומדרגה.

ואחר כך הכלים עצמן שכולם נקראו חיצוניות וכו' כי ג' הכלים עצמן דז"א נקרא חיצוניות הכלים והכלים דאמא שהם הקרומות וכן המוחין שבתוכם נקראין פנימיות הכלים וכו': כלומר הכלים דז"א הם כלים גמורים והכלים דאמא הם בבחי' קרומות, ולפי מה שהתבאר הגדרת הדבר הוא שהכלים דאמא שהם קרומות הם ביחס שהם כלים לקבל את הניצוץ מאבא בבחי' הטיפה שהוא נותן בה. לעומת כלים דאבא שהם בחי' כלים לאורות עצמן, בחי' 'אב בחכמה' בחי' מוחין בחי' 'אור'. וכל אלו הם נקראים כלים

ת. והוא מדרגת 'קרון אור פניו' דמשה שהוא בחי' קרום-מקור גמט' 'רצון' בחי' קרון שיוצא לחוץ. ולמעלה מכך הוא מדרגת משה עצמו בבחי' 'זכרו תורת משה עבדי' במדרגת 'תורה אור'.

תא. והיינו מחמת שטבע הניצוצות כשהם מתפשטים הם בטלים לכן צריך כלים שהם הקרומות לניצוצות עצמן.

תב. צלם הוא מלש' 'צל' וביחס לכלי הוא סוג של הארה, דוג' לכך הוא בחי' 'צל סוכה' שהסוכה עצמה היא כלי לצל של הסוכה שהוא אור בערך הסוכה, כלומר הדפנות נקראים כלי' ביחס לצל שהוא אור בערכין.

ונודע כי כל מוח אינו רק מחו"ב שהם או"א ואם בן מוחין אלו נמשכין מן מוחין עצמן דאו"א ולכך לא נמשכו מוחין אלו בז"א אלא בהיותן מלוכשים תוך ג' כלים דאו"א עצמן: כלומר א"א הוא שורש המוחין בבחי' 'והחכמה מאין תמצא', והז"א הוא בחי' מידות ונוק' היא בחי' מעשה, והדעת הם בחי' חלקי חו"ב. והמוחין של גדלות ראשון הם מוחין דישסו"ת^ש, והמוחין דאו"א הם מוחין 'בעצם' שהם המוחין דהג"ר הכוללים דז"א כנ"ל. ולכן כיון שהם בחי' מוחין בעצם דאו"א הם צריכים להתלבש בכלים דאו"א. אך מ"מ כפי שהתבאר לעיל, שאינו לא כלים ולא מוחין דאו"א כפשוטו, כי הם גדולים ואינם יכולים לכנוס בז"א, אלא ביאור הדבר הוא בחי' טיפה זרעית כפי שביאר הלשם^ש שהוא בחי' הארה מן הכלים והארה מן המוחין דאו"א. והוא מדוייק מלש' מהרח"ו 'נמשכין מן המוחין עצמן דאו"א' 'נמשכין' דייקא. והוא שטיפה זרעית של עליון ששורשה אור, יורדת מן היסוד לתחתון בבחי' 'אור זרוע לצדיק'^ש, ונו"ה הם שורש הכלים מן העליון לתחתון בסוד תרי בעינין. והוא הביאור שנה"י של עליון נעשה חב"ד דתחתון, בין בג'רדפרטות ע"י ישסו"ת ובין בג"ר הכוללים ע"י או"א עלאין.

אם בן נמצא כי גם הלבושים של נר"ן יש בהם פנימיות וחיצוניות וכל א' נחלק לב' בחי' והם בחי' המוחין וקרומות המוחין שהם הכלים דאו"א עצמן נמצא עתה כי בכל בחי' הכלים כולם אפי' הקרומות ואפילו המוחין

שצו. בסוד תבונה בן-ובת שהם מוחין דג'רדפרטות כנ"ל שצח. ואמנם הלשם לשיטתו שגם סדר ההלכשה הוא בסוד טיפה זרעית, אבל מ"מ בסוד המוחין ודאי דברי הלשם הם ככ"ע.

שצט. כמו שביאר הגר"א בסוד האור שהפך להיות הטיפה שהפך להיות רקיע

ורוח דז"א והוא מה שכתב כאן מהרח"ו ש'נעשו נשמות', ויש את הנר"ן ששורשו מאו"א שהם מהג' מיני מוחין מהלבושים של או"א שהם הנר"ן של הנשמה הפנימית העליונה.

והענין כי ודאי שהנשמות דז"א גדולים מכלים דאמא אך כלים דאמא הם יותר גדולים מכלים דז"א: כנודע יסוד דברי הרש"שדנהי שאחוריים של עליון הם פנים לתחתון, אבל היחס הוא מאורות לאורות ומכלים לכלים, ולא שמכלי של עליון נעשה נשמה לתחתון.

אמנם צ"ב כי כנודע הכלי הוא האור העב והגס שנעשה ממנו כלי²³. אולם ביאור הענין הוא, כי אם האורות הם אורות והכלים הם כלים כפשוטו א"כ אין חידוש בדברי הרש"ש כי ברור שמאורות ייעשה אורות ומכלים ייעשה כלים, אך כיון שגם הכלים הם משורש האורות הוא עומק נקודת החידוש של הרש"ש שהוה אמינא שמחמת כך ייעשה מכלים של עליון אורות דתחתון, ובא הרש"ש להשמיענו דלא אלא מהאורות נעשו אורות ומכלים נעשו כלים, ודו"ק.

תג. כי בתחילה הכלים לא עלו בשם ובאורות האוזן והחוטם הכלים בלועים באור, ורק באורות הפה נעשה בחי' כלי אחד.

ביחס לנרנח"י שהם האורות עצמן. וכן הנרנח"י נקראים כלים ביחס לספירות בערך מסוים והוא 'מחצב הספירות ומחצב הנשמות'.

אמנם דרך כלל הוא כך כי ג' כלים עצמן דז"א נקראים חיצוניות ומהם נעשו העולמות והמלאכים: כלומר העולם הוא בחי' כלים גמורים והמלאכים ביחס לנשמות הם גם נקראים חיצוניות בחי' 'כלים', כי המלאכים מחוץ לפרגוד לעומת ישראל שנמצאים בתוך הפרגוד, והוא כי מלאך הוא בחי' מלך-מלכות-כלי.

ומהאורות דז"א שהם נר"ן נעשו הנשמות ונקראין פנימיות ומהג' כלים דאמא ומהג' מיני מוחין שבתוכם נעשו הלבושין דנר"ן של הנשמה הפנימית: כלומר יש מציאות נר"ן התחתונים, ויש את מדרגת הג' מיני מוחין שנעשו לבושים שמתקבל ע"י או"א שהם לבושים דנר"ן של הנשמה הפנימית. וכמו שהוזכר לעיל יש צל"ם ויש לבושים, והג' מיני מוחין הללו הם כלים של הנשמה העליונה. והיינו כי יש את הז"א עצמו שהוא מדרגת נפש ורוח, שבחי' חיצוניותו שהוא בחי' העולמות והמלאכים, ובחי' פנימיותו הוא מדרגת 'נשמות' שהוא נר"ן דז"א כלומר דנפש

פרק י"ב

כלל העולה כי בזמן העיבור וכו' אשר בידרו או"א משבעה מלכים שמתו: והיינו שאו"א מבררים את חלקי הטוב לצורך מציאות ז"ן.

מצטייר צורת הלבוש: כפי שהתבאר לעיל שיש הבחנה של לבושים ויש הבחנה של צלמים.

זוה בלי החיצון דאמא הוא בחינת קרומות ג' מוחין דעיבור: עיין בהגו"ב שהביא מה שהקשה הש"ש שלמעלה קרא לקרומות ניצוצות וכאן קורא להם כלים, וכתב שאפשר שכמה מיני קרומות הם. והיינו דהיכא דמיירי בכל מדרגה מהאנ"ך בפרטות אז בחי' הקרומות הם הניצוצות של אותה מדרגה. ובערך למדרגה עליונה יותר, נקראים כלים.

ובתוך הקרומות האלו מתלבשין ג' מוחין דעיבור מצד אמא: והיינו שהמוחין דעיבור הם אורות והקרומות הם הניצוצות אבל כ"ז במדרגת העיבור, שמדרגת העיבור היא כלים ביחס למדרגות עליונות יותר.

ובתוך בחי' אלו מתלבשין בתוכם בלי החיצון דנה"י דא"א: כי נה"י דא"א הוא שורש לז"א כנודע. אולם מ"מ שורש המוחין הוא בחו"ב דא"א, ובשורש השורשים שורש המוחין הוא בע"ב וס"גדא"ק שהם המוחין הכללים.

ואמנם נודע כי ה' מינים הם נרנח"י כל א' כלול מכולם: והיינו מצד ההתפרטות כל א' כלול מכולם, מיהו מצד החלפת אורך בעובי ועובי באורך הוא כלול מכולם 'בעצם' ולא רק מצד התפרטותו בתוך עצמו.

אמנם קודם שנעשה כלי החיצון דז"א אז כבר היה בו קודם העיבור בחינת נפש דנפש שהוא הבל דגרמי: ומרח"ו מאריך בלשונו ומבאר את המדרגות מתתא לעילא.

ודע כי עד עתה לא לקח ז"א רק ג' כלים דיש"ם ותבונה אשר שניהן נקראו בינה לבד בסוד וחכם בבינה שהיא ה' ראשונה שבשם כנודע אצלינו, לכן אינו רק נשמה שהוא נגד בינה: כי ישו"ת נקראים בינה דכללות, והיינו חכם בבינה חכם-יש"ס בבינה-תבונה, כי עיקר הבינה הכוללת נקראת ע"ש תבונה ויש"ס טפל לה, לעומת כך באבא הכולל שהם או"א עלאין נקרא ע"ש אבא ואמא טפלה לאבא.

אך אח"כ חוזר ז"א לקחת ג' כלים אחרים דאו"א עלאין ששניהם בסוד חכמה לבד בסוד והבן בחכמה והוא י' ראשונה שבשם והם סוד עיבור ויניקה וגדלות שניים הנזכר בכוונת ליל פסח: והיינו שעיקרו הוא חכמה ולכן הוא בחי' הבן בחכמה שהוא בינה שבחכמה כנ"ל.

ועיבור זה השני אינו עיבור בפועל אלא עיבור של המוחין לבד. והיינו שבעיבור ב' האדם נמצא במדרגת 'נפילת המוחין', וביניקה זו הוא מקבל את המוחין בבחי' טיפין טיפין בבחי' הטיפין שיצאו מן הסלע שהכה משה, ובחי' גדלות המוחין הוא כאשר האדם מקבל בחי' 'רוח הקודש', והיינו שמקבל מעין בחי' בית המקדש השלישי שירד שלם מן השמים, שהוא בחי' בהירות. ולכן מוחין דגדלות נקראים בחי' 'ראיה' שרואה הכל בבת אחת^ת, בבחי' 'כולם נסקרים בסקירה אחת'.

תד. את הכלל והפרטים שבתוכו, הכלל בחי' חכמה והפרטים

בסוד מל"ך וחיה ויחידה אין להם כלים, או שהחיה והיחידה מתלבשים החיה בנשמה והיחידה בחיה. והיינו כי מצד האור הפנימי של החיה והיחידה הם מתלבשים אך מצד האור המקיף שלהם הם נשאים מקיפים שהחיה בבגדים והיחידה בבית כמובא בספר קהלת יעקב. ובדברי הרש"ש מבואר בנוסח אחר והוא שכללות החיה והיחידה אינם מתלבשים והפרטות מתלבשים, והוא כדרכו של הרש"ש לחלק בין כללות לפרטות, והיינו הך כי כללות הוא בחי' אור המקיף, והפרטות הוא אור פנימי.

וכן כלים דחג"ת דא"א אשר שם או"א עלאין גם בהם ג' כלים ונתובם יחידה דחיה: והטעם שלעיל כתב שנכנס כלי דנה"י דא"א כי מיירי במדרגת נר"ן דז"א שזו מדרגתו שהוא ו"ק והוא מקביל לבחי' נר"ן, ושורשו דז"א הוא בנה"י דא"א, אך כאן מיירי במדרגת החיה והיחידה דז"א שהם משורש חג"ת דא"א שהוא למעלה ממציאות ז"א ששם מלבישים או"א כנ"ל, כי כמו שבחי' המוחין דז"א הם בסוד תוספת, גם בחי' חיה ויחידה הם משורש שלמעלה ממדרגת ז"א שהוא שורש חג"ת דא"א דייקא.

אחר כך עולה בא"א עצמו ושם קונה יחידה עצמה האמיתית או נשלם ז"א לגמרי: אין הכוונה שקונה יחידה גמורה כפשוטו, והוא כמבואר בלשם שכל נרנח"י דמיירי בדברי רבותינו היינו הנרנח"י דנפש ורוח ולא נרנח"י דנשמה הכוללת, והוא כי כל אבי"ע אינו מלביש אלא מטבורא דא"ק ולמטה, שבהגדרה כוללת הוא בחי' ז"ת או בדיוק יותר הוא בחי' נה"י או בחי' הממצע בניהם שא"א הוא במקום הטבור ועתיק במקום החזה, ולכן בהקבלה זאת ז"א משיג רק את המדרגה של נפש ורוח. ולשון מהרח"ו שמקבל יחידה האמיתית היינו שמבחי'

והיינו שבגדלות ראשון הוא בחי' 'השכלה' ובחי' מבין דבר מתוך דבר, כי הוא בחי' בינה כנ"ל, משא"כ בגדלות שני שהוא בחי' חכמה הוא בחי' 'ראיה'. והוא מש"כ הנזכר בכוונת ליל פסח שאז הוא בחי' 'ולילה כיום יאיר' בחי' 'ראיה'.

ואז נקרא חג"ת כנוצר שם וטעם הדבר כי או"א שרשם הם חג"ת נה"י לבר כי חב"ד דאו"א לקחם עתיק: והיינו שאמנם שורש מציאות או"א הם בחו"ב דא"א, אבא בחכמה ואימא בבינה^ה, אבל מבאר מהרח"ו שכיון שעתיק לקח חב"ד דאו"א והוא שלקח משם ב"ן ג"ר דחכמה וד"ר דבינה. וזה השורש שבנפילה ירדו אחוריים דאו"א למקום ז"ת, וגם לכן בהלבשה הם מלבישים את א"א במקום חג"ת דיליה.

נמצא כי כל יש"ם ותבונה נקראו נה"י וכל או"א נקראו חג"ת: ואע"פ שאו"א וגם יש"ם ותבונה מלבישים חג"ת דא"א ולא נה"י, אולם בשורש הנפילה כנ"ל הרי אחוריהם דאו"א נפלו למקום ז"ת, והחלק העליון נפלו למקום חג"ת והחלק התחתון שהם ישו"ת נפלו למקום נה"י. אופן נוסף לבאר הוא משורש קיפול הרגלים דא"א שהוא בחי' הנה"י שנכלל בחג"ת שהוא לצורך בנין זו"ן והוא בחי' ישו"ת שהם מדרגת נה"י שנכלל בחג"ת לכן נקראים נה"י אך מלבישים על חג"ת.

והנה עתה לוקח ז"א כלים שלהם ולכן לקח גם בחי' חיה דז"א, והוא כי דע כלל א' כי א"א להיות בז"א רק ג' כלים לבר נגד נר"ן. אך כנגד חיה ויחידה לא יש כלים כי נשאים מגולין בסוד מקיף וכו': כבר הוזכר כמה פעמים בענין זה שתי שמועות בדברי רבותינו, האם נר"ן יש להם כלים

בחי' בינה והוא בחי' 'הבן בחכמה'.

תה. או שהיא בגרון כפשטות לשון מהרח"ו או לשיטת הגר"א נמצא ברישיה דא"א.

וכן שערות דדיקנא ודרישא, לכן עיקרו הוא רישא, והגוף שלו הוא בחי' שנמשך אחרי הראש, בבחי' 'גופא בתר רישא'. ולכן בעומק בא"ק יש רק רישא, והוא בבחי' דיקנא חפיא עליהו, שאין בא"ק חג"ת גמור, כי הארת דיקנא הוא הארת רישא שהם י"ג תיקונים, ובחי' נה"דא"ק הוא בחי' 'לבר מגופא' ששם מקום ההלבשה שהוא מקום אבי"ע.

לכן גם בסדר העליות כמו שסידר הרמח"ל מדברי הברית מנוחה^ת, שבסוף האלף השישי עתיק מעלה לאלף השביעי לפה דא"ק שהוא רישא ולא מקום החג"ת עצמו ועזה"ד אלף שמיני לחוטם ואלף תשיעי לאזן ואלף עשירי לשער בחי' 'עשירי יהיה קדש'. ועליה זו היא דילוג על כל מקום החג"ת, נמצא כי בין מלעילא לתתא ובין מתתא לעילא יש דילוג על מקום החג"ת.

נמצא לפ"ז שבעלמא דידן, התחדש שכל בחי' 'גופו של דבר' הוא נקרא חג"ת ולא רישא. הוא מה שנאמר בגמ' דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הם הויות דאביי ורבא שהם גופי תורה, היינו שגופי תורה נפלו למקום חג"ת, אמנם שורש גופי תורה הם במקום רישא והוא במדרגת א"ק. והוא בחי' דבר קטן כי הוא הוקטן להיות בחי' חג"ת משורשו שהוא רישא.

לפי המתבאר מה שנאמר על תורת משיח 'תורה חדשה מאיתי תצא', היינו שמה שנראה השתא במדרגת חג"ת שהוא בחי' גופי תורה יתגלה בחי' תורה חדשה בבחי' מוחין חדשים בחי' שהתורה תתגלה שהיא במדרגת רישא, ואז גופי תורה יהיו מעשה מרכבה. והיינו ששורש הנפילה הוא מה שבא"ק אין מציאות של גופא ולדידן יש.

ז"א הוא נשלם לגמרי, וביחס הזה הוא מקבל יחידה האמיתית אך לא ביחס הכולל.^ת

והסוד כמ"ש כי העולמות נפלו ממקומם ומקום ז"א בראשון הוא במקום שעתה א"א, והבן זה: והיינו כי כל מקום אבי"ע הוא מלביש רק ממקום טבורא דא"ק ולמטה, והיינו שביחס לא"א ז"א מתחיל ממקום הנה"י, כלומר שבתיקון א"א מלביש לא"ק במקום שהיה ז"א בראשון.

נחדד, יש מדרגת או"א ויש מדרגת זו"ן, או"א מלבישים על חג"ת דא"א וזו"ן על נה"י דא"א, ולפ"ז היחס של אבי"ע לא"ק היה צריך להיות ממקום החג"ת דא"ק, כי כל עולם תחתון הוא בחי' ז"ת דעולם עליון, אלא שאין הדבר כך אלא ההלבשה היא רק בנה"י ובפרטות עתיק מלביש במקום החזה וא"א במקום הטבור, וא"כ יש כאן דילוג כי אין בחי' הלבשה במקום החג"ת כמו שאו"א מלבישים על מקום החג"ת דא"א.

ביאור הענין הוא כי התבאר בדברי מהרח"ו לעיל שא"ק יש בו רישא ורגלין ואין בו בחי' גופא של א"ק כפשוטו, לעומת כך כל עו"ע הוא במדרגת גופא, וגופא הוא בחי' חג"ת. ואמנם 'גופו של דבר' הוא בחי' רישא אך בעלמא דידן שאין בחי' רישא כי הוא בחי' ו"ק כנ"ל, לכן בחי' הגוף הוא חג"ת. לכן א"ק שהוא בחי' רישא והם סוד אורות אח"פ שמתפשטים עד שיכולת הזקן ועד מקום הטבור,

תו. בכללות מצאנו לשונות בדברי רבותינו האם אפשר להשיג את היחידה בעוה"ז או לא, ושורש הענין הוא מה שמצאנו שתי לשונות בדברי רבותינו שנ' שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה רבינו חסר אחת בבחי' 'ותחסרהו מעט מאלקים', ומאידך מבואר בדברי האריז"ל שזכה משה לקחת במתן תורה מדרגת יחידה, והיינו שמצד עצם מדרגת העולם שהוא מ"ט שהוא ז' פע' ז' שהוא מדרגת ז"א שהוא בחי' נפש ורוח א"א להשיג היחידה, אך מצד ההארה השלימה שהוא שער הנ' יש שורש להשגת היחידה והוא בחי' הארת משיח.

ובעומק יש שתי תפיסות היכן אנו נמצאים, מצד אחד בתפיסה הפשוטה אנחנו במקום הזו"ן, אך הוא מצד התפיסה של או"א וזו"ן, אך מצד או"א שהוא משורש תפיסת או"ק אנחנו נמצאים במקום הנה"י שהוא בחי' לבר מגופא.

וע"כ נשוב לדברי מהרח"ו שבחי' החיה והיחידה מקבלים מהחג"ת דא"א והיינו כי כל הנר"ן דז"א הוא מהנה"י דא"א ששורשו בנה"י דא"ק, אבל במדרגת החיה והיחידה שהיא שורש הארה דלעת"ל הוא משורש חג"ת דא"א, והיינו כי מתגלה בחי' גופא בבחי' חג"ת בהאי עלמא אך מ"מ ההארה השלימה הוא בחי' הארה של רישא בחי' 'תורה חדשה מאיתי תצא' כנ"ל.

אמנם גם ההארה שמתגלה השתא בבחי' הנה"י דא"ק היא מתגלה במדרגה שהיא חלק מהארת רישא שהם אורות העינים שיצאו בלועים עד שהתגלו לתתא, וכן הארת המ"ה החדש הוא הארת הראש שהם אורות המצח. אולם זה גילוי פורתא.

בעומק כשעלו מ"ן וגרמו לזווג ע"ב וס"ג דא"ק הוא בחי' תפיסת חג"ת שיש בהאי עלמא. נמצא כי הם שורש שתי התפיסות בהאי עלמא מחד גילוי אורות העניים בבחי' הנה"י ששם התגלו והוא מכח הנר"ן דז"א, ומאידך בחי' העלאת מ"ן בחי' מקום חג"ת בחי' נה"י הנכלל בחג"ת כבא"א והוא מכח החיה והיחידה דז"א, אמנם הארה השלימה היא בחי' תורה חדשה מאיתי תצא כנ"ל.